Міністерство освіти і науки України
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут філософії НАН України
Інститут історії України НАН України
Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

УКРАЇНА
в гуманітарних і соціально-економічних вимірах

МАТЕРІАЛИ
II Всеукраїнської наукової конференції

24-25 березня 2017 р.

Частина II

Міністерство освіти і науки України
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут філософії НАН України
Інститут історії України НАН України
Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

УКРАЇНА
в гуманітарних і соціально-економічних вимірах

МАТЕРІАЛИ
II Всеукраїнської наукової конференції

24-25 березня 2017 р.

Частина II

Дніпро

2017

УДК 303
ББК 63.3
У 45

Редакційна колегія:

Токовенко Олександр Сергійович, д.філос.н., проф., декан факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Сергєєв Вячеслав Сергійович, д.політ.н., доц., завідувач кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Горбатенко Володимир Павлович, д.політ.н., проф., заступник директора Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України
Касьянов Георгій Володимирович, д.і.н., проф., зав. відділу новітньої історії та політики Інституту історії України НАН України
Пометун Олена Іванівна, д. пед. н., проф. член-кореспондент НАПН України, головний науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України.
Хамітов Назіп Віленович, д.філос.н., проф., провідний науковий співробітник відділу філософської антропології Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України
Крилова Світлана Анатоліївна, д.філос.н., проф., завідувач кафедри філософської антропології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
Окороков Віктор Броніславович, д.філос.н., проф., завідувач кафедри філософії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
Висоцький Олександр Юрійович, д.політ.н., проф., професор кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Кривошеїн Віталій Володимирович, д.політ.н., проф., завідувач кафедри соціології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Третяк Олексій Анатолійович, д.політ.н., доц., завідувач кафедри політології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Вершина Вікторія Анатоліївна, к.філос.н., доц., доцент кафедри філософії, заступник декана факультету суспільних наук і міжнародних відносин з наукової роботи Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Грушецький Богдан Павлович, к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

У 45 Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах. Матеріали II Всеукраїнської наукової конференції. 24-25 березня 2017 р., м.Дніпро. Частина II. / Наук. ред. О.Ю.Висоцький. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2017. – 282 с.

У збірник вміщено матеріали Другої Всеукраїнської наукової конференції «**Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах**», що присвячені осмисленню проблем сучасної Україні в соціальному, політичному, історичному, філософському, культурологічному, філологічному, правовому, економічному, педагогічному та інших дискурсах, визначенню дієвих заходів та оптимальних шляхів подолання негативних та кризових явищ у різноманітних сферах української дійсності. Рекомендовано для студентів, аспірантів і викладачів вищих навчальних закладів, науковців.

© Колектив авторів, 2017
© ДНУ ім. Олеся Гончара, 2017

СЕКЦІЯ VI.
КОМУНІКАЦІЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

О. Е. Высоцкая

КОММУНИКАЦИЯ, ОБЩЕНИЕ, ДИСКУРС: К СУЩНОСТИ КОММУНИКАТИВНЫХ ПРОЦЕССОВ

Процесс коммуникации характеризуется многомерностью своих проявлений, поэтому при его определении можно выделить несколько существенных особенностей, которые приводят к суженной трактовке этого процесса.

Во-первых, часто можно наблюдать отождествление коммуникации и общения (или, наоборот, их полное различение). Во-вторых, ограничение сущности коммуникации информационной составляющей. В третьих, неразличение коммуникации и дискурса. И наконец, в четвёртых, определение сущности коммуникации только через средства её передачи.

Важным является определение статуса общения в коммуникации. Довольно часто между этими понятиями не проводится разграничения, что существенно искажает сущность каждого из названных явлений. Понятие коммуникации, в отличие от понятия общения, включает более широкое поле взаимодействия субъектов, куда относится не только процесс взаимообмена мнениями, эмоциями, чувствами (что собственно и составляет сущность общения), но и весь возможный комплекс возникновения, передачи и получения сообщений.

Также, если общение априори предполагает гипотетическое равенство и активность субъектов взаимодействия, то коммуникация происходит безотносительно к интерсубъективной наполненности взаимодействия (т.е. такое равенство субъектов необязательно, хотя и желательно), а также может включать как активных, так и пассивных коммуникаторов (именно поэтому становится возможным понимание коммуникации в контексте формирования теле- или кинообразов, где понятие «общение» теряется).

Наконец, понятие общения имеет ценностное культурологическое измерение, тогда как для коммуникации оно является вторичным образованием (коммуникация как понятие первоначально использовалось в качестве прикладного термина для обозначения технических средств связи). В коммуникации одним из важных компонентов является информация. В общении акцент делается не на самой информации, а на всём комплексе морально-этических, эстетических, психологических, телесных аспектах взаимодействия, поэтому субъективным результатом общения является взаимность и эмпатичность коммуникации.

Итак, коммуникация и общение - не одноуровневые понятия. Общение можно определить как межличностную форму коммуникации с присущими только ей характеристиками и особенностями проявления. Именно поэтому неуместно противопоставлять понятия коммуникации и общения. В результате подобного противопоставления происходит существенная редукция понимания коммуникации.

Другим существенным моментом для понимания сущности коммуникации является определение роли информации в этом процессе. Коммуникация - это, конечно, во многом информационный процесс, но невозможно его сводить исключительно к передаче информации. Информация не является единственным аспектом коммуникации (особенно когда мы говорим о такой форме коммуникации как общение). Коммуникация происходит только тогда, когда информационная её составляющая трансформируется в смысл. То есть коммуникация не является механическим процессом обмена сообщениями, а представляет собой «феноменологическое пространство, где опыт наполняется значением и смыслом, приобретает структуру, связность и целостность» [3, с. 40].

Очень часто можно наблюдать неразличение коммуникации и дискурса, т.е. отождествление процесса коммуникации исключительно с его речевыми аспектами. Однако коммуникация определяется не только языковыми актами, но и всем поведением людей в процессе их взаимодействия, то есть она включает в себя как вербальные, так и невербальные составляющие. Э.Лич, например, выделяет следующие формы человеческого поведения: естественная биологическая активность человеческого тела (дыхание, сердцебиение, процесс обмена веществ и т.п.), технические действия, направленные на изменение физического состояния вещей и, наконец, «выражающие действия», которые имеют не только вербальный, но и невербальный характер (жесты, одежда, символика, обозначающая определенные культурные коды). Действия только тогда принимают коммуникативный характер, когда они что-то выражают, то есть обозначают какие-то культурные смыслы, а также нашу собственную субъективность. Как пишет Э.Лич, «Коммуникация обеспечивается путем «выражающих» действий, которые проявляются в виде сигналов, знаков и символов» [2, с. 15].

Также известный нидерландский исследователь Т.А. Ван Дейк указывает на возможность узкого (как собственно речевой практики) и широкого толкования понятия дискурса. В последнем случае дискурс выступает актуальным коммуникативным событием, которое происходит в пределах определенного коммуникативного действия. Если дискурс является лишь вербальным продуктом коммуникативного действия, то само коммуникативное действие может иметь как речевые, так и текстуальные, вербальные или невербальные составляющие, то есть является более широким понятием [1, с. 56].

Коммуникация как социальный феномен – важнейший атрибут человека, а также порожденных им средств её передачи, а сами средства приобретают коммуникативное значение только при наличии коммуникатора (самого человека). То есть нельзя объективировать сущность социальной коммуникации (как это делается, например, в рамках информационно-кибернетической парадигмы), сводя её к энергетическому обмену любых систем. С другой стороны, неуместно рассмотрение коммуникации как исключительно интенциональной составляющей сознания, поскольку она передаётся с помощью средств коммуникации, которыми могут выступать и материальные объекты.

Определение сущности коммуникации только через средства коммуникации (что очень часто можно наблюдать при анализе направленных массовых коммуникаций) приводит к утрате понимания сущности коммуникации как сложного многомерного явления. Средства коммуникации являются лишь интегральной составляющей коммуникации, выполняя роль каналов передачи определенных сообщений. Одновременно коммуникация как процесс не может быть унифицирована в силу её спецификации в зависимости от характеристик средств и форм коммуникации. Поэтому уместным является рассмотрение коммуникации на разных уровнях её протекания, а также - с учетом особенностей каналов её передачи.

Таким образом, в широком смысле под коммуникацией следует понимать форму взаимодействия социальных субъектов, которая обуславливает передачу информации, создание новых смыслов и их обмен.

В целом, коммуникация: 1) является направленным процессом, т.е. требует наличия не только отправителя, но и получателя сообщения; ориентирована на достижение определенного результата (как получение сообщения и реакции на него со стороны получателя); 2) имеет темпорально-процессуальный характер, т.е. коммуникация - это процесс, который должен продолжаться, одновременно он ограничен определенными временными рамками. Иначе говоря, коммуникация не может происходить бесконечно; 3) является относительной в силу ограниченности возможностей её использования; 4) базируется на определенных нормативных и культурных кодах (значениях). Только использование единого кода (например,

единой семиотической системы) между участниками коммуникации обеспечивает её максимальную эффективность.

В коммуникации важным является наличие так называемой обратной связи как наличие (или отсутствие) реакции на сообщение. Обратная связь демонстрирует состоялась ли коммуникация, получено ли сообщение, как именно оно проинтерпретировано. В любом коммуникативном процессе его участники пытаются вызвать максимальный обратную связь.

Коммуникация как социальный феномен является неотъемлемой частью функционирования социума. Усложнение социальных отношений предполагает усложнение коммуникативных потоков и большую опосредованность самой коммуникации. Именно поэтому современное общество отличается сложными формами коммуникации. Характер коммуникации (её структура, формы и контексты) зависит от особенностей средств коммуникации, а также интерпретативних возможностей самих коммуникаторов и коммуникативной среды (социокультурной ситуации).

Список использованных источников

1. Ван Дейк Т. А. Язык. Познание. Коммуникация [Текст] / Т. А. Ван Дейк; пер. с англ./ Сост. В. В. Петрова; Под ред. В. И. Герасимова; Вступ. ст. Ю. Н. Караулова и В. В. Петрова. - М.: Прогресс, 1989. - 312 с. 2. Лич Э. Культура и коммуникация: Логика взаимосвязи символов. К использованию структурного анализа в социальной антропологи [Текст] / Э.Лич; пер. с англ. И. Ж. Кожановской. - М. : Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 2001. - 142 с. 3. Макаров М. Л. Основы теории дискурса [Текст] / М.Л.Макаров. - М. : ИТДГК «Гнозис», 2003. – 280 с.

А. М. Бахметьєва

ЮВІЛЕЙНІ ЗАХОДИ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ БРЕНДИНГУ В КОМУНІКАТИВНІЙ ПРАКТИЦІ УНІВЕРСИТЕТІВ

Активне використання інтегрованих бренд-комунікацій сучасними університетами зумовлене багатьма чинниками: глобалізацією освітнього простору, скороченням видатків на розвиток галузі, високою конкуренцією на ринку освітніх послуг, зростанням впливу суб'єктивних мотиваторів на вибір молоді. Зазначимо, що усі ці фактори однаково актуальні як для вітчизняної вищої школи, так і для освітніх закладів Європи та Америки [2]. Актуалізація уваги суспільства до нематеріальних активів університетів здійснюється, в тому числі, й шляхом оприлюднення рейтингів університетів і коледжів [3; 5]. При цьому стратегії брендингу, активно досліджувані за кордоном, в Україні системно не вивчаються, не зважаючи на включення вітчизняних університетів до світових рейтингів (*QS World University Rankings, Ranking Web of World Universities* та ін.).

«Протягом останніх 30 років спостерігається надзвичайний зсув у базовій оцінці вартості від матеріальних активів (майно, обладнання, інвентар) у бік нематеріальних (навички персоналу, патенти, системи й бренди): насправді у багатьох дослідженнях підраховано, що матеріальні активи компаній по всьому світу за оцінками інвесторів складають лише 25 відсотків. Нематеріальні активи – включно із брендами – складають 75 відсотків» [4]. К. Керей, директор програм з освітньої політики *New America Foundation*, аналізуючи, чому провідних університетів немає в переліку 100 найдорожчих брендів, зазначає, що у будь-якої пересічної особи, яка ніколи не була в Кембриджі чи Массачусетсі, не може назвати жодного співробітника Гарварду, назви цих університетів будуть викликати сильні позитивні емоції та конотації [1]. «Елітні університети мають дуже цінні бренди…Це занадто складно, щоб перетворити ці почуття на цінності в глобальному масштабі» [1].

Однією з дієвих технологій інтегрованих бренд-комунікацій є заходи, присвячені ювілею університету. Зазначимо, що саме славетна історія виступає основним сутнісним атрибутом брендів провідних класичних університетів світу. З бренда-

ми Гарвард, Кембридж, Оксфорд пов'язані стійкі емоційні та когнітивні асоціації, що базуються на усвідомленні їхньої високої освітянської місії протягом століть. І хоча сьогодні тренди змінюються, і, за оцінками журналу *Forbs*, Массачусетський технологічний інститут та Стенфордський університет потіснили Кембридж і Оксфорд з трійки найсильніших університетських брендів світу, Гарвард утримує лідерські позиції у рейтингу репутаційних капіталів університетів протягом останніх шести років [5]. Тому університети намагаються отримати максимальний додаток до нематеріальних активів, святкуючи ювілеї. Віддаючи належне потужній інноваційній та технологічній складовій в освітній та науковій діяльності Стенфорду, що асоціюється у молоді з лідерством у майбутньому, ризикнемо припустити, що не останню роль в оцінках експертів *Forbs* у 2016 році відіграли гучні ювілейні заходи, адже того року університет відзначав 125-річчя. І хоча цифра не дуже визначна у порівнянні з віком колег із вищезазначеного рейтингу, і навіть у порівнянні з вітчизняними Києво-Могилянською академією (400 років) та Львівським національним університетом імені Івана Франка (355 років), Стенфордський університет максимально скористався PR-кампанією *Celebrate With Us* [6].

Аналіз ювілейних заходів, проведених протягом останніх років провідними університетами України і світу дозволяє виділити певні драйвери бренду, що формуються і підтримуються за допомогою комунікативних технологій:

- Історія університету, видатні постаті його засновників. Особливого значення набуває візуалізація історичних моментів (фотографії, документи, рукописи) та їх міфологізація, що дозволяє апелювати як до когнітивних аспектів сприйняття, так і до підсвідомих уявлень, асоціативних зв'язків, забезпечуючи нашарування особистісних конотацій, запам'ятовування і усвідомлення основних атрибутів бренда.
- Видатні випускники. Завдяки відзначенню найуспішніших випускників створюється нерозривна єдність поколінь, і свою причетність до університету відчувають усі випускники, незалежно від ступеню визнання їхніх заслуг суспільством. «Церемонії нагородження посилюють лояльність випускників, і вони можуть стати найкращими послами бренда. Це дружні стосунки на все життя, які мають цінність і додають вам значущості. Якщо ви зустрічаєте випускника Оксфорду чи Кембриджу, вони скажуть про це у третьому реченні. Потрібно, щоб наші випускники говорили про свій університет світові принаймні у п'ятому реченні», - зазначили учасники круглого столу з проблем вищої освіти в редакції *The Guardian* [3].
- Візуальні складові. Обов'язковою є розробка спеціального логотипу, який є максимально наближеним до основного герба чи логотипу університету, впізнаваного і закріпленого у свідомості з іменем вишу, але містить цифри, що позначають ювілейну дату. Часто ювілейні заходи мають інший слоган, відмінний від стандартного. Так, Києво-Могилянська академія, слоганом якої є «Tempus Fugit, Academia Sempterna», святкувала 400-річчя під гаслом «Творимо майбутнє разом». Девізом Стенфордського університету є «Die Luft der Frieheit weht», але ювілейні заходи проходили під слоганом «Explore. Discover. Share». Також розробляється сувенірна продукція з атрибутами університету і ювілейною символікою.
- Заходи для студентів та викладачів для створення відчуття академічної єдності. Це органічно узгоджується з місією університетів в цілому, бо професори, здебільшого, не сприймають студентів як споживачів освітніх послуг, потенційно вбачаючи в них колег, продовжувачів своєї справи.
- Спеціальні заходи для медіа, створення власної медіа-продукції. Сучасні університети приділяють значну вагу зв'язкам з громадськістю, зокрема медіарилейшнз. Від того, наскільки масштабним буде висвітлення ювілейних подій у засобах масової інформації, залежать не тільки нематеріальні активи вишів, а й цілком матеріальні вигоди: зростання числа абітурієнтів, збільшення інвестицій, міжнародна кооперація. Сьогодні провідні університети винаймають фахівців з медіарилейшнз, додатково до основного штату PR-відділу, та облаштовують спеціальні

прес-центри для забезпечення інформаційної підтримки ювілейних заходів.

- Створення спеціального ювілейного веб-простору. Сучасні веб-платформи дозволяють органічно поєднати різний контент: текстовий, фото, відео – створюючи тим самим унікальний комунікативний простір для брендингу університету. Наприклад, на веб-сайті, створеному до 125-річчя Стенфордського університету, будь-який випускник міг розмістити спогади про навчання та фото зі студентського життя.

Таким чином, синергетична взаємодія вищезазначених складових бренд-комунікацій, актуальних для різних цільових аудиторій університетів, сприятиме зростанню їхніх нематеріальних активів. Вивчений інструментарій може застосовуватися у розробці бренд-технологій до 100-річчя Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Список використаних джерел

1.Carey K. The Brave New World of College Branding. URL: http://www.chronicle.com/article/The-Brave-New-World-of-College/138107/. 2.Dooley R. College Branding: The Tipping Point. URL: http://www.forbes.com/sites/rogerdooley/2013/02/05/college-branding-tipping/#2be330bb7197. 3.Neumark V. What's in a name? The value of a good university brand. URL: https://www.theguardian.com/higher-education-network/blog/ 2012/apr/03/branding-universities. 4.Pearman I. Universities are brands whether they like it or not . URL: https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2013/ reputation-ranking/analysis/universities-are-brands. 5.Strauss K. The World's Most Reputable Universities 2016. URL: http://www.forbes.com/sites/karstenstrauss/2016/05/04/the-worlds-most-reputable-universities-2016/#6912bf646510. 6.http://125.stanford.edu/events/.

С. В. Савойська

ДЕСТРУКТИВНА МОВНА ПОЛІТИКА: ПОНЯТТЯ І СУТНІСТЬ

Мовна політика є конструктивною і деструктивною. Поняття конструктивності є антонімом до розуміння деструктивності. Останнє із них стосується усіх сфер суспільно-політичного життя, тісно пов’язане з колоніальним минулим українського народу, із розвитком його культури у контексті польської, російської, угорської, румунської та ін., які гальмували, забороняли та руйнували структуру розвитку науки, літератури, освіти, духовності українською мовою [6, с. 156]. Приміром У. Ільницька, деструктивну політику розуміє як: діяльність суб’єктів політики, яка призводить до політичної дестабілізації у суспільстві; рішення авторитарної влади, які не відповідають реальній ситуації, що призводить до кризи, яка може бути викликана діяльністю супаратистських, націоналістичних, терористичних та інших протиправних екстремістських організацій [3, с. 99-100].

Деструктивна мовна політика – це політика влади, політичних партій, громадських організацій, індивідів, груп, спільнот та ін. суб’єктів політики, які на окремих етапах здійснення мовної політики прагнуть змінити статус мови з одномовного на двомовний або багатомовний шляхом референдуму, ухвалення мовних законів, які загрожують унітарності, самостійності та соборності держави. Тобто, деструкція влади, на думку О. Коляси, – це її стан із тенденціями до саморуйнування [3, с. 100]. Деструктивна мовна політика є неефективною по відношенню до забезпечення функціонування мов етнічних груп і тих мов, які знаходяться на межі зникнення, поширення комунікацій українською мовою на Півдні і Сході України. Така мовна політика базується на ірраціональній політичній культурі та ідеології, яка відображає несумісні погляди і цілі спільнот, що характеризують їх «політичну самосвідомість, ставлення до дійсності та становище суспільно-політичного життя» певних спільностей [4, с. 243].

Окремі аспекти деструктивної мовної політики аналізували У.Ільницька, О. Коляса, П. Кононенко, А. Корж, В. Котигоренко, І.Кресіна, О. Кривицька, Л. Масенко, Н. Панова, М. Шульга, О. Сахань та ін. В основному, деструктивну мовну політику

науковці розуміють як неефективну діяльність суб'єктів політики, державних та недержавних інститутів, які призводять до мовно-політичної, культурної, ідеологічної, інформаційної та соціально-економічної дестабілізації у суспільстві. Загалом деструктивна мовна політика призводить до наростання кризової ситуації, позаяк вона, за визначенням у словниках, є неплідною і руйнівною [2, с. 187]. Однією із причин неефективного здійснення мовної політики в Україні є деструктивна політика Росії, яка, на думку науковців, є насильницькою, оскільки вона вилучала українську мову та мови інших народів із ділової, освітньої, культурної, релігійної та інших галузей. На думку А. Корж, мовна політика Російської імперії, була деструктивною тому, що російська влада придушувала прагнення національних меншин до власної державності, русифікувала їх та вилучала їх рідну мову із ділової, освітньої, культурної, релігійної та ін. галузей [1, с. 11]. Деструктивність мовної політики колишнього СРСР полягала в асиміляції неросійського населення, що негативно впливало на діалог культур та міжнаціональні відносини. Поштовхом до заміни деструктивної мовної політики на конструктивну були гласність М. Горбачова та рух радянських республік, зокрема балтійських, за самостійність. Аби ліквідувати створену за радянської доби та успадковану незалежною Україною систему російщення, український народ на початку 1990-х рр. поставив мету відродити власну історію, культуру, освіту, ділову сферу, літературу, науку та ін. українською мовою. У цьому контексті складовою конструктивної мовної політики влади є консультації з громадськістю, які на початку першого етапу (1991-1996 рр.) здійснення мовної політики були спрямовані на відродження мов етнічних меншин, української мови, її впровадження в усі сфери життя та розвитку української спільноти, а також − дослідження громадської думки [5, с. 142], яке відбулося 1 грудня 1991 року.

Деструктивний характер здійснення мовної політики на другому етапі (1997-2004 рр.) виявився у гальмуванні поширення комунікацій українською мовою як державною у південних та східних областях України, де ділове мовлення та освітній процес, за невеликим винятком, продовжував здійснюватися російською мовою, що послаблювало розуміння та єдність українського народу, вільний розвиток ЗМІ, захист національних інтересів та демократичних цінностей. Тобто, таку деструктивну мовну політику варто розуміти як дефіцит демократії, що, на думку М.Школяра, варто розуміти, як загальне та багатоаспектне невдоволення тим, як розвивається демократія на практиці [3,с.100]. Дефіцит демократії спричинив ланцюгову реакцію, яка на теренах сучасної України розпочалася статтею 10 Конституції України, що дозволила вільно використовувати та поширювати в Україні російську мову, а також ухваленням закону «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», на базі якого було розроблено закон «Про засади державної мовної політики», а можливо, закінчиться проголошенням політики децентралізації, коли громади на чолі із місцевою та регіональною владою визначатимуть мову спілкування, освіти, науки та ділової сфери. Деструктивність влади, за визначенням О. Сахань, варто розуміти як негативний її вплив на свідомість, поведінку та дії людей [4, с. 159], тому зазначений закон розколов українське суспільство за мовно-політичною та регіональною ознаками. Деструктивність його положень сформувала основу для втілення та поширення у південних і східних областях країни політики децентралізації, яка нав'язується депутатам Верховної Ради закордонними політиками і Росією насильницькими методами. Утім, варто звернути увагу, що саме явище децентралізації не є деструктивним, позаяк, на думку В.Варинського, передбачає делегування центральним урядом певних повноважень на місцевий рівень з метою оптимізації практичного вирішення питань загальнонаціональної ваги, а також втілення у життя специфічних регіонально-локальних програм [3, с.100].

Отже, такою специфічною регіонально-локальною програмою в областях Півдня і Сходу України є втілення положень закону «Про засади державної мовної мовлітики» у вигляді надання російській мові статусу регіональної, а при певних

обставинах – офіційної/другої державної. Це може призвести до федералізації Української держави, поглиблення розколу на регіональному та обласному рівнях, сепаратизму та втрати незалежності. На відміну від деструктивної мовної політики, конструктивна мовна політика характеризується раціональністю і безконфліктністю, позаяк вона формується на основі діалогу, дискурсу, компромісу, консенсусу та національних інтересів, які домінують над індивідуальною та груповою культурами. Водночас, деструктивні комунікації мають місце при розробці законів, програм та різних заходів, які є декларативними за сутністю і змістом. Деструктивною є поведінка політиків, яка викликає у Верховній Раді різні протистояння та мовно-політичні кофлікти між владними та опозиційними політиками, ними і спільнотою, які до цього часу мають несумісні інтереси і цінності.

Список використаних джерел

1. Корж А. Мовний чинник суспільної трансформації в Україні: Автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23. 00. 02 / Чернівецький національний у – т імені Ю. Федьковича. – Чернівці, 2004. – 20 с. 2. Новий словник іншомовних слів: близько 40000 сл. і словосполучень / Л. І. Шевченко, О. І. Ніка, О. І. Хом'як, А. А. Дем'янюк; За ред. Л. І. Шевченко. – К.: АРІЙ, 2008. – 672 с. 3. Політологія: сучасні терміни і поняття. Короткий навчальний словник-довідник для студентів ВНЗ І-IV рівнів акредитації. – 4-те видання, виправлене і доповнене / укладач В. М. Піча, наук. редакція Л.Д.Климанської, Я. Б. Турчин, Н. М. Хоми. – Львів: Новий Світ. – 2000, 2015. – 516 с. 4. Політологія: навчальний енциклопедичний словник-довідник для студентів ВНЗ І-IV рівнів акредитації / За наук. ред. політ. н. Н. М. Хоми [В. М. Денисенко, О. М. Сорба, Л. Я. Угрин та ін.]. – Львів: «Новий Світ. – 2000», 2014. – 779 с. 5. Сучасна політична лексика: енциклопедичний словник-довідник / [І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.]; за наук. ред. Хоми Н. М. – Львів: «Новий Світ - 2000», 2015. – 396 с. 6. Сучасний словник – мінімум іншомовних слів: Близько 9000 слів / уклали: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К.: Довіра, 2008. – 798 с.

М. М.Тимченко

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ВНУТРІШНЬОПАРТІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У стійких парламентських демократіях партійна дисципліна виступає в ролі самодисципліни, коли члени парії дотримуються фундаментальних цінностей та ідеології партії.

Будь-яка партія є вертикальним утворенням, яке може вдало функціонувати лише за умов чіткої дисципліни та послідовності дій.

У процесі внутрішньопартійної взаємодії між різними групами інтересів рішення в політичній партії приймаються шляхом досягнення компромісу між внутрішньопартійними групами впливу, задля задоволення інтересів якнайбільшої кількості рядових членів партії.

Узгодження інтересів груп в середині політичної партії обґрунтовується тим, що жодна з груп інтересів не може домінувати в партійному процесі оскільки не забезпечує представництва інтересів більшості членів партії, а тому і неможлива концентрація влади в руках партійного лідера та його групи. Таким чином, представники плюралістичної концепції демократії заперечують можливість «олігархізації партій» [1, с. 47].

Якщо звернутися до європейського досвіду, то у 1949 р. у ФРН було ухвалено Основний закон, в якому вперше встановлювався обов'язок політичних партій дотримуватися внутрішньої демократії. На охорону свободи усередині партії безпосередньо спрямовано абз. 1 ст. 21, відповідно до якого внутрішня організація партії має відповідати демократичним принципам [3, с. 17]. Норму було включено з метою уникнути повернення до тоталітарної системи. Це положення не обмежує свободу партій в сенсі змістовного начала їх внутрішньої організації, а навпаки, прагне встановити і гарантувати свободу всередині партій і в такий спосіб забезпечити свободу політичного процесу в його зародку.

Німецькі вчені зазначають, що ст. 21 Основного закону ФРН безсумнівно не допускає ухвалення внутрішньопартійних рішень за принципом вождизму, обрання суворо централізованої організаційної форми, яка не визнає місцевих союзів, успадковування партійних посад, усунення окремих членів від участі у виборах. Демократичні принципи сьогодні також становлять підґрунтя організації і діяльності партій відповідно до вимог, сформульованих в основних законах Італії, Іспанії, Греції, Албанії, Андорри, Вірменії, Франції, Румунії, Чехії, Португалії [3,с.17].

У Керівних принципах регулювання діяльності політичних партій, ухвалених Венеціанською комісією на 84 пленарній сесії (Венеція, 15-16 жовтня 2010 р.), зазначено, що завдяки важливій ролі, котру відіграють політичні партії як актори демократії, деякі держави – члени ОБСЄ мають законодавчі вимоги, аби певні внутрішні функції партії були демократичними за природою. Звичайно таке регулювання обмежується вимогою, аби партії були прозорими в ухваленні рішень і зверталися до думки членів партії при визначенні партійного керівництва і кандидатів [2,с.81].

Внутрішні норми, що регулюють функціонування органічної структури, також повинні керуватися принципами ясності і прозорості та забезпечувати ефективний зв'язок між функціональними підрозділами та тематичними секціями, що діють на різних географічних рівнях. Велике значення має зв'язок між центральним керівництвом партії та організаціями на регіональному і місцевому рівнях, які мають основне значення для взаємодії партії з громадянським суспільством і участі громадян у місцевому суспільному житті [5].

О. Нідермайєр виділяє такі моделі внутрішньопартійної демократії. Партійна модель, що базується на економічній теорії демократії: відбувається зміна внутрішньопартійної демократії на міжпартійну демократію. Оскільки активна участь членів партії у внутрішньому партійному житті та залученні нових членів розглядається як дисфункція, то партійне керівництво намагається уникнути цього за рахунок централізації партійної структури. Це дає змогу суттєво зекономити засоби, не допустити обмеження свободи партійного керівництва і сприяє ефективній діяльності партійної організації.

Модель демократії, спрямована на забезпечення працездатності політичної системи: ядро партій становить конкуруюча між собою партійна еліта. В той же час члени партії не беруть участі у формуванні внутрішньопартійної політики, а тільки забезпечують легітимацію партійної еліти шляхом внутрішньопартійних виборів і контролю за діяльністю обраних представників.

Модель, що спирається на реальну участь партійної бази у формуванні партійної політики: внутрішньопартійне волевиявлення формується знизу вгору, орієнтуючись на партійну базу. Звичайні члени партії беруть реальну, а не формальну участь в ухваленні внутрішньопартійних рішень на будь-якому рівні організації [4,с.25-30].

Такий варіант прийняття партійних рішень з боку партійної еліти обґрунтовується тим, що жодна з груп інтересів не може домінувати в партійному процесі оскільки не забезпечує представництва інтересів більшості членів партії, а тому і неможлива концентрація влади в руках партійного лідера та його групи.

Отже в якості висновку можна стверджувати, що законодавче регулювання внутрішньопартійної комунікації є однією з складових розбудови внутрішньопартійної демократії. В у мовах належного законодавчого регулювання внутрішньопартійних процесів усі рішення приймаються на основі плюралізму. Але на сьогоднішній день більшість нормативно-правових актів які регулюють дану сферу партійної діяльності носять здебільшого рекомендаційний характер і тому розбудова внутрішньопартійної демократії здебільшого залежить від сталості національних партійних систем.

Список використаних джерел

1.Бусова Н. А. Делиберативная модель демократии и политика интересов / Н. А. Бусова // Вопросы философии. – 2002. – № 5. – С. 45-58. 2.Кодекс належної практики щодо політичних партій : Ухвалений Венеціанською Комісією на 77 пленарній сесії на основі коментарів пана К.

Клоза Монтеро, Ж-К. Кольяра // Вибори та демократія. – 2010. – 1. – С. 84–120. 3.Мануйлов, Є. М. Внутрішньопартійна демократія: філософський аналіз [Текст] / Є. М. Мануйлов, М. В. Толочко // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія : зб. наук. пр. / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. - Х. : Право, 2013. - 2013. №1(15). - С. 9-22. 4.Нідермайєр, О. Внутрішньопартійна демократія / О. Нідермайєр // Політичні партії в демократичному суспільстві. – К., 2001. – С. 23–40. 5.Павленко, І. А. Інститут внутрішньопартійної демократії як чинник формування ефективної моделі державної влади / І. А. Павленко // Стратегічні пріоритети. № 4(9), 2008. [Електронний ресурс]. Режим доступу – http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/9/3.pdf.

А. Ю. Полісученко

ВІДЕОСТРІМИ У FACEBOOK ЯК СУЧАСНИЙ АНАЛОГ ПРЯМОЕФІРНОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ

Останніми роками у соціальних мережах активно розвиваються різноманітні відеосервіси. Цьому неабияк сприяє запровадження високошвидкісного мобільного інтернету стандарту 3G. Також стрімке поширення відеоформатів відбувається і через розвиток та здешевлення пристроїв для зйомки. Зараз високоякісними відеокамерами обладнані всі сучасні смартфони і планшети. Ці зміни позначились як на професійному телебаченні, так і на аматорських відеоматеріалах. Користувацького відео стає все більше, його якість покращується, контент стає все креативнішим.

Із запровадженням сервісу прямих ефірів соціальні мережі поступово стають новим аналогом телебачення, завойовують все більшу кількість прихильників, на фоні зниження інтересу аудиторії до класичного ТБ. Переважна більшість людей до 30 років переглядає відеоконтент лише через інтернет, глядачами ж традиційного ТБ є здебільшого пенсіонери, які звикли до пасивної форми споживання відео, або мешканці невеликих населених пунктів, де інтернет досі малорозвинений.

Сучасне прямоефірне телебачення невпинно модифікується, інтегрується із інтернет-технологіями [6]. Нині практично на кожному телеканалі у інформаційних передачах з'являються прямі включення з мобільних пристроїв, так звані відеострімі [3]. Конвергентні редакції телевізійних каналів ставлять перед журналістами нові вимоги: мати навички відеозйомки та монтажу. Деякі сайти з пошуку роботи дають цим фахівцям окреме визначення – відеограф (людина, що і пише, і знімає).

Нині інтернет складає серйозну конкуренцію телебаченню і в цьому вже немає ніяких сумнівів, спостерігаючи за тим, як змінюється класичне ТБ у боротьбі за глядача [5]. Вже навіть доросла аудиторія переходить спостерігати за улюбленими передачами у прямому ефірі через інтернет (наприклад, ток-шоу Савіка Шустера на його каналі у YouTube).

Піонером відеострімів став сайт Twitch.TV, де головними темами мовлення є ігрове відео і пряма трансляція кіберспортивних турнірів. У вересні 2011 р. вийшов мультимедійний додаток для обміну фото і відео Snapchat, який одразу ж став дуже популярним, зокрема і через можливість відеострімінгу. Ще однією цікавою особливістю Snapchat є те, що пости у ньому з часом зникають. Ще одним піонером лайв-відеострімів у світі Twitter ще у березні 2015 р. став сервіс Periscope від Twitter. Також стрімити відео можна за допомогою Skype, Viber, WhatsApp, Telegram та навіть у новій версії ICQ. У 2016 р. пряму відеотрансляцію запустили і такі відомі в Україні соцмережі як «вКонтакте», Instagram, Одноклассники.

YouTube також став одним із піонером у галузі прямих відеоефірів в інтернеті, одним із перших запустивши цю функцію, а пізніше дозволивши викладати відео 360°. Ще раніше можна було зробити лайв у YouTube через додаток Hangout від Google. У листопаді 2016 р. YouTube проанонсував платні живі мобільні трансляції із «суперчатом», доступні популярним відеоблогерам (із кількістю підписників від 10 тис. чол.).

Ще кілька років тому загальновідомим був факт, що відеоконтент у Facebook відображався погано. Основною причиною була конкуренція: мережа YouTube, відео з якої здебільшого постили користувачі, належить до конкуруючої компанії Google, тому на нього стояв низький пріоритет показів. Власного мультимедійного контенту у Facebook не було.

У 2014 р. Марк Цукерберг, творець Facebook, заявив, що він зробив основну ставку на розвиток відеоконтенту. Стало можливим розміщення відео 360°, які за допомогою гироскопу змінювали перспективу в залежності від нахилу телефону (першим панорамним відео став трейлер із «Зоряних воєн»), також запустилось автоматичне відображення відео зі звуком (яке при бажанні можна вимкнути), розміщення рекламних роликів у відео та ін. Проте популярними перегляд відео у Facebook зробив саме запуск сервісу прямих відеоефірів у квітні 2016 р.

Відеотрансляції оснащені розумними підказками. Наприклад, якщо слабкий інтернет-трафік – Facebook нагадає про це. Одразу після завершення відеостріму видно всю статистику по глядачам під час ефіру, а також відео можна зберегти в архів для подальшого перегляду – хоча, при бажанні, його можна видалити із хроніки, а можна і поділитись у інших соціальних мережах чи на сайтах.

Ще більший функціонал для відеострімів Facebook надає для бізнес-сторінок. Там можна створювати плейлисти за темами трансляцій, додати відео у розділ «Актуальне відео», вивчити детальну статистику – не тільки кількість переглядів, але і охоплення, процент тривалості перегляду. Свої відеотрансляції за бажанням можна рекламувати за допомогою платного просування у Facebook. Важливим нововведенням є створення Live Api, відкритого для всіх розробників, що означає те, що незабаром трансляції у Facebook можна буде вести із будь-якої підключеної камери, або навіть з дрону, а не лише зі смартфону. Також це відкриває простір для оформлення відеотрансляцій: заставки під час ефіру, рухомий рядок тощо.

У Facebook Live додано також функцію використання «реакцій» під час трансляцій, які відображаються на екрані у режимі реального часу. Ними глядачі можуть виражати свої емоції під час різних моментів ефіру – від любові до обурення. При перегляді відео з записом стріму є можливість бачити коментарі до нього у тому порядку, в якому їх надсилали глядачі під час самої трансляції. Також Facebook надає можливість перегляду графіку взаємодії при перегляді відео із записом живої трансляції, щоб учасники могли прокручувати відео до моменту максимальної взаємодії.

У Facebook існує 5 базових фільтрів для відеотрансляцій, а також можливість малювання на екрані під час прямого ефіру. Також є можливість запрошення друзів приєднатись до прямої трансляції. Facebook спростив пошук відеострімів в усьому світі, створивши карту трансляцій Live Map для тих, хто заходить у мережу з комп’ютера чи ноутбуку.

У листопаді 2016 р. Facebook оголосив, що відтепер прямі ефіри у мережі можна планувати заздалегідь, а також створювати іконку трансляції. Після планування стріму у стрічки фанам потрапляє публікація з анонсом ефіру і кнопкою «Отримати нагадування». За 20 хв. до старту ефіру Facebook надсилає нагадування і самому користувачу [2].

У лютому 2017 р. Facebook вніс кілька змін у систему відображення і розповсюдження відео, а також випустив додаток, який дозволить переглядати ролики зі стрічки новин користувачам телевізійних приставок Apple TV, Amazon Fire TV та Samsung Smart TV – ще більше інтегрувавши телебачення з інтернетом.

У Facebook існує алгоритм, який аналізує смаки користувача при перегляді відео, а потім формує йому стрічку новин на підставі його уподобань. Наприклад, такі дії як включення відео на повний екран Facebook сприймає за проявлену цікавість до контенту, тому буде показувати цьому користувачу ще більше схожих відеороликів, незалежно від того, чи поставив він «лайк», чи ні. Facebook спростив автоматичний перегляд вертикальних відео з телефону: при натисканні ролик буде

розвертатись на весь екран.

За інформацією «Wall Street Journal», Facebook платить популярним користувачам, т. з. лідерам думок: зіркам, медіа-компаніям – щоб вони активно використовували функцію прямого ефіру. За інформацією «TechCrunch», з уведенням нових способів перегляду відео Facebook планує збільшити кількість професійно створеного контенту в соцмережі.

Facebook почав активно конкурувати із YouTube на ниві відеоконтенту, ставши майданчиком, де автори зможуть будувати навколо своїх відеороликів та відеострімів цілі співтовариства. Зараз розробники вони активно працюють над новими ефективними механізмами монетизації контенту, інструментами для розміщення оголошень, а також над дієвими способами боротьби з піратством. Дослідження агентства Nielsen на замовлення Facebook показало, що у них є 5 % глядачів, яких немає на ТБ взагалі. Також виявилось і те, що соцмережа сильно завищувала показники переглядів трансляцій – з 500 млн. до 10 млрд.

Найближчим часом Facebook має додати можливості вести трансляції удвох, з різних точок планети – такий собі аналог телемостів. Це може бути ідеальним варіантом для ведення інтерв'ю у мережі в прямому ефірі. Також Facebook проанонсував появу кімнат очікування, де учасники трансляції зможуть очікувати її початку. Оскільки Facebook придбав сервіс MSQRD – скоро можна буде вести трансляції у фірмових масках [10].

Практично всі українські телеканали і відомі телепередачі у 2017 р. вже мають свої веб-представництва у Facebook, де вони час від часу організовують прямі трансляції. Особливо зручною така функція є для тих, хто знаходиться за кордоном. Навіть сторінки журналів проводять прямі відеотрансляції. Наприклад, Cosmopolitan: під час ефіру їхні журналісти просять експертів у різних галузях (мода, краса, кулінарія) поділитись своїми секретами. Багато відомих журналістів і відеоблогерів проводять прямі ефіри на своїх особистих сторінках у Facebook у форматі питання-відповідь, наприклад Віталій Портніков та Володимир Петров.

Не відстає у використанні нових технологій і сам засновник Facebook Марк Цукерберг, який у червні 2016 р. провів прямий телеефір із астронавтами на Міжнародній космічній станції, ставлячи їм питання та передаючи коментарі від аудиторії прямо в космос [9]. 22 лютого 2017 р. на сторінці NASA у Facebook пройшла широко проанонсована прес-конференція, де було оголошено про знайдення у космосі еко-систем, схожих на Сонячну – отже, теоретично придатних для життя. Відео переглянуло 3,5 млн. чол., воно набрало майже 130 тис. «лайків», близько 69 тис. репостів. Будь-який користувач Facebook міг поставити питання учасникам прес-конференції за допомогою хештегу #asknasa.

Відомий український музичний телеканал М2 влаштовує регулярні відеостріми у Facebook ток-шоу «Моя музика» з ведучим Олександром Положинським, і подекуди аудиторія, яка переглядає стрім у соціальній мережі, перевищує кількість глядачів традиційного прямого телеефіру.

На жаль, існують і певні недоліки прямих трансляцій у Facebook, що здебільшого пов'язано із поганим інтернет-трафіком або несумісністю пристроїв. Негативним аспектом використання відеострімів у соціальних мережах є й те, що почали з'являтись т. з. «групи смерті», де користувачів схиляють до суїциду у прямому ефірі. У листопаді 2016 р. у ЗМІ з'явилась інформація, що ведучий радіо «Серебряний Дождь» зробив спробу вбити себе у прямому ефірі, транслюючи це через Facebook. Френди ведучого у коментарях до відео вмовляли його відмовитись від свого рішення.

Також прямі трансляції у Facebook активно використовуються для розповсюдження порно-контенту. Недоліком відеострімів є й те, що їхній перегляд займає тривалий час, а у сучасному темпі життя в інформаційному суспільстві дозволити собі це може не кожен. Перегляд кількох стрімів одночасно – практично неможливий (за виключенням мультиекранних сервісів). Значні нарікання з боку користу-

вачів йдуть і на примітивізацію контенту: замість цікавих репортажів багато хто стрімить свій манікюр, котиків, квіти на підвіконні та інші банальні речі.

У результаті проведеного дослідження ми дійшли наступних ***висновків***: відеостріми у Facebook відіграють надзвичайно важливу роль у сучасному медіапросторі. Зокрема, їх переглядають як інтернет-користувачі, так і використовують у якості контенту ефірні, кабельні і супутникові телеканали; виходячи із досвіду західних країн, кількість відеострімів у сучасному інформаційному телепросторі буде тільки збільшуватись, змінюватись форми, урізноманітнюватись жанри і способи їхнього використання; враховуючи наявність негативних факторів використання відеострімів у Facebook, необхідно унеможливлювати його активне розповсюдження за допомогою блокування шкідливого контенту і підвищення рівня медіаграмотності населення; продовжувати детально вивчати цей феномен, систематизувати практичні напрацювання у грунтовну теорію для використання у подальших наукових дослідженнях.

Список використаних джерел

1.Бойд Е. Ефірна журналістика / Е. Бойд. – К., 2007. 2.Как запускать прямые видеотрансляции Facebook с компьютера // Мастерская фан-страниц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.masterskayafanstranic.com.ua/kak-zapuskat-pryamye-efiry-facebook-s-kompyutera/ (12.02.2017). 3.Кутєпов Б. Стрімінг: стрім-журналістика як новітній метод мовлення. Ресурсозбереження і витрат / Б. Кутєпов. – 2015. – 25 с. 4.Миллерсон Дж. Технология телевизионного производства / Дж. Миллерсон. – М., 1974. 5.Потятинник Б. В. Інтернет-журналістика : навч. посіб. / Б. В. Потятинник. – Львів : ПАІС, 2010. – 244 с. 6.Прямой эфир // Wikipedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Прямой_эфир (10.02.2017). 7.Саппак В.С. Телевидение и мы / В. С. Саппак. – М., 1988. 8.Фэнг И. Теленовости: Секреты журналистского мастерства / И. Фэнг. – М.,1993. 9.Цукерберг поспілкувався з астронавтами на МКС через Facebook Live //Еспресо ТВ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://espreso.tv/news/2016/06/02/cukerberg_pospilkuvavsya_z_astronavtamy_na_mks_cherez_facebook_live (12.02.2017). 10.Facebook Live: руководство по видеотрансляциям в Фейсбуке // Info-Marketing.Club [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://info-marketing.club/facebook-live-video-translyatsii/ (04.02.2017).

Г. Л. Сарміна

ІНТЕРАКТИВНІСТЬ ЯК КОНСТАНТА ДИГІТАЛЬНОЇ ЕРИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Дигітальна ера зрушила процеси розвитку медіасередовища, значно змінивши структуру суспільної комунікації. Це відбулося го́ловно завдяки сучасним технологіям, які зумовлюють нові підходи до використання медіа, насамперед ідеться про інтерактивне застосування медіа. Традиційна класифікаційна система комунікативного аналізу змінюється – медіаопосередкована комунікація більше не поділяється на приватну і суспільну, комунікативний процес стає єдиним. Такі зміни вплинули на мотивацію використання медіа і спричинили постання нових типів користувачів, більш того – комп'ютерно опосередкована комунікація призвела до значної фрагментації суспільства, тобто до розшарування. Публіка перестала бути одноцілою, виявила різнобарвність, почала жити новим життям в умовах «дигітальної демократії».

Постійний розвиток дигітальних комунікативних форм породжує нові форми участі користувача у створенні контенту, форми взаємодії між користувачами і заразом між продуцентом і реципієнтом контенту (адресатом і адресантом). Змінюється підхід до поняття «користування медіа». Якщо давніше це поняття передбачало читання, прослуховування, перегляд, то тепер це поняття передбачає активну участь користувача в зазначених процесах. Настає нова ера масової комунікації, адже пасивні користувачі (глядачі, слухачі, читачі) перетворюються на редакторів, критиків, продюсерів і авторів. Вони звільнені з ізоляції, мають нові можливості і способи для інтеракції, а контент зосереджуються на нових платформах у мережі,

де ці користувачі задовольняють найрізноманітніші потреби.

Інтеракція є визначальною рисою, яка окреслює і характеризує медіареволюцію. «Інтерактивність є ознакою мережевих ЗМІ.... інтерактивність дає читачам відчуття особистої участі в роботі видання» [Крейґ, 195-196]. Інтеракція передбачає взаємодію двох або більшої кількості учасників і визначається як «інтерференція між як мінімум двома учасниками, яка сприймається учасниками комунікативного процесу» [Schimank 2010, 202]. Інтеракція може мати різні форми, які ми співвідносимо з так званими «соціальними формами», котрі виокремлюються в соціології. Основними соціальними формами є кооперація, конфлікт, конкуренція, обмін [Simmel 1992, 20]. Для теорії комунікації інтерес становлять три: кооперація, конфлікт і конкуренція. Кооперація, як різновид інтеракції, репрезентує пряму двобічну комунікацію між як мінімум двома комунікативними партнерами, які мають спільну мету і взаємну підтримку в процесі осягнення індивідуальних цілей [Lewis 2006, 201-204]. Якщо комуніканти дискутують, борються, то говоримо про конфлікт, як різновид інтеракції, який заразом є прямою і двобічною комунікацією. Конкуренція – суперництво, непряма форма боротьби з метою здобути прихильність публіки. Така форма інтеракції також передбачає наявність певного зв'язку між конкурентами, адже вони є активними в комунікативному процесі, а третя сторона – публіка – визначає стратегії і розвиток подій в цій конкурентній боротьбі, хоч і залишається пасивною [Neuburger, Digitale_Oeffentlichkeit, 23-25].

Звичайно, зрушення в медіаландшафті не можуть не позначитися на зміні описаних форм. Традиційні мас-медіа, преса і радіо, орієнтовані на односторонню і одноетапну модель комунікації, так звану модель «один-з-багатьма» *(One-to-Many-Kommunikation).* Неможливість інтеракції і двосторонньої комунікації виключає форми «кооперація» і «конфлікт». Ці форми стають реальними завдяки інтернетові, який полегшує багатосторонню і багатоетапну комунікацію і, відповідно, уможливлює участь публіки в комунікативному процесі в усіх формах: висловлювання критики, зворотної реакції (конфлікт); участь у спільних проектах, створення дописів для Вікіпедії (кооперація); формування різноманітних привабливих пропозицій (конкуренція). Інтернет поступово інституціоналізується і створює спеціальні умови, які дають змогу реалізувати кожну із соціальних форм по-новому. Наприклад, дискусійні форуми – для форми «конфлікт», віртуальні спільноти – для «кооперації», порівняльні веб-сторінки – для «конкуренції».

У зв'язку із цим варто згадати про концепт комунікативних конфігурацій [Hepp Hasebrink 2014, 352], який базується на твердженні, що соціальні зв'язки мають стосунок до комунікації. Комунікативними конфігураціями, за допомогою яких можна аналізувати соціальні зв'язки будь-якого типу, спираються на такі критерії: сукупність учасників (персон або інституцій), наявність спільної теми, основні форми комунікації, медіа-ансамбль.

Сучасні форми інтеракції є також достатньо різноманітними, вони можуть утворювати не тільки діалог, а й полілог. Основними формами інтеракції дигітального медіасвіту є такі [Kolodzy, Convergence]:

- Інтеракція у формі зворотної реакції *(feedback)* або зворотного зв'язку може розпочатися шляхом переходу на посилання з ім'ям автора *(byline)*, яке відкриває електронну пошту і дає змогу звернутися безпосередньо до автора у формі коментаря, зауваження або навіть поради. Іншою можливістю є перехід через посилання на коментар, щоб прокоментувати матеріал, подати інформацію або висловити реакцію. Такі різновиди зворотної реакції, як форуми і дискусійні майданчики, пропонують місце на веб-сторінці для спілкування певних груп або співтовариств. Синхронне спілкування або спілкування в режимі реального часу пропонують так звані «чат-руми», які відкривають спеціально для обговорення певної події, специфічної теми, а після завершення спілкування вони, як правило, закриваються.
- Інтеракція у формі переходу через інтерактивні гіперпосилання має забезпе-

чувати користувача додатковою інформацією. Наприклад, схеми і карти дають можливість здобути статистичні дані, топографічні деталі і пояснення. Таймлайни, на яких зазвичай маркують важливі події і ключові дати, допомагають знайти і обрати потрібний часовий пункт для вивчення, тому їх часто використовують у навчальному процесі. Різноманітні вікторини і тести заохочують користувачів перевірити власні знання, передбачити ризики для здоров'я, визначити рівень знань тощо.

Список використаних джерел

1.Крейґ Р. (2007). Інтернет-журналістика. Робота журналіста і редактора у нових ЗМІ. Київ: Києво-Могилянська Академія. 2.Andreas Hepp, Uwe Hasebrink (2014). Kommunikative Figurationen – ein Ansatz zur Analyse der Transformation mediatisierter Gesellschaften und Kulturen. In: Nikolaus Jackob, Oliver Quiring, Birgit Stark (Hrsg.): Von der Gutenberg-Galaxis zur Google-Galaxis. Alte und neue Grenzvermessungen nach 50 Jahren DGPuK., Konstanz, UVK, S. 343–360. 3.Kolodzy J. (2006). Convergence Journalism. Rowman&Littlefeld Publishers. Oxford. 288 p. 4.Laurie K. Lewis (2006). Collaborative Interaction: Review of Communication Scholarship and a Research Agenda. In: Christina Beck (Ed.): Communication Yearbook. New Jersey. IEA. p. 197-249. 5.Christoph Neuberger (2015). Interaktionsmodi und Medienwandel. In: Oliver Hahn. Ralf Hohlfeld, Thomas Knieper (Hrsg.): Digitale Öffentlichkeit(en), Konstanz, UVK, S. 21-34. 6.Uwe Schimank (2010), Handeln und Strukturen. Einführung in die akteurtheoretische Soziologie, München, Juventa Verlag, 368 S. 7.Georg Simmel (1992), Soziologie. Untersuchungen über die Formen der Vergesellschaftung, Frankfurt am Main, Suhrkamp, 1051 S.

Н. В. Шотурма

ОСНОВНІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ МОДЕЛІ КОМУНІКАТИВНОГО ПРОЦЕСУ ТА ЇХ ТЕОРЕТИЧНЕ НАПОВНЕННЯ

Загальнотеоретичні аспекти комунікативного процесу досліджуються у різних площинах інформаційних зв'язків, які формують простір політичної комунікації. Тому розглянемо основні концептуальні моделі комунікативного процесу з урахуванням еволюції його структурних елементів. Слід ураховувати, що специфіка кожної конкретної моделі обумовлена належністю її автора до тієї чи іншої наукової школи, його поглядами та інтересами.

Можна виокремити три основних теоретичних конструкції комунікації в контексті процесно-інформаційного підходу – лінійну, інтеракційну та трансакційну.

У лінійній комунікації має місце одностороння взаємодія без зворотного зв'язку, де джерело повідомляє щось одержувачу, переміщаючи до нього деякі обсяги інформації з метою отримати певний ефект, але при цьому його не цікавить результативність взаємодії. Вона здійснюється у форматах простого інформування та пропаганди [5, с. 199].

Інтеракційна конструкція комунікації припускає наявність зворотного зв'язку між джерелом та одержувачем, коли останній отримує можливість відсилати зустрічні повідомлення вихідному комунікатору, коректуючи його комунікативні практики.

Трансакційна комунікація розуміється як постійний, рівноправний діалог, де два взаємодіючих суб'єкта, будучи взаємно зацікавленими в максимальній ефективності взаємодії, почергово виступають як джерело й одержувач повідомлень.

Розглянемо теоретичне наповнення названих моделей. Засновником класичної лінійної моделі комунікацій вважається Г. Лассуел, який конкретизував суб'єкти, зміст, канали та ефекти комунікативного процесу. Дослідник розробив концепцію «магічної кулі», яка «заряджає» людину немов «електричну лампочку». Проте концепція Г. Лассуелла відтворює однолінійну та монологічну модель комунікації, не враховуючи зворотного зв'язку й не дозволяючи встановленій комунікації набути ознак ефективної [1, с. 23].

Продовженням розвитку лінійної моделі стали дослідження К. Шеннона та У.Вівера, які зазначають п'ять функціональних й один дисфункціональний (шум) чинники комунікативного процесу. К. Шеннон увів поняття шуму (ентропії) як спо-

творення будь-якого роду під час проходження повідомлення по каналу [4,с.86].

Таким чином, до позитивів лінійної моделі віднесемо появу чинників швидкості та кількості переданої інформації, які впливають на ефективність комунікативного процесу. Негатив моделі зводиться до того, що вона абстрагується від змісту (сенсу) переданої інформації, зосереджуючись на її кількісних вимірах. Комунікативний процес вивчається без аналізу зворотного зв'язку. Тому така модель може бути характерна для тоталітарних суспільств, які прогнозують панування єдиної ідеології й обмеження суспільної активності.

Теоретичне вдосконалення передбачала концепція двоетапної комунікації П.Лазарсфельда, Б.Берельсона та Г.Годе. Наприкінці 40-х років XX століття вчені запропонували багатосходинкову модель комунікації, обов'язковим елементом якої були «лідери думки» як головні суб'єкти діалогу для спеціалістів зі зв'язків із громадськістю. У результаті досліджень було виявлено, що вплив на аудиторію опосередковується міжособистісною комунікацією, тобто від засобів масової комунікації ідеї поширюються до «лідерів думок», а вже через них – до всієї аудиторії [2, с. 35].

Подальшим розвитком концептуального оформлення комунікативного процесу стала модель «зворотного зв'язку», детально розроблена Н. Віннером. Дуже важливим положенням є те, що повідомлення реалізує суттєвий політичний ефект, впливаючи на свідомість, переконання й поведінку індивідів, груп, інститутів та цілих спільнот, а також середовища, у якому вони існують [2, с. 14]. Наявність зворотного зв'язку свідчить про розвиток не тільки інформаційно-комунікативних технологій, а також і про поступ у реалізації основних прав громадян щодо політичної участі та залучення демократичних інструментів управління.

Трансакційний характер політичного процесу найкраще демонструє циклічна модель комунікації, запропонована в роботах В.Шрамма. Учений стверджує, що вся комунікація функціонує всередині більш широкого простору суспільних відносин, який він визначає чотирма елементами: фізичні/просторові взаємини між відправником й отримувачем; ситуаційний контекст; рольові очікування та суспільні норми.

Комунікацію на рівні особи відтворює трансакційна модель К. Барнлунда. Її складовими є особа (комунікант), повідомлення, процеси кодування-декодування та чотири типи сигналів: сигнали суспільного рівня (вплив на особу різних чинників навколишнього середовища й техногенної цивілізації), особистого рівня (міжособистісна взаємодія між людьми, які входять у комунікативний простір) і два типи поведінкових сигналів (вербальні та невербальні) [4, с. 86].

Цікаве відображення політичної комунікації в соціальних системах характерне кібернетичному трактуванню К. Дойча та структурно-функціональній моделі (Г. Алдмонда, Дж. Коулмена).

Великий внесок у розвиток комунікативної парадигми суспільних відносин здійснив Ю. Габермас, який обстоює потребу зміни парадигми філософії на комунікативну теорію, пропонуючи нову інтерпретацію поняття інтерсуб'єктивності. Відтак Ю. Габермас намагається переосмислити питання ставлення особистості й суспільства до держави, змістивши акценти на принципи політичної участі громадян у процесі прийняття рішень, на форми такої участі. Для цього вводить поняття «комунікативна громадськість», під якою він трактує спільноти людей, які володіють комунікативною компетентністю, здатних до реалізації дискурсу [3, с. 61].

Таким чином, Ю.Габермас ставить політичну сферу в пряму залежність від комунікативного чинника, від реалізації його в дискурсивних суспільних практиках. На цих теоретичних позиціях базується дискурсивний концепт громадянського суспільства.

Саме тому, аналізуючи вищезгадані теорії, виокремлюємо значення й важливість якості інформаційного потоку, феномену «інтерсуб'єктності», урахування просторового та ситуаційного компонента, закономірність політичного хронотопу для порівняння сучасної комунікативної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Бакулев Г. П. Массовая коммуникация : Западные теории и концепции / Г. П. Бакулев. – М. : Аспект Пресс, 2005. – 176 с. 2. Грачев М. Н. Политическая коммуникация: теоретические концепции, модели, векторы развития : [монография] / М. Н. Грачев. – М. : Прометей, 2004. – 328 с. 3. Михайлова О. Громадянська ідентичність в деліберативному концепті громадянського суспільства / О. Михайлова // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень. – 2014. – Т. 6 (74). – С. 56–70. 4. Тарасенко С. М. Теоретичні моделі міжособистісного спілкування у формуванні комунікативної культури особистості / С. М. Тарасенко // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – 2009. – Вип. 49. – С. 85-88. 5. Широких О. В. Моделі комунікаційного процесу / О. В. Широких // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2012. – Т. 25 (64), № 1, ч. 1. – С. 199–203.

О. Ф. Юрчук

КОМУНІКАЦІЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКА ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Одним з найяскравіших свідчень реформ, що відбуваються в українському суспільстві на теперішньому етапі його розвитку, стало створення Національної поліції, діяльність якої регламентується відповідним Законом України. [1] Було б занадто спрощеним сприймати цей процес як чергову трансформацію правоохоронних органів, адже в основу діяльності Національної поліції закладено принципово інше розуміння ролі та функцій нової інституції порівняно з колишньою міліцією. Насамперед, йдеться про принципово іншу методологічну платформу: бачення нового органу як сервісної служби, а не інструменту покарання. Зазначене стає відправною точкою для аналізу комунікації у професійній діяльності поліцейських.

У цьому зв'язку слід зазначити, що наукові дослідження, які були присвячені вивченню характеру спілкування працівників правоохоронних органів, у тому числі міліції [2-4], повинні враховуватися із суттєвою поправкою на сучасні умови й новітні засади професійної діяльності специфічної категорії правників.

Тож, з позицій функціонального підходу, констатуємо, що даний вид комунікації вирізняється, перш за все, своєю поліфункціональністю. Працівник поліції при спілкуванні водночас виконує інформаційно-правову, процесуальну, фатичну, перцептивну, управлінську, імперативну, превентивну, виховну функції. До перелічених традиційних функцій додалися й ті, що відзначають сервісний характер нової служби: роз'яснювальна, переконуюча, стимулювальна, медіаторська, іміджева та ін. Поява такого нового підрозділу, як кіберполіція, а також перетворення департаменту громадських зв'язків у департамент комунікацій МВС України додають до вже зазначених функцій ще й медійні функції, в тому числі здійснення інформаційної безпеки, що розглядається в контексті національної безпеки.

Це означає, що підготовка персоналу Національної поліції повинна ґрунтуватися на комунікативно-компетентнісному підході, прищепленні навичок здійснення професійної комунікації з урахуванням нових функцій. Також менеджерам галузевої освіти, які розробляють відповідні стандарти освітньої діяльності ВНЗ МВС України, необхідно мати на увазі, що при здійсненні професійної діяльності працівник органів Національної поліції України майже постійно поєднує застосування усної і письмової форм мовлення (наприклад, проведення допиту чи опитування зі складанням протоколу), а значить повинен вміти здійснювати трансформацію висловлювань і текстів з однієї форми в іншу, без труда переходити від монологічного мовлення до ведення діалогів і полілогів, застосовувати наукові принципи компресії інформації при її вербальному кодуванні.

Специфіка комунікації у професійній діяльності працівника органів Національної поліції України, на відміну від інших видів професійної комунікації, зумовлюється її нормативно-правовою регламентацією. Так, відповідно до Закону

України «Про Національну поліцію України» встановлюється порядок звернення до осіб (ч.3 ст.18); закріплюється порядок опитування осіб, в тому числі неповнолітніх, з метою збирання інформації (ст.33); характеру спілкування при поверхневій перевірці (ст. 34), зупинці й огляду транспортних засобів (ст. 35), при реалізації поліцейського піклування (ст.41), застосуванні засобів примусу (ст.43) та ін. В залежності від спеціалізації поліцейського його професійне спілкування може внормовуватися кодексами, зокрема Кримінальним процесуальним, адміністративним, а також Законами України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про державну таємницю» та ін.

Ще однією характерною рисою комунікації у професійній діяльності працівника органів Національної поліції України є її здійснення в особливих умовах. Йдеться, насамперед, про конфліктогенність середовища, прояви мовленнєвої агресії, частотні випадки непередбаченості розвитку комунікативних сценаріїв інших співрозмовників, обмеження у часових рамках, здійснення спілкування в будь-яку пору доби. Усе перелічене потребує компетенцій, пов'язаних із комунікативною деонтикою, культурою мовлення, психологічною саморегуляцією, психодіагностикою інших учасників комунікативного акту, підтримання рівня уважності, не зважаючи на втому, на використання іншими особами маніпулятивних технік або некоректних засобів впливу.

Бінарно-суб'єктний характер професійного спілкування в умовах діяльності працівників органів Національної поліції детермінується тим, що воно може здійснюватися і в колі колег (спілкування з керівником, з напарником у патрульних, з представниками інших правоохоронних і судових органів), і з громадянами. В останньому випадку діапазон коливається за широтою соціальних прошарків населення (від законослухняних громадян до представників маргінальних груп); репрезентацією учасників спілкування як громадянами України, так і іноземцями, в тому числі особами без громадянства; різних вікових категорій (діти, підлітки, дорослі, в тому числі літні люди); фізіологічних і психолого-емоційних станів інших комунікантів (спокій, роздратування, агресія, змінені стани свідомості під впливом алкоголю, токсичних чи наркотичних речовин); системи переконань, життєвих принципів, моральних цінностей інших людей. Перелічене потребує від працівника Національної поліції України соціально-комунікативних компетенцій, що реалізуються через вміння створювати власний алгоритм мовленнєвої поведінки, застосування максимально можливого інструментарію вербальних, паравербальних і невербальних засобів спілкування, діагностики й подолання комунікативних бар'єрів.

Переорієнтація діяльності поліції на концепцію сервісної служби зумовлює таку суттєву комунікативну зміну, як перенесення акцентів з примусу на переконання. Безумовно, подібне можливо лише за умови володіння поліцейським комунікативними технологіями і психотехніками ефективного професійного спілкування.

Таким чином, комунікація в умовах професійної діяльності працівника органу Національної поліції України характеризується рядом специфічних особливостей, досконале знання яких дозволить у подальшому формулювати зміст освіти при підготовці персоналу, здійснювати навчання поліцейських на рівні новітніх вимог держави і суспільства.

Список використаних джерел

1.Закон України «Про Національну поліцію України» від 02.07.2015 (редакція від 01.01.2017) [Електронний ресурс] / http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/580-19. 2.Дубова І. О. Психологічні особливості професійного спілкування працівників міліції в екстремальних умовах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: 19.00.06 «Юридична психологія» / І. О. Дубова. - К., 2003. - 19 с. 3.Туринська О. Є. Психологічні особливості професійного спілкування працівників правоохоронних органів / О. Є. Туринська // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія психологічна). - 2012. - № 2. - С. 480-490. 4.Шимко В. А. Професійне спілкування правоохоронців в особливих умовах: комунікативні стратегії / В. А. Шимко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. – 2010. - № 24-25. – С. 68-72.

СЕКЦІЯ VII.
ДОСЯГНЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ У ГАЛУЗІ КУЛЬТУРОЛОГІЇ, ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Л. А. Бірюкова

ВОКАЛЬНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

На сучасному етапі актуальною стає проблема вдосконалення професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів, створення та втілення в практику роботи вищої школи новітніх методик викладання фахових дисциплін. У цьому напрямку вокальна підготовка майбутніх вчителів музичного мистецтва виступає важливим компонентом фахової підготовки студентів у вищих навчальних закладах мистецького спрямування. Заслуговує уваги погляди вчених у галузі вокального мистецтва, що розглядається у різних напрямках: історичному розвитку вокального мистецтва та вокального виконавства (В.Багадуров, М.Львов, І.Назаренко, О.Стахевич, А.Шавердян); мистецькознавчому з вивчення особливостей української вокальної педагогіки (В.Антонюк, Б.Гнидь, В.Іванов, Л.Прохорова); психологічному (В.Єрмолаєв, Б.Теплов, Л.Чистович, А.Зданович Р.Юссон); методичному з вивчення методичних підходів вокальної підготовки студентів (Ван Лей, Л.Василенко, О.Маруфенко, Н.Овчаренко, О.Стахевич, Ю.Юцевич).

Аналіз наукових досліджень. Огляд фундаментальних праць в галузі вокального мистецтва та вокальної педагогіки свідчить про те, що у наукових дослідженнях висвітлюються лише окремі аспекти вокального розвитку студентів, що, безперечно, є фундаментальною базою фахової підготовки вчителя, але розв'язанню проблеми вокальної підготовки майбутнього вчителя в умовах індивідуалізації навчання орієнтованої на вокально-педагогічну діяльність не приділено належної уваги. Специфіка ж педагогічного спрямування вокальної підготовки у вищих навчальних закладах вимагає формування високого рівня вокально-технічного комплексу умінь та навичок, розуміння закономірностей механізму голосоутворення, володіння науково-теоретичною базою знань з основ вокального мистецтва та методики вокальної підготовки майбутнього фахівця. Однак, аналіз змісту та організації вокальної підготовки майбутнього вчителя указує на те, що цілісно-комплексній підготовці студентів до педагогічної діяльності, основу якою складає саме співацька діяльність, заважає вузькопредметний технологічний підхід, що зумовлює низку суперечностей, які полягають: між потенційними вокальними можливостями студентів та їх стимулюванні до продуктивної педагогічної співацької діяльності; між потребами школи та усталеною системою вокальної підготовки студентів. Звідси, аналіз складових індивідуалізації вокальної підготовки у їх взаємодії дозволить по новому розкрити відношення змістовної та функціональної значущості вокальної підготовки як органічної частини загального кола фахових дисциплін.

Огляд науково-методичної літератури в галузі теорії та методики вокальної підготовки фахівців у закладах вищої освіти дозволяє визначити мету, структуру та зміст вокальної підготовки, що має властивості цілісної педагогічної системи взаємопов’язаних елементів навчальної діяльності. Провідним елементом такої системи виступає особистість студента, відповідальність за якого вимагає удосконалення змісту підготовки і, зокрема, тих аспектів, які забезпечували б становлення його професійної майстерності у майбутньому [1,с.102]. Розв’язання цих задач актуалізує проблему індивідуалізації вокальної підготовки, указує на якісно нові можливості організації навчального процесу з даної дисципліни. Зважаючи на це,

метою статті є висвітлення основних позицій щодо реалізації вокальної підготовки студентів в умовах індивідуалізації навчання.

Виклад основного матеріалу. На підставі аналізу науково-методичної літератури, досвіду роботи провідних викладачів-вокалістів визначимо основні завдання дисципліни «постановка голосу», такі як: 1) здійснювати естетичне виховання майбутніх фахівців; 2) формувати відчуття прекрасного, розуміти й цінувати красу вокального мистецтва та співацької майстерності; 3) розвивати художньо-творчі та виконавські здібності, спираючись на наукові дані про будову та функції голосового апарату, теорію голосоутворення ; 4) формувати розуміння біофізичних механізмів співацького процесу (вокальний слух, уявлення про акустичне звучання та критерії якості співу та співацької майстерності); 5) розвивати художньо повноцінне звучання співацького голосу; 6) формувати й удосконалювати вокально-технічні та вокально-виконавські навички; 7) озброювати знаннями з основ вокальної методики, необхідної для керівництва вокальною роботою з учнями шкіл різного типу; 8) прищеплювати любов до вокальної музики; 9) залучати до світу академічного вокального мистецтва; 10) збагачувати емоційно-естетичний досвід студентів засобами вокального мистецтва; 11) розвивати вокальну культуру.

Однак, досягти позитивного результату при виконанні поставлених завдань можливо тільки в умовах індивідуалізації навчальної діяльності, що будується на індивідуальному підході як одного з найважливіших чинників навчального процесу. Так. у науковій концепції О.Абдулліної щодо системи професійної підготовки студентів, наголошується про значення індивідуалізації навчального процесу як необхідного компоненту спеціальної підготовки. Взаємозв'язок загального (ядро), особливого (доповнення з урахуванням специфіки професійної діяльності) та індивідуального (диференціація та індивідуалізація навчання і виховання) дозволяють визначити три структурних компонентів індивідуально-творчого процесу: перший компонент – фундаментальні знання у галузі педагогіки; другий компонент – дисципліни за вибором, можливість вивчення альтернативних спецкурсів, які сприятимуть поглибленню знань та їх удосконаленню з предмету; третій компонент - самостійна робота студентів за інтересами, спрямована на розвиток професійних здібностей, індивідуального стилю діяльності [1,с.93]. У цьому напрямку цікавими є думки Г.Падалки про індивідуалізацію навчання, що дозволяє зберегти індивідуальну емоційно-оціннісну реакцію, смакови переваги в галузі музичного мистецтва, здатність до вибору та застосування унікальних, неповторних саме для цієї особистості засобів мистецької творчості [8,с.155]. Це дає можливість розглянути індивідуалізацію вокальної підготовки майбутнього вчителя з позицій: 1) методики проведення індивідуального заняття; 2) індивідуально-творчого підходу; 3) педагогічного спілкування.

Отже, розв'язання проблем вокальної підготовки вчителя музики в умовах індивідуалізації навчання висуває широкі можливості для вирішення ряду питань суто методичного характеру. У світлі завдань розвиваючого навчання, *методиці* проведення індивідуальних занять надається особливе значення, проте вибір варіанту педагогічного бачення індивідуального заняття з позицій сучасності, зокрема, дисципліни постановки голосу залишається проблематичним. У методичній літературі останніх років все частіше з'являються думки про перетворення пізнавальної сторони навчання у просте тренування професійних якостей. Причинами таких недоліків можуть бути, по-перше, недостатній рівень музичного(вокального) інтелекту студентів; по-друге, авторитарний характер навчання, що спирається на існуючих традиціях викладання, по-третє, розбіжність професійних напрямків [3,с.68].

Пошук відповіді на питання, як удосконалити процес вокальної підготовки майбутнього вчителя указує на категорію методів навчання. Доцільність цього виправдовується тим, що без методів неможливо реалізувати розроблений зміст індивідуального заняття оскільки метод (metha – шлях до мети; odos - слідкувати) є стрижнем навчального процесу, що забезпечує ланки між спроектованою метою та

кінцем образом. Під методами мистецтвознавчого навчання розуміється опосередковані способі навчальної діяльності викладача та студента, націлені на розв'язання художньо-навчальних та художньо-розвивальних завдань. Досягнення певного об'єму знань потребує їх системності за такою класифікацією методів навчання: за характером навчальної діяльності (продуктивні, репродуктивні); за характером мистецької діяльності (вивчення вокальних творів, їх аналіз); за характером навчальної діяльності (Г.Падалка).

Провідними орієнтирами активізації вокальної підготовки студентів у напрямку методичного забезпечення виступають такі методи як: концентричний, фонетичний, метод показу(вокальна техніка, виконавська манера), метод наслідування та уявного проспівування, метод мовного пояснення тощо. Серед означених методів виділяється метод наслідування та уявного приспівування. Цей метод активізує слухову увагу, спрямований на сприйняття та запам'ятовування звукового еталону, пов'язаний з музично-слуховими уявленнями, зорієнтовує на створення вокально-художнього образу [5,с.70].

Неодмінною умовою формування високого класу рівня готовності студентів до співацької діяльності є використання нетрадиційних методів вокального навчання до яких відносяться метод кодування інформації в умовах збільшення та узагальнення тематичного матеріалу, метод емоційно-образної драматургії, застосування якого здійснюється через розгорнуті пояснення та наочність; метод декодування інформації за допомогою символів тощо. Прикладом універсального методу може бути художній метод, здатний забезпечити наступне: а)досягнення мети завдяки відбору та узагальненню певних життєвих явищ у конкретно-предметній образній формі; б)педагогічну ситуацію фантазування на основі перевертання логічних факторів, звертання до абсурду, що впливає на формування вищого, індивідуально-утворювального рівня готовності.

У такому контексті набуває значення практичне використання алгоритмічного та фонопедичного методів навчання в умовах індивідуалізації вокальної підготовки. Сутність алгоритмічного методу полягає у націлюванні на виконання вокальних вправ, вокалізів, що є обов'зковим на всіх етапах становлення вокальної техніки. Сутність фонопедичного методу (за В.Ємельновим) полягає, по-перше, в усуненні нерівномірностей розвитку голосового апарату і голосової функції. По-друге, – у формуванні та розвитку дихання, дихального режиму роботи гортані (регістрів), активного видиху, що здійснюється переважно внутрішньою дихальною мускулатурою (трахея, бронхи, легені), співацького вібрато, положенням форми рота, глотки, язику, прийнятих в академічній манері співу, особливої артикуляції голосних і приголосних [9,с.37]. Означені методи найтіснішим чином пов'язуються із загальними методичними моментами індивідуалізації вокальної підготовки, що мають місце при зв'ясуванні технічних завдань з вокальної техніки; вивченні вокального твору (аналіз вокальної лінії, акомпаніменту, засобів вокальної та музичної виразності); при утворенні виконавського плану, знаходженні засобів виконавсько-сценічного втілення вокального твору (вокально-виконавська майстерність).

Як свідчить науково-педагогічний досвід, формування позитивної установки до співацької діяльності в умовах індивідуалізації навчання, напрацювання успішності та сценічного втілення вокальних творів можливо завдяки запровадженню *індивідуально-творчого підходу*, що дозволяє у повному об'ємі виявити професійні можливості студентів, окреслити власний стиль майбутньої професійної діяльності. Визначаючи цінність індивідуалізації навчання вчені В.Антонюк, Ван Лей, Н.Гребенюк наголошують на важливості сучасного розуміння індивідуалізації та творчості, що гармонійно поєднує та розвиває інтелектуальну, мотиваційну, вольову та предметно-практичну сфери самореалізації особистості. З вищеокреслених позицій запровадження індивідуально-творчого підходу до змісту та методики проведення індивідуального заняття, долаючи масово-репродуктивний характер педагогічної освіти, має привести до значних успіхів технології вокальної підгото-

вки студентів. У синкретичному розумінні специфічні ознаки індивідуально-творчого підходу полягають у наявності творчості в усіх змістовних компонентів навчально-професійної діяльності студентів, зорієнтованості до розвитку загальних та професійно-спеціальних здібностей, здатних забезпечити успіх співацької діяльності. Сутність же індивідуально-творчого підходу, за думкою вчених, має реалізуватися завдяки розвитку індивідуальності особистості та взаємопроникненню суспільного і особистісного у свідомому відображенні загальних функцій професійного спрямування [2;5;4].

Підтвердженням висловленого є концепція Н.Гребенюк про моделювання та реалізацію індивідуально-творчого підходу у процесі підготовки вчителя музики, де виокремлюється триєдність індивідуальних здібностей особистості, її активність та творчість. Саме активність та творчість визначає динаміку розвитку творчої індивідуальності майбутнього вчителя, становлення його творчого потенціалу в умовах індивідуалізації навчання. З іншого боку активність відображається як інтегративна властивість особистості для здійснення мобільного оперування засобами навчальної діяльності, варіативного прогнозування результатів навчання [4,с.83]. Як прояв загальної та професійної культури, творчість здатна охарактеризувати та оцінити рівень професійної підготовленості студента. Це дозволяє визначити показники продуктивності індивідуально-творчого підходу як-от: 1) врахування особливостей індивідуального розвитку студента; 2) об'єктивність та неупередженість взаємостосунків; 3) оціннісне ставлення до потенційних та психологічних особливостей студентів; 4) зміна мотивів та потреб, що регулюють навчальну діяльність студента.

Як бачимо, застосування індивідуально-творчого підходу в процесі індивідуалізації вокальної підготовки сприятиме оволодінню науковими основами та технологічними процесами роботи, що передбачає дотримання таких вимог: 1) спиратися на знання та практичний досвід студентів; 2) розвивати образно-асоціативне мислення студентів; 3) стимулювати практичні навички роботи над вокальним твором; 4) сприяти виявленню самостійності та творчої ініціативі студентів [2,с.18].

Широке використання означених вимог індивідуально-творчого підходу потребує відповідної орієнтації на різних етапах вокальної підготовки. Професіоналізм вокальної підготовки майбутнього вчителя, стабільність у досягненні технічних та художньо-виконавських результатів потребує об'єктивних закономірностей педагогічної взаємодії. Досягнення таких результатів можливо в умовах цілеспрямованої та організованої психологічної взаємодії між учасниками навчального процесу – викладачем та студентом. Розглядаючи індивідуалізацію вокальної підготовки і таку важливу складову як педагогічна взаємодія, ми спиралися на дослідження А.Козир, де визначено структуру педагогічної взаємодії, що складається з *психологічного контакту, комунікативного спілкування, інформаційної взаємодії* [6,с.72].

Так, основою психологічного контакту, що виступає «цементуючим» материалом є взаємопроникнення уваги викладача та студента. Психологічний контакт обумовлює наявність уваги – особливої психологічної активності, що проявляється у концентрації свідомості на рішення тих завдань, які виникають у процесі індивідуальної спільної діяльності. За визначенням Ж.Ламетри, наукові погляди якожго знайшли підтримку однодумців наукової школи П.Гальперина, увага трактується не як щось допоміжне, а як самостійний процес, як цілеспрямована активна діяльність націлена на досягнення поставленої мети. Звідси, існує два види уваги: концентроване та розподілене. Перший тип уваги потребує максимальної концентрації, точності виконання, другий тип уваги обумовлює розподілення уваги між об'єктами навчального процесу, внутрішніми та зовнішніми факторами навчальної діяльності. Прикладом є система психологічних контактів, що базується на взаємних зорових та слухових контактах. Такий підхід об'єднює всех участников творческого процесу в єдиний художній організм, єдине художнє ціле.

Психологічний контакт нерозривно пов'язано к комунікативним спілкуванням. Комунікативне спілкування – це засіб осягнення духовного світу людини, проникнення у його творче «Я». К.Станиславский трактує таке явище як безпосереднє спілкування у чистому вигляді з ока – в око, з душі в душу без особливих фізичний дій. Комунікативне спілкування, переборюючи на своєму шляху оболонку «очевидного» або уявного охоплює усі нюанси глибнної творчестві особистості. Як і увага, комунікативне спілкування має два типи або види – двосторонній контакт між викладачем та студентом, та активне втручання у навчальний процес об'єкту навчання, викладача, концертмейстера та всіх студентів вокального класу. Індивідуальне та колективне включення в навчальний процес комунікативного спілкування здійснює регуляцію взаємної інформації у рішенні навчальних завдань, виявляє інтелектуальну сферу, орієнтовує на власне интуїтивне уявлення щодо технічного та виконавського осягнення вокального твору. Звідси, функційна значущість педагогічної взаємодії у процесі індивідуального заняття безперечна. Саме педагогічна взаємодія виступає посередником між музичним твором та студентом, механізмом вирішення різноманітних навчальних та комунікативних проблем.

Висновки. Отже, проблема вокальної підготовки майбутнього вчителя музики в умовах індивідуалізації навчання залишається доволі актуальною. Створення психолого-педагогічних установок на індивідуалізацію вокальної підготовки в системі музичної світи повинно орієнтуватися на формування мотиваційних установок до педагогічної співацької діяльності, ґрунтовне засвоєння вокальних вмінь та навичок, на розвиток вокальних здібностей, музичний інтелект, накопичення співочого досвіду, що сприятиме піднесенню на новий рівень власної професійної майстерності, потенційних сил та фахової компетентності.

Список використаних джерел

1. Абдулліна О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / О.А. Абдуллина – М.: Просвещение , 1990 – 141 с. 2. Антонюк В.Г. Формування індивідуального виконавського стилю : культурно-антропологічний аспект : [наукове дослідження] / Валентина Геннадіївна Антонюк. – КНУіМ. – К., 1999. – 24 с. 3. Василенко Л.М. Взаємодія вокального і методичного компонентів у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя музики: Дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / НПУ ім. М.П.Драгоманова. – К., 2003. – 211 с. 4. Гребенюк Н.С. Вокально-виконавська творчість: психолого – педагогіческий та мистецтвознавчий аспекти: Монографія, -К. : ІІМАУ ім. ПІ.Чайковського, 1999. – 215 с. 5. Ван Лей. Педагогічна підготовка майбутнього вчителя музики в класі постановки голосу з врахуванням методичних засад китайської та європейської вокальних шкіл /Ван Лей //Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: Наук. журнал – 3, 2008. – К.: Міленіум, 2008. – С. 69-73. 6. Козир А. В. Професійна майстерність учителів музики : теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти : [монографія] / Алла Володимирівна Козир. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – 380 с. 7. Овчаренко Н.А. Особистісно-орієнтована професійна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності / Н.А.Овчаренко // Неперервна професійна освіта : теорія та практика : науково-методичний журнал – 2014.– Вип. – 1-2.- С.60-64. 8. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) : [монографія] / Галина Микитівна Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с. 9. Стахевич О.Г. Основи вокальної педагогіки.– Суми.– 2002.– 91 с.

І. В. Гаврашенко

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ СХОВИЩ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОКУМЕНТІВ

Під час розроблення та впровадження керування документаційними процесами особливого значення набуває розв'язання питання збереженості документів. Відповідні умови зберігання мають забезпечувати захищеність, доступність та розміщення документів ефективним з погляду витрат способом. Цільове призначення документа, його фізична форма, цінність та види використання визначають ха-

рактер зберігання та обслуговування, щоб документом керували так довго, як це потрібно. Важливо визначити ефективні та дієві засоби зберігання, опрацювання та забезпечування збереженості службових документів до того, як ці документи будуть створені, а потім переглядати заходи забезпечування збереженості у разі зміни вимог до документів. Також важливо, щоб вибір способу зберігання був інтегрований у загальну програму керування документаційними процесами, тож обираючи умови зберігання, крім умов фізичного зберігання, треба враховувати вимоги доступу та безпеки [5].

За сучасних умов стрімкого розвитку інформаційних технологій хмарні сховища можуть стати надійною базою для збереження електронних документів.

Хмарне сховище даних – це модель он-лайн середовища/зони/ділянки, у якому дані зберігаються на численних розподілених у мережі серверах, що надаються для користування [7]. Замість розміщення файлів на носіях зовнішньої пам'яті (або на вінчестерах комп'ютерів) інформація та документи поступово переносяться та розміщуються у хмарному сховищі даних. За таких умов дані доступні з багатьох комп'ютерів. При цьому важливу роль відіграє те, що багато з таких сервісів безплатні або мають невисоку вартість.

Дослідники виділяють наступні моделі розгортання «хмар»: 1) приватні «хмари» *(private)*, що обслуговують одну організацію, підтримуються нею самою або сторонньою компанією і розташовуються на території організації або поза нею. «Хмари» в такому разі не виходять за межі замкнутої внутрішньої мережі, завдяки чому забезпечується більш високий рівень захисту інформації; 2) групові «хмари» *(community)*, розподілені між кількома організаціями, об'єднаними спільними інтересами (за обслуговуванням і розташуванням не відрізняються від приватних «хмар»); 3) загальнодоступні чи публічні «хмари» *(public)* надаються організаціям або приватним особам на базі інфраструктури провайдера «хмар». Абонентом пропонованих сервісів може стати будь-яка компанія та індивідуальний користувач; 4) гібридні «хмари» *(hybrid cloud)* використовують зазначені характеристики [6].

Розглянемо переваги та недоліки застосування хмарних сховищ. Серед переваг використання хмарних сховищ даних варто зазначити: 1) здійснення доступу до даних з будь-якого місця та в будь-який час за наявності під'єднання до мережі Інтернет; 2) синхронізація даних між різними комп'ютерами, резервне копіювання файлів з комп'ютера у «хмару»; 3) спільна робота певної групи осіб з окремими файлами та папками; 4) оплата тільки за те місце у сховищі, яке фактично використовується або безплатне користування певним обсягом дискового простору хмарного сховища; 5) економія дискового простору на жорсткому диску комп'ютера; 6) забезпечення провайдером хмарного центру всіх процедур із збереження цілісності даних.

До недоліків використання хмарних сховищ даних належать: 1) можливість нижчої загальної продуктивності в роботі з даними у «хмарі», ніж у разі роботи з локальними копіями даних; 2) необхідність наявності стабільного та швидкісного під'єднання до мережі Інтернет.

Сьогодні ринок інформаційних технологій пропонує значну кількість хмарних сховищ, що можуть бути залучені у документаційні системи. Найпопулярнішими серед них є Google Drive, One Drive, Dropbox, Mega, Яндекс.Диск тощо.

Google Drive – це програма для створення документів, яка трансформована у хмарний сервіс. Тут можна зберігати не лише текстові, але і фото-, аудіо-, відеодокументи – загалом 30 типів файлів. Google Drive – хмарне сховище даних, що дозволяє користувачам зберігати свої дані на серверах в хмарі і ділитися ними з іншими користувачами в Інтернеті. Для корпоративних клієнтів у Google Drive можна зберігати необмежену кількість файлів, папок, резервних копій та інших важливих даних за порівняно невисоку плату (якщо в акаунті менше 5 користувачів, кожному надається 1 ТБ). Усі файли, зокрема й документи Microsoft Office, синхронізуються з комп'ютером, телефоном і планшетом користувача і доступні йому

завжди і скрізь [2].

OneDrive – розроблений компанією Microsoft інтернет-сервіс зберігання файлів з функціями файлообміну, що базується на хмарній організації. Сервіс OneDrive інтегрований з Microsoft Office. Безпосередньо з додатка можна зберігати файли Excel, OneNote, PowerPoint і Word в службі Windows Live OneDrive. Сервіс «OneDrive для бізнесу» дає змогу керувати, ділитися документами, створювати та редагувати їх, а також співпрацювати в режимі реального часу зі зручних для користувача пристроїв. Служба передбачає заходи, за допомогою яких можна забезпечити збереженість файлів та їх недоторканість [4].

Dropbox – хмарне сховище даних, що дозволяє користувачам зберігати свої дані на серверах в хмарі і ділитися ними з іншими користувачами в Інтернеті. Його робота побудована на синхронізації даних. Dropbox дає змогу користувачеві розміщувати файли на віддалених серверах за допомогою клієнта або з використанням веб-інтерфейсу через браузер. Хоча головний акцент технології робиться на синхронізації та обміні інформацією, Dropbox веде історію завантажень, щоб після видалення файлів із сервера була можливість відновити дані. Також провадиться історія зміни файлів, доступна за останні 30 днів [1].

Mega – хмарне сховище даних, що шифрує увесь контент просто у браузері за допомогою алгоритму AES. Користувачі можуть передавати один одному зашифровані файли, при цьому всі дані зберігаються в «хмарі». Ключі доступу до файлів не публікуються у відкритому доступі, а поширюються за схемою Friend-to-Friend, тобто між користувачами, що довіряють один одному [3].

Яндекс.Диск – безплатний хмарний сервіс, що забезпечує користувачам зберігання даних на серверах в хмарі і передавати іншим користувачам в Інтернеті. Робота побудована на синхронізації даних між різними пристроями. Нині реєстрація користувачів доступна усім [8].

Отже, розвиток новітніх інформаційно-комунікаційних технологій вносить свої корективи у всі галузі діяльності сучасної людини. Сфера керування документаційними процесами так само розвивається, у роботу документаційних систем залучають сервіси зі створення, функціонування та зберігання документів, одним з яких є хмарні сховища даних. Хмарні технології вже використовуються багатьма приватними організаціями як оптимальне технічне рішення (із залученням мережі Інтернет), що забезпечує зберігання, захист, синхронізацію та колективне використання інформації та документів. Більшість хмарних сховищ даних основну увагу приділяють зберіганню інформації, збереженню його автентичності та довговічності. Нажаль державні установи та організації не мають достатнього матеріального, фінансового, законодавчого та нормативно-правового забезпечення для використання хмарних технологій у своїй діяльності.

Список використаних джерел

1.Dropbox [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – Режим доступу: http://www. dropbox.com. 2.Google Drive [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – [Google Inc., 2016]. – Режим доступу: https://drive.google.com. 3.Mega [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – [Mega Limited, 2016]. – Режим доступу: https://mega.co.nz. 4.OneDrive [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – [Microsoft, 2016]. – Режим доступу: http://onedrive.com. 5.ДСТжУ 4423-2:2005 Інформація та документація. Керування документаційними процесами. – Ч. 2. : Настанови (ISO 15489-2:2001, MOD). – К. : Держспоживстандарт України, 2007. – 44 с. 6.Угрин Д. І. Елементи розвитку та перспективи досліджень технології хмарних обчислень [Текст] / Д. І. Угрин, С. Ф. Шевчук // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Сер. : Нові рішення в сучасних технологіях. – 2013. – № 70. – С. 74–79. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpinrct_2013_70_15. 7.Шишкін В.М. Безпека хмарних обчислень – проблеми та можливості ризик-аналізу [Текст] / В.М. Шишкін // Міжнародна наукова конференція «Автоматизовані системи управління та сучасні інформаційні технології». Тези доповідей – Tbilisi : Publication House «"Technical University»", 2011. – С. 142. 8.Яндекс.Диск [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – [Яндекс, 2013–2016]. – Режим доступу: http://disk.yandex.ru/.

Л. П. Корогод

СВІТОГЛЯДНА МІСІЯ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ТЕОРЕТИЧНА ПРОБЛЕМА В ТВОРЧОСТІ М. ГРУШЕВСЬКОГО

Державотворчі процеси в сучасній Україні зумовлюють постійний інтерес до ідейно-теоретичної спадщини М. Грушевського, що являє собою невичерпне джерело національно-політичного і культурного самоусвідомлення українського народу, переконливо обґрунтовує історичну закономірність здобуття українським народом державності, визначає місце українців в сім'ї європейських народів.

Досвід світового і вітчизняного літературного процесу, особливо XX – початку XXI століття, свідчить про те, наскільки потужна художня, естетична енергія, притаманна глибокій філософській думці, гуманістичній забарвленості, громадській позиції – в тому, що прийнято узагальнено називати ідейною спрямованістю творчості митця. Щоб дати простір цій енергії потрібен справжній талант, творча воля, впевнене володіння секретами майстерності. Тільки за цієї умови може відбутись поєднання передової думки і новаторства, яким відрізняються твори класиків світової і вітчизняної літератури. Традиції, закладені ними, живуть і розвиваються, переломлюються через призму сучасної естетичної думки і сучасних духовних запитів.

Вивчення суспільно-політичної галузі творчості М. Грушевського свідчить про те, що багато його розробок і узагальнень з теоретико-методологічних проблем, ідей й сьогодні цілком зберігають свою актуальність. Вчений прагнув збагнути складний комплекс соціально-політичних і культурологічних проблем українства не лише в межах своєї науки, а й у широкому філософсько-світоглядному контексті. Так, розробка концепції української національної свідомості в творчості М. Грушевського дістала оригінальне звучання: він приділяє багато уваги розгляду її в аспекті структурно-функціонального аналізу культури і огляду шляхів її впливу на політичний процес. Вчений зазначав, «що займало історію літератури, як дисципліну філологічну, не повинно ні на хвилю ослаблювати головного, соціального інтересу її як дисципліни соціологічної» [2, с. 21].

Як історик і політолог М. Грушевський при оцінці значення окремого літературного твору, або творчої спадщини в цілому, велику увагу приділяє громадсько-політичній позиції письменника і тому, яку вартість мають його твори як історичні і документи національного (перш за все українського) життя, як вони впливають на формування і розвиток національної самосвідомості. Вчений відзначає, що дуже часто в момент самої творчості її значення звичайно не оцінюється відповідно, і тільки з певної перспективи, з відділі часу стає ясним значення творчості письменника для культурного розвитку суспільства [3, с. 196]. Так, розкриваючи значення творчості письменника, М. Грушевський звертає увагу на те, що найвищого піднесення і популярності ця творчість набуває саме тоді, коли він свій літературний геній «свідомо віддає на службу своїм релігійним, етичним і соціальним ідеям і стає учителем життя для сучасної людини, реформатором її віри і діла» [4, с. 535].

М. Грушевський добре усвідомлював, що важливим засобом формування громадянськості, національної свідомості, патріотизму є виховання молоді на високих на літературно-художніх і історико-культурологічних традиціях Вітчизни. Процес поглиблення суспільної свідомості вітчизняної літератури має велику державну і світогляду значимість. Духовно-моральні уроки гуманістичних традицій історичної пам'яті – це один з найдієвіших способів залучення народу, і перш за все молоді, до цінностей патріотизму, формування гуманістичного світогляду.

Аналіз відповідного аспекту творчості М. Грушевського свідчить, що критеріями цінності літературних творів для національного самоусвідомлення українського народу, згідно з М.Грушевським, виступають: чіткість громадсько-

політичної позиції; пріоритет загальнолюдських цінностей; нерозривний зв'язок з національним життям; відтворення «національного почуття», національного характеру; гуманізм; патріотизм; висока виховна вартість творів; естетизм і естетичність.

Вчений визнав за цими критеріями цінність для національної самосвідомості не тільки літературних творів, але й наукових праць, навіть якщо вони написані не українською мовою, але підтримують обґрунтування української ідеї.

Символом національного відродження, консолідуючим фактором української суспільності називає М. Грушевський творчість Т. Шевченка, в якій розкривається нескінченно багатий, благородний зміст народної душі, народного життя; вказана дорога до нашого національного відродження; в самоусвідомленні народних мас, в обороні їх прав визнана запорука суспільного і національного поступу. І заразом – з гарячою любов'ю до свого народу, його традицій, його інтересів, його прагнень до ліпшої будучності, - висловлена повага до всіх благородних прагнень людини взагалі. Особливо М. Грушевський підкреслював, що в творчості Т. Шевченка обстоювання людських прав свого народу не вступає у конфлікт з поважанням прав інших народів. Любов до України гармонійно поєднується з любов'ю до людини.

Квінтесенція теоретичних настанов М. Грушевського щодо значення світоглядної місії літературного процесу в контексті національного державотворення найяскравіше проявляється в оцінці унікальності творчості Т. Шевченка для процесу піднесення української національної свідомості. М. Грушевський вбачав її значимість в глибині та змістовності, адекватності викликам часу: «… творчість Шевченка не закінчила своєї еволюції з його смертю. Його слово, незмінне в своїй буквальній формі, неустанно еволюціонує в своїм змісті, так як він приймається і розуміється українським громадянством, чи ще ширше – українською людністю. Верстви і покоління … зі змінами соціальних умов свого життя еволюціонують в своїй національній ідеології і в соціально-політичних завданнях, як у всьому іншому, і відповідно до того інакше підходили і підходять до Поетового Слова. По-іншому його розуміють, знаходять в ньому все нове значення, все новий читають в ньому наказ собі і науку, і його рокове свято дає їм все нові гасла, все нові провідні гадки» [1, с. 3].

Список використаних джерел

1. Грушевський М. В шістдесят четверті Шевченкові роковини // Україна. – 1925. – Кн. 1-2. 2. Грушевський М. Історія української літератури: в 5 Т. – Т.1/ч.1/ - Київ – Львів: З друкарні наукового товариства ім. Шевченка. – 1923. – С. 21. 3. Грушевський М. Сумний Великдень // Літературно-науковий вісник. – 1913. – Т. 63. – Май. 4. Грушевський М. Ювілей Льва Толстого // Літературно-науковий вісник. – 1908. – Т. 43. – Вересень.

М. В. Доценко

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БРАТСЬКИХ ШКІЛ

Із часу проголошення незалежності українська культура почала вільно розвиватися в багатьох векторах, наздоганяючи Європу і повертаючись до своїх витоків. Серед цих напрямків можна виділити релігійний. Довгий період Україна перебувала під радянською окупацією, ідеологічні засади якої були суто атеїстичними. Після довгих років підпілля актуально порушити питання про сутність релігійного відродження. Сьогодні релігія не має такого потужного впливу на суспільство. Проте православ'я відіграло важливу роль в розвитку української державності й культури.

Мова йде про братські школи. «Братства – це всестанові, загальнонаціональні організації, що створювалися навколо церкви, сприяючи культурно-національному відродженню. Це світські організації, які відстоювали релігійні, політичні, націо-

нальні, культурні, станові права українців. Їм належали великі заслуги у справі збереження української православної традиції, у становленні громадського суспільства, його етнонаціональної консолідації, у підвищенні рівня освіти та науки» [1, с. 161].

Сутність цього явища стає зрозумілішою при розгляді історичних причин і передумов його виникнення. У другій половині XVI ст. територія, на якій проживали етнічні українці в складі Великого князівства Литовського, увійшла до Речі Посполитої. «Оскільки політика нового державного об'єднання була направлена на покатоличення та колонізацію народів України, Білорусії і Литви, виникає загроза їх асиміляції, знищення традиційної православної традиції і культури» [2, с. 140]. На противагу католицькій експансії, зокрема зосередженій в освітній сфері, з'являються аналогічні школи, створені православними братствами. О. Ю. Павлова зазначає, що «В той час освіта для українського, білоруського і литовського народів стає знаряддям боротьби за віру, культуру, збереження власної ідентичності і засобом утвердження в суспільстві» [2, с.140]. Ідентична думка висловлена й іншими культурологами: «Наприкінці XVI – на початку XVI ст. освіта в Україні стає одним із найважливіших засобів у боротьбі проти полонізації і окатоличення, за збереження етнічної цілісності» [1, с. 161].

Отже, сучасна розмова про діяльність братських шкіл в рамках культурологічного підходу має відбуватися з акцентом на захисті віросповідання. Необхідно враховувати консолідуючу роль цього фактору. Зокрема, на думку П.М.Ямчука, братські школи «формувалися селянами або міщанами на оборону українського розуміння православної віри, її унікальності, яка, і це цілком аксіоматично, окреслювала й окреслює самоідентифікацію українців як нації, визначаючи ключові константи особистісного й громадського духовно-інтелектуального життя» [3,с.134].

Список використаних джерел

1.Гріценко Т. Б. Культурологія : Навчальний посібник / Т. Б. Гріценко, С. П. Гріценко, А. Ю. Кондратюк // К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 392 с. 2.Історія української культури [текст]. Навч. посіб. / За ред. О.Ю.Павлової - 2-ге вид. перероб. та доп. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 340 с. 3.Ямчук П. Братські школи та їхня роль у формуванні релігійно-духовного світогляду українців доби пізнього Середньовіччя та бароко / П. М. Ямчук // Наука. Релігія. Суспільство. – №1. – 2009. – С. 134-139.

В. Б. Прокоп'як

АМАТОРСЬКИЙ ТЕАТРАЛЬНИЙ РУХ ГАЛИЧИНИ У СИСТЕМІ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ОСВІТНІХ ТОВАРИСТВ

У період становлення незалежної української держави значно зріс інтерес науковців до вивчення історії її культури. У радянській історіографії недооцінювалась значимість проблем мистецького, культурологічного спектру. Особливої актуальності сьогодні набувають теми, які раніше не були достатньо висвітлені через заборону доступу до архівних і пресових матеріалів, або ж протягом тривалого часу подавалися необ'єктивно. Однією з них є аналіз місця і ролі аматорського театру Галичини в системі діяльності Українських освітніх товариств (УОТ)* періоду німецької окупації.

Вагомий внесок у дослідження означеної проблеми зробили науковці Н. Антонюк, Т. Батюк, М. Галів, А. Грицан, О. Луцький, Р. Офіцинський, Г. Стефанюк. Значну цінність та інформативність для нашої розвідки, незважаючи на певний суб'єктивізм, мають легальні пресові видання Галичини 1941-1944 рр.

* УОТ - одноступеневі організації, підпорядковані окружним українським допомоговим комітетам (УДК), а через них – референтурі культурної праці в УЦК. УОТ були єдиними леґальними низовими клітинами, які провадити широку культурно-освітню працю, створювати самодіяльні гуртки тощо.

Детальний аналіз опрацьованих джерел засвідчує відсутність комплексного дослідження діяльності аматорських театральних колективів Галичини в системі функціонування УОТ та дає поштовх до ґрунтовного вивчення, конкретизації та наукового висвітлення усіх аспектів означеної проблеми.

Мета – простежити процеси становлення та розвитку аматорських театральних осередків у структурі діяльності УОТ.

Практично єдиним осередком функціонування аматорських театрів періоду окупації території Галичини[†] німецькими військами було Українське освітнє товариство. Його діяльність розпочалась з березня 1942 року у результаті реорганізації найбільш масової і найавторитетнішої громадської інституції – Товариства «Просвіта». Поширенню мережі освітніх товариств сприяла національно-свідома інтелігенція, що прагнула зберегти краще традиції просвітницького руху в Галичині.

Завдяки Відділу культурної праці Українського Крайового Комітету (далі – УКК)[‡] аматорський театральний рух набув небаченого масового характеру. При кожному УОТ працював театральний гурток (до кінця 1942 року їх налічувалось понад 4 000), кожен з яких відзначався великою кількістю підготовлених і зіграних вистав. Для прикладу, на кінець червня 1943 року драматичні гуртки Стрийщини, яких налічувалось 145, зіграли 846 вистав [2]. Прослідковується певна динаміка розвитку театральних гуртків, зареєстрованих в підрефераті театральних справ при Українському Окружному Комітеті у Станіславській окрузі: у вересні 1942 року їхня кількість сягала 96, у жовтні – 115, а до кінця року – 140. За інформацією тижневика «Воля Покуття», найчисельнішим серед аматорських театральних колективів Станіславської округи виявився гурток с. Колодіївка Станіславського повіту (19 жінок, 29 чоловіків), а найактивнішими – гуртки міста Надвірна та сіл Угорники, Хом'яків, Крихівці Станіславського повіту [9]. Провідні аматорські гуртки виконували культурно-виховну роботу як у своєму, так і в сусідніх селах округи. Так, протягом 1942 року драматичні гуртки Бережанського повіту на Тернопільщині зіграли загалом 218 вистав. З них 185 – для односельців, а 33 – для жителів сусідніх сіл [5].

Досить активно велася театральна гурткова робота в школах. Організовуючи проведення «Шевченківських вечорів» у галицьких шкільних установах, Відділ культурної праці ініціював обов'язкову постановку аматорськими театральними колективами інсценізацій за творами Т. Г. Шевченка «Іван Підкова», «Розрита могила» та драми «Назар Стодоля». Крім того, шкільні драматичні гуртки готували й інші постановки. Зокрема, учні старших класів села Зіболки Жовківського повіту Львівської округи, організувавши драматичний гурток, до кінця 1942 року інсценізували поему «Невольник» Т. Г. Шевченка, вірш «Гей, видно село» Б. Лепкого, драматичні картини в трьох діях «Гаркуша» О. Стороженка [8]. Вчителі п'ятикласної народної школи села Вербівці Городенківського повіту Коломийської округи налагодили діяльність аматорського драматичного гурток, який на травень 1942 року мав у своєму творчому доробку п'ять вистав: «Розбишацька ватага» В. Павлусевича, «Малий Тарас» В. Шопінського, «Козацькі діти», «Святий Миколай», українська народна казка «Золотий черевичок» [4]. Театральний гурток Осташівської сільської школи Зборівського повіту Тернопільської округи за 1942-1943 навчальний рік підготував дві дитячі казки – «Івась та Гануся», «Князівна-Жаба» [3]. Попри власні потреби (придбання костюмів та реквізиту, створення декорацій) більшість шкільних драматичних гуртків змогли передавати кошти, зібрані з вистав, до студентського фонду, на допомогу українським полоненим, по-

[†]Галичина як окремий (п'ятий) дистрикт 1-го серпня 1941 року була включено до складу Генерального Губернаторства (ГГ.) у Польщі.

[‡] Відділ культурної праці – складова організаційна структура Українського Крайового Комітету (з початку 1942 року – Український Центральний Комітет (УЦК), що була затверджена у вересні-грудні 1941 р. Посередньою ланкою між УОТ та Відділом культурної праці були Українські окружні комітети.

повнення шкільних бібліотек дитячою літературою.

Втім, попри зусилля Відділу культурної праці УКК, українським освітнім товариствам не вдалось досягнути системності в роботі всіх аматорських драматичних гуртків. Їх функціонування гальмували труднощі, спричинені воєнним часом: введення поліційного режиму, гнітюче морально-психологічне та економічне становище населення, переобтяжене непосильними податками та залякане репресивними акціями окупаційної влади, відсутність у аматорських колективах елементарної матеріальної бази, а особливо – зростаючі обмеження влади, які стосувались мистецької діяльності аматорів. Так, 24 березня 1942 року на території дистрикту «Галичина» набуло чинності розпорядження німецької адміністративної влади, щодо культурної діяльності в Генеральному Губернаторстві. Згідно з ним, кожен бажаючий працювати в сферах театру, музики та ін., підлягав наглядові відділу народної освіти й пропаганди при уряді генерального губернатора і повинен був одержати дозвіл на виконання свого мистецького покликання [6]. Посилюючи тиск на українські громадські об'єднання, німецька адміністрація заборонила будь-які заходи (вистави, концерти, академії) без відповідного дозволу. Заява, що подавалась за два тижні до наміченого заходу, мала містити точну програму, повний текст виступів з перекладом німецькою мовою, автора і назву твору, на який брався дозвіл [1]. Цілком зрозуміло, що отримати згоду на постановку тієї чи іншої вистави було практично неможливо.

Тільки із середини 1942 року, за настійним клопотання Українського Центрального Комітету, відбулось часткове спрощення цієї процедури. Для цього службою безпеки дистрикту було процензуровано і затверджено два списки театральних п'єс, призначених для постановок аматорськими драмгуртками. До переліку входило 73 п'єси, більша половина з яких – популярні побутові п'єси з класичної національної спадщини. На початку 1943 року вийшов ще один репертуарний список (57 п'єс) дозволених драматургічних творів, що доповнював два попередні.

У1942 році на базі Відділу культурної праці було створено Інститут народної творчості, який свої завдання реалізовував у власних колективах і в гуртках УОТ. Відчуваючи потребу консолідації товариств, зміцнення організаційної структури, керівництво Театрального кабінету Інституту народної творчості організувало з 1 листопада 1942 р. по 30 квітня 1943 р. Перший крайовий конкурс драматичних гуртків, в якому загалом взяло участь 529 аматорських театральних колективів [7]. Для піднесення мистецького рівня, поглиблення знань і вмінь режисерів драматичних гуртків УОТ у Львові організовувались режисерські курси: заочний, постійний та режисерсько-інструкторський.

Підсумовуючи зазначимо, що аматорський театральний рух, як і українська культура загалом, навіть у найважчих умовах воєнного лихоліття, досягла певного піднесення. Функціонування освітніх товариств та організаційні і творчі зусилля театралів-аматорів певною мірою стимулювали піднесення рівня національної свідомості, а разом з тим – поширення української державницької думки серед українського населення воєнної Галичини.

Список використаних джерел

1.Від Українського Окружного Комітету // Воля Покуття. – 1942. – 1 березня, ч.14 (63). – С.2. 2.Культурно-освітня праця Стрийщини // Голос Підкарпаття. – 1943. – 15 серпня, ч.33. 3.Мистецько-сценічне виховання в школі // Тернопільський голос.–1943.-28 листопада, ч.48. 4.Праця в селах Покуття і Гуульщини. Городенщина. Вербівці // Воля Покуття. – 1942. – Ч.20. – С.3. 5.Праця УОТ Бережанського повіту // Чортківська думка. – 1943. – 9 травня. 6.Приписи про культурну діяльність в Генерал-губернаторстві. Приписи про виконання літературної, мистецької й видавничої діяльності // Воля Покуття. – 1942. – 3 травня, ч.29. - С.3. 7.Перші крайові змагання аматорських драмгуртків // Вісник УЦК. – 1942. – Ч.10. – С. 6-9. 8.Шкільна дітвора українському студентству // Рідна земля. – 1942. – Ч.47. 9.140 драматичних гуртків у Станиславові // Воля Покуття. – 1943. – 3 січня, ч.1.

О. В. Фарина

ВНЕСОК ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОГО ДУХОВЕНСТВА СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ У РОЗВИТОК ХОРОВОГО СПІВУ (20–30 рр. ХХ ст.)

Розвиток музичного мистецтва Східної Галичини, зокрема хорового, у 1921–1946 рр. належав греко-католицькому духовенству та його церковним осередкам, що займали провідне місце в культурі регіону. Завдяки зусиллям священиків й культурно-освітніх організацій галичани долучались до перлин пісенної світової класики та вітчизняної спадщини, створювали нові обробки локальних пісень тої чи іншої місцевості. У міжвоєнний період під опікою товариств «Просвіти» та «Рідна школа» діяли гуртки художньої самодіяльності, з якими тісно співпрацювало духовенство.

Великою популярністю користувались різноманітні торжества з приводу релігійних та ювілейних свят, які супроводжувались концертами. Серед таких варто згадати академію на честь 30-літнього перебування на владичому престолі митрополита А. Шептицького, що відбувався у червні 1931 року у великому залі Львівського театру. З-поміж хорових виступів найкраще враження справила кантата В. Барвінського, яку співали об'єднані хори «Бояна», «Сурми», «Бандуриста» та учнів Духовної семінарії [1].

Визначною подією відзначено першу річницю свята «Українська Молодь Христові», що пройшла під проводом Марійських Дружин у Львові. На концерті було присутнє вище і нижче духовенство, галичани та велика кількість молоді. Газета «Діло» за травень 1934 року вказує на досить об'ємну програму торжества, в якому взяли участь хори академічної гімназії, школи та семінарії СС. Василіянок, Духовної семінарії, солоспіви учнів гімназії Р. Шухевича тощо. Спеціально до свята було написано гімн «О, спомагай нас» о. Й. Кишакевичем, що став офіційним. Акомпанував на фортепіано музикознавець, педагог Б. Кудрик [5]. Видатний композитор, син греко-католицького священика, у своїй творчості багато уваги приділяв музиці духовно-релігійного наповнення та постійно підтримував зв'язки з духовенством, вважаючи, що саме галицька духовна культура лежить в «священичих кругах», і високо оцінював їх роль у розвитку галицько-музичного мистецтва [3, 208]. Б. Кудрик був членом Українського Католицького Союзу, викладав музику в гімназії СС. Василіянок, а з 1933 року читав курс історії церковної музики у Богословській Академії. Серед творів, що були написані спеціально для церковних хорів, варто виділити: «Панахида пам'яті А. Вахнянина», 1927, «Хваліть, діти, Господа: Псалом 112», 1934 для чоловічого хору a capella, «Псальми Русланові», 1937, «Із Псалмів Давидових» до 930-річчя хрещення Руси-України, 1938, «Пасли пастирі» − почаївський кант XVII ст. для мішаного хору, 1938 й окремі церковні пісні.

Відзначимо, що греко-католицькі священики не тільки співпрацювали з видатними музикантами, але й самі писали композиції до творів, виступали та диригували хорами: о. Є. Купчинський, о. Й. Кишачевич, о. В. Жолкевич.

Діяльність о. Є. Купчинського заклала основу для аматорського інструментального виконавства в Галичині і була пов'язана з грою на цитрі – негроміздкий і порівняно дешевий музичний інструмент, що успішно заміняв у багатьох інтелігентських родинах фортепіано. Спеціальної музичної освіти він не здобув, а досвід поповнював з самого концертного життя. Під час навчання у Львівській греко-католицькій семінарії, молодий Є. Купчинський познайомився з роботами світових класиків – Й.–С. Баха, Л. ван Бетховена, Г.–Ф. Генделя, Ф.Шуберта, Ф. Ліста [4, 421]. Творча спадщина священика нараховує 70 творів, з яких 64 – для цитри, що входили до репертуару багатьох концертів. На 20–30рр. ХХ ст., активність митця знижується через хворобу, проте він не покидає праці. Замість власних виступів, митець частіше організовує сільські хори. Одним з кращих серед них був у с. Сороцьке (нині – Теребовлянського району Тернопільської області),

де о. Є. Купчинський працював на парафії останніх 33 роки.

Європейської слави зазнав священик-композитор о. Й. Кишакевич. Його творчість була визнана ще за радянського періоду, він входив до Спілки композиторів України. Знавець фольклорних традицій галицького краю, о. Й. Кишакевич у своїй праці звертався до найрізноманітніших видів і жанрів музики. Проте, головне місце у його творчості займали церковно-хорові композиції, а також обробки відомих церковних пісень для різних хорових складів. Найбільш масштабними серед творів духовно-релігійного змісту є повні Служби Божі, що написані у 1924 та 1932 рр. Він є автором популярної на сьогодні колядки «Спи, Ісусе, спи». Багатогранною стала композиторська праця о. Й. Кишакевича у сфері написаня світських пісень, яка представлена творами: «До світла, до сонця», «Ранок встає», «Сосна», «Ти не дивуйсь», «Мімоза», «Лебедина пісня», «Знов лечу я над степами», «Місяць ясненький». Окрім цього, створює пісні для обрядів вінчання та похорону.

Про великий талант та успішне становлення на музичній ниві молодого о. В. Жолкевича дізнаємось з концерту в Коломиї, присвяченого М. Шашкевичу (1935), де він диригував хором. До репертуару ввійшли різні композиції українських авторів: А. Веделя (псалом «На ріках Вавілонських»), О. Нижанківського («Золоті зорі»), Ф. Колесси («В горах грім гуде»), С. Людкевича («Пою коня»), С. Воробкевича («Огні горять»). Виконання творів було на високому рівні, «повне естетичного смаку та оригінальної інвенції без зайвих штучок, рівне та плавне…» [2]. Лише протягом липня цього ж року хор, очолюваний Жолкевичем, дав 18 виступів у різних селах Східної Галичини.

Отже, греко-католицьке духовенство залишило вагомий слід у музичній культурі Східної Галичини 20–30 рр. Цей процес тривав (звісно, не інтенсивно) навіть у першій половині 40–х рр. XX ст. Значне зростання хорового руху на селі, часті концерти з нагоди різноманітних свят та залучення до них відомих музикантів було провідним у музикотворчій діяльності священослужителів. Духовенство не тільки сприяло розвитку музики регіону, а й самостійно творило її, даючи підґрунтя для діяльності наступного покоління митців.

Список використаних джерел

1.Академія в честь митрополита А. Шептицького у Львові [Текст] // Діло. – 1931. – 10 червня. – Ч.126. – С. 2. 2.Гостина хору студентів Богословської академії у Львові [Текст] // Діло. – 1935. – 3 вересня. – Ч. 234. – С. 7 3.Кудрик Б. Участь духовенства в галицько-українській музичній культурі [Текст] / Б. Кудрик // Богословія. – 1938. – Т.XVI. – Кн.4. – С.208–214. 4.Смоляк О. С. Мистецтво виконання на цитрі в Галичині у кінці XIX – першій третині XX століть (на прикладі концертної діяльності Євгена Купчинського) [Текст] / О. С. Смоляк // Педагогічна освіта: теорія і практика. – 2012. – Вип. 12. – С. 419–423. 5.У перші роковини Свята «У.М.Х.» [Текст] // Діло. – 1934. – 8 травня. – Ч. 118. – С.1.

В. А. Семченко

ВЗАЄМОДІЯ АРХІВУ АПАРАТУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ З ЦЕНТРАЛЬНИМ ДЕРЖАВНИМ АРХІВОМ ВИЩИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ ТА УПРАВЛІННЯ

Будь-яка державна установа у своїй діяльності продукує документи, у яких фіксується важлива для суспільства інформація. Порядок роботи з такими документами визначений нормативно-правовими актами, зокрема Правилами організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях [4], які встановлюють єдині вимоги щодо створення управлінських документів і роботи зі службовими документами, а також порядок їх архівного зберігання в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форм власності.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС України) не є винятком. У своїй роботі вона накопичує документи постійного терміну зберігання, що стосуються реалізації державної політики у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності [2].

Для тимчасового зберігання архівних документів, закінчених у діловодстві, використання відомостей, що містять ці документи, для службових, виробничих та наукових цілей, а також для захисту прав і законних інтересів громадян у ДСНС України передбачено функціонування архіву. Після закінчення граничних строків зберігання в установі документи Національного архівного фонду України передаються до Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО) [5].

Проте лише зберіганням документів співпраця архіву апарату ДСНС України та ЦДАВО не обмежується. Розкриємо сутність їхньої взаємодії.

Одним із основних завдань ЦДАВО є координація діяльності вищих органів влади та управління, підприємств, установ і організацій у питаннях діловодства, архівної справи та внесення їх документів до Національного архівного фонду України (далі – НАФ) [3].

Положенням про ЦДАВО передбачено, що працівники за дорученням керівництва мають право для виконання своїх службових обов'язків відвідувати в установленому порядку архівні підрозділи і служби діловодства підприємств, установ, організацій. Тобто уповноважена особа від ЦДАВО (куратор) може перевіряти стан діловодства та архівної справи ДСНС України для здійснення контролю за дотриманням строків зберігання архівних документів, вимог щодо умов їх зберігання, порядку ведення обліку та доступу до них у встановленому законодавством порядку [3].

Проблемним залишається питання встановлення строків зберігання деяких видів документів. Зважаючи на специфіку діяльності, як в апараті, так і на підприємствах, в установах та організаціях системи ДСНС України створюються документи, строки зберігання яких не встановлено Переліком типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів [1]. На порядку денному стоїть питання розроблення галузевого переліку, який сприяв би вирішенню цієї проблеми.

Таким чином, взаємодія ЦДАВО та архіву апарату ДСНС України полягає у консультуванні з питань складання зведеної номенклатури справ установи, встановлення строків зберігання деяких видів документів, формування справ, проведення експертизи цінності документів, складання зведених описів справ та довідкового апарату до них, забезпечення збереженості архівних документів, організації та обліку документів в архіві, користування архівними документами, організації роботи архіву тощо. Співпраця здійснюється в межах повноважень обох сторін комунікації та згідно з чинними нормативно-правовими актами.

Список використаних джерел

1.Про затвердження Переліку типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів : наказ Міністерства юстиції України від 12.04.2012 № 578/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0571-12. 2.Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1052 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF. 3.Про затвердження Положення про Центральний державний архів вищих органів влади та управління України : наказ Міністерства юстиції України від 21.05.2012 № 756/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0756323-12. 4.Про затвердження Правил організації діловод-

ства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях : наказ Міністерства юстиції України від 18.06.2015 № 1000/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0736-15. 5.Про затвердження складу Експертної комісії, положень про експертну комісію та архів апарату ДСНС України : наказ Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 25.06.2013 № 424 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dsns.gov.ua/ua/Nakazi/46681.html.

О. І. Охмуш-Ковалевська, О. В. Дворник, А. В. Бойко

ЛІДЕРСЬКІ ЯКОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ВИМОГА СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасний суспільство надзвичайно швидко розвивається, значне збільшення інформаційних потоків вимагає від сучасної молоді постійного самовдосконалення, професійного розвитку, освіченості. Творчий підхід вирішення певних задач, неординарний підхід до поставленої проблеми, прояв особистісних позитивних якостей для забезпечення ефективної взаємодії. Майже кожна сфера людської діяльності вимагає не лише наявності високих професійних навичок, а обов'язкової наявності лідерських якостей. Слово «лідер» походить від англосаксонського слова «Laed», що означає «дорога», «шлях» [1]. В сучасній інтерпретації поняття лідер означає ведучого, того, хто йде попереду.

Актуальність дослідження лідерських якостей майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності зумовлена в першу чергу значним розвитком інформаційного простору. А фахівці у даній галузі мають не тільки вміти створювати, аналізувати інформацію, а і донести її на високому професійному рівні. Що вимагає не тільки високого рівня професійної компетентності, а й формування та удосконалення особистісних якостей спеціаліста.

Розвитку лідерських якостей особистості приділено дослідженнях таких науковців, як М.Гаврилюк, Н.Жеребова, Р.Кричевський, Б.Паригін, А.Петровський, Л.Уманський. Про формування лідерських якостей в процесі навчання у своїх роботах пишуть Н.Белякова, О.Романовський, Н.Мараховська., Р.Охрімчук, М.Лукашевич – у громадській діяльності, про виховання лідера в колективі пишуть Л. Конишева, А. Макаренко, О. Маковський, І. Морозов, В. Сухомлинський, С. Шацький.

Майбутні фахівці з документознавства та інформаційної діяльності потребують не тільки широкої загальної освіти, а й розвинених лідерських якостей, оскільки ця професія пов'язана з роботою з інформацією, роботою у колективі, умінням нести відповідальність за наслідки рішень, ефективною організацією роботи не лише однієї особи, а й усього колективу, донесенням основної та достовірної інформації. Розглядаючи питання лідера у студентському середовищі, а зокрема у сфері інформаційного спрямування, варто виокремити, що притаманне справжньому лідеру.

Основні ознаки, які характеризують лідера: 1) лідер - член групи (він всередині, а не над групою); 2) має високий статус у групі, користується авторитетом; 3) ціннісні орієнтації лідера і групи збігаються; 4) лідер впливає на свідомість і поведінку інших членів групи; 5) джерело висунення лідера в групі (система особистих взаємовідносин, у яких появляється лідер групи) [2]

При формуванні лідерських якостей у студенів важливо зробити акцент на розкритті творчого потенціалу, формуванню уявлення про лідерство та власні сили, розвиток взаєморозуміння та відчуття відповідальності один до одного, надбання навичок планування своєї діяльності та організації роботи. Лідерські якості не даються від природи. Вони формуються у процесі життєдіяльності людини, підкоряючись цілям, задачам особистості. Це надбання можна розвивати особисто, а та-

кож великий вплив на його формування у студентському середовищі мають особисте самовиховання, самовдосконалення.

Отже, кожен студент є потенційним лідером. І завдання вищої школи - це надати можливість кожному для удосконалення, для розкриття свого творчого потенціалу, розкриття своїх здібностей, аби стати провідним фахівцем у галузі документознавства та інформаційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Кетс де Врис М. Мистика лидерства : Развитие эмоционального интеллекта / Манферд Кетс де Врис; [пер. с англ.].–[3-е изд., испр. и доп.].–М. : Альпи на Бизнес Букс, 2007. –276 с. 2. Уманський А.Л. Педагогічний супровід дитячого лідерства / А.Л.Уманський. – Кострома : КГУ, 2004. –290 с.

Ю. Ю. Степанцова, З. М. Свердлик

ДОКУМЕНТУВАННЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ В УКРАЇНІ

Сучасні принципи демократії, чітке розмежування владних повноважень, децентралізація зумовлюють підвищення уваги до інституту влади як з боку наукової спільноти, так і громадськості. Характерним для нинішньої політичної системи є удосконалення механізмів призначення і виборності на державну службу, контроль за діями державних чиновників. У світлі зазначених фактів, важливим джерелом інформації про державну службу суб'єктів владних повноважень виступають документи, які створюються в процесі їхньої трудової діяльності.

Трудові правовідносини держслужбовців регулює як загальне трудове законодавство (Кодекс законів про працю України [3], Закони України «Про зайнятість населення», «Про відпустки» і т.д.), так і спеціальне (Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. № 889-VIII [1], який набрав чинності з 01.05.2016 р., а також підзаконні акти, спрямовані на його імплементацію). Зауважимо, що Закон «Про державну службу» є основним законодавчим актом у сфері регулювання проходження державної служби, однак він не вміщує усіх вимог до документного супроводу діяльності держслужбовця. Тому при розгляді порушеної у статті проблеми ми звернемося й до загального трудового законодавства, яким регулюється організація кадрового діловодства в державних органах.

Особливість державної служби полягає в тому, що документаційне забезпечення її проходження можна умовно поділити на дві частини: документи, які подають кандидати для проходження конкурсу на заміщення вакантних посад; документи, необхідні для прийняття на державну службу. Ці дві групи не варто ототожнювати, адже вони належать до різних сфер застосування та формуються за різними принципами. Так, наприклад, у переліку документів для участі в конкурсі відсутні певні документи, без подання яких прийняття на державну службу неможливе. Тобто, документи, що подаються для участі в конкурсі, становлять частину тих, які необхідно подати для прийняття на державну службу; під документами для прийняття на державну службу розуміємо документи, необхідні для укладення трудового договору. Деякі документи подаються окремими категоріями громадян або за певних умов [4].

Відповідно до статті 18 «Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби» [2] (далі – Порядок), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2016 р. № 246, особа, яка виявила бажання взяти участь у конкурсі, подає особисто або надсилає поштою конкурсній комісії такі документи: 1) копію паспорта громадянина України; 2) письмову заяву встановленої форми про участь у конкурсі із зазначенням основних мотивів до зайняття посади державної служби, до якої додається резюме у довільній формі; 3) письмову заяву, в якій повідомляє, що до неї не застосовуються заборони, визначені части-

ною третьою або четвертою статті 1 Закону України «Про очищення влади», та надає згоду на проходження перевірки та оприлюднення відомостей стосовно неї відповідно до зазначеного Закону або копію довідки встановленої форми про результати такої перевірки; 4) копію (копії) документа (документів) про освіту; 5) посвідчення атестації щодо вільного володіння державною мовою (дана норма набирає чинності з 01.05.2017 р.); 6) заповнену особову картку встановленого зразка; 7) у разі проведення закритого конкурсу – інші документи для підтвердження відповідності умовам конкурсу; 8) декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік.

Згідно зі статтями 19, 21 Порядку [2], служба управління персоналом та спеціальний структурний підрозділ державного органу, в якому оголошено конкурс, повинні вести облік та реєструвати всі документи для участі в конкурсі, надіслані особами, які бажають взяти у ньому участь, проводити перевірку документів, поданих кандидатами, на відповідність встановленим законом вимогам у триденний строк з дня їх надходження. У разі невідповідності поданих документів встановленим вимогам, кандидати до конкурсу не допускаються, про що повідомляються у той самий строк.

Якщо кандидат на посаду державного службовця успішно пройшов конкурс, відповідно чинного трудового законодавства, в органі державної влади – майбутньому місці роботи – з ним укладають трудовий договір. При цьому переможець конкурсу при прийнятті на державну службу повинен подати до служби управління персоналом такі документи: оригінал паспорта громадянина України; трудову книжку; облікову картку платника податків; заяву про призначення на посаду.

Зазначені документи для прийняття на державну службу є типовими. Проте існують посади держслужбовців, для вступу на які, крім загального переліку документів, необхідно подати: документ військового обліку; довідку про допуск до державної таємниці; довідку медико-соціальні експертні комісії; повідомлення про працюючих в державному органі близьких осіб.

Зауважимо, що із загального переліку документів переможець конкурсу для прийняття його на державну службу може не подавати трудову книжку. Таке можливо тільки тоді, якщо особа працевлаштовуються вперше (абз. 2 п. 2 постанови Кабінету Міністрів України «Про трудові книжки працівників» від 27.04.1993 р. № 301).

У всіх інших випадках при формуванні особової справи працівник служби управління персоналом повинен перевірити відповідність копій усіх документів, поданих претендентом на посаду, оригіналам (п. 7 розд. II Порядку [2]). Перед виданням наказу про призначення рекомендується зробити аудит наявних документів, які стосуються призначення особи на посаду. Це дасть змогу впевнитися у правильності подання та оформлення документів відповідно до встановлених вимог.

Отже, чинним законодавством на досить високому рівні врегульовано документування проходження державної служби. В сучасних умовах розвитку е-урядування все популярнішим стає створення електронних копій документів держслужбовців та їх оприлюднення на офіційних веб-сайтах органів влади. Вивчення цього аспекту документування роботи з кадрами в органах державної влади може стати предметом окремого наукового дослідження.

Список використаних джерел

1. Про державну службу [Електронний ресурс]: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII // Законодавство України / Офіційний веб-сайт ВРУ. URL: http://zakon2.rada.gov.ua (дата звернення: 23.02.2017 р.). 2. Порядок проведення конкурсу на зайняття посад державної служби (затв. Постановою КМУ від 25.03.2016 № 246) // Законодавство України / Офіційний веб-сайт ВРУ. URL: http://zakon2.rada.gov.ua (дата звернення: 23.02.2017 р.). 3. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. К.: Юридична література, 2016. 89 с. 4. Купчанко В. Документи, які необхідно надати при прийнятті на державну службу [Електронний ресурс] // Кадровик-01. URL: http://www.kadrovik01.com.ua (дата звернення: 23.02.2017 р.).

СЕКЦІЯ VIII.
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ І НАУКИ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ

А. В. Решетніченко

КОНТАМІНАЦІЙНІ МЕТОДИ ПОСТНАУКОВОЇ СИСТЕМИ ПІЗНАННЯ

Актуальність проблеми методів пізнавальної діяльності обумовлена: 1)відсутністю єдиної, взаємоприйнятної та надійної системи методів наукового пізнання, 2)різким загостренням протиріч між науковими і антисциєнтистськими підходами (окультизм, езотерія, містерії, масонство, розенкрейцерство, релігія), 3)знеціненням, знекровленням і прямим знищенням кримінальною, корумпованою, антисциєнтистські орієнтованою владою фундаментальних, галузевих і спеціальних напрямків наукової, освітньої, виховної та управлінської форм діяльності, 4)засиллям органів влади, систем управління закладами науки і освіти непрофесіоналами, корупціонерами, колабораціоналістами та іншими формами псевдо – та квазі наукових кадрів, 5)наднагальною потребою розробки комплексної системи дієвих, надійних та ефективних методів забезпечення наукових основ прогресивного розвитку суспільства.

Історичні передумови протистояння між системою наукового пізнання і загостренням тенденцій антисциєнтизму обумовлені беззаперечним домінуванням донаукових методів пізнання починаючи з протосоціуму і завершуючи кінцем ХУІ століття. Саме кінець ХУІ ст., - який завершився спаленням у Італії на площі квітів Джордано Бруно, - слід вважати початком зародження науки як самостійного соціального інституту. Отже, якщо процес формування донаукових методів пізнання відбувався на протязі понад 75 віків, то ІУ вікову історію наукових методів можна розглядати лише як початкові етапи переводу людства на якісно більш високі щаблі розвитку.

В цілому основу як донаукових, так і наукових методів складають форми зорового, слухового, смакового, дотичного та обоняльного сприйняття явищ зовнішнього і внутрішнього світів. Відмінності ж між історично різними підходами полягають у тому, що антисциєнтизму за десятки тисячоліть так і не вдалося ні розкрити природи сенситивних методів, ні відірвати свідомість суспільства від адаптивних, буденних, утилітарних, а нерідко й просто агресивних та девіантних форм діяльності.

Так, зір, - як унікальна можливість сприйняття світових, звукових і кольорових картин як цілісних відображень явищ буття, - лише протягом останніх двох століть набув здатності виступати загально науковим методом пізнання. Також спеціальні дослідження методів дотику розкрили механізми діяльності рецепторів шкіри які дозволяють не тільки визначати розміри тіла, характер його поверхні, температуру, а й передбачати та запобігати впливам негативних явищ за рахунок швидкого орієнтування у темряві, відчуття загроз та небезпеки існування. Започаткована ж наприкінці ХХ століття роботами Ф. Варела, Е. Томпсона, Е. Рош теорія «втіленого пізнання» (англ. *Embodied cognition*) наголошує, що розум взаємозв'язаний як з фізичним тілом, так і з навколишнім середовищем.

Обоняння як найдавніший засіб орієнтації у просторі та індикатор дистантного наближення різних загроз, присутності їжі чи осіб протилежної статі лише завдяки ольфактометрії став системою методів визначення порогів, інтенсивності сприйняття, форм ідентифікації, а також хвороб (аносмії) та відхилень. Розкрита нейрофізіологічна структура аналізаторів нюху яка включає складні підсистеми епітелію носу, рецепторів, нервових клітин, органів підкорки та коркових регуля-

торів. Отримані характеристики запахів - приманок (апелянти, аттраканти), зовнішнього впливу (телергони, феромони), секрецій (мускуси). Розкрита поліфункціональна залежність сили та характеру впливу обонянь від цілого ряду психофізіологічних та демографічних ознак (статі, віку, стану).

Основою визначення смакових якостей продуктів є язик як дуже рухливий м'язовий орган ротової порожнини який захоплює, спрямовує та ковтає їжу. І хоча з найдавніших часів він розглядався як індикатор стану здоров'я та виконував роль методу діагностування різних видів захворювань, лише сучасна наука розкрила складну будову язика який

1) захищає від проникнення до рота шкідливих мікроорганізмів, 2)відтворює у разі пошкоджень епітелій, 3)сприяє всмоктуванню лікарських засобів і 4) забезпечує реалізацію комунікативних функцій шляхом виробництва звуків, мови, емоцій та знаків.

Значно складнішими виглядають справи з пізнанням слухових методів. Історично слух розглядався як здатність органів відчуттів сприймати звуки за допомогою вух які забезпечують аналіз стану та динаміки змін зовнішнього середовища (повітря, води) та забезпечують можливість утримання рівноваги та регулювання положень тіла у просторі і часі. У процесах розвитку людства слух забезпечував виконання усіх базових функцій, починаючи з безпекових, комунікативних, освітніх, правових і закінчуючи безмежним колом соціокультурних функцій (музика, література, мистецтво, спорт). Попередні століття, на жаль, так і не сформували єдиної та загальноприйнятної теорії сприйняття звуків. До найбільш відомих відносять «струнну» теорію Г. Гельмгольця, біомеханічну модель Д.Бекеші, а також ряд теорій мікрофонного та електромеханічного типу. Так, згідно теорії Г. Гельмгольця частоти послідовних звуків натуральних звукових рядів образують арифметичну прогресію. Розроблена у 60 – ті роки XX століття угорським фізиком Дьордем фон Бекеші модель розглядала вушну раковину як антенну, барабанні перетини – як хвилевід, а слухові кістки – як молоточок, наковальню та стремено, які створюють систему важелів для передачі механічних коливань. Мікрофонні теорії розглядають вухо як орган, що виконує функцію перетворення акустичних коливань у електричні сигнали. Електромеханічні теорії вважають вухо таким органом управління процесами перетворень звукових коливань з електричних сигналів у механічні, а механічних – у електричні як основ інформаційних складових регулювання енергетичних процесів.

Диференціація засобів пізнання перетворила донаукові форми казок, переказів, легенд та міфів у систему класичних історичних, логічних, діалектичних, математичних, аналітичних, опитувальних, експериментальних та дослідницьких методів наукового пізнання які і забезпечили колосальний прогрес розвитку суспільства на протязі XX і початку XXI століття. Отже, на відміну від архаїчних форм пізнання, саме наука стає 1) джерелом знань, 2) основою нового світогляду, 3) рушієм технічного, культурного та духовного прогресу і 4) епіцентром формування якісно нової системи управління на основі мерітократії як наукової еліти громадянського суспільства.

Якщо наукова думка на протязі останніх століть зосереджувала зусилля на «поверненні до людини» і мріяла, - за словами Жоліо – Кюрі, - забезпечити «величезну радість життя людям», то зовсім інакше розуміли завдання системи пізнання антисциєнтисти які вважали, що наука 1)ворожа сила на шляху розкриття сутності людини і світу, 2) загроза існування людства, 3)носить утилітарний і суб'єктивний характер, 4) є засобом маніпулювання масовою свідомістю, 5)джерелом бездуховності, конформізму, збайдужілості і аморалізму.

Метою антисциєнтистських вчень було завдання навчити людину виживати у складному і суперечливому світі. На досягнення цієї мети впродовж століть були сконцентровані зусилля десятків вчень, шкіл, напрямків, підходів і течій які отри-

мали у ХУІ столітті назву «окультизму» як таємної філософії, зміст якої розкривається лише для обраних завдяки дотриманню ритуальних практик, оволодінню герметичними методами, езотеричними містеріями та станами. До найбільш відомих слід віднести магію, хіромантію, некромантію, шаманство, астрологію, кабалістику, теософію, теургію, спіритуалізм, символізм, сатанізм, ворожіння, телекінез які абсолютизували поняття «нірвани», «карми», «чакр», «аури», «реінкарнації», «магнетизму» чи «сомнамбулізму».

На відміну від наукових методів пізнання, - орієнтованих на розвиток інтелектуального і духовного потенціалу, - окультизм в якості головних засобів входження до «сутності вчень» використовує різноманітні форми наркоманії, алкоголізму, ритуалів, обрядів, гіпнозу, навіювань спрямованих на досягнення індивідуального чи групового екстазу, огидних трансграничних сексуальних станів позбавлених основ моралі, етики та людяності. Багато в чому справедливо критикуючи негативні тенденції розвитку індустріального та постіндустріального суспільства у спробах формування «одновимірної людини» (Г.Маркузе), на повірку послідовники екзистенціалізму, антропологізму, феноменології, масонства, розенкрейцерства та інші прихильники антисциєнтизму сформували своєрідну «мекку для невдах». Як показує практика, переважну більшість окультних угруповань та їх провідників складають 1) кар'єрні невдахи, 2) професійні бездарі, 3) ледацюги, боягузи, утриманці, 4) суспільно безвідповідальні суб'єкти, а то й просто 5) криміналітет.

Незважаючи на антинауковий характер методів «зв'язку з Богом», «управління енергетичними полями», «проникнення у світ духів», «ворожінь», «приворотів» та інших «таємних практик» спрямованих, як правило, на збагачення та реалізацію владних повноважень, усе ж таки науковцям є чому повчитися у окультистів які на протязі багатьох тисячоліть навчилися рафінованим формам впливу на різні верстви населення. У цьому відношенні особливу увагу слід звернути на нерідко майстерні поєднання антисциєнтистами різних мастей раціональних і чуттєвих засобів, образних і емоційних, індивідуальних і групових форм взаємодії, речових і музичних, кольорових і тактильних, числових і звукових, абстрактних і предметних засобів впливу на сприйняття і стан особистості. Науковій системі пізнання майбутнього значно більш глибоку увагу треба звернути на дослідження не тільки усвідомлюваних, а й також на передсвідомі, напівсвідомі та позасвідомі засоби індивідуальної, групової та колективних форм пізнавальної діяльності. У зв'язку з цим необхідно розробити таку наукову систему пізнання майбутнього, яка б охоплювали усі без виключення сфери та механізми пізнання і управління процесами розвитку людини, держави, суспільства і всесвіту. Ми називаємо таку систему методів наукового пізнання «контамінаційною». Отже основу контамінаційної системи наукового пізнання мають скласти, на нашу думку, наступні методи.

Універсологічні методи. Розкривають структуру, організацію та механізми функціонування актуального, потенційного та безкінечного буття у формі уявлень про розроблену нами модель картини світу яка має виконувати роль єдиної і взаємоприйнятної системи світоглядних орієнтацій.[§] Включають методи дослідження рушійних, енергетичних, інформаційних, організаційних, термодинамічних, біогеоценотичних, соціальних, космічних, галактичних та гуманоцентричних механізмів розвитку буття.

Матричні методи. Розкривають логіко – математичні закони, принципи, механізми організації та розвитку кожної зі складових форм універсуму буття і всесвіту в цілому, виступають методологічною основою гармонізації системних, кластерних моделей управління процесами розвитку буття

Хронотопні методи. Спрямовані на визначення стратифікаційного стану

[§] Дані аспекти досліджені нами у роботах Картина мира в системе познания, 1992, Парадигма жизнедеятельности и мировоззрение, 1997 и Кластерне моделювання процесів управління розвитком суспільства,2011.

суб'єктів соціуму у системі – просторово часових координат розвитку суспільства за типами світоглядних установок, стилями мислення, гуманістичним потенціалом та характером змін

Валеологічні методи. Поряд з поглибленням досліджень вихідних сенситивних форм сприйняття явищ зовнішнього і внутрішнього світів (зір, слух, дотик, обоняння, смак), особливу увагу слід приділити механізмам взаємодії між вегетативними, лімбічними, підкорковими та корковими структурами відповідальними за сприйняття і аналіз десятків тисяч позасвідомих форм впливу на механізми життєдіяльності суб'єктів соціуму. У першу чергу мова йде про явища «фонової активності» які формують установки, диспозиції, аттитьюди, паттерни взаємодії людини зі світом усвідомлюваних та позасвідомих явищ.

Семіотичні методи. Являють собою знаково – символьні форми взаємодії людини зі світом. Включають звукові, числові, кольорові, комунікативні та соціокультурні механізми взаємодії між суб'єктами соціального буття. До історичних форм відносять згуки, звуки, слова, пісні, гроші, міміку, жести, знаки, марки, картини, гравюри, інші засоби сформовані стилями платереско, барокко, рококо тощо.

Аксіологічні методи. Мають спиратись на гуманоцентричні світоглядні орієнтації як основи формування вищих цінностей та ідеалів побудованих на морально – етичних критеріях фізичного, інтелектуального і духовного розвитку суб'єктів соціального буття.

Акмеологічні методи. Мають бути спрямовані на досягнення мрії про те, щоб влада стала «владою талантів» які демонстрували б вищі рівні професійної майстерності як у самоуправлінні, так і в управлінні розвитком сіл, селищ, міст, регіонів, держав та планети в цілому. Мета цих методів – злам закоренілої нині діючої неонепатичної кадрової політики казнокрадів, бариг, криміналітету, непрофесіоналів, мімікрантів, псевдо – та квазі науковців.

Кластерні методи. Кластери слід розглядати як вихідні одиниці методологічного аналізу які включають чотири вихідні етапи: 1)біфуркацій як вихідних протиріч між підсистемами досліджуваних проблем, 2)синтезування як процесу формування нових якісних ознак вихідних підсистем, 3)фреймування як упорядкування новоутворень у певні групи, види, типи, класи, 4)кластеризація як процес організації вихідних одиниць аналізу у архітектонічно структуровані механізми стратегічного розвитку суб'єктів буття

Транскультурологічні методи. Мають гарантувати процеси збереження національно – культурних досягнень кожного народу, народності, нації та національності як головної передумови духовного взаємозбагачення соціальних спільнот і стратегічного розвитку цивілізації

Генералізаційні методи. Повинні забезпечити систему універсологічно орієнтованих технік і процедур спрямованих на підготовку вищої наукової, управлінської, правової, економічної та інших видів інституціональної еліти на основі міжпредметної підготовки на шляху формування гуманістичних світоглядних орієнтацій та обумовлених ними засобах практичної діяльності

Висновки: 1)Діяльність органів управління НАН і МОН України у забезпеченні визначальної ролі науки і освіти у процесах розбудови державності і усебічного розвитку суспільства визнати вкрай незадовільною. 2)Органам управління, громадським і профспілковим структурам наукових і освітніх установ активно протидіяти приниженню антисциєнтистами ролі науки і освіти у життєдіяльності суспільства. 3)Позбавити установи науки і освіти від непрофесіоналів, колабораціоністів, корупціонерів та псевдо – і квазінауковців. 4)Забезпечити оплату професорсько – викладацького складу на рівні середньоєвропейських стандартів у розрахунку від 6 до 8 євро/год з подвійним коефіцієнтом та додатковими механізмами стимулювання за високі наукові досягнення. 5)Враховуючі визначні досягнен-

ня та провідну роль М.Дніпра та Дніпропетровського регіону у створенні наукових концепцій та удосконаленні систем розвитку виробничого, економічного, соціокультурного потенціалу на базі новітніх інформаційних технологій та ефективної кадрової політики доцільно створити центральні органи державного управління процесами розвитку фундаментальної академічної науки, галузевих напрямків наукового пізнання та систем вищої освіти на базі вищих навчальних закладів і науково – дослідних установ М.Дніпра та Дніпропетровського регіону. 6) Забезпечити провідну і визначальну роль української науки у процесах стратегічного розвитку європейської і світової спільнот.

О. В. Соснін

ВИРІШЕННЯ БЕЗПЕКОВИХ ПРОБЛЕМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВНЗ УКРАЇНИ

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що глобальна інформатизація суспільства стимулювала всі процеси міжнародної співпраці, збільшила потреби суспільств і їх громадян в різноманітних інформаційно-комунікаційних послугах. Постійно зростаючи, темпи накопичення для їх надання інформаційних ресурсів (сьогодні багато в чому їх обсяги перевищують навіть темпи зростання інформаційних потреб людини) почали спричиняти в суспільстві інформаційне перенасичення і, як наслідок, виникнення інформаційних криз, активізуючи появу нових і модифікацію вже існуючих загроз, навіть на рівні проблем національної безпеки [1]. Головні інформаційні загрози можна достатньо точно поділити навіть на такі класи: 1) порушення конфіденційної інформації – передбачає одержання інформації користувачами або процесами всупереч встановленим правилам доступу; 2) порушення цілісності інформації – передбачає повне або часткове знищення, перекручення, модифікацію, нав‘язування хибної інформації; 3) порушення доступності інформації – передбачає втрату (часткову або повну) працездатності системи, блокування доступу до інформації; 4) втрата керованості системою обробки інформації – характеризує порушення процедур ідентифікації і автентичності користувачів і процесів, надання їм повноважень, здійснення контролю за їх діяльністю, відмова від отримання або пересилання повідомлень. Все це обумовлює потребу виважених дій в політиці держави щодо виконання інформаційно-комунікаційної функції. Головним тут, безумовно, є вирішення проблем безпекових характеристик інформаційно-комунікаційної діяльності при впровадженні новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Далеко не всі уявляють сьогодні, наскільки все це серйозно в умовах геополітичної дійсності. Лише окремі фрагменти проблеми ми побачили при обговоренні процедур електронного декларування статків наших можновладців. Як свідчить досвід в сфері інформаційно-комунікаційної діяльності людини, суспільства і держави завжди має бути досягнуто їх розумне співвідношення заради безпеки існування. Воно традиційно було присутнє і в нашій культурі, однак, суттєво змінилося із розвитком ІКТ, а об‘єктивні і суб‘єктивні обставини постійно заважають нам зв‘язати їх в координатах вимог загальної інформаційно-комунікаційної функції держави. Проблема постійно поглиблюється, експотенціально зростає, а як реагувати на деякі загрози, що виникають, ми часто не знаємо. Нам постійно не вистачає фаховості і можливостей генерувати тут якісні і збалансовані в часі сценарії і стратегії, які були би адекватні стратегічним прогнозам і планам розвитку країни, і саме тут сьогодні визріває в нашому суспільстві підґрунтя для нових криз і конфліктів у вимірі соці-

ально-економічного, геополітичного, етнічного тощо розвитку. Всі провідні країни світу відверто і прагматично, навіть агресивно захищають свої інтереси в інформаційно-комунікаційній сфері. Сьогодні вже і за межами своїх держав вони розглядають іноземні об‘єкти інформаційно-комунікаційної інфраструктури, зокрема освітні, як власні. Оприлюднені останнім часом факти про витоки інформації за допомогою технічних засобів розвідки свідчать про те, що роль останньої постійно зростає і залишається невід‘ємною компонентою в системі міжнародних відносин, тобто, в дипломатії, системах ведення бізнесу і державного управління [2]. Щоб протистояти таким процесам нам катастрофічно не вистачає фахівців для інформаційно-комунікаційної, аналітичної, інформаційно-пропагандистської та управлінської роботи. В умовах домінування цифрових технологій, проблема об‘єктивно зростає і не може бути розв‘язана риторикою політичних лідерів, політологів, соціологів і інших фахівців гуманітарних наук. Ситуація змушує по новому і більш прискіпливо оглянути і всю проблематику підготовки кадрів для інформаційно-комунікаційної діяльності, тобто, для створення, зберігання і ефективного використання інформаційних ресурсів. Аналітика, як наука і вид трудової діяльності тут, без сумніву, є для нас найбільш критичною. В циклах управління будь-якими процесами вона більш за все вимагає активної розумової високопрофесійної праці, а тому опанування в системі освіти знань про технології стратегічного аналізу інформації, включаючи і роботу автоматизованих мережевих інформаційно-керуючих комплексів і систем, стає виключно важливим завданням для національної науки і освіти. Осягнути ситуацію і точно визначати тут коло проблем, які нам сьогодні треба знати і вирішувати, ми поки що не змогли повною мірою. Для цього, крім досягнення відповідного науково-технічного рівня, потрібна постійна відверта і публічна дискусія фахівців із поверненням до витоків самої проблеми щодо гуманістичних методів управління суспільством і інформаційно-комунікаційною сферою зокрема в сучасних умовах. Скажімо, особливо прискіпливо ми маємо оглянути зростаючі проблеми роботи із великими масивами інформації, яка накопичується в електронних базах даних. В контексті вирішення проблем розбудови в Україні демократичного і захищеного від спотворення мережевого інформаційно-комунікаційного середовища, в умовах, коли проти нас розгорнута повномасштабна інформаційна і військова агресія, вони набувають величезного значення проблем національної безпеки. Зокрема йдеться про формування в суспільстві нового світогляду на процеси опанування таким явищем комп‘ютерної доби як «Великі бази даних» (так званих Big Date), створення для них національної нормативної бази тощо. Поняття Big Date поки що ще можна трактувати досить широко, однак, просту базу абонентів телефонних мереж (навіть із прізвищами і паспортними даними) вже сьогодні не слід відносити до них. Вони потрібні на більш високих рівнях управління суспільно-політичними і економічними процесами. Проблема стимулює прагнення багатьох структур і організацій, зокрема правоохоронних, розширити поняття «персональні дані», яке вже частково визначено законодавством, однак, щоб персональними даними вважалися не тільки прізвище, ім‘я, по-батькові, але й певний набір поведінкових факторів, на підставі яких можна було б більше зрозуміти про людину, як то: де купує товари, на які сайти заходить тощо, питання слід більше виносити на порядок денний. Розриваючи коло накопичених проблем, Україна, безумовно, має піти на безпрецедентні реформи в науково-освітній сфері, в розбудові своїх інформаційно-комунікаційних систем, від яких вона залежить значною мірою. Існуюча система управління науково-освітньою сферою знецінює найцікавіші і розумні ідеї креативно мислячих вчених України, перетворює їх у щось зовсім протилежне задумам. Ми маємо врешті-решт подолати «владу науково-технічних канцелярій» при оцінці дій в науці і освіті, яка лежить на нашому житті гнітючим нищівним тягарем, створюючи в суспільстві атмосферу пригніченості.

Список використаних джерел

1.Соснін О. В., Воронкова В. Г., Нікітенко В. О., Максименюк М. Ю. Інформаційно-комунікативний менеджмент : зарубіжний та вітчизняний досвід: навч.посіб. / О. В. Соснін, В. Г. Воронкова, В. О. Нікітенко, М. Ю. Максименюк. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2017. – 316 с. 2. Соснін О. В., Воронкова В. Г. Інформаційне суспільство як виклик глобалізації / О. В. Соснін, В. Г. Воронкова // Час вибору : виклики інформаційної епохи: колективна монографія. / За заг ред. О. А. Івакіна, Д. В. Яковлева. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2016. – С. 344-359.

М. С. Калина

УКРАЇНСЬКА ОСВІТА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасне життя, являючи собою яскравий зразок глобалізаційних процесів у всіх сферах, вимагаючи уніфікації та зближення різноманітних практик, тим не менш ставить питання про національну та локальну ідентичність, про унікальний досвід та можливості запропонувати щось нове та оригінальне. Освіта, як і інші соціальні інститути, відчуває значний глобалізаційний вплив, постійно постає перед необхідністю оновлення, розвитку, удосконалення змісту та процесу.

Як відомо, лідером глобалізації є розвинені країни Заходу, які поширюють свою матеріальну культуру, спосіб життя, зразки поведінки та цінності на інші регіони планети. Україна після здобуття незалежності повертається до західної цивілізації, до європейської спільноти, маючи свій, відмінний від європейського досвід життя у XX столітті. Проблеми сучасної української освіти є, з одного боку спільними із багатьма іншими державами сучасного світу, а з іншого – мають власний контекст.

Безперечно, від якості освіти у сучасному світі залежить майбутнє держави в цілому, розвиток та творчий потенціал народу, його місце та роль на планеті. Концепція освіти протягом всього життя докорінно змінила завдання середньої та вищої освіти, які повинні не тільки дати знання учням/студентам, не тільки навчити їх мислити, розкрити їх таланти, але й сформувати уміння саморозвитку, потребу у постійному самовдосконаленні. Наразі якість населення в Україні дає нам можливість сподіватися на те, що наша держава посяде гідне місце у міжнародній спільноті та подолає кризові явища перехідного періоду. Проте, майбутнє країни та народу залежить від того, як молоде покоління буде здатним до інноваційної діяльності, творчості та швидкої адаптації до нових умов.

У преамбулі до Закону України «Про загальну середню освіту» вказано, що Закон визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку системи загальної середньої освіти, що сприяє вільному розвитку людської особистості, формує цінності правового демократичного суспільства в Україні [2]. Отже, визначені найбільш глобальні цілі є простими та об’ємними водночас. У преамбулі до Закону України «Про вищу освіту» зазначається, що цей Закон встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з вищими навчальними закладами на принципах автономії вищих навчальних закладів, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях [1]. Оскільки реформування вищої освіти все ще актуальним завданням в нашій країні, можна зробити висновок, що створення умов для високотехнологічного та інноваційного розвитку та самореалізації особистості залишається справою майбутнього. Частина української молоді все ще вважає зарубіжну освіту цілком кращою, такою, що можу забезпечити кращу якість освітніх послуг та більш солідні перспективи працевлаштування й кар’єрного зростання загалом.

З іншого боку, немало студентів на молодших чи старших курсах вирішують, що вони не збираються працювати за фахом. Таким чином, частина системи вищої освіти працює, так би мовити, у порожнечу. Все це є лише зовнішніми ознаками проблем української освіти. Їх вирішення, складна та довготривала справа. Проте вже сьогодні ясно, що майбутнє української освіти, її конкурентоспроможність у глобалізованому світі залежить від нашої здатності адаптувати найкращі світові зразки найбільш провідних освітніх систем до наших реалій та потреб, зберігаючи власне українські традиції.

Список використаних джерел

1.Закон України «Про вищу освіту» [Электронный ресурс] режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18. 2.Закон України «Про загальну середню освіту» « [Электронный ресурс] режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14.

М. М. Марко

ПЕДАГОГІЧНІ МОЖЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНО-ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Загальновизнано, що головною метою педагогічної теорії є знання закономірностей принципів, правил, прийомів процесу навчання, виховання і розвитку, натомість метою педагогічної технології, у. т. ч. навчально-ігрової, є реалізація педагогічної теорії на практиці й отримання в освітньому процесі заздалегідь спланованих результатів. З огляду на це, навчально-ігрова технологія виступає своєрідною активною проміжною ланкою між педагогічною теорією та практикою. Безпосередньою метою навчально-ігрової технології є спонтанно-спрямований розвиток особистості, зокрема її ціннісних орієнтацій. Визнано, що найбільш релевантними цінностями особистості, які відображаються в навчально-ігровій технології, є цінності вільного спілкування, взаємної довіри і допомоги, актуальної корисності знань та їх інтелектуального змісту, активного процесу ігрової діяльності й захоплюючого перебігу гри [1, с. 12].

Навчально-ігрова технологія принципово відрізняється від традиційних методів навчання і виховання. За даними дослідників, відсоток засвоєння учнями початкових класів інформації під час навчальної гри становить близько 90 %, натомість усний виклад теоретичного матеріалу дає вп’ятеро нижчий результат – близько 18 %. Також використання навчально-ігрових технологій дозволяє на 30 – 50 % зменшити час, який відводиться на засвоєння молодшими школярами навчального матеріалу, при цьому значно зростає міцність і глибина засвоєння ними нової інформації [3]. Це особливо важливо в умовах навчального перевантаження учнів початкових класів у сучасній школі. Тому в проекті «Нова школа: простір освітніх можливостей», запропонованому восени 2016 р. для публічного громадського обговорення, наголошується, що «навчання на першому циклі початкової освіти допоможе учневі звикнути до шкільного життя», адже має бути «організоване через діяльність, ігровими методами, а … вчитель матиме свободу вибору (створення) навчальних програм у межах стандарту початкової освіти» [4, с. 23].

Проведений аналіз науково-педагогічних досліджень дає підстави стверджувати, що:

– використання навчально-ігрових технологій як засобу професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів та готовність до їх використання у професійній діяльності з молодшими школярами ґрунтується, по-перше, на компетентнісному підході; по-друге, дає можливість подолати істотну відмінність навчальних завдань від завдань професійної діяльності вчителя за допомогою гри; по-третє, сприяє гармонізації відносин учасників ігрової взаємодії; по-четверте, розкриває потенціал гри як ефективного засобу організації педагогічних проб майбут-

нього вчителя;

– навчально-ігрові технології вимагають, з одного боку, забезпечення «включеності» суб'єкта в ігрову діяльність, а з іншого – здатні в подальшому забезпечити цю «включеність» та набутий досвід у процес майбутньої професійної діяльності у початковій школі;

– при використанні навчально-ігрових технологій важливою є не стільки пряма аналогія з педагогічною діяльністю, скільки її соціально-психологічний сенс. значний дидактичний ефект досягається не лише у процесі безпосередньої участі студента в грі, а й при підготовці до її використання як педагогічного засобу, методичної оболонки;

– навчально-ігрова технологія, будучи квазідіяльністю, займає проміжне місце між навчально-пізнавальною (в університеті) та навчально-практичною (у школі) видами діяльності та виступає як завершальний етап засвоєння майбутніми учителями початкових класів змісту майбутньої професійної діяльності, передовсім її методичного аспекту.

Необхідність навчання студентів методиці проектування навчально-ігрових технологій зумовлена тим, що вони у майбутній професійній діяльності проводитимуть заняття зі своїми учнями в конкретній школі, класі та в певний час. При цьому, кожен з майбутніх учителів початкових класів використовуватиме властивий лише йому педагогічний стиль, індивідуальний ігровий досвід та арсенал методичних прийомів. Зрозуміло, що за таких обставин практично неможливо врахувати всі особливості, які проявляються при використанні типових навчально-ігрових технологій в різних умовах й освітніх середовищах.

У процесі дослідження були виявлені інші педагогічні можливості застосування навчально-ігрових технологій у початковій школі, однак основною можливістю ми вважаємо моделювання системи соціальних відносин в особливих ігрових умовах і ситуаціях, їх «дослідження» молодшими школярами та первинна орієнтація в цих відносинах. У свій час І. Кант відкинув догматичний спосіб пізнання, вважаючи, що замість нього потрібно взяти за основу метод критичного філософствування. Він розвинув ідею формування самодіяльної особистості, обґрунтувавши корисність оволодіння не лише готовими знаннями, а й «методом самотужки міркувати та робити висновки» [2], тобто самостійно і системно досліджувати явища навколишньої дійсності.

Отже, можливості навчально-ігрової технології в моделюванні та вивченні різних явищ і процесів обмежені лише змістом навчальної програми та віком учнів, бо за допомогою гри відтворюється функціонування найрізноманітніших за складністю об'єктів і процесів у будь-яких галузях знань, зокрема математиці.

Навчально-ігрова технологія дозволяє у процесі ігрової взаємодії організовувати поетапне відпрацювання нових способів орієнтування молодшого школяра в життєвих ситуаціях, які вимагають, наприклад, певних математичних дій або розрахунків. Це особлива якість методичної оболонки навчально-ігрової технології, адже саме завдяки цій можливості учні – безпосередні учасники гри – опосередковано включаються в соціальну практику, аналізують різноманітну, часто суперечливу інформацію, шукають найоптимальніший шлях розв'язання поставленої проблеми. Дослідженням підтверджено, що така соціальна практика у вигляді навчальної гри – один з найкращих способів орієнтування молодших школярів в складних для них життєвих і навчальних ситуаціях.

Список використаних джерел

1.Єсіна Н. О. Формування творчих умінь майбутнього вчителя і інтелектуально-ігровій діяльності : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Єсіна Наталія Олександрівна ; Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г.С.Сковороди. – Х., 2009. – 20 с. 2.Кант І. Критика чистого розуму / І. Кант ; Пер. з нім. та примітки І. Бурковського. – К.: Юніверс, 2000. – 504 с. 3.Кудикіна Н. В. Ігрова діяльність молодших школярів у позаурочному навчально-виховному

процесі : монографія / Н. В. Кудикіна ; Київський міський педагогічний ун-т ім. Б.Д.Грінченка. – К. : КМПУ, 2003. – 272 с. 4.Нова школа : простір освітніх можливостей : проект / Укладачі : Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, І. Коберник, В. Ковтунець, О. Макаренко, О. Малахова, Т. Нанаєва, Г. Усатенко, П. Хобзей, Р. Шиян [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mon.gov.ua/Новини%202016/08/21/2016-08-17-3-.pdf.

Г. С. Руда

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Одним з основних видів діяльності дитини, особливо молодшого віку, та найважливішим засобом її виховання є ігрова діяльність. Педагоги та психологи розглядають дитячу гру як особливу форму взаємовідносин дитини з оточуючою дійсністю. Гра – форма діяльності в умовних ситуаціях, що спрямована на створення і засвоєння людського досвіду, зафіксованого у соціально-закріплених діях, у предметах науки і культури. Характерними ознаками розгортання гри є швидка зміна ситуацій, в яких опиняється об'єкт після дій з ним, і таке ж швидке пристосування дій до нової ситуації. У структуру гри дітей входять: ролі, які взяли на себе гравці; ігрові дії як засіб реалізації цих ролей; ігрове застосування предметів; реальні відносини між гравцями. Важливого значення надавали грі видатні педагоги К.Д.Ушинський, А.С.Макаренко.

Перехід від гри до навчання є серйозною подією в житті молодших школярів, пов'язаною з появою нових мотивів. Однак це не означає, що гра має бути виключена з діяльності школяра. У навчанні молодших школярів, зокрема першокласників, певною мірою інтенсивно використовуються ігрові дії, як на уроках музики, так і в позакласній роботі.

Шестилітня дитина в силу функціональної тенденції не може жити без активності, без гри. Тому примушення шестилітньої дитини до навчальної діяльності може покликати за собою одне: вона незлюбить школу, навчання, книгу, самого педагога.

Музично-рольова гра молодших школярів ґрунтується на взаємовідносинах у класному, шкільному колективі, на стосунках літературних та історичних героїв тощо. У рольових іграх учні розвивають свою творчу фантазію, самостійно тренуються в засвоєнні соціальних норм поведінки, навчаються звертати увагу на реальних і символічних учасників гри, набувають цінного досвіду взаємодії, виявляючи готовність до виконання вимог партнерів. Подальшого запиту у молодших школярів набувають конструктивні ігри, які сприяють більшій обізнаності про властивості різних матеріалів, усвідомлення просторового розміщення, диференціації форм. Вміло спрямована вчителем і батьками гра для молодших школярів може стати одним із засобів організації та поліпшення навчально-виховної роботи. Включення до навчальної діяльності ігрових елементів активізує і підвищує їх пізнавальну діяльність. Молодші школярі з більшим інтересом виконують завдання трудового характеру. Існують індивідуальні особливості у виборі учнями молодших класів кількості різноманітних ігор. Як показала практика, найактивніші щодо кількості використання різноманітних ігор є учні других класів. У третьокласників кількість їх використання зменшується, проте виникає потреба у більш змістовніших.

У молодших школярів заняття, в тому числі й музичні, набувають важливого значення. Удосконалюється пізнавальна діяльність, увага та інтерес стають цілеспрямованими, розвивається спостережливість, націлена на виконання певних творчих завдань. Розвивається музичний слух, набуваються навички розрізняти і відтворювати напрям руху мелодії (пониження і підвищення звуків), тривалості звуків, зміни темпів у співі і в музично-ритмічних рухах. У зв'язку з розвитком мис-

лення і мови формується й моторика, удосконалюються вміння послідовно виконувати рухи досить складних танців, сюжетних і несюжетних ігор.

У цей час свідомо проявляється інтерес і любов до музики, формується запас улюблених творів, зміцнюються навички слухання музики та її емоційного сприймання. В процесі виконання пісень, ігор, танців, виконання колективних вправ у школярів розвиваються вольові та емоційні якості, дисциплінованість, організованість, дружні взаємовідносини. У ході найпростішого аналізу музичних творів у них удосконалюється пам'ять, поглиблюються уявлення про зміст музики, її форми, жанри, засоби виразності, музичні образи в цілому. Молодші школярі здатні оцінювати красу музики, емоційно-виразне виконання пісень, ігор, танців, як власних, так і своїх товаришів, творчо підходити до музичної діяльності.

Залежно від вікових особливостей видозмінюється і характер творчих ігор. Це помітно з аналізу сюжетів самих ігор, характеру виконання рухів тощо. В іграх спостерігається логічна послідовність підпорядкування задуму різноманітних сюжетів, у яких вони спираються не тільки на свої безпосередні спостереження, а також на враження від розповідей, бесід, співу. Удосконалення елементів гри відбувається разом з маніпуляцією творчих дій, які відображають навколишнє життя.

У сфері творчих можливостей молодших школярів слід виділити наступні: легке сприймання різних творчих завдань; імпровізація на заданий образ; створення ритмічних і мелодичних імпровізацій на дитячих музичних інструментах; інсценізація знайомої .пісні; інтерпретація інструментальної п'єси зображального характеру. Тому у молодших школярів з'являється реальна можливість більш інтенсивного музично-естетичного розвитку. У результаті систематичного навчання розвиваються музичні і загальні творчі здібності, вдосконалюються певні співочі і музично-ритмічні навики. Тому для інтенсивнішого музичного їхнього розвитку необхідно використовувати різноманітні види музичної діяльності та допоміжні засоби і прийоми роботи, враховуючи індивідуальні особливості.

Вимогливість до учнів відповідно до їх здібностей є однією з умов розвитку. Слід враховувати, що молодший шкільний вік потребує виявлення прихованих індивідуальних можливостей, які потрібно вчасно помітити і підтримати, оцінюючи творчі здібності справедливо, не занижуючи і не завищуючи їх.

Визначаючи особливості характеру художньої гри, слід відзначити їхні більш розвинуті музичні здібності, потрібно виділити уважніше відношення до нового, у той час, як для учнів 1-3 класів сам факт зустрічі з життєвим музичним образом - відкриття. Третьокласники в змісті музичних творів намагаються винайти щось нове, більш глибоке за змістом, що одночасно є важливим, значним, художньо - виразним у емоційно - естетичному відношенні.

Таким чином, займаючись співом, слуханням музики, музично-ритмічними рухами, учні спираються на знання особливостей засобів художньої виразності, які формують природу творчих здібностей, естетичних почуттів, потреб, нахилів.

Дитяча музична творчість є органічним елементом різних видів музичної діяльності: співу, слухання музики, гри на дитячих музичних інструментах, тощо.

Творчий процес сприяє розвитку мислення, уяви, спостережливості, активності, позитивних емоцій, а також спеціальних музичних здібностей, через це творчість у музичній діяльності має бути невід'ємним компонентом кожного уроку музики.

Процес керівництва дитячою художньою творчістю складний і суперечливий, і учитель має надавати дітям певну свободу, одночасно залучаючи їх до навчання - набування знань, умінь і навичок.

Отже, гра як метод музично-естетичного виховання має особливе значення для школярів. Тож і сучасна програма «Музичне мистецтво» націлює на широке застосування музичних ігор, різноманітних музичних вправ, танцювальних рухів тощо.

Список використаних джерел

1.Алєйніков М.М. Розвиток музично-творчих здібностей молодших школярів у ігровій діяльності (на матеріалі дитячих музичних шкіл та музичних студій): Дис... канд-та пед. наук: 13.00.01. - К., 1995. 2.Асафьев Б. В. О музыкально-творческих навыках у детей // Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании. - Л., 1973. 3.Бабий В.И. Развитие творческой деятельности младших подростков на занятиях музыкой в общеобразовательной школе: Дис... канд. пед наук: 13.00.01. - К., 1986. 4.Ветлугіна Н.О. Музичний розвиток дитини // Н.Ветлугіна, Пер. з рос. К.Скрипченка. - К.: Муз. Україна, 1978. 5.Гадалова И.М. Формирование элементов творческой музыкальной активности у младших школьников: Дис... канд. пед. наук: 13.00.01. - К., 1983. 6.Завадська Т.М. Соціокультурний підхід до музично-естетичного виховання особистості // Наукові записки Тернопільського державного педагогчного університету ім. В.Гнатюка. Серія: Педагогіка №2. - 1999. - С.60-63. 7.Падалка Г.М. Учитель, музика, діти. - К., Муз. Україна, 1982. 8.Ростовський О.Я. Методика викладання музики у початкових класах: Навч.-метод. посібник для студентів музично-педагогічних факультетів і вчителів музики шкіл різного типу. - К.: ІЗМН, 1997. 9.Рудницька О.М. Про філософію мистецької освіти // Наукові записи Тернопільського державного педагогічного інституту ім. В.Гнатюка.Серія:Педагогіка №2. - 1999. - С. 3 - 6.

О. И. Плаксина

КОРРЕЛЯЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ С УСТОЙЧИВЫМ РАЗВИТИЕМ СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА

Современный социум отличается такими характерными чертами как антропологический кризис, глобализация, а также - актуализация проблемы устойчивого развития общества. В работах разных авторов (Дорогунцов С., Мантатов В., Руткевич М., Семенюк Э., Урсул А. и др.), в том числе и в прежних наших публикациях [7], уже изучались различные аспекты устойчивого развития общества. В. Андрущенко и Л. Мельник выделили ряд составляющих устойчивости: адаптивность, стойкость, толерантность, выносливость, сопротивляемость [1]. Ныне они реализуются в условиях перехода от индустриальной к постиндустриальной ступени развития общества и возрастания роли знания как революционного ресурса и богатства (Э. Тоффлер и др.). Знание производят и распространяют наука и образование, и их весомость в обществе тоже возрастает, усиливается влияние и науки, и образования на социум. Учитывая эти особенности современности и основываясь на социологических данных, проанализируем корреляцию образования с выделенными выше составляющими устойчивости.

Начнем с положения индивидов на рынке труда. В богатых странах мира, в частности, в США, среди экономически активного населения более 60 % имеет завершенное последипломное образование [2, с. 26]. В России в 2009 г. среди малоимущих насчитывалось экономически активных граждан с высшим образованием – 18,5%, граждан со средним профессиональным образованием было 32,2%, с полным общим – 22,3% [5]. Мониторинг же Института социологии НАН Украины в апреле 2010 г. показал, что процент людей, вынужденно ставших безработными, заметно колебался в подгруппах с разным уровнем образования. У респондентов с начальным или неполным средним образованием он составил 17,0 %, а среди тех, кто имел высшее или первую ступень высшего образования - 9,8 %, т. е. почти в 2 раза меньше [6, с. 249]. Как видим, у более образованных лиц выше адаптивность на рынке труда, экономическая активность и рабочая занятость. Это результируется в их уверенности в своих силах, самостоятельности, экономической и социальной востребованности, в итоге - в стабильности и стойкости как составляющих устойчивого развития общества.

Сложнее соотношение образованности с конфликтностью, и ее противоположностями - единением и толерантностью (в частности, социальных классов, религиозных и национальных общностей). И тем не менее социологи указывают на

особенности восприятия классового конфликта разными социальными группами. Как отмечает О. Симончук, уровень восприятия конфликта сравнительно в большей степени зависит от уровня образования, профессиональной принадлежности, статуса, занятости респондентов и почти не связан с социально-демографическими характеристиками (пол, возраст, место проживания). В западных странах и в Украине налицо такие тенденции. Среди лиц, имеющих университетский диплом, фиксируются умеренные оценки о существовании конфликта между различными социальными группами, чем среди тех, кто имеет более низкий уровень образования. Представители «синих воротничков» (операторы и сборщики, простые профессии) несколько острее воспринимают конфликты, тогда как оценки представителей «белых воротничков» (руководителей, профессионалов и специалистов) ближе к консенсусу [6, с. 188].

Образование воздействует и на мировоззрение людей, в частности, на ключевую его характеристику – религиозность или нерелигиозность. Причем, статистика религиозности и образованности указывает на их обратную зависимость - с повышением уровня образования уменьшается количество тех, кто соглашается с утверждением, что все в руках Божьих. Таким образом, среди нерелигиозных людей образованных лиц больше, чем среди религиозных (с полным высшим образованием - 17,5 % против 8,6 %) [6, с. 434-435]. Характерно и разделение этих групп людей по удовлетворенности своей жизнью: именно нерелигиозные /т.е. более образованные! - О.П./ чувствуют себя в жизни более комфортно [6, с. 439].

Влияет ли образование на смысложизненные ориентиры людей? Отвечая на этот вопрос, уделим внимание двум моментам: 1) идеалы личности, как и осмысленность жизни всегда социально «окрашены», т. е. связаны с принадлежностью ее к определенной социальной общности, 2) у этих общностей неодинаковый социальный статус. С учетом основных параметров экономического капитала (дохода и др.) и культурного капитала (образовательного уровня и т.д.) и их распределения среди опрошенного населения социологи выделяют высоко-, средне- и низкостатусные социальные группирования в современном украинском обществе. По данным 2010 г. к высокостатусным группам украинского социума отнесены работники государственного управления, специалисты технического профиля (с высшим или средним специальным образованием); специалисты гуманитарного профиля (образование, наука, культура, здравоохранение и т.п.) с высшим или средним специальным образованием [6, с. 266].

Отметим показательность ответа трех разных групп людей на вопрос «Чем прежде всего, является для Вас окружающий мир?»: в среднем 30% респондентов высокого и среднего статуса ответили «полем действий, активности», а из низкостатусной группировки так считают только 13%. Большинство опрошенных низкого статуса (65%) воспринимает мир как «место своего существования», а среди респондентов высокого и среднего статуса таких людей меньше - 49%. По сравнению с низкостатусными респондентами среди высоко- и среднестатусной группировок наблюдается меньше экстерналов (42% против 50%), фаталистов (46% против 60%) и больше довольных своей жизнью (42% против 30%), сторонников активной жизни в целом (54% против 40%) [6, с. 269]. Для всех группирований характерно смысловое восприятие окружающей социокультурной среды сквозь призму материалистических ценностей, но при этом для респондентов высокого статуса весомы самореализационные ценности.

Каков же уровень образования в Украине в XXI в.? В 2008 г. полное среднее и высшее образование в стране имели 92% населения в возрасте 18 лет и старше. Для сравнения: в Германии - образованнейшей стране ЕС - этот показатель равен 84%, в Великобритании – 65%, в Испании 45%, в Португалии - 25% [2, с. 26]. Динамика доли студентов на 100 тысяч человек населения (один из предельно-критических показателей стабильности общества) прослежена в таблице 1 (расчет наш - О.П.).

Таблица 1. Динамика доли студентов на 100 тысяч человек населения			
год	население Украины, тыс. чел. [3]	количество студентов в заведениях III-IV уровня аккредитации, тыс. чел. [4]	доля студентов на 100 тыс. чел. населения
1990	51838,5	881,3	1700
2009	46143,7	2364,5	5124,2
2014	45426,2	1723,7	3794,5

В интервале более чем двадцати лет налицо при постоянном уменьшении общего количества населения Украины (на 12,4 %) возросшая в 3-2 раза доля студентов на 100 тыс. чел. населения, т. е. приведенные в таблице данные характеризуют уровень образования в Украине как высокий. Однако, и здесь мы солидарны с Б. Данилишиным и В. Куценко, такой высокий потенциал в нашем государстве, к сожалению, не способствует росту наукоемкости ВВП. Подтверждением этого служит место Украины на мировом рынке инновационной продукции (меньше, чем 0,5%), а также доля инновационно активных промышленных предприятий. У нас она составляет 14,2%, тогда как в Канаде - 60%, в Ирландии - 70% [2, с. 26].

Итак, выявленная нами на основе анализа социологических исследований корреляция образования и показателей устойчивости общества как системы указывает на то, что образованность людей реально обусловливает составляющие устойчивости: повышает адаптивность личностей на рынке труда, инициирует и укрепляет их общесоциальную стабильность и стойкость. Образованность (в том числе и в составе социального статуса) сопряжена с межклассовой толерантностью, питает социально-психологические выносливость и сопротивляемость негативным обстоятельствам.

Список использованных источников

1.Андрущенко В. Організоване суспільство / Інститут вищої освіти АПН України. – К., 2006 [Электронний ресурс]. – Режим доступу: http://klevoz.ru/nuda/viktor-andrushenko/stranica-14.html. 2.Данилишин, Б.М., Куценко В.І. Соціальна безпека - підгрунтя сталого розвитку [Текст] / Б.М. Данилишин, В.І. Куценко // Вісник НАН України. - 2010. № 1. - С. 20-28. 3.Державна служба статистики України. Населення (1990-2015) [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/. 4.Державна служба статистики України. Освіта. Вищі навчальні заклади (1990-2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_r/vuz_rik_r.htm. 5.Калугина, Д. А. Трансформация функций высшего профессионального образования [Электронный ресурс] / Д. А. Калугина // Вопросы политологии и социологии. - 2011. - № 1. – Режим доступа: http://politsocio.uapa.ru/ru/issue/2011/01/9/. 6.Українське суспільство 1992-2010. Соціологічний моніторинг / За ред. д. ек. н. В. Ворони, д. соц. н. М. Шульги. - К., 2010. - 636 с. 7.Plaksina O. Sustainable development of modern society through the prism of the phenomenon of justice // XXIII World Congress of Philosophy. Philosophy as Inquiry and Way of Life. Abstracts. - Athens, 04-10 August 2013. - P. 568.

Т. О. Колесова

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ВАГОМА СКЛАДОВА СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

В умовах прогресивних змін у суспільстві, децентралізації влади, докорінним чином змінюється значущість освіти, школа набуває ролі осередку громади, просвітницького та культурного центру.

Освіта гостріше потребує необхідності пристосування до умов ринкового середовища. Школа має стати відкритою, пов’язаною з багатьма суспільними інститутами. Її зовнішнє представництво в сучасних соціокультурних умовах є нагальною потребою часу. Сьогодні на перший план виходить імідж успішного навчального закладу, який забезпечує якість освітніх послуг. Створення позитивного іміджу

освітньої організації підвищує ефективність діяльності закладу освіти, дає можливість якнайповніше задовольнити потреби членів громади, якими передусім є батьки учнів і самі учні. Тільки успішна школа спроможна створити сучасне освітнє середовище, покликане зробити випускника конкурентоздатним у 21 столітті.

Під іміджем навчального закладу ми розуміємо емоційно забарвлений образ, утворений у масовій свідомості, який визначають співвідношенням між різними аспектами його діяльності та транслюють у зовнішнє середовище.

Формування іміджу навчальної установи – це процес, під час якого створюють певний запланований образ на підставі наявних ресурсів. Метою іміджу є підвищення конкурентоспроможності, залучення інвестицій, встановлення та розширення партнерських зв'язків. Ефективність роботи навчального закладу мають, у першу чергу, визначати учні, батьки, громада.

Проблема іміджу сучасної школи - це проблема пошуку, розробляння та застосування управлінських, пізнавальних і художньо-естетичних засобів створення позитивного образу освітнього центру.

Модернізувати школу означає оновити всі компоненти її діяльності, знайти нові розв'язки старих проблем, запропонувати свіжі ідеї, реалізація яких вдихне сили в нове життя школи.

Побудова іміджу навчального закладу передбачає вирішення наступних завдань: 1) вивчення суспільної думки всередині школи з метою з'ясування задоволеності школою вчителями, учнями, батьками; 2) розповсюдження новин, пов'язані із розвитком інноваційних процесів; 3) створення сучасного освітнього середовища; 4) встановлення ефективного зв'язку із зовнішнім середовищем.

С.Сушко в роботі «Сучасна модель управління гімназією» виділяє такі напрями формування позитивного іміджу закладу освіти:

- внутрішній – у процесі формування творчого середовища та соціально-психологічного настрою в колективі, а саме: обґрунтування та впровадження інноваційних підходів до діяльності членів адміністрації, вчителів, учнів, (конкурси), презентації тощо);формування творчої команди, налагодження оптимальних міжособистісних відносин у колективі, становлення духу навчального закладу, почуття патріотизму у вчителів та учнів;
- зовнішній – під час взаємодії закладу освіти із соціальним середовищем, у формі одягу, бланків, грамот, перехід із одного ступеня навчання на інший;оформлення приміщення, підготовка ділових паперів, інформаційних проектів, буклетів, презентацій навчального закладу, розробляння проекту його розвитку.

І. Зуєвська в роботі «Критерії ефективності позитивного іміджу школи» говорить про те, що позитивний імідж навчального закладу визначають: 1) наявність тривалої освітньої стратегії; 2) сприятливий морально-психологічний клімат; 3) захоплений, небайдужий, професійний педагогічний колектив; 4) наявність об'єднаного дитячого колективу та його керівних органів; 5) культ колективних традицій, проведення свят; 6) постійний саморозвиток, об'єднання спільною справою дитячого, батьківського та вчительського колективів; 7) наявність яскравої зовнішньої атрибутики:девізу, прапора, елементів одягу, власний сайт в Інтернеті тощо.

Отже, слід відзначити, що складові іміджу важко виокремити, оскільки залежно від конкретних потреб різних груп, які звертаються до послуг освітньої установи, значущість одного компоненту іміджу школи коливатиметься.

У своїй роботі ми зрозуміли, що нашій школі для подальшого розвитку необхідні зміни. Шкільною методичною проблемою на 2015 – 2020 рік обрали тему: «Педагогізація освітнього середовища, взаємодія з громадськістю, створення позитивного іміджу навчального закладу, конкретного педагога» і розпочали роботу в даному напрямку. Формування позитивного іміджу школи проводимо у наступних напрямках: зміцнення матеріально – технічної бази, модернізація навчально –

виховного процесу та розширення зв'язків з громадськістю. В роботі по даним напрямкам стало зрозуміло, що при компетентному управлінні реалізація сміливих ідей стає реальністю та вдихає нове життя в школу. Новим в цій роботі для нас стало розширення зв'язків з громадськістю, співпраця з міжнародними організаціями та фондами, адже запорукою успіху нової школи є її відкритість.

Місто належить до Східного регіону України та знаходиться на кордоні з Донецькою областю, де четвертий рік поспіль ведеться антитерористична операція. Першотравенськ став притулком для багатьох родин вимушених переселенців з Донбасу. Наша школа прийняла найбільше таких дітей – це стало нагодою для співпраці з Міжнародними організаціями та фондами, участі в нових освітніх проектах та різноманітних благодійних акціях, направлених на психологічну підтримку, успішну адаптацію та матеріальне забезпечення дітей внутрішньо переміщених осіб.

За ініціативи та підтримки міжнародного благодійного фонду «Save the children» в 2015 – 2016 навчальному році в школі проводилися додаткові заняття для дітей – ВПО, учням – переселенцям надавалася допомога у вигляді канцтоварів, шкільного приладдя. Результатом співпраці стала ліквідація прогалин в знаннях дітей, які не мали змоги відвідувати навчальні заклади в зоні військового конфлікту, а школа отримала подарунок у вигляді великої кількості канцелярії (папір, маркери, ручки, олівці, канцелярські набори, магнітна дошка тощо). З 2016 року школа залучилася до міжнародного спільного проекту ЮНІСЕФ та Міністерства освіти і науки України «Комплексна психосоціальна допомога дітям, підліткам і родинам, що постраждали внаслідок військового конфлікту в Україні», наслідком співпраці стали: 1) участь учителів у тренінгах; 2) участь команди школи з волейболу у регіональних змаганнях від компанії Unisef; 3) впровадження у школі курсу за вибором «Кроки до порозуміння»; 4) реалізація навчального проекту «Вчимося жити разом».

У рамках співпраці з компанією «Юнісеф» школа отримала у якості подарунка обладнання для шкільного стадіону та спортивної зали (футбольні ворота, столи для настільного тенісу, баскетбольні щити, спортивні козли та інше). Крім цього компанія ЮНІСЕФ презентовала якісну спортивну форму для спортивної команди школи.

2016 став роком англійської мови в Україні. Вчителі та учні школи залучилися до співпраці з British Council та Goglobal Ukraine, а саме:

- вчителі англійської мови пройшли навчання на курсах підвищення кваліфікації у рамках програми «Вчителі англійської мови – агенти змін» та активно впроваджують інновації в освітній процес;
- ініціатива група вчителів та учнів приготувала творче завдання до конкурсу на право організації літнього мовного табору у рамках проекту Gocamps. За результатами конкурсного відбору школа отримала право на проведення GoCamp - 2017 за участю англомовного волонтера.

Крім цього школа являється постійним учасником проектів у рамках Програми соціального партнерства містоутворюючого підприємства - компанії ДТЕК, а саме: «Енергоефективна школа», «Точность – вежливость королей», «Місто своїми руками».

Отже, імідж навчального закладу – це складне явище, яке містить чимало чинників. Задачею кожного керівника є формування систем управлінських рішень, направлених на підвищення конкурентоспроможності, залучення інвестицій, установлення та розширення партнерських зв'язків школи. Знання особливостей структурних компонентів іміджу навчального закладу дозволяє свідомо та цілеспрямовано формувати позитивний імідж сучасної української школи.

Список використаних джерел

1. Булатова О. Имидж педагога – мода или необходимость? [Текст] / О. Булатова// Директор школи. Україна – 2003. - №2 –с. 10 – 12. 2.Даниленко Л.І. Модернізація змісту, форм та методів

управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи : Монографія / Л.І. Даниленко. – К.: Логос, 1998. 3.Зуєвська І. Критерії ефективності позитивного іміджу школи [Текст]//Директор школи. – 2006 -№ 2. 4.Мандрик Л.В. Імідж сучасної школи: теорія та практика. Стаття./Форум педагогічних ідей «Урок» - 2015. 5.Мармаза О. І. Використання потенційних можливостей іміджології в управлінні закладами освіти [Текст]/ О. І. Мармаза // Управління школою. – 2009. -№19 – 21. 6.Пометун О.І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О.І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та управлінські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / Під. заг. ред.. О.В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. 7.Сушко С. Сучасна модель управління гімназією / С. Сушко // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2003. – № 3.

В. Б. Хазан, Н. В. Імбіцька, М. М. Кущ

ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЕКТУ «ЕКОДИЗАЙН ЖИТТЯ»

Людський інтелект. Хіба може не вражати його велич, його всеосяжність!? Так, природа обдарувала людину здатністю мислити, творити нове, але, в той же час, обмежила суворими законами логіки буття: не можна отримувати, нічого не віддаючи.

На сьогодні здобутки людської думки призвели до непростої ситуації: різноманіття благ, створених для задоволення фізичних та моральних потреб, все глибше формують у свідомості людини нераціональне надмірне споживацьке відношення до оточуючого її світу. Таке відношення, що найстрашніше, стає фундаментом для формування у людини моделей поведінки хижака. Хижака, який не допоможе слабкому, який готовий руйнувати спільне заради задоволення власних потреб, який користується ресурсами, без думки про прийдешні покоління. Жахливою ціною такої поведінки є руйнація природи – середовища нашого існування. З іншого боку, укорінення у свідомості людей надмірного споживацького способу життя накладає тяжкий відбиток на їх соціально-економічний розвиток. Говорячи про Україну, можна прослідкувати, як за роки незалежності українська економіка переживає переважний занепад, що далеко не в останню чергу залежить від світогляду, відношення до ресурсів тої невеликої групи людей, в руках яких сконцентрувалась влада. Населення ж України увесь цей час перебуває у стані, коли левову частку їхнього прибутку доводиться витрачати на харчування, житло та послуги житлово-комунального господарства [1].

Тож в яких умовах вимушена розвиватися освіта та наука в Україні? Звичайно, важке екологічне та соціально-економічне становище в країні далеко не позитивно впливає на інтелектуальний, культурний та духовний розвиток суспільства.

Державні освітні установи стали заручниками безладу в органах виконавчої та законодавчої влади. Постійна зміна кадрів, зарегульованість та корумпованість владних структур неабияк гальмує розвиток освіти. Фінансування учбових закладів ледь вистачає на мізерні заробітні плати працівників та оплату комунальних послуг, через що страждає навчально-матеріальна база учбових закладів. Дійшло до того, що професія педагога стала не просто низькооплачуваною, а й, більше того, непрестижною: кому з молоді захочеться важко інтелектуально працювати, «тонути» у паперових звітах, якщо, наприклад, робота офіціантом у непоганому ресторані ненабагато важче, а оплачується в два, а то й три рази краще. Але основною і найголовнішою проблемою системи освіти Ураїни є те, що вона дісталася нам у спадок від Радянського Союзу, і на сьогоднішній день так і не зазнала належних змін у відповідності до сучасного світового науково-технічного прогресу. Досі система освіти відповідає потребам столітньої давнини – потребам епохи індустріалізації. У глобальному плані, вся сьогоднішня система освіти – це лише затягнутий процес вступу до Вищого навчального закладу, де реалізується стандартизована форма занять та стандартизована програма. Як результат, по закінченню

навчання у життя випускаються люди, які «розумні» та «не дуже розумні» у відповідності до встановлених стандартів системи освіти [5]. Так, сучасна система освіти практично нівелює індивідуальні таланти людини. А саме такі таланти – це одна із рушійних сил розвитку та розширення меж пізнання людства [2].

Звичайно, варто відзначити, що наша державна освітня система зрідка випускає цінних кадрів, скоріш всупереч ніж завдяки своїм намаганням, але далі вже свою роль відіграють соціально-економічні проблеми в країні: цінні кадри емігрують у пошуках вищого рівня життя та гідних умов навчання. Відтік талановитих учнів, педагогів та викладачів ще сильніше знижує рівень освіти в Україні. А втрата тих рідкісних цінних кадрів, яких випускають наші учбові заклади, ще більше підриває без того тяжкий соціально-економічний стан країни [4].

Ще одним важливим аспектом розвитку освітньої системи будь-якої країни є високий рівень науки: без належних наукових досліджень просто неможливе адекватне вдосконалення системи освіти. Безсумнівно, стан української освіти віддзеркалює стан української науки. Фінансування станом на 2016 рік на рівні 0,16% ВВП (замість закладених у законодавстві мінімальних 1,7%) просто змушує виживати наших вчених, ціною чи не щорічного скорочення штату співробітників наукових структур. Все, що залишається нашій науці – шукати хоча б передумови вирішення постійно наростаючих проблем розвитку нашої країни, та намагатися хоча б не «катастрофічно» відставати від сучасних світових наукових розробок та досягнень [6].

Акцентуючи увагу саме на системі освіти України, як на системі, яка повинна забезпечити країну цінним людським капіталом, здатним до кардинальних змін, направлених на розвиток країни, варто зазначити, що, напевне, поки-що найбільш реальним кроком у напрямку підвищення рівню освіти України є створення альтернативної державній, відповідаючої сучасним суспільним потребам освітньої системи. Саме створення альтернативної, а не реформи старої, бо надто низька ймовірність, що покращення непрацюючої моделі системи освіти змусить її запрацювати [3].

У сьогоднішній ситуації, коли нераціональний надмірний споживацький спосіб життя людини призвів до глобальних екологічних проблем та провокує соціально-економічні проблеми (якщо не на рівні країни, то на міжнародному рівні), більшість прогресивних вчених зазначила, що при незмінному відношенні до природи та цілей свого існування, людство не виживе як вид. У таких умовах виникає необхідність формування нового відношення людини до оточуючого її Світу. У зв'язку з цим, у світовій спільноті була створена та активно пропагується концепція сталого розвитку, яка передбачає гармонійний розвиток соціальної, економічної та екологічної сфер життя людини таким чином, що без зниження рівня життя сьогодні, людство забезпечить ресурсний достаток та екологічну безпеку середовища існування для прийдешніх поколінь.

Звичайно, шлях до досягнення сталого розвитку нерозривно пов'язаний з необхідністю психологічної адаптації людини для прийняття нових умов життя. На жаль, для людини така адаптація, як правило, супроводжується значним моральним дискомфортом, стресовим виведенням із зони комфорту. У зв'язку з цим, більшість масштабних проектів (таких, як перехід людства до сталого розвитку та ін.) потребують достатньо тривалого часу: зміни повинні відбуватися настільки поступово, щоб максимально «м'яко» та природньо сприйматися людьми. І якщо на вирішення економічних та соціальних проблем людства є деякий запас часу, то вирішення проблем природокористування потребує негайних дій вже сьогодні. Так виник проект «Екодизайн життя», передбачаючий, напевне, найефективніший та найшвидший спосіб формування нового відношення людства до оточуючого Світу – виховання та освіта підростаючого покоління в дусі сталого розвитку. Ідеологами і авторами проекту «Світлячок» є: кандидат технічних наук, доктор філософії В.Б. Хазан; доктор психологічних наук, професор А.В.Шевяков; керівник

мережі дитячих Центрів формування та розвитку особистості «Світлячок» О.Е.Капоровський; керівник учбово-методичної частини мережі дитячих Центрів формування та розвитку особистості «Світлячок» Н.В.Імбіцька. Проект передбачає не просто введення спеціальних дисциплін у існуючу систему освіти, а абсолютно новий підхід – створення нової системи, з цілісним, безперервним процесом освіти та виховання в дусі сталого розвитку, починаючи від раннього розвитку дитини (1,5-2 роки), аж до достатнього віку: коли сформована особистість визначається зі своїм місцем у соціумі та здатна до подальшого самостійного розвитку. Звичайно, така нова система не відкидає встановлених на сьогодні державних стандартів знань учнями та вихованцями ключових дисциплін. Натомість, вона досягає їх реалізацією сучасних новітніх педагогічних методик, вміло доповнених ідеологією нового, у відповідності до концепції сталого розвитку, відношення людини до природи та інших людей.

На сьогоднішньому етапі розвитку проекту «Екодизайн життя», предметом його реалізації є дитячий Центр формування та розвитку особистості «Світлячок», де у формі розвиваючих занять реалізується сертифікована Державною службою інтелектуальної власності України авторська програма розвитку дітей дошкільного віку «Світлячок».

Програма розвитку дітей дошкільного віку «Світлячок» акцентує зусилля на формування у максимально ранньому віці уявлень про оточуючий світ, як систему, де все взаємопов'язано та взаємообумовлено. При формуванні цінностей (екологічних, гуманістичних, демократичних) програма зачіпає не стільки когнітивну, скільки емоційно-вольову сферу розвитку дитини. У програмі детально відпрацьовані етапи етико-психологічного виховання, що послідовно формує у дитини повагу та довіру до оточуючого її світу та інших людей, вчить спілкуватися та задовольняти власні потреби не утискуючи інтереси інших, формує відношення до праці як до творчості – своєрідного способу самовираження. Заняття та вправи, передбачені програмою «Світлячок» гармонійно та системно охоплюють усі сфери розвитку дитини: фізичну, інтелектуальну, психоемоційну та духовну. Пріоритет надається не розвитку окремих навичок та умінь (читати, писати, рахувати), а формуванню у дитини таких якостей особистості, як допитливість, відповідальність, ініціативність, креативність, внутрішня свобода, впевненість у собі та громадянська свідомість. Тільки тоді, людина, яка володіє вищеперерахованими якостями, зможе легко та невимушено освоїти усі необхідні та усі бажані навички та уміння.

За роки реалізації програми Центра, «Світлячок» став уже ефективною системою дошкільної освіти, яка потребує лиш систематичного достатнього поширення власної мережі. Насьогодні вже запущено та функціонує 5 Центрів: у Києві, Дніпропетровську та Одесі. Більше того, у процесі реалізації існуючої авторської програми «Світлячок», накопичуються та систематизуються матеріали, які формують основу для ефективної авторської освітньої програми молодшого шкільного віку.

За 5 років розвитку мережі Центрів «Світлячок» сформувалося розуміння, що найбільш ефективним, більше того, єдино можливим в умовах економічного стану України шляхом розвитку проекту, є шлях від «максимального» до «достатнього». Тобто, від створення Центрів з найбільш підходящими для розвитку дітей умовами, до інших – з мінімально допустимими для ефективного розвитку дітей умовами.

Суб'єктивно, максимально задовольняючими умовами для функціонування Центру «Світлячок» визначаються: 1) відносно чисте повітря місцевості, де знаходиться Центр; 2) відсутність шумового забруднення місцевості, де знаходиться Центр; 3) природний фон місцевості, де знаходиться Центр, що благотворно впливає на загальний фізіологічний стан дітей та сприяє їх гармонійному розвитку; 4) високоестетичне оснащення приміщення Центру, що формує у вихованців уявлення про красу, смак, культурні цінності, сприяє психічному та соматичному здоров'ю; 5) високоефективне оснащення Центру, що сприяє своєчасному та мак-

симально різноманітному розвитку вихованців.

Насьогодні, єдиним задовольняючим усі вищеперераховані вимоги Центром являється Центр формування особистості «Світлячок Люкс», що відкрито у місті Одеса у прибережній зоні. «Світлячок Люкс» – це цілий комплекс, у якому функціонує дитячий садок,загально- оздоровчий Центр та готується до відкриття початкова школа.

Звичайно, мережа дитячих Центрів «Світлячок», показуючи високу ефективність своєї розвиваючої програми для дітей дошкільного віку, що ввібрала елементи найкращих світових методик та власних напрацювань, стає ефективною заміною державній дошкільній освіті. Саме тому, кульмінаційною точкою, до якої сьогодні направлено розвиток проекту «Екодизайн життя» – є створення в Україні повноцінної, відповідаючої потребам сучасності, альтернативної державній системи дошкільної, шкільної та вищої освіти в дусі сталого розвитку.

Але досі ключовим питанням лишається доступність такої, більш ефективної, системи освіти для населення України, бо у створеній людиною системі суспільних відносин не може розвиватись те, що не фінансується. Так, за поганого фінансування страждають ключові складові якісної освіти: відповідне матеріальне забезпечення учбових закладів; відповідні умови перебування учнів в учбових закладах; вмотивованість педагогів та викладачів вдосконалювати власні навики та працювати взагалі; і т.д. Фактично, на даному етапі розвитку проекту «Екодизайн життя», запропонована альтернативна дошкільна система освіти приватної форми власності. Поки що фінансування приватної освіти лягає лише на плечі батьків учнів, не дивлячись на те, що держава зобов'язується фінансувати освіту свого населення (чомусь у даному питанні тих, хто обрав приватну освіту, насьогодні «викреслюють з лав населення»). Але є надія, що все-таки у недалекому майбутньому в Україні покращиться соціально економічне становище, що на ключові складові розвитку та безпеки країни – освіту та науку буде звертатись належна увага влади. І тоді проект «Світлячок» стане доступним для всіх економічних прошарків населення України і сповна реалізує свій потенціал, готуючи нове покоління людей, покоління, яке витягне людство з прірви, в яку ми зараз падаємо через нерозважливий споживацький спосіб існування.

Список використаних джерел

1.Хазан В.Б. Экоустойчивое развитие: понимание, изучение, воплощение. –Кн.: Стратегия экологически устойчивого развития и техногенной безопасности.– Каменец-Подольский, 2011 – С.11-16. 2.Хазан В.Б. Сталий розвиток України - передумова певності у майбутньому- Кн.:Проблеми сталого розвитку України. – К.: НАН України,1998, С 87-103. 3.Хазан В.Б. Створення громадянського суспільства – необхідна передумова переходу до сталого розвитку- Екологія і природокористування: Збірник наукових праць Інституту проблем природокористування та екології НАН України. Вип. 9.-Дніпропетровськ, 2006, С. 145-156. 4.Електронний ресурс http://www.ukrstat.gov.ua/; 5.Електронний ресурс http://mon.gov.ua/; 6.Електронний ресурс http://www.me.gov.ua/.

С. М. Калаур

ПОТРЕБА ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ КОНФЛІКТІВ

Соціальна сфера є однією із найскладніших сфер людського життя, а тому у цій сфері повинні працювати професійні фахівці, які володіють високим рівнем готовності до розв'язання професійних конфліктів. *Аналіз результатів моніторингового дослідження на констатувальному етапі експериментального дослідження дозволив встановити, що майбутні соціальні працівники, соціальні педагоги та практичні психологи мають лише загальні теоретичні знання з конфліктології, у них відсутня стійка*

внутрішня мотивація і рефлексія, потребують суттєвого вдосконалення практичні уміння та навички у сфері розв'язування професійних конфліктів. Для виправлення такого стану речей та формування конативної складової готовності до розв'язання професійних конфліктів у студентів соціономічних спеціальностей необхідне виважене та цілеспрямоване *впровадження проблемного навчання під час професійної підготовки.*

Проблемне навчання було започатковано ще в 20-30-х роках XX ст. та бається на теоретичних положеннях американського філософа, психолога й педагога Джона Дьюї (1859-1952 р.р.). За баченням Д.Дьюї, знання, які добувають студенти власною дією, допомагають активно та самостійно розв'язувати нові ситуації; часто повторювані подібні ситуації й подібні розв'язки створюють навички, які полегшують практичні дії. В сучасній освітній практиці проблемне навчання, характерну межу якого складає функція розв'язання пізнавальних і практичних проблем. До найвагоміших переваг, поряд із більшою доказовістю і науковістю мислення, С. Гончаренко відніс «вищу емоційність, що стимулює інтерес до навчання» [1, с. 272].

В тезаурус проблемного навчання входять раціональність, дієвість, продуктивність розв'язання проблемної ситуації. Основою проблемного навчання є інтерактивне соціокультурне середовище ВНЗ, яке базується на актуалізації пізнавальної діяльності студентів. Перевага проблемного навчання над традиційними очевидна, адже ставлять студентів в активну позицію, знання швидше засвоюються та використовуються на практиці. Таке навчання передбачає формування у майбутніх фахівців соціальної сфери раціонального мислення та пропагує методи ефективної командної діяльності у сфері розв'язання конфліктів через спільне дослідження та розв'язання конфліктної ситуації чи проблеми, яка виражена через проблемну ситуацію.

Як доводять науковці проблемне навчання розширює значення цілей професійної підготовки, інтегруючи в собі навчальні, розвивальні та виховні завдання під час професійної підготовки студентів через розв'язування проблемних ситуацій. Таке навчання допомагає у розкритті здібностей і задатків студентів під час навчання, сприяє самоактуалізації та дозволяє цілісно охопити зміст майбутньої діяльності в соціальній сфері по розв'язуванню професійних конфліктів.

У процесі дослідження встановлено, що головні труднощі в організації освітнього процесу на засадах проблемного навчання пов'язані із великою витратою часу для постановки і розв'язання проблеми, а також цей вид навчання потребує від викладача додаткових зусиль для того, щоб розробити саму проблемну ситуацію, яка буде практично орієнтованою та спонукатиме студентів до поєднання самостійності з колективною діяльністю щодо розв'язування конфліктних ситуацій.

Вважаємо, що проблемний виклад навчального матеріалу на лекціях дозволяє розглядати вдосконалення внутрішнього потенціалу майбутніх фахівців соціальної сфери як безперервний, нелінійний процес саморозвитку, що здійснюється через взаємодію з навколишнім середовищем на основі системного розв'язання проблемних ситуацій, які носять професійне спрямування. Проблемне навчання, насамперед, акцентоване на необхідність налагодження професійної комунікації (через розв'язування проблемних ситуацій та завдань), яка є вкрай необхідною для формування конфліктологічної компетентності. Процес формування готовності у майбутніх фахівців соціальної сфери до розв'язання конфліктів передбачає підвищення освіченості через включення студентів у цільові ситуації, які потребують чіткого розв'язку.

Головною умовою проблемного навчання є використання викладачами під час організації освітнього процесу проблемних ситуацій, які передбачають, що студент хоче вирішити важкі для себе завдання, але йому на даний момент не вистачає конкретних знань, а тому він буде змушений самостійно таку інформації

відшукати. Як вказано в словнику базових понять проблемна ситуація – «це співвідношення обставин і умов, у яких розгортається діяльність людини або групи, що містить протиріччя і не має однозначного вирішення. Пошук призводить до вирішення протиріччя та продуктивного розвитку того, хто здійснював пошукову діяльність» [3, с. 70].

У своєму дослідженні ми повністю погоджуємося із науковою позицією В. Павленка у тому, що «при вирішенні проблемних ситуацій формується активна пізнавальна діяльність, досягається самостійність застосування способів розумових дій» [2, с. 76]. На основі впровадження проблемних ситуацій можна вдосконалити навчальний процес та наповнити вивчення навчальних дисциплін практичними ситуаціями, презентаціями, вебінарами, які володіють проблемністю.

У найбільш загальній площині, проблемні ситуації створюють передумови для самоактуалізації та самореалізації у контексті формування у них готовності до розв'язання конфліктів. Використання проблемних ситуацій передбачає оновлення навчальних ресурсів під час вивчення навчальних дисциплін конфліктологічної спрямованості («Соціальна конфліктологія» (бакалаврат) та «Основи соціального партнерства» (магістратура)), наповнення їх інноваційним матеріалом, що має проблемне забарвлення, впровадження інтерактивних методів та використання інформаційних технологій. Таким чином, системна та цілеспрямована постановка перед студентами проблемних ситуацій призводить до того, що вони навчаться їх ефективно розв'язувати.

Отже, проблемне навчання дозволяє викладачеві поєднувати самостійну пошукову діяльність студентів в галузі конфліктології із засвоєнням теоретичних знань. Освітній процес побудований з урахуванням принципу проблемності буде максимально спрямований на формування пізнавальної самостійності студентів. Таке навчання забезпечує можливість творчої участі студентів у засвоєнні нових знань, активізує розвиток пізнавальних інтересів і творчого мислення. Вважаємо, що на основі запровадження проблемного навчання можна сформувати у майбутніх бакалаврів високий рівень готовності до розв'язання професійних конфліктів, розвинути світоглядні установки студентів, що реалізовуватимуть соціальну політику в соціальних установах.

Список використаних джерел

1.Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с. 2.Павленко В. В. Методи проблемного навчання / В.В. Павленко // Нові технології навчання: наук.-пед. зб. // Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Київ, 2014. – Вип.81 (спецвипуск). – С.75–79. 3.Словник базових понять з курсу «Педагогіка»: навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / укладач О.Є. Антонова. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2011. – 104 с.

Ю. В. Ласкава

ФАКУЛЬТАТИВНА РОБОТА З УКРАЇНОЗНАВСТВА ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ПІДНЕСЕННЯ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Уміння спілкуватися мовою професії підвищує ефективність праці, дає змогу краще орієнтуватися за будь-якої ситуації та в ділових контактах. Становлення професійної культури студентів – це тривалий процес. Ознакою її виступає мовна культура, котра виявляється, зокрема, у вільному володінні державною мовою, вмінні грамотно і кваліфіковано вести документацію.

Дослідники та науковці приділяють велике значення розвитку усного та писемного мовлення, мовленнєвій культурі студентів. Закономірності формування комунікативних навичок викладача вищих навчальних закладів вивчали

А. Добрович, І. Зязюн, І. Кривонос, С. Леонов, А. Леонтьєв, М. Страхова. Різноманітним методикам вивчення та вдосконалення дисциплін гуманітарного циклу присвячені дослідження М. Барахтяна, Н. Кузьміної, Н. Кухарєва, Г. Онуфрієнко, Л. Паламар, Р. Пащук, І. Синиці, Л. Спіріна, Н. Тарасевича.

Завдання цієї статті – визначити й обґрунтувати шляхи формування мовленнєвої культури студентів у процесі вивчення предметів гуманітарного циклу, зокрема на факультативних заняттях з «Українознавства».

На сучасному етапі всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя перед закладами освіти ставиться вимога щодо якості користування українською мовою, підготовка висококваліфікованих спеціалістів, вільно володіючих державною мовою в обох її (усній та писемній) формі.

Рівень володіння українською мовою, особливо писемною, на жаль, залишається досить низьким. Спостерігається багато випадків неправильного чи неточного використання слів, уживання росіянізмів (калькування з російської мови), порушення чинних мовних норм і правил складання службової документації.

Формувати національну мовленнєву культуру, культуру спілкування і взаємодії покликані у вищих закладах такі дисципліни, як «Українська мова професійного спрямування», «Народознавство», «Українська мова професійно-комунікативного спрямування», «Культура наукового мовлення», «Основи термінознавства» та факультативний курс «Українознавство», що разом допомагають студентам оволодіти багатством мови на її усному та писемному рівнях, основами фразеології, стилістики, правильно складати різні види документів, перекладати російські тексти українською мовою і навпаки, постійно враховуючи специфіку майбутньої професії [3, с.4]. Особливу увагу викладачі мовних дисциплін звертають на засвоєння студентами фахової термінолексики, добираючи завдання з урахуванням труднощів, що виникають при доборі слів, вимові, засвоєнні граматичних норм, при складанні ділових паперів, діалогічній чи монологічній діяльності [1, с.216].

Орієнтуючись на потреби студентів, особливо під час факультативного курсу «Українознавство», який «синтезує вивчення історії України, українського фольклору, української мови, української культури» [4, с.3], викладачі мають можливість поглибити знання студентів з рідної мови, культури. Велике значення для студентів має вивчення фольклору, за допомогою якого передається народна лексика, фразеологізми, постійні епітети й порівняння, символи тощо. Для того, щоб сформувати у слухачів національне мовлення, слід передовсім сформувати у них національну ментальність – фольклор є одним з найкращих джерел і засобів цього процесу.

Ще одне мовлення, крім авторського, яке безпосередньо чує, сприймає, «привласнює» слухач, – це мовлення викладача. Воно має стати взірцем у науковому плані і в плані чисто людському – інтелігентного спілкування людей. Опанування мови й мовлення найефективніше відбувається в процесі спілкування , бо воно вимагає такого контакту з іншими людьми, за якого суб’єкт бачить у них собі рівних і тому розраховує на зворотний зв'язок, на обмін інформацією. Ефективним прийомом розвитку усного мовлення є створення різноманітних мовленнєвих ситуацій на заняттях з факультативу, коли студент має що сказати і хоче висловитися, відстояти власну позицію, поділитися враженнями. Це, наприклад, навчально-дидактичні комунікативні ситуації; ситуації, що пов’язані з гіпотетичною зміною соціальної функції студента, але наближені до умов реальної дійсності; художньо-ігрові мовленнєві ситуації [2, с.249]. Методично доцільно на аудиторних заняттях залучати комп’ютерну діагностику знать, умінь і навичок.

Отже, на факультативні заняття з «Українознавства» мають вагомий культурологічний і лінгводидактичний потенціал. Навчання майбутнього фахівця має бути спрямоване на формування творчої особистості, здатної самостійно, логічно, грамотно і переконливо мислити, будувати комунікативно досконалі, нормативні тексти відповідно до ситуацій спілкування.

Список використаних джерел

1. Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови: навчальний посібник з алгоритмічними приписами [текст] / К. : Центр учбової літератури, 2016. – с. 198-290. 2. Онуфрієнко Г.С. Риторика : навчальний посібник / Онуфрієнко Г.С. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – с. 182-310. 3.Українознавство. Програма факультативу для курсантів відомчих закладів юридичної освіти / укл. Онуфрієнко Г.С., Томиліна Г.Я. – Запоріжжя : ЗЮІ МВС України – 1998. – 21 с. 4. Удосконалення мовної підготовки. Програма курсу для курсантів, слухачів відомчих закладів юридичної освіти / укл. Онуфрієнко Г.С. – Запоріжжя : ЗЮІ МВС України – 1997. – 20 с.

Ю. М. Шокало

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОРІЄНТИРИ СУЧАСНОЇ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Освітня євроінтеграція України потребує прояснення змісту мультикультурних викликів, способів їх інтерпретації та теоретичної верифікації можливих відповідей на них. Україна має власний унікальний досвід мультикультурного суспільства і власну традицію мультикультурної освіти. У сучасних умовах набуває актуальності потреба перетворення освіти на стратегічний ресурс розвитку українського суспільства відповідно до глобальних викликів XXI ст. та локальних соціокультурних і політичних потреб.

Головне, що визначає мультикультурність – це режим чутливості до значущих культурних відмінностей. Виклики мультикультуралізму і його впровадження вимагають переосмислення самої теоретичної моделі людини, насамперед, з точки зору антропології межі, орієнтованої на окреслення границі «людського».

Засадничим для мультикультурної освіти має бути формування багатовимірної відповідальності за створення глобальної культури миру в рамках глобальних культурних та інституційних структур.

Як навчитися жити разом представникам різних культур в умовах зростаючої глобалізації, інтеграції, мультикультурності суспільства? Суперечки, конфлікти, невміння чути Іншого – це шлях до самознищення людства. Одним з імперативів сучасного суспільства стає викорінення всіх форм расової і гендерної дискримінації, ксенофобії та пов’язаної з ними нетерпимості. Соціокультурні виклики сучасності зумовлюють необхідність ставитися до всіх людей зі справедливістю і повагою, не принижуючи їх гідності, маргіналізуючи або замовчуючи пов’язані з цим проблеми [3, с. 169].

Мультикультуралізм в освіті, зорієнтований на визнання самоцінності будь-якого індивіда та його права на самореалізацію. Тому мультикультурна освіта сьогодні розглядається як соціально-політична та освітня модель взаємодії, що спрямовує суспільні зусилля на встановлення соціальної справедливості та порозуміння. Такі зміни сприятимуть перетворенню освіти на новий інтерактивний простір, що урізноманітнить участь молодого покоління, незалежно від їх статі, віку, раси, національності чи соціального становища, у різних перехресних сферах життя, а знання – на інструмент соціальних змін.

Мультикультуралізм є невід’ємною частиною загальнокультурного, політичного та філософсько-педагогічного простору різних країн, оскільки рівноправне співіснування численних культур, стилів життя і мислення у суспільстві є одним з індикаторів розвиненої держави. Впровадження мультикультурної освіти та її використання сприятиме входженню України в світовий освітній простір, що розпочався підписанням Болонської декларації.

Гуманістична спрямованість мультикультурної освіти виявляється у її орієнтації на розуміння Іншого на основі ідеї єдності в різноманітності та різноманітності в єдності шляхом створення умов співіснування у певному освітньому просторі автономних ідентичностей під час їхньої взаємодії, взаємопроникнення, що веде

як до створення нових культурних форм, так і до їх взаємної трансформації у напрямі до транскультурності [3, с. 170 – 171].

Засадничими для мультикультурної освіти виступають такі концептуальні орієнтири, як міждисциплінарність і транскультурність, що уможливлює релевантність нашого розуміння соціально-освітньої взаємодії в мультикультурному просторі.

Мультикультуралізм є транскультурним моральним, освітнім і соціальним ідеалом у тому сенсі, що він відноситься до всіх культур, навіть тих, які не визнають його, та спирається на інші, рівною мірою транскультурні моральні імперативи і цінності. Він має тривалу історію.

Можливості впровадження мультикультурної освіти для реформування вищої освіти України передбачають відповідні зміни як у методах викладання (серед яких пропонуються наступні: саморефлексія, методи неієрархічної інтеракції, метод діалогового перформансу, методика «коло навчання», колаборативне навчання, метод розповіді, метод подорожі, метод неформальної інтерактивної дискусії, методика «стаття-рефлексія» та ін.), так і способах оцінювання знань, формування змісту предметів. Наприклад, методика «стаття-рефлексія» (reflection paper), у якій студенти зазвичай описують основні аргументи автора(ів), перш ніж надати власні рефлексії, а потім пропонують свої ідеї, обґрунтовані посиланнями на проаналізовані тексти і підкріплені прикладами з особистого досвіду або спостереження [3, с.171–173].

Така практика не є типовим методом навчання в Україні, де більшість студентів отримують інформацію з підручників та просто відтворюють її в аудиторії.

Цікавими є також завдання курсу «Лідерські перспективи в порівняльній міжнародній освіті». Наприклад, одним із завдань є аналіз міжнародних новин із зосередженням на політичних, економічних і освітніх аспектах ситуації тієї чи іншої країни. Іншим завданням є інтерв'ю індивіда з іншої країни, що концентрується на її культурних і соціальних особливостях. Таким чином, студенти мають змогу на власному досвіді дослідити мультикультурні проблеми на глобальному рівні та порівняти їх з локальною ситуацією, розвиваючи при цьому навички критичного аналізу [3, с. 173 – 174].

Оскільки мультикультуралізм передбачає підтримку і збереження багатоманітності, він безперечно містить у собі потенційну загрозу розколу, роз'єднання етнонаціональних спільнот. Щоб уникнути цієї загрози, етнічну політику, засновану на принципі мультикультуралізму, потрібно врівноважити іншими заходами, спрямованими на досягнення національної консолідації, такими як творення єдиного освітнього, інформаційного й культурного простору; запровадження патріотичного виховання і розвитку громадянського духу; досягнення консенсусу в мовній сфері; знаходження і поширення на все суспільство соціальних, політичних цінностей, які були б визнані спільними для всієї нації [2, с. 5 – 14].

Ідеєю українського національного освітнього простору, як і всього слов'янського, і навіть європейського, є виховання на традиціях свого народу, його духовних і моральних цінностях, громадянських, патріотичних, загальнолюдських цінностях, у тому числі, – на цінностях демократії. Сучасна національна освіта, виховання не можуть розвиватися без взаємодії з культурою інших народів, без діалогу з іншими культурами. В умовах глобалізації така ізоляція здається неможливою. Метою полікультурної освіти є формування планетарного мислення через усвідомлення себе частиною етносу, нації, держави, людства. Головне завдання сучасних закладів освіти – виховання, перш за все, громадянина, формування у нього таких особистих якостей, які сприятимуть перетворенню нашого суспільства у демократичне та гуманне [1].

Таким чином, полікультурна освіта із ідеї може перетворитися на реальну політику в сфері освіти і культури через реформування навчальних програм, під-

ручників, методів навчання, системи навчальних закладів. Україна як суспільство полікультурне, фрагментоване (багатоскладове) і багатовекторне потребує об'єднуючої ідеї (цементуючого фактора), що надасть змогу згуртувати сегменти суспільства, не допустити його розпаду. Такою ідеологією може стати мультикультуралізм, підґрунтям якого є загальнолюдські цінності, додержання прав культурних груп і кожного індивіда в них.

Список використаних джерел

1.Апанасенко тетяна. Протидія ксенофобії, расової та етнічної дискримінації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.svitlosvit.com.ua/scientific_methodical_work/protidiya-ksenofobii-rasovoi-ta-etnichnoi-diskriminacii.html. 2.Колодій А. Американська доктрина мультикультуралізму і етнонаціональний розвиток України / Антоніна Колодій // Агора. Випуск 6: Україна і США: взаємодія у галузі політики, економіки, культури і науки. – 2008. – № С. 15 – 14. 3.Мулитикультурна освіта : досвід США та його інтерпретації в українському контексті. Методологічний семінар (14 жовтня 2013 р.) / Л. Горбунова, Т. Гриценко, Н. Кочубей та ін. // Філософія освіти. – 2013. – № 2 (13). – С. 166 – 220.

С. І. Широка

ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Кризові явища, які характеризують сучасний стан українського суспільства у всіх сферах, вимагають свого осмислення з позицій актуальних соціально-філософських вчень. Останнім часом активно розробляється теорія соціального капіталу, згідно з якою соціальний капітал є різновидом «невидимого» ресурсу, який поряд з іншими формами капіталу є якісним показником політичного, економічного та культурного рівня розвитку суспільства. Так, за П.Бурд'є, соціальний капітал постає як сукупність потенційних або реальних ресурсів, що накопичуються в індивідуума або групи завдяки наявності стійкої мережі зв'язків або відносин взаємного визнання, заснованих на очікуванні впорядкованої та відповідальної діяльності [2, с.47]. Дж.Коулмен розглядає соціальний капітал як потенціал взаємної довіри й взаємодопомоги, що цілеспрямовано сформований у вигляді зобов'язань і очікувань, інформаційних каналів і соціальних норм; Р.Патнем вказує, що соціальний капітал тримається на таких елементах суспільної організації, як соціальні норми та довіра, які створюють умови для координації та кооперації заради взаємної вигоди [3, с.44]. Ф.Фукуяма визначає соціальний капітал як здатність людей утворювати один з одним певну спільність і працювати разом в одному колективі для досягнення загальної мети. Така здатність до ефективної комунікації, об'єднання й солідарності залежить від наявності усередині співтовариства загальних норм і цінностей і від готовності індивідів підкоряти свої інтереси інтересам групи [4, с.37].

На перший план у процесі накопичення соціального капіталу висуваються такі загальнозначущі гуманістичні мотиви, інтереси, цінності, як немеркантильна, високодуховна моральна поведінка, самосвідомість, самовизначення, свобода і гідність особистості – своєрідні індикатори людської сутності, як відзначав Ю.Габермас [5,с.264]. За К.-О.Апелем визначальним принципом, на підставі якого можливо інтегрувати людей у комунікативну спільноту, є відповідальність, що виходить з факту існування людей в світі поруч один з одним і один для іншого [1,с.85].

Одну з провідних ролей у формуванні таких людських якостей відіграє вища освіта. Адже саме система освіти формує професійну компетентність, яка є основою сучасного економічного буття та, за умови гуманістичної орієнтації, створює зрілу особистість, спроможну усвідомити причини та наслідки своїх вчинків, прийняти необхідність узгодження індивідуальних уявлень про смисл життя, ви-

роблення певного універсального поняття про призначення людини в світі, контролювати свою здатність виступати причиною змін у навколишньому світі та відчувати власну відповідальність не лише за своє існування, але й за долю людського співтовариства в цілому. Високий рівень соціального капіталу, накопичений завдяки належному рівню освіти, сприяє підвищенню якості суспільних взаємозв'язків та відносин щодо впровадження в практику норм довіри, взаємодопомоги, соціальної справедливості, моральних засад людського співіснування, ефективності політичної та економічної діяльності тощо.

На жаль, зараз духовне життя українців перебуває під впливом деструктивних процесів, що провокує зростання масового невдоволення різними сторонами життя та підсилює роз'єднаність і зниження ступеня довіри у суспільстві. Дивлячись на ситуацію з точки зору теорії соціального капіталу, можна сказати, що ми маємо справу з серйозною світоглядною кризою, яка обмежує потенціал політичного та соціально-економічного розвитку країни, незважаючи на її великий культурний, науковий та технічний потенціал.

Ситуація, що склалася в нашій державі, має свої особливості. Так, дослідники використовують різні узагальнюючі показники для оцінки рівня соціального капіталу, серед яких найбільш розповсюдженими є індекс освітнього рівня та індекс довіри, які у більшості держав позитивно корелюють. Але розгляд оприлюднених на офіційних сайтах результатів соціологічних та культурологічних досліджень українського суспільства змушує замислитися над наступним: наша держава, де 76% населення має вищу освіту, посідає десяте місце у світі за цим показником, однак входить до країн з низькими показниками рівня довіри у суспільстві – не вище 30%.

Таким чином, виникають сумні питання щодо якісних характеристик сучасної вітчизняної освіти, причому вони стосуються не тільки професійно-орієнтованих дисциплін, необхідних для підготовки кваліфікованого фахівця, який заслуговує на довіру оточення, а також для формування наукової еліти. Не менш важливою є гуманітарна складова освітнього процесу, оскільки саме вона сприяє формуванню особистісних якостей, необхідних для накопичення соціального капіталу. В першу чергу це прилучення до культурних цінностей і установок, які створюють для людей можливість співпрацювати, довіряти, розуміти й виражати себе у взаємних відносинах, розглядаючи один одного як союзників, а не як незнайомців, конкурентів або потенційних ворогів. На жаль, не можна сказати, що українська освіта досягла успіху в цій справі. До того ж трансформації в освітній сфері, пов'язані, наприклад, зі зменшенням питомої ваги дисциплін гуманітарного блоку у технічних ВНЗ, загострюють суперечності між потребами суспільства і можливістю системної підготовки фахівців та керівників, здатних стати опорою успішного майбутнього. Так, вилучення з навчальних планів або суттєве зменшення обсягу курсів загальної та професійної етики, естетики, культурології, релігієзнавства та низки спецкурсів зменшує вірогідність формування належного рівня культурної компетентності майбутніх фахівців. Це тягне за собою ризик виховання в них морального нігілізму, егоїзму, нетерпимості, ворожості, безвідповідальності тощо і, в свою чергу, викликає песимізм відносно можливості накопичення в нашому суспільстві прийнятного рівня соціального капіталу.

Таким чином, необхідна всебічна увага, широке обговорення та активна позиція щодо гуманітаризації освітнього процесу як механізму формування соціального капіталу.

Список використаних джерел

1.Апель, К. О. Апріорі спільності комунікації на основі етики: До проблеми раціонального обґрунтування етики за доби науки/ К. О. Апель // Сучасна зарубіжна філософія: Течії і напрямки. – К.: Ваклер, 1996. – С. 360–376. 2.Бурдье, П. Структура, габитус, практика / П. Бурдье // Журнал социологии и социальной антропологии. – 1998. – Т. I. – № 2. – С. 44–59. 3.Козырева, П. М. Межличностное доверие в контексте формирования социального капитала / П. М. Козырева

// СОЦИС. – 2009. – № 1. – С. 43–54. 4.Фукуяма, Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию / Ф. Фукуяма. – М. : АСТ; Ермак, 2004. – 730 с. 5.Хабермас, Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие . – СПб. : Наука, 2000. – 377 с.

O. I. Litikova

CONTROVERSY OF STANDARDS FOR MARITIME ENGLISH TESTING

This paper deals with the problem of insufficient maritime safety today and contributing role of poor Maritime English language proficiency of seafarers in maritime safety worsening.

It has been reported that the over 80% of accidents on ships manned by multinational crews are caused by human error and most of them are due to poor standards of maritime English. [8, p.176]. There are many reports and papers identifying poor communication as one of the most significant factors in accidents at sea and at ports. [1, p.2].

Many authors devoted their scientific papers to the analysis of Maritime English proficiency monitoring standards current state (R. Ziarati, J. Uriasz, T. Ulkuatam, S. Sernikli, J. Roenig, G. Velikova, H. Lahiry, P. Trenkner, C. Cole, A. Sihmantepe). Much more authors have researched a great deal of existing English language proficiency monitoring standards and their deficiencies (J. Alderson, C. Claphman, D. Wall, R. Boonkit, A. Raimes, S. Messick, G. Henning, G. Fulcher, F. Davidson, D. Douglas, F. Davidson, B. Lynch, C. Chapelle). Also there are some research works in English for specific purposes standards analysis (Y. Mackay, A. Mountford). But there are still many admonitions to the quality, adequacy and solvency of these standards.

Now many efforts are made by international institutions, IMO. Their works are becoming more detailed and more sophisticated as they try to infuse the multi-layered fabric of the Maritime English Language. [6, p.2]

It is well-known that Maritime English is a restricted language of shipping industry. Therefore it’s better to classify it as an ESP (English for specific purposes). To master Maritime English as ESP means to acquire a certain level of professional knowledge and experience to become comprehensible, although the major part of Maritime English is general English words and only 7% belongs to purely maritime terminology with isolated meaning it becomes a unique language that only seafarer will understand. [3]

Whatever methodology is used in Maritime English training process, learning outcomes of seafarers should be adequately monitored with taking into account all necessary requirements for English language communicative competence of future seafarers prescribed by IMO documents (STCW, Model Course of English Language 3.17), requirements of British Council English Language Proficiency Standards (ELP), Common European Framework of Reference for Languages (CEFR), English for Specific Purposes Proficiency Standards (ESP).

Let’s set forth the contradictions which contribute to tests imperfection:

1.Gap between the requirements of STCW Convention to the level of mixed crew members English language proficiency and current state of their communicative competence;

2.Discrepancy between the requirements of IMO Model Course 3.17 to teach cadets English with the use of communicative methodology and insolvency of communicative methodology to ensure sufficient level of grammar knowledge and correct writing, as this methodology mostly fosters maritime vocabulary formation and also reading, comprehension and speaking skills;

3.Inconsistency of IMO requirements to apply adequate to seafarers’ communicative competence monitoring standards, because of their focusing on vocabulary and reading check more, than on grammar knowledge and correct fledged writing and speaking skills verification.

Rather famous maritime test today is MarTEL. Its core aim is a series of maritime English language standards at three different levels, which are tested via online platform. In October 2007, a pilot MarTEL of the phase 1 test was carried out on a selection of cadets and officers in the partner maritime institutions in Poland, Finland and Turkey.

An outstanding problem for MarTEL test is its inaccessibility, i.e. the points for taking MarTEL are located selectively: in the United Kingdom, Ireland, Bulgaria, Turkey, Spain, Sweden, Poland, Finland, Slovenia, where testing centers are located. To take this test you should leave message on its official site and wait for connection, sometimes it takes too much time.

Whatever monitoring system is used for assessment of seafarers' English proficiency level, first of all it should pursue validity. Validity is the appropriateness of a given test or any its component parts as a measure of what it is expected to measure. A test is said to be valid to the extent that it measures what is supposed to measure. Furthermore, test-developers, not only have to ensure that the material included in a test is appropriate for the purpose for which it is intended, but also to ensure the results are accurate. [7, p.137].

There are such types of validity concerning the Maritime English tests adopted for MarTEL by Reza Ziarati: 1) content validity (relevancy) – the content is based on IMO standard and model courses; 2) requirement validity (competency, IMO STCW relevance); 3) structural validity (consistency) conformity to European English language frameworks; 4) range validity (coverage) relation of tests to tasks carried on board vessel; 5) depth validity (assessment/ performance criteria) defined by a set of assessment criteria; 6) professional validity. [7, p.142]

It is crucial to know whether we really measure what we intend to measure. Furthermore, the unified notion of validity of language testing also concerns consequential aspect of the test, which means how the use of the test will impact on test users. [2]

Learning outcomes of seafarers should be adequately monitored with taking into account all necessary requirements for English language communicative competence of future seafarers prescribed by IMO documents (STCW, Model Course of English Language 3.17), requirements of British Council English Language Proficiency Standards (ELP), Common European Framework of Reference for Languages (CEFR), English for Specific Purposes Proficiency Standards (ESP).

1.Assessment of seafarers' English proficiency level, first of all it should pursue validity for the appropriateness of a given test as a measure of what it is expected to measure.

2.Correlation between actual English language proficiency levels and necessary maritime certificates, professional competence prescribed by STCW and communicative competencies from IMO Model Course 3.17 should be done to keep in mind all these requirements to seafarers' communicative competence when developing testing standards for Maritime English.

References

1.Albayrak T., Ziarati R. Evaluation, Assessment, And Testing In Maritime English: Measuring Students' Competence And Performance [Electronic resource] / T. Albayrak, R. Ziarati. – Available from: http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.666.7889&rep=rep1&type=pdf – P.1–11. 2.Messick S. Validity// In R.L. Linn (Ed.), Educational measurement (3rd ed)/ S. Messick, New York: Macmillan. – 1989. – P. 13–103. 3.Pritchard B. On Some Issues in the Standardization of Maritime English – Pedagogical Implication, Proceedings of International Seminar on Maritime English, 2002. – P. 68–90. 4.Ulkuatam T., Sernikli S. Maritime Testing of English Language. A search for a Supranational Standard [Electronic resource] / T. Ulkuatam, S.Sernikli. – Available from: http://web.deu.edu.tr/maritime/imla2008/Papers/22.pdf. 5.Ziarati M., Yi J., Ziarati R., Sernikli S. Validation of the MarTEL Test: the Importance of Validity of the Test and the Procedure for Validation in MarTEL [Electronic resource] / M. Ziarati, J. Yi, R. Ziarati. – Available from: http://www.martel.pro/researchers/Downloads/Piloting_martel_standards.pdf. 6.Ziarati, R., «Safety At Sea – Applying Pareto Analysis», Proceedings of World Maritime Technology Conference (WMTC 06), Queen Elizabeth Conference Centre, 2006. – P. 175–181.

В. А. Кордун

ПИТИРИМ СОРОКИН О СТАТУСЕ ОБЩЕСТВЕННЫХ НАУК

Истории известно достаточно много актов провозглашения независимости государств, суверенности народов и наций, определения гражданских свобод и сословных вольностей. «Декларация независимости США», «Декларации прав человека и гражданина», «Великая хартия вольностей»** давно стали именами нарицательными и известны не только узкому кругу специалистов в области истории, права политологии и т.д., но и любому мало-мальски образованному человеку.

Однако, в данной статье речь пойдёт об акте гораздо менее известном, но заслуживающем внимания, особенно со стороны людей, так или иначе связанных с образованием и гуманитарными (в первую очередь – общественными науками) – «Декларации независимости общественных наук» Питирима Сорокина [1].

Само название данной публикации Сорокина свидетельствует об уподоблении им этого программного документа «Декларации независимости США». Сам же автор «Декларации независимости общественных наук» (1941 г.) по степени значимости сравнивает её с «Великой хартией вольностей» Иоанна Безземельного (1215 г.). Возникает вопрос: «Почему Питирим Сорокин считал необходимым закрепление статуса и прав общественных наук в отдельной хартии, определяя «пространство свободы и независимости» этих наук по аналогии с «пространством свободы независимого государства», уподобляя, таким образом, ментально-духовное и интеллектуальное пространство пространству политическому?». Ответ на данный вопрос раскрывается в содержании «Декларации независимости общественных наук» П.А.Сорокина.

Необходимость в подобной хартии, по мнению Сорокина, возникла в первую очередь потому, что роль общественных наук неуклонно сводится к обслуживающей функции в отношении наук естественных и прочих практически ориентированных наук. Гуманитарные науки постепенно перестали оцениваться как самоценные и самодостаточные. Даже такой момент, как изобилие в научных текстах гуманитарных дисциплин различных графиков, схем, диаграмм и т.д. свидетельствует в пользу жертвования собственной уникальностью ради унификации с прочими науками. В своих методах и приёмах общественные науки всё более уподобляются наукам негуманитарным. Погоня за «эмпирической обоснованностью» привела к утрате этими науками своей исконной сущности: «Навязчивая идея имитации, овладевшая социологией и общественными науками первой половины двадцатого века, привела к тому, что они не стали ни рыбой естественных наук, ни мясом общественной науки» [1]. В таких условиях социология превращается в дубликат статистики – науки, тщательно собирающей и обрабатывающей данные, но не ставящей своей сверхзадачей гуманистическое преобразование общества. Общественные же науки, отказавшиеся от такой сверхзадачи, по большому счёту, лишены смысла.

Потеряв свою свободу и самобытность, общественные и прочие гуманитарные науки, по мнению Сорокина, низвели себя до уровня обслуживающих социальную идеологию. Так случилось с науками этой группы в нацистской Германии и тоталитарном СССР; на самом же деле, не отказавшись от своей сверхзадачи, такие науки способствовали бы недопущению установления таких типов политического режима и идеологий. В своей «Декларации» Сорокин высказывает опасение, что вся мировая социальная наука пойдёт тем же путём, что и система гуманитарного знания нацистской Германии и тоталитарного СССР.

Общий упадок общественных и прочих гуманитарных наук в системе образования спровоцирован тем, что их регламентацией для студентов занимаются не учё-

** "Magna Carta" – Великая хартия вольностей, подписанная английским королем в 1215 г. Хартия обеспечивала защиту всем "свободным" гражданам от чиновников, а также право на справедливый и законный суд.

ные-педагоги, а бюрократические структуры; они устанавливают для студентов ограниченное «необходимое» количество курсов таких наук, объём литературы с точностью даже не до книги – до страницы. Это приводит к полному нивелированию гуманитарных наук и снижению качества образования в целом. «Чем больше деятели образования экспериментировали с проблемами образования, тем более поверхностными и менее думающими становились студенты» [1], – пишет Сорокин.

Среди путей преодоления негативной ситуации в общественных и гуманитарных науках – возврат к научной интуиции как к самодостаточному научному методу. Вместе с тем, не только гуманитарным наукам следует возвратиться к творческой интуиции – для естественных наук и математики она, по мнению Сорокина, не менее эффективна.

Второй шаг – признание приоритетности логических умозаключений по сравнению с механическим накоплением эмпирического материала, как это случилось с общественными науками в США. Сорокин считает, что самые великие, наиболее социально значимые открытия подарили человечеству такие мыслители как Конфуций, Платон, Аристотель, св. Августин, св. Фомы Аквинский, Ибн Хальдун, Вико, Монтескье, Локк, Гоббс, Гегель, Маркс, Конт и Спенсер. Все указанные мыслители сделали свои наиболее важные открытия преимущественно путем логического, эпистемологического и математического анализа.

Итак, общественные и гуманитарные науки имеют право на приоритетность своих специфических методов и приёмов: научной интуиции и логического анализа и не должны даже внешне копировать науки естественные и точные, по сути, превращаясь в суррогат последних.

Следующим шагом к преодолению кризиса в социальных науках должна стать «интегрализация» всего гуманитарного знания. Общественные и гуманитарные науки не должны существовать изолированно, их значение не должно сводиться к решению узко научных задач. Напротив, каждая из них должна обогащать смежные науки своими открытиями, все они, в конечном итоге имеют общую сверхзадачу: способствование прогрессу человечества в духовном плане, всестороннее развитие личности, гуманизация отношений в обществе на всех уровнях. Более того, в вопросе достижения научной истины общественные и гуманитарные науки не только не уступают наукам прагматически ориентированным, но и превосходят их. Для общественных и гуманитарных наук истина всегда двояка. С одной стороны, она связана с поставленной конкретной научной задачей (в этом науки гуманитарного цикла схожи со всеми остальными), с другой стороны, научная истина для общественных и гуманитарных наук всегда является истинной гуманистической, любая задача неизменно подводит к решению сверхзадачи (духовный прогресс человечества, всестороннее развитие личности, гуманизация общественных отношений на всех уровнях и т.д.).

Список использованных источников

1. Сорокин П.А. Декларация независимости общественных наук / Сорокин П.А Декларация независимости общественных наук [пер. с англ. Н. В. Деминой] // Социологический журнал. – 2002. – №2. – Режим доступа: http://sj.obliq.ru/article/505.

А. Г. Коріченко

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ЯКІ ГАЛЬМУЮТЬ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ

Система вищої освіти є одним з ключових критеріїв визначення успішності та майбутнього процвітання кожної держави. Адже саме на навчальні заклади покладена задача підготовки майбутніх спеціалістів, розвитку людського капіталу і, як результат, розвитку економіки країни і розвитку суспільства у цілому. На освіту і

науку покладаються функції основного рушія прогресу. Освіта стає важливим чинником реалізації соціально-економічних цілей держави. На сьогодні, коли європейська інтеграція та формування відносин стратегічного партнерства з Європейським Союзом є одними з пріорітетних цілей нашої держави, модернізація системи вищої освіти та перегляду меж, форм і методів державного регулювання цієї сфери є напрочуд важливою умовою для нашої держави. Доля України залежить і від того, наскільки ефективно та раціонально будуть задіяні творчі, інтелектуальні можливості кожного її громадянина та народу у цілому.

На сьогодні, українська система вищої освіти переживає кризовий період. Це повязано з низкою невирішених проблем.

По-перше, низький рівень фінансування. Це одна з суттєвих відмінностей від системи вищої освіти за кордоном. Недостатній рівень або взагалі відсутність інвестицій з боку приватних підприємців і благодійних фондів. Для розвитку освітньо-наукової сфери замало державного фінансування або сплати за навчання, адже більша частка цих коштів йде на підтримання поточного стану, а не на розвиток; на утримання – виплату заробітніх плат, сплату комунальних послуг тощо. Відповідно, спостерігається низький рівень фінансування наукових досліджень і розробок, що гальмує розвиток системи освіти в Україні.

На сьогодні великий відсоток студентів державних вузів вимушені поєднувати роботу і навчання на денній формі. Реформа стосовно стипендій, що почала працювати від 1 січня 2017 року, яка передбачає виплату стипендій студентам за рейтинговою системою, лише погіршила мотивацію студентів до навчання. За словами першого заступника міністра освіти і науки Володимира Ковтунця: «кошти повинні розподілятися раціонально. Але і 800 гривень, це дуже мало. Люди прийшли вчитися знаючи, що вони будуть отримувати стипендію і вони повинні її отримувати» [2], однак на практиці лише 40 % студентів на бюджетній формі навчання отримали стипендію і різниця у розмірі порівняно з попередніми стипендіями несуттєва. Коли постає питання стосовно виживання та забезпечення елементарних умов життєдіяльності і задоволення економічних потреб молода людина обере роботу, а не сумлінне навчання «на одні п’ятірки».

Ще однією проблемою є те, що потреби роботодавців на сьогодні розподілені досить нерівномірно, наприклад, пропозиції юристів на ринці майже у 6 разів перевищують збут, у той час як робочі спеціальності у дефіциті. Відбувається скорочення робочих місць у виробничому секторі економіки. Зростання масовості вищої освіти зумовлене тим, що диплом про вищу освіту це вже не привілея, а соціальний стандарт. Така динаміка також має свої негативі сторони, адже відбувається дефіцит робочих місць - люди з дипломом юриста або політолога не можуть працевлаштуватися після завершення навчання, у той час як висококваліфіковані технічні фахівці на виробництві, кваліфіковані інженери-електронники, інженери з якості, енергетики і проектувальники, аграрії залишаються дефіцитними. На жаль, зростання масовості вищої освіти на сьогодні не приводять ані до підвищення показників продуктивності праці, ані до задоволеності роботодавців якістю робочої сили.

Студенти все більше незадоволені якістю вітчизняної вищої освіти і віддають перевагу навчанню за кордоном. За останні 5 років кількість українських студентів за кордоном збільшилася удвічі, адже через неефективну систему фінансування та відсутність належної оплати праці, хоча кількість українських вищих навчальних закладів є численною, однак вони мають дуже слабкі конкурентні позиції у світі.

Як відомо, корупція є досить поширеною проблемою і основним чинником, який стоїть на заваді соціального прогресу в Україні. На жаль, це явище не оминуло і систему вищої освіти.

Корупція у сфері освіти має трактуватися як негативне соціальне явище, що полягає в умисному використанні особою займаної посади в корисливих цілях для особистого збагачення чи збагачення інших осіб усупереч інтересам держави та суспіль-

ства. Постає надзвичайно важлива потреба антикорупційної реформи, але досягнути прогресу заважають відсутність ефективної судової системи та фактична безкарність корупціонерів. Безкарність і недієве правосуддя – головні проблеми України. Загалом за підсумками 2016 року експерти дали Україні 29 балів, відзначивши зменшення використання службового становища. Попри це, Україна все ще залишається на одну позицію нижче від 30-бального бар'єру, який вважається кризовим [3].

Застарілість навчальної програми, що і визначає якість вищої освіти також є великою проблемою для України на сьогодні. У сучасному світі надзвичайну цінність становить вміння критично мислити та аналізувати. Система української вищої освіти у більшій своїй мірі орієнтована на запам'ятовування великого обсягу інформації: величезна кількість теорії і мінімум практики. Вартість інформації знецінюється, оскільки Інтернет замінив функцію зберігання інформації, а вміння фільтрувати, обробляти і генерувати нові ідеї становлять основну цінність сьогодні і це саме те, що повинне бути основними рисами кожного спеціаліста.

Таким чином, прагнення до європейської інтеграції суттєво впливає на всі сфери життєдіяльності Української держави, включаючи і вищу освіту. Система української вищої освіти має свої суттєві недоліки та проблеми, які варті уваги на шляху реалізації євроінтеграції і подальшого процвітання нашої країни. Розвиток вищої освіти України слід розглядати у контексті тенденцій розвитку і досвіду світових освітніх систем. Зокрема, необхідно привести законодавчу і нормативно-правову базу вищої освіти України у відповідність до світових стандартів, упорядкувати перелік спеціальностей, переглянути зміст вищої освіти та навчальні програми і наповнити їх новітніми технологіями, інтенсивно заохочувати інфестиції та фінансування вищих навчальних закладів, активніше впроваджувати у програми вищої освіти підприємницьку складову, передусім у плані оволодіння студентами практичними навичками тощо.

Список використаних джерел

1. Освіта по-українськи: 129 млрд гривень – марнотратство чи інвестиції в майбутнє покоління? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://voxukraine.org/2017/02/15/osvita-po-ukrayinski-ua/. 2. Стипендии в Украине по-новому будут выплачивать уже с января [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vlasti.net/news/245370. 3. Корупція в Україні: Києву додали 2 бали і поставили на одне місце з Росією та Іраном [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua.euronews.com/2017/01/25/transparency-international-2016-ukraine. 4. Новости образования: висшее образование в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.segodnya.ua/life/education.html.

О. М. Гришин, Н. С. Романова, В. В. Сердюк, І. А. Фоменко

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ ЗАСОБАМИ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Актуальність даного дослідження обумовлена тим, що оволодіння необхідними навчально-професійними знаннями, уміннями й навичками є необхідною передумовою готовності майбутніх фахівців до ефективної професійної діяльності. Разом із тим, в сучасних умовах модернізації української освіти професійна підготовка студентів у вищих навчальних закладах потребує нових підходів в організації навчально-виховного процесу: зниженні долі монологічного викладу матеріалу та переходу до діалогізованого спілкування з тими, хто навчається, відходу від рутинного заучування ними знань та впровадження різноманітних форм пошукової, продуктивної мисленнєвої діяльності на заняттях. У зв'язку з цим особливого значення у ході навчання набувають активні методи навчання, які надають значні можливості для формування творчих здібностей особистості, розвитку ініціативності й самостійності мислення студента.

Концептуальні ідеї нової стратегії фахової підготовки студентів вищих навча-

льних закладів активно розроблялися такими науковцями як Н. Авшенюк, В. Бондарем, С. Гончаренком, І. Зязюном, В. Кравцем, Н.Кузьміною, Н. Ничкало, О. Семеног, В. Семиченко, В. Сластьоніним та ін. Але, попри уваги науковців до окремих аспектів проблеми навчально-професійної підготовки студентів, питання щодо формування професійних умінь у майбутніх інженерів (зокрема, металургійної галузі) ще не стали предметом ґрунтовного наукового дослідження. Саме цим фактом і був обумовлений вибір теми нашого пошукового дослідження.

Метою дослідження стало теоретичне обґрунтування й експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов, що забезпечують ефективне формування професійних умінь у процесі вивчення дисципліни «Загальна металургія».

Об'єктом дослідження був процес навчально-професійної підготовки бакалаврів напряму «Машинобудування» у ВТНЗ, а **предметом** дослідження – педагогічні умови, що забезпечують ефективне формування професійних умінь у процесі вивчення дисципліни «Загальна металургія».

Наукова гіпотеза дослідження полягала у тому, що ефективне формування професійних умінь у майбутніх інженерів засобами активних методів навчання можливе за таких педагогічних умов: залучення студентів у процес самостійного пошуку й відкриття нових знань, надання їм необхідної свободи для прояву інтелектуальної ініціативи й своїх творчих можливостей; упровадження у навчальний процес навчально-професійних завдань, розв'язання яких стимулює активну розумову діяльність й сприяє виникненню стану емоційного піднесення; залучення студентів до вирішення практичних задач та розкриття корисності засвоєних студентами знань й умінь для їх майбутньої професійної діяльності; застосування в процесі вирішення проблемних навчально-професійних завдань активних методів навчання, таких як навчальні ділові ігри.

У процесі дослідження були застосовані наступні **емпіричні методи:** анкетне опитування за модифікованою методикою І. В. Кузьміної й А. О. Реана «Дослідження факторів привабливості професії» (методика 2) та авторськими методиками «Дослідження інтересу до дисципліни «Загальна металургія» (методика 1) й «Діагностика професійних умінь за самооцінкою студентів» (методика 3); формувальний педагогічний експеримент, спостереження, педагогічне тестування. При математичній обробці одержаних результатів дослідження були застосовані методи непараметричної статистики.

Дослідження було проведено на кафедрі «Теорії металургійних процесів і загальної хімії» Національної металургійної академії України; у дослідженні взяли участь студенти ІІІ курсу механіко-машинобудівного факультету (напрям підготовки «Інженерне машинобудування») – групи МБ 01-12-1 (експериментальна група – 14 осіб) та МБ 01-12-2 (контрольна група – 11 осіб).

Одним із теоретичних *завдань дослідження* було з'ясування смислу його ключових понять – «активні методи навчання» та «професійні уміння».

Під *активізацією* навчальної діяльності мається на увазі цілеспрямована діяльність викладача, спрямована на розробку й використання таких форм, прийомів і засобів навчання, що сприяють підвищенню інтересу, самостійності й творчої активності студентів у засвоєнні знань, у формуванні умінь і навичок у їх практичному застосуванні, а також у формуванні здібностей прогнозувати виробничу ситуацію й приймати самостійні рішення [3, с. 97].

Активні методи навчання – це такі способи й прийоми впливу, що спонукають студентів до розумової активності, до прояву творчого, дослідницького підходу у засвоєнні знань й умінь; викликають у них прагнення пізнати складну діалектику дійсності; домагатися самостійності в науковій оцінці явищ, фактів і подій та пов'язаних із ними практичних проблем. До цих методів належать – проблемний метод, методи логічних й практичних завдань, діалог й дискусія. Під *активними формами навча*ння розуміють такі форми організації навчального процесу, що ро-

зраховані на колективне, публічне обговорення проблем [4, с. 13].

Під *професійним умінням* розуміється засвоєний фахівцем комплексний спосіб успішного виконання складних професійних дій у нестандартних, незвичайних, складних ситуаціях [5, с. 283]. В умінні (як і в навичці) мають місце елементи автоматизму, але воно (на відміну від навички) здійснюється усвідомлено і в ньому завжди активним є мислення. Характерною особливістю умінь є гнучкість зміни порядку й способу дій, успішність діяльності при будь-яких змінах ситуації.

При визначенні змісту професійних умінь, які належало формувати в ході даного дослідження, ми орієнтувалися як на загальні професійно важливі якості інженера, так і на специфічні для фахівців даного профілю уміння, що визначені освітньо-професійною програмою (ОКХ), розробленою для спеціальності «Металургійне обладнання» (напряму підготовки «Інженерна механіка»), та програму навчальної дисципліни «Загальна металургія». Зокрема, при розробці методики навчальних ділових ігор та визначенні показників ефективності проведеного дослідження ми враховували такі положення ОКХ, що торкаються організаційної сторони діяльності інженера та його готовності до ефективної комунікативної взаємодії й самовдосконалення: здатності фахівця до самоаналізу й самокритики; уміння чітко, послідовно й логічно висловлювати думки та здійснювати публічні виступи; здатності дотримуватися норм етики ділового спілкування тощо.

Враховуючи той факт, що важливою передумовою успішного формування професійних умінь є не тільки оволодіння специфічними професійними знаннями, уміннями й навичками, а й позитивна навчальна та професійна мотивація, ми в якості показників ефективності здійснених в ході експерименту навчально-виховних впливів та визначення подальших перспектив дослідження брали до уваги: ступінь виваженості інтересу студентів до професійних знань з дисципліни «Загальна металургія» (методика 1); відсоток досліджуваних, орієнтованих або на позитивні, або на негативні мотиви стосовно професійної діяльності (методика 2); здатність якісно виконувати навчально-професійні дії (методика 3 та показники академічної успішності за даною дисципліною).

Відповідно до основного *завдання дослідження* з метою формування професійних умінь майбутніх фахівців нами були розроблені й упроваджені у навчальний процес дві навчальні ділові гри, в яких узяли участь студенти експериментальної групи. Навчання в контрольній групі, як і раніше, відбувалося за традиційною системою.

Проведенню ігор передувала професійна консультація, в ході якої студенти були ознайомлені із змістом професійно значимих умінь фахівця обраного ними профілю інженерної діяльності та професійно важливими якостями інженера. Цей захід був спрямований на усвідомлення студентами особистісної значимості оволодіння ними необхідними уміннями, а також на формування настановлення щодо оволодіння цими уміннями.

Наступним кроком була організація практичної діяльності з оволодіння професійними уміннями в процесі навчальних ділових ігор. Перша гра за темою «Збагачення металургійних руд» проводилася після закінчення вивчення відповідного розділу навчальної програми. Тема гри студентам була повідомлена заздалегідь й надані методичні рекомендації щодо підготовки до гри.

У процесі гри студенти були розподілені на дві команди, що уособлювали заводські лабораторії, і змагалися між собою у процесі вирішення технологічних ситуацій. Представникам кожної «лабораторії» були запропоновані для аналізу по два питання. Командам-опонентам нарівні з групою «експертів» (що складалася із висунутих із числа студентів цієї ж групи представників та викладача) надавалося право задавати запитання за проблематикою виступів своїм суперникам, коментувати правильність й повноту їх відповідей, робити доповнення. Наприкінці обговорення питань «експерти» оцінювали в балах ефективність розв'язання команда-

ми одержаних завдань у відповідності з певними критеріями (що відображали зміст визначених напередодні й обговорених професійних умінь), підводили підсумки щодо змістовності прийнятих рішень, активності у роботі команд усіх її учасників, ступеня володіння способами ділової комунікації та за сумою набраних балів визначали команду-переможця.

Друга навчальна ділова гра за темою «Виробництво феросплавів» у цілому відбувалася за подібним сценарієм.

Обидві гри за їх правилами завершувалися аналізом й самоаналізом результатів гри: команди по черзі оцінювали якість своєї роботи й роботи своїх суперників в процесі розгляду технологічних ситуацій та робили висновки щодо способів удосконалення власних навчально-професійних знань і умінь. Загальні висновки були здійснені ведучим гри – викладачем.

Можна вважати, що участь у навчальних ділових іграх сприяла розвитку узагальнених інтелектуальних умінь: здійснювати аналіз й синтез, систематизувати й узагальнювати навчальний матеріал, пов'язаний з подальшою професійною діяльністю; висувати гіпотези щодо способів вирішення навчально-професійних завдань.

Аналіз результатів дослідження показав, що завдяки упровадженню нами в його ході активних методів навчання (навчальних ділових ігор), застосуванню підходів проблемного навчання (частково-пошукового методу) наприкінці формувального етапу експерименту у студентів експериментальної групи порівняно з контрольною групою відбулися позитивні зміни у мотиваційній сфері. А саме: намітилося зростання інтересу до навчально-професійних знань та засвоєння професійно важливих умінь в процесі вивчення дисципліни «Загальна металургія», про що свідчить відносне збільшення показників за медіаною за такими судженнями (методика 1): ефективному вивченню дисципліни сприяє атмосфера сумісного творчого пошуку (відносна зміна показника – 71%); формуються уміння чітко висловлювати і аргументувати свою точку зору з професійних питань (відносна зміна показника – 44%); вивчення предмету дає уявлення про предметний зміст майбутньої професійної діяльності (відносна зміна показника – 40%); на заняттях розглядаються типові проблемні ситуації, що виникають у сфері інженерної діяльності (відносна зміна показника – 17%).

Ці зміни можна пов’язати зі створенням творчої атмосфери на заняттях з аналізу конкретних технологічних ситуацій, можливості проявити ініціативу, кмітливість у процесі активної розумової діяльності.

В контрольній групі також спостерігаються деякі позитивні зміни щодо мотивації навчально-професійної діяльності, але менш виражені.

В експериментальній групі порівняно з контрольною відбулися більш виражені позитивні зміни показників, що відображають ступінь сформованості професійних умінь за самооцінкою студентів, за наступними судженнями (методика 3): «Я можу визначати поведінку різних елементів в умовах окислювальної плавки» (відносна зміна показника за медіаною в експериментальній групі – 225%, в контрольній групі – 0%); «Я володію інформацією про структуру металургійних і феросплавних заводів» (відносна зміна показника в експериментальній групі – 20%, в контрольній групі – «- 25%»); «Я маю уявлення про характеристику основних способів підготовки сировинних матеріалів, які використовуються в металургії» (відносна зміна показника в експериментальній групі – 17%, в контрольній групі – «- 12%»); «Я можу аналізувати принципи аналізу процесів, які супроводжують виплавку чавуну, сталі та феросплавів» (відносна зміна показника в експериментальній групі – 17%, в контрольній групі – 0%); «Мені відомі закономірності явищ в металургійних системах» (відносна зміна показника в експериментальній групі – 20%, в контрольній групі – «- 14%»).

Наприкінці формувального етапу експерименту у студентів експериментальної групи, завдяки застосуванню активних методів навчання (навчальних ділових

ігор), спостерігається порівняно з контрольною групою більш високий рівень засвоєння навчального матеріалу (при приблизно однаковій початковій академічній успішності), що може свідчити про більш високий рівень сформованості навчально-професійних знань й умінь. Цей факт відображають наступні показники: якщо в експериментальній групі достатнього рівня знань й умінь досягли 50% досліджуваних, а високого 29%, то в контрольній групі достатнього рівня досягли 82% досліджуваних, в той час як високого рівня не досяг жоден студент.

Дослідження на констатувальному етапі факторів привабливості майбутньої професії (за методикою 2) показало, що студентами обох груп (експериментальної та контрольної) позитивно оцінюються низка сторін професійної діяльності: можливість самовдосконалення (відмітили 54% досліджуваних експериментальної групи та 60% контрольної групи); відповідність роботи здібностям досліджуваних (відмітили 54% студентів експериментальної групи та 63% контрольної групи); можливість кар'єрного росту (відмітили 77% досліджуваних експериментальної групи та 100% контрольної групи).

Разом із тим, значна кількість студентів обох груп негативно оцінили низку соціально-економічних умов майбутньої праці за фахом. Серед них: невеликий розмір зарплати, неналежні умови праці, недостатня незалежність й самостійність фахівця, відсутність стабільності становища.

Оскільки позитивне ставлення до майбутньої професійної діяльності є важливою передумовою успішного формування професійних умінь майбутніх інженерів, то враховуючи (поряд із позитивними моментами) негативну оцінку студентами низки соціально-економічних умов праці, виникає необхідність у проведенні для них професійної консультації, в якій би взяли участь співробітники підприємств металургійної галузі з метою зміцнення професійної мотивації. Цей захід має стати наступним кроком на шляху формування професійних умінь студентів напряму «Інженерна механіка».

Таким чином, дослідження показало, що упроваджені нами у навчальний процес активні методи навчання, а саме навчальні ділові ігри, виявилися достатньо ефективними. Вони сприятимуть більш ефективному формуванню професійних знань і умінь майбутніх інженерів напряму підготовки «Інженерна механіка», розвитку професійного мислення, оволодінню прийомами професійного спілкування та раціональної організації співпраці, а також здатності здійснювати самоаналіз та критично оцінювати свої можливості й дії. Це дає підстави розширити дослідження на більш репрезентативних вибірках із подальшою перспективою застосування запропонованих нами підходів і методів у педагогічній практиці ВТНЗ.

Список використаних джерел

1. Дьяченко М. И. Психологический словарь-справочник / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск: Харвест, М.: АСТ, 2001. – 576 с .2. Дьяченко М. И. Психология высшей школы: учеб. пособие для вузов / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Мн.: Изд-во БГУ, 1981– 383 с. 3. Кнодель Л.В. Педагогіка вищої школи: посібник для магістрів / Л. В. Кнодель. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2008. – 136 с. 4. Словник термінів і понять з педагогіки вищої школи: посібник / В.В. Приходько, В.В. Малий, В. Л. Галацька, М. А. Мироненко. – Дніпропетровськ, 2005. – 181 с. 5. Столяренко А.М. Психология и педагогика: учеб. пособие для вузов / А. М. Столяренко. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 423 с.

L. Yu. Lichman

ACADEMIC PROGRAM PROJECT AS A MODEL OF BUILDING FOREIGN LINGUISTIC COMPETENCE IN THE HIGHER SCHOOL OF UKRAINE

The higher school of Ukraine is focused on the educational values, articulated in the Bologna Declaration and widely interpreted in a number of other documents, wherein the academic program and the credit strategy are the learning process key links.

As part of TUNING project the issues of creating the academic program project is at the forefront, tracking closely the following activities: 1) developing generic competences within the framework of appropriate educational strategies (approaches) and the respective models for evaluating learning outcomes; 2) developing subject specific competences by improving knowledge – understanding – skills level within the optimal approaches and assessment models; 3) improving European Credit Transfer and Accumulation System by a) constructing the algorithm of associated and determined credits and competencies relationships, b) seeking the optimum of credit hours; 4) identifying the potential and revising the measures on updating competence-centered approaches to teaching and assessment; 5) upgrading the quality of teaching tools and methods to create and implement educationally productive programs [4].

As is evident from the foregoing, according to the TUNING project ideology, developing and fulfilling the programs play a key role in the system of competence-oriented education development and improvement, as while creating the program there have been simulated design solutions in order to ensure the desired outcomes / competences.

On the one hand, the similar academic programs properties are not evidence of their efficiency, but these differences can highlight the author's pedagogical identity, that confirms the possibility for language training objectives elective implementation. Moreover, as noted in the Information Packet of the Ministry of Education and Science, No. 17-18, 19-21 dated 2011, «Academic programs do not establish the procedure (order) for studying subjects within the academic year, but they denote the content, which is the monitor and evaluation object within the semester and final control» [1].

However, on the other hand, the fundamental differences emerging while creating language concepts and while developing educational programs at different universities / faculties of comparable professional orientation puzzle about the prospects multi-didactic trends towards solving the issues of building foreign linguistic competence while studying major and minor subjects. After all, if it is granted that the professional competences set is eligible for the Standards and the national qualifications framework and this set is relatively constant (granted, temporarily), it is critical to resolve the issues of language training concepts and programs unification. It seems to bring the law-making paradigm / multi-paradigm constant, general and compulsory for all projects and academic programs, but always open to be changed and improved, to the practice of foreign language education.

Today, however, the complete identity of programs, similar in their specificity is impossible, as they are provided with conceptually different approaches at the design level. While comparing, for example, the Projects of the subject oriented educational programs of Taras Shevchenko National University of Kyiv and Zaporizhzhia National University there observed a number of distinctive options in the structure, hours and didactic terms as such [3], [2]:

1. Structurally, the concept of Taras Shevchenko National University of Kyiv is focused on training in accordance with international standards and professional distinctiveness, whereas Zaporizhzhia National University focuses on building the students' communicative and professional skills, as well as by introducing professionally oriented language training.

2. Concerning the hours, the equations may be expressed as follows: there allotted 280 compulsory hours and 303 advanced hours for 5 years in the first university, the second one includes 180 and 270 respectively.

3. In accordance with the KNU's training strategy it is assumed that the students' 5 year foreign language training quality eliminates learning foreign languages at graduate courses, as students can listen and understand career guidance lectures in a foreign language at this stage. At the same time, ZNU's training strategy is aimed at continuing teaching foreign languages at the graduate courses.

As can be seen from the above, there are considerable differences between the con-

cepts of teaching foreign languages. Suffice it to note the striking discrepancy in the instruction hours. Obviously, all other things being equal (the teaching staff qualification, teaching methods, logistics, etc.), the double superiority in the number of hours would need no comment concerning the possibilities of building foreign linguistic competence. In this sense, the KNU's concept is more pragmatic in didactics than that of the ZNU's, although, in our opinion, the very optimistic position regarding the quality of graduate students' language training needs further revaluation.

The future process of improving educational package, among other things, creating academic / work programs and plans on a number of structural and content counts, will require one to converge and regulate it.

References

1. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України, № 17 – 18, 19 – 21, 2011. 2. Концепція вивчення іноземної мови у державному вищому навчальному закладі (Проект). – Запорізький національний університет. Міністерство Освіти і науки України. – Запоріжжя, 2014. – 12 с. 3. Концепція викладання іноземних мов у Київському національному університеті імені Тараса.Шевченка. – Київ, 2009. – Available at: http://philology.knu.ua/student/2012/Conception1.pdf. 4. Learning Outcomes and Competences in Higher Education: the Tuning Approach [Electronic resource]. – Available at: http://www.unizg.hr/bopro/activities/Presentation_Wagennar%20.pdf Robert Wagenaar.

С. Л. Лушня

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ АНАЛІЗУ СТАНУ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ ТА СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО АРХІВУ

Необхідність динамічного контролю або спостереження за станом опорно-рухового апарату пацієнта, у сучасній практиці лікаря ортопеда-травматолога є актуальною та корисною потребою, бо часто бувають клінічні ситуації коли потрібно уточнити біомеханічні особливості досліджуваного сегмента ОДА або реєструвати антропометричні показники з науковою метою для аналізу результатів лікування або течії вікової кістково-суглобової трансформації.

Традиційний ортопедичний огляд та рентгенографія є найбільш поширеними способами діагностики стану опорно –рухового апарату людини. Але в інформаційну епоху, стрімкого розвитку цифрових комп'ютерних технологій і пристроїв, розвиваються і все більше звертають на себе увагу, як лікарів так і пацієнтів, комп'ютерні методи діагностики і моніторування ортопедичних показників.

Відсутність променевого навантаження на організм є одним з очевидних переваг даних методик.

Механометрічиий, сканометричний, тензометричний і фотометричний метод [1] - нам представляються як найцікавішими з комп'ютерних методів. Ми застосовували, у свої дослідженнях фотометричний апаратно-програмний метод.

За допомогою цифрових фотокамер, у даній технології є можливість реєстрації досліджуваного сегмента, що застосовуються в одних і тих же умовах (рівень, відстань, контрастність і т.д.) і обробка даних програмними засобами в базу яких занесені ортопедичні та розрахункові математичні показники [1].

Установку розрахункових точок на всіх знімках коригує лікар, а комп'ютер розраховує показники. Отримані результати об'єднуються в лист висновка і по ньому будується діагноз.

В данній діагностиці відсутне променеве навантаження. Вона легко здійсненна, показники підтверджені математичними даними, що дозволяє діагностувати патологію і проводити достовірне динамічне спостереження.

При повторному тестуванні через пів року-рік, навіть якщо пацієнтом загубле-

ні дані попереднього тестування, вся інформація залишається в базі і, результати повторної діагностики порівнюються з первинними або попередніми.

Оскільки всі показники виходять в цифрах - комп'ютерна фотометрия найкращим чином підходить для динамічного спостереження патології, а також діагностика не має патологічного впливу на організм пацієнта (непроменевий метод), є доступним і економічним.

Фотометрична комп'ютерна технологія діагностиці має уніфікованість, яка дозволяє використовувати її в роботі ортопеда для топографії, вимірювань і корекції тіла людини.

Можемо відзначити підводячи підсумки, що комп'ютерні діагностичні технології, на сьогодняшній день розвинені і можуть знаходити застосування: при моніторингу патологічної та вікової трансформації опорно-рухового апарату та аналізі стану біомеханіки. Особливо зручно реєструвати і аналізувати показники деформації склепінь стопи, кута відхилення І пальця стопи, , осьові деформації колінного та гомілковостопного суглоба , укорочення кінцівки.

Список використаних джерел

1. Лушня С.Л. Компьютерная диагностика на аппаратно-программном комплексе «Плантовизор» при оценке статико-динамической функции нижних конечностей. /Збірник наукових робіт «Новини і перспективи медичної науки». 15-17 квітня 2015 р, м.Дніпропетровськ, с. 119.

А. О. Волинець, Л. М. Ніколенко

СОЦІАЛЬНА СПРЯМОВАНІСТЬ КОРЕКЦІЙНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ДИТЯЧОГО ОЗДОРОВЧОГО ТАБОРУ

Спілкування – одна з найважливіших ланок соціального життя, яка істотно впливає на формування і самореалізацію особистості.

Питання виховання дітей, що мають порушення у розвитку, в спілкуванні з дорослими і з однолітками стоїть в центрі уваги таких видатних представників дефектологічної науки, як Л. С. Виготський, І. І. Данюшевський, Г. М. Дульнєв та інших науковців.

Праці Л. С. Виготського, дослідження останніх десятиліть показують, що спілкування і міжособистісні стосунки, що складаються в його ході, відіграють центральну роль у становленні особистості дитини, що має порушення психофізичного розвитку. Саме в спілкуванні формується ставлення дитини до оточення, діяльності, до самої себе.

Дитячий оздоровчий табір є найкращим середовищем для спілкування та набуття соціальних навичок як для дітей з нормою, так і для дітей з психофізичними порушеннями [3].

Життєдіяльність дитячого оздоровчого табору – це цілісна система, в якій закладені можливості зміцнення здоров'я і одночасно формуються ціннісні орієнтації та соціальні навички особистості. Таку діяльність відрізняє збагачений зміст, самостійно-творчі способи організації, спрямованість на соціальну самореалізацію дитини у тимчасовому колективі [2].

У таборі з інтегрованим вихованням діти вчаться взаємоповазі, взаємодопомозі та правильним взаєминам: здорові діти вчаться не вимагати більше можливого від дитини з порушеннями розвитку, не сприймати її як велику ляльку, а поважати і допомагати долати труднощі, будують дружні стосунки. Окрім того, вихованці дитячого оздоровчого табору набувають умінь обмінюватися послугами, адже діти з порушеннями мають не лише отримувати допомогу, а й надавати її іншим. Також у дитячому таборі діти здобувають навички праці у колективі, а це неодмінно

є позитивною рисою корекційно-виховної роботи. Завдяки контактам із друзями діти розвиваються емоційно та соціально, вони вчаться жити в злагоді з людьми, у них формується самоповага. Дружба дає дітям відчуття потрібності, а також пробуджує палітру позитивних почуттів.

У таборі вдається подолати багато труднощів соціальної адаптації, які не вирішуються традиційними педагогічними програмами.

Корекційно-виховна робота у дитячому оздоровчому таборі для дітей з порушеннями розвитку полягає у сприянні набуття ними таких умінь і навичок, як:

– освоєння побутових навичок (шляхом наслідування інших дітей дитина, що має порушення розвитку, привчається прибирати за собою посуд після вживання їжі; вчиться навичкам самообслуговування завдяки колективним походам у душ тощо);

– вирішенні проблем з їжею (часто дитина з порушеннями психофізичного розвитку недоїдає, а коли вона кожен день спостерігає, як її колектив з'їдає весь сніданок (обід тощо) вона сприймає це як обов'язковий принцип і з часом це стає звичкою);

– набутті досвіду спілкування в різних нестандартних ситуаціях (в умовах дитячого оздоровчого табору якнайкраще формуються та розвиваються комунікативні навички. Відпочинок у таборі організований таким чином, аби дитина знайомилась з різними ситуаціями, борола страхи спілкування, могла працювати у колективі);

– можливості контактувати зі звичайними дітьми і дорослими (у дитячому оздоровчому таборі виховання дітей націлено на формування моральних якостей та цінностей шляхом перебування їх у середовищі звичайних дітей і дорослих, гуртки та активи у таборі створені на основі принципів поваги до старших та один до одного; виховання через колектив);

– використанні набутих в ході корекційних занять навичок поведінки у різних реальних життєвих ситуаціях (ігри та тренінги, які проводяться у дитячому оздоровчому таборі, направлені на розвиток соціальних навичок у дітей, формування цілісної особистості, а відтворені в ході гри ситуації допоможуть дітям зорієнтуватися зі схожими ситуаціями у реальному житті) [2].

Насамкінець вважаємо необхідним наголосити, що корекційно-виховна робота у дитячому оздоровчому таборі має враховувати особливості кожної дитини, але не виділяти дитину з психофізичними порушеннями, дати їй можливість працювати й спілкуватись на рівних з іншими дітьми, однак ні в якому разі не примушувати до цього.

Список використаних джерел

1.Выготский Л.С. Основы дефектологии.- СПб.: Издательство «Лань», 2008. – 55 с. 2.Гончарова Т.В., Олійник Н.Я., Тараканова А.П. Оздоровчий заклад – центр виховної роботи з дітьми влітку // Позакласний час. – 2004. – Травень. – № 9-10. – С.29-36. 3.Дзугкоева Е. Г. Общение - как условие социальной адаптации подростков с ЗПР // Дифектология № 2, 1999г. – 24 с.

Р. Я. Мирський

ФІЛОСОФСЬКО-ПОЛІТИЧНІ ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ ПРОБЛЕМ ГОЛОДОМОРУ І ГОЛОКОСТУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ

Запровадження Центром в учбовий процес «Львівської політехніки» відносно нової проблематики, напротязі шістнадцяти років своєї діяльності, в умовах потрійного накладання криз в Україні: в системі освіти, молодіжної студентської свідомості і етнокатастрофи ХХ століття, проблеми викладання Голодомору і Голокосту у вищій школі України далеко вийшли за межі чистої дидактики і перетво-

рились в предмет політичних випробувань і моральної гідності суспільства.

Існують суттєві труднощі сприйняття студентською аудиторією трагедій Голодомору, як соціально-класового геноциду в Україні і Голокосту – етноциду євреїв в Україні, як «чужої» трагедії.

Тяжка правда про ці трагедії повинна допомогти і викладачам, і студентам знайти своє власне місце і громадянську позицію в процесі формування міжетнічної толерантності в умовах формування єдиної української політичної нації.

Студентській аудиторії пропонується для ознайомлення наступне коло питань: 1) чинники, що визначають необхідність звернення до тематики етнокатастроф сучасності у вищій школі; 2) проблеми вивчення геноциду та етнокатастроф людства, як феноменів у XX та XXI ст.ст.; 3) Голодомор та Голокост в Україні, як геноцид та етнокатастрофа; 4) соціологічні, філософські та політологічні аспекти Голодомору і Голокосту в Україні; 5) особливості вивчення проблем етнокатастроф сучасності, Голодомору і Голокосту в курсах соціально-гуманітарних дисциплін вищої школи України.

Геноцид сьогодні став настільки «популярним» явищем, що навряд чи можна згадати хоч один період в історії людства, коли геноцидів не відбувалося.

В 1948 році ООН прийняла конвенцію щодо геноциду, але США визнала цю конвенцію лише через 40 років – в 1988 р., і то з парадоксальною умовою, що тільки при згоді самих США, звинувачення їх у геноциді може бути визнаним.

До цього часу існує невизначена різниця між двома поняттями: «геноцид» і «злочин проти людства». Саме друге поняття може бути використане у випадку з Голодомором.

Разом з прогресом культури, мистецтва, техніки, збільшувались масштаби жахітливих явищ і людських жертв.

Процес глобалізації сьогодні благотворно впливає на контакти між людьми і народами, глобалізація вимете зайве сміття, з так званих, ведмежих кутків різних народів і країн.

Акти Голодомору в Україні прямо під визначення геноциду не попадають. Тому, на наш погляд, цілком виправдано можна вживати термін, який зараз набуває значної популярності – «соціоцид»: винищення цілих верств українського селянства.

Треба ще згадати, що під час Голокосту, коли фізично знищувались євреї, була знищена і ідишистська культура – тобто це був культуроцид.

І у випадку з Голодомором треба вживати разом з поняттями геноцид і такі поняття, як «соціоцид» і «культуроцид».

Це дає, на наш погляд, комплексне уявлення про ці жахливі злочини проти людства.

Самі державні виконавці Голодомору, в свою чергу, теж були покарані у 1937-1938 рр.. і стали жертвами так званих, сталінських «чисток».

В сучасних умовах, коли йдуть процеси геноциду і соціоциду, ми змушені ще глибше аналізувати такі страшні проблеми, як агресія людства проти самого себе, саморуйнування людиною власної сутності.

З українською проблемою Голодомору є багато труднощів, бо більшовицький радянський союз був відверто соціоцидною державою, скажімо на відміну від геноцидної по суті нацистської Німеччини.

Але коли ми аналізуємо події 30-х років в Україні, то вони легко вкладаються в кліше соціоциду, бо нищилось селянство, як клас, не тільки на території УРСР, але і на територіях інших союзних республік.

І ця трагедія кваліфікується зараз науковцями, як геноцид.

Ми знайдемо багато цікавого в розкритті самої людської сутності, якщо знайдемо відповідь на питання: чому можливі такі тоталітарні режими, які легко беруть на своє озброєння геноцид, соціоцид для утвердження своєї політичної дійсності?

Слід акцентувати увагу на світоглядницькому несприйнятті студентською молоддю, їх моральної і психологічної неготовності до вивчення проблем Голодомору і Голокосту в Україні.

Причини цього, - втілені в історії тяжкого здобуття Україною державної незалежності у XX столітті. Дезорганізація суспільного життя, викликана громадянською війною, соціальні наслідки індустріалізації та колективізації, утвердження тоталітарного політичного режиму, штучної системи пропаганди та агітації, подвійного морального стандарту, - поступово призвели до деформації свідомості, майже всіх верств населення, особливо молоді.

Перехід від тоталітарного до демократичного типу суспільства відбувся після здобуття Україною політичної незалежності, проголошення економічних, соціальних, освітніх і правових реформ. На жаль, реформи себе не виправдали, що спричинило недовіру до них, і до демократії в цілому.

Звідси і ворожість до інших людей, в тому числі і до громадян інших національностей, звідси і інтелектуальна і психологічна непідготовленість до сприйняття жорстокої правди про Голодомор і Голокост в Україні.

В умовах сучасної системної політичної і фінансової кризи в Україні для виправлення цього становища повинна бути підключена вся система державних органів.

К. Є. Кульбачко, Т. Ю. Крушинська

МАЙБУТНІ ФАХІВЦІ ВИЩИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ У ІНТЕРКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

Постановка проблеми та її актуальність. Одним із завдань Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 визначено формування нового громадянина України і світу [1]. Виникає необхідність виховання у майбутніх фахівців полікультурності і формування інтеркультурної компетентності, самосвідомості і толерантності [2; 3]. Вони породжують у освітній галузі потребу формування. Для успішної інтеграції до єдиного культурного простору необхідні спеціалісти, які володіють окрім професійних знань однією або декількома іноземними мовами.

Мета статті - узагальнення та систематизація знань щодо розвитку та становлення полікультурної освіти в Україні, виявити проблеми формування інтеркультурної компетентності.

Виклад основного матеріалу. В останні роки спостерігається підвищення інтересу до проблеми інтернаціоналізації вищої освіти. Мобільність студентів, викладачів, дослідників та адміністрації ВМНЗ є одним з важливих елементів освіти і науки взагалі, є критерієм оцінювання якості освіти. Інтернаціоналізація має стати частиною стратегії розвитку кожного ВМНЗ, на чому наголошує Міністерство освіти і науки України.

Цикл соціально-гуманітарних дисциплін у ВМНЗ реалізує завдання формування системи світоглядних позицій студентів. Значний вплив на цей процес мають такі навчальні дисципліни, як філософія, політологія, соціологія, історія України, правознавство, політична психологія, конфліктологія та інші.

Варто зазначити, що студенти приходять у ВМНЗ із різним або навіть відсутністю уявлення про полікультурність суспільства і необхідність толерантного ставлення до інших народів і їх культури [4].

На мій погляд, однією з проблем опанування іноземною мовою у ВМНЗ була і залишається відверто низька мотивація. Досягнення таких цілей вищої освіти, як цілісний розвиток особистості, удосконалення фахової, соціокультурної та іншомовної підготовки, неможливо без урахування інтеграційних зв’язків як на рівні навчальних програм, так і на рівні взаємодії викладачів усіх дисциплін. У медич-

ній освіті брак комплексних знань із загальноосвітніх дисциплін, у тому числі з іноземної мови, призводить до створення вузьких спеціалістів, які не є справжніми професіоналами.

При обмеженій кількості годин, що відводяться на іноземну мову в медичному вузі, розумне поєднання традиційних методик та елементів дистанційного навчання передбачає велику свободу та творчий підхід до навчання, дозволяє підвищити інтерес до предмета, оптимізувати навчальний процес і, отже, поліпшити результати оволодіння іноземною мовою. Слід зазначити, шо одним із чинників зростання мотивації при вивченні іноземної мови у вищому навчальному закладі є впровадження інноваційних технологій.

Інтеркультурна взаємодія перепадає на позаучбову діяльність, післядипломну освіту. Характерними для сучасної системи підготовки фахівців недоліками можна визначити відсутність державної програми розвитку співпраці з іншими країнами у сфері освіти та відсутність угоди про взаємне визнання документів про освіту. Міжнародне співробітництво у сфері освіти покликане забезпечити інтеграцію національної системи освіти в міжнародний освітній простір.

Співіснування різних культур і виступає як компонент вищої освіти, одна з базових складових професійної підготовки майбутніх фахівців. Потреба у ньому постійно зростає у зв'язку із збільшенням частки іноземних студентів у вищих медичних навчальних закладах України. Наповнення ВМНЗ України іноземними громадянами становить 9,0–38,5% від загальної кількості студентів. Незважаючи на досить тривалий період перебування в Україні, про проблеми міжособистісного спілкування зазначають близько третини іноземних студентів. Це може свідчити, про недостатню готовність українських студентів до сприйняття іноземної культури і відсутність можливості міжособистісного спілкування у зв'язку з недостатнім рівнем знання іноземної мови, що у свою чергу поглиблює складнощі соціалізації студентів – іноземців.

Висновки. Підсумовуючи усе вище сказане, слід зазначити, що кінцевим результатом роботи освітніх закладів має стати людина з почуттям національної і власної гідності, з потребою пізнавати світ, себе, мати сенс власного життя, особистість з високим інтелектом і широким світоглядом, умінням реалізувати себе у майбутньому, умінням адаптуватися до змін і існувати в полікультурному просторі. Одним із важливих аспектів інтернаціоналізації вищої медичної освіти є підготовка майбутніх лікарів до комунікації у полікультурному середовищі. Аналіз науково-педагогічної літератури підтверджують важливість розвитку інтеркультурної компетентності як складової професійної компетентності майбутніх лікарів та виявили низку проблем у цьому процесі.

Список використаних джерел

1.Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 р.р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf. 2.Іванова Д.Г.Місце і роль педагогічної діагностики у підготовці майбутніх у підготовців майбутніх учителів до професійної діяльності в полікультурному освітньому середовищі /Д.Г.Іванова, О.Б.Борисова// Проблеми освіти. - 2012.- №70(Ч.2).- С.145–149. 3.Сидоренко Т.В. Розвиток інтеркультурної педагогіки у Німеччині Т.В.Сидоренко Проблеми освіти. - 2012.- №70(Ч.2).- С.145 – 149. 4.Солодка А. К. Полікультурне виховання старшокласників у процесі вивчення гуманітарних предметів : Автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.07 / Ін-т пробл. виховання АПН України. – К., 2005. – 20 с. 5.Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З.Н.Курлянд, Р.І.Хмелюк, А.В.Семенова та ін. За ред. З.Н.Курлянд. - 2-ге вид., перероб. і доп.- Київ:Навчальна книга - Знання, -2005. – 399 с. 6.Гусева П. Т. Иностранный язык как средство выработки социальной интеркультурной компетентности личности / П. Т. Гусева // Мова і культура : Серія «Філологія» / Ін-т міжнар. відносин Київського ун-ту ім. Т. Шевченка, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні, Фонд культури і мистецтв «Парад Планет». - Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2000 .- Вип. 1. - С. 229-231 .

І. І. Прудченко

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗМІСТУ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: КОНСТРУКТИВІСТСЬКА ТА ІНСТРУКТИВІСТСЬКА СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ

Важливим засадничим моментом для з'ясування природи змісту вищої педагогічної освіти, для наукового обґрунтування необхідності його трансформації і розкриття сутності відповідного трансформаційного процесу на сучасному етапі розвитку вітчизняної вищої педагогічної освіти є розуміння і мотивування теоретико-методологічних основ пропонованої проблеми.

Багатовимірність і неоднозначність виявлення досліджуваної проблеми потребує широкого теоретико-методологічного простору для її розв'язання. Тож при розробці проблеми здійснено спробу інтегрувати важливі для нашого дослідження полярні навчальні стратегії – *конструктивістська й інструктивістська*. Їх обопільне використання спрямоване на внутрішнє узгодження структури змісту вищої педагогічної освіти, що схильна до коливань у межах зазначених протилежних поводжень.

В основі конструктивістської стратегії навчання лежить конструктивістський підхід, що орієнтується на розвиток особистості студента, зміщує акцент з об'єктивного, формалізованого знання, оформленого і поданого через теорії, концепції, моделі на ідеї й уявлення тих, хто навчається. Останні осмислюються, стимулюються, поглиблюються, при необхідності змінюються. Конструктивізм підтримує самостійний пошук суб'єктів пізнання на шляху здобуття ним нових знань чи освоєння нового способу діяльності.

У конструктивістських моделях особливою популярністю користується термін «учіння», що свідчить про внутрішню активність суб'єкта в процесі здобуття ним знання. Навчання ж інтерпретується як процес його виявлення й удосконалення. Загалом конструктивісти вважають знання індивідуальним продуктом, що виникає у результаті конструювальної діяльності суб'єкта пізнання.

Конструктивістська навчальна стратегія відрізняється від інструктивістської рядом ознак: центральним її об'єктом є той, хто навчається; стимулююча, спрямовуюча роль навчального чи дослідницького середовища у навчанні; акцент на організації пізнавального процесу і створення освітнього середовища; навчання не фактам, а способам, за допомогою яких вони здобуваються; роль вчителя як порадника при роботі учня з інформацією і вирішенні проблем; теоретичним підґрунтям визнає теорії індивідуального розвитку і т. д. [1, с. 27-28].

Фундаментом інструктивістської стратегії навчання є інструктивістський підхід. Розглядувана стратегія інтерпретує знання як набір фактів і процедур, що транслюються від учителя (викладача) до учня (студента). Таке знання є об'єктивним (незалежним від його носія); воно потребує точного засвоєння і чіткого відтворення. Саме знання виступає об'єктом прискіпливої уваги інструктивістів. Щодо розвитку пізнавальних здібностей тих, хто навчається, то він відбувається спонтанно, одночасно з загальним розвитком особистості. Завдання освіти – гармонізувати їх у єдиній траєкторії розвитку людини. Інструктивістська навчальна стратегія передбачає наявність супровідних інструкцій, що визначають і нормують освітню діяльність (визначають і становлять зміст навчання). Під «інструкцією» розуміються вказівки щодо дій і вказівки-нарративи (розповіді, результатом яких є доведення понять). Саме на розробку інструктивних матеріалів і способів їх ефективної подачі і спрямовані зусилля інструктивістів. У зв'язку з цим ключову роль в організації навчального процесу відіграє викладач, який покликаний здійснювати інструктування і перевірку відповідності процесу його засвоєння і змісту навчання певним інструкціям. Тобто, той хто навчає має на меті передачу інформації і здійснення контролю якості цієї передачі [1, с. 27; 2].

Термінологічно привабливим для інструктивізму є термін «навчання», який вселяє віру в те, що людину можна навчити шляхом прямого педагогічного впливу, «наповнити» знаннями. Вихованець при цьому мислиться як глина, з якої він ліпиться за бажаним зразком або образом. Процес навчання мислиться як процес створення, збереження і передачі знання.

Схарактеризовані опозиційні стратегії навчання безперечно мають свої як позитивні, так і негативні сторони. Критика обох стратегій основана на критиці їх базових положень, що потребують установлення меж їх адекватності. Однак на сьогодні доведеним є факт, що їх оптимальне функціонування можливе, але лише за умови гармонізації, що відбувається шляхом переходу одного в іншого. Так, конструювання знань відбувається на основі отриманої інформації (у тому числі й у вигляді інструкцій), яка є матеріалом для подальшого конструювання знань. Або ж: той, хто навчається «формує знання на основі досвіду, який організовується інструктивними матеріалами і результати якого він осмислює також за допомогою вчителя чи інструктивних матеріалів» [1, с. 34]. При цьому інструктивні матеріали розглядаються як інструменти, підручний матеріал.

Список використаних джерел

1.Жилин Д. М. Инструктивизм и конструктивизм – диалектически противоположные стратегии обучения / Д. М. Жилин // Педагогика. – 2011. – № 5. – С. 26 – 36. 2.Horn I. Learner-centredness: an analytical critique [Електронний ресурс] / I. Horn // South African Journal of Education. – 2009. –№ 29. – Режим доступу : http://ajol.info/index.php/saje/article/viewFile/47745/34118.

О. М. Макарчук

МІРКУВАННЯ ЩОДО ЗАСАДНИЧИХ ПРИНЦИПІВ ПОБУДОВИ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Методологічна й науково-світоглядна підготовка – важливий чинник загальної тенденції гуманізації освіти, підвищення науково-інтелектуального потенціалу суспільства й особистого практично-духовного розвитку та самореалізації майбутніх молодих фахівців. Слабким же місцем курсу історії української культури є невизначеність засадничих принципів побудови навчального курсу. Головним із них, на нашу думку, є принцип періодизації історії культури взагалі й української зокрема. Він складає підвалини логіки послідовного розгортання всього її змісту, виділення основних етапів (а отже і розділів курсу). Запропоновані останнім часом програми курсу історії української культури здебільшого відверто ігнорують ці підвалини, а тому схожі на набір абсолютно неузгоджених фрагментарних пропозицій.

Проблема періодизації розвитку української культури має два неузгоджених аспекти**:** методологічно-теоретичний і методично-навчальний. Перший стосується об’єктивного процесу й логіки його *виразу*, другий – *викладу* в стислих рамках курсу історії української культури. Отже найперше завдання – більш-менш адекватно узгодити ці два моменти при розробці й практичній реалізації указаного курсу.

Спробуємо, перш за все, певним чином «ієрархізувати» статуси історичних етапів розвитку етнокультури взагалі та української зокрема. Тоді чітко можуть вималюватися й самі засадничі принципи періодизації.

Майже у всіх «історіях» (загальній, політичній, культури, права тощо) ми зустрічаємося з «непорозумінням» історії й передісторії. Здавалося б – чого простіше: розділити на безпосередню історію та передумови. Для культури у цілому момент істини у розподілі розгляду передумов (ще до появи самого субстрату періодизації) та референтних умов уже після його виникнення має місце. І він обґрунтований. Скажімо, українці – не «трипільці», але ж багато культурних елементів і саме окультурене середовище перейшло від них у спадок українцям.

Тому ми маємо підстави вводити «трипільський» період, як і «скіфський». Та не слід забувати, що «власне українська» культура має інший «етапний статус», ніж етапи «передумовні» [3, с. 11].

Головною (і провідною) принциповою засадою побудови курсу історії української культури є з'ясування універсального й своєрідного в ній (ідентифікації). З одного боку слід мати на увазі: окрім того, що культура ніколи не буває нічийною, абстрактно-всезагальною, не існує й абсолютної точки зору на історію взагалі та на історію духовності зокрема. Ніколи поляки, татари, монголи не зможуть відчувати історію в тих самих почуттях, що росіяни, литовці та українці. «Факти» наче ті ж самі, але ставлення до них, ціннісна інтерпретація – зовсім різні [1, с. 8].

З іншого боку, необхідно подолати надто нарізне бачення культурно-історичного процесу України і «зарубіжжя». Для культури поняття «зарубіжності» взагалі виглядає недоречним. Воно не надто пасує навіть для політичної історії. Відчуття «окремішності», «відрубаності», «невсесвітності», провінційно-периферійного стану – ось що нав'язується таким поділом. І в пізнавальному плані це веде до різного сприйняття одночасних явищ і подій власної і закордонної історії взагалі й історії культури зокрема. Тільки через взаємодію культур власного народу й інших народів, особливо тих, що перебували у більш-менш безпосередньому контакті з нами, можна зрозуміти сенси культурно-історичного процесу, ментальні особливості, національний дух. Ніщо не створювалось ізольовано, але й ніщо не твориться без конкретних носіїв (етнічних субстратів перш за все) культури. Отже, головна ідея всього курсу – ідея культурної зумовленості всього історичного життя нашого суспільства в контексті світової взаємодії. До сьогодні домінував протилежний підхід: детермінаційний акцент ставився на економічне й політичне життя [3, с. 18].

Уявити собі ізольовану культуру будь-якої нації наприкінці XX ст. дуже важко. Можна вести мову про «всесвітність» людини, її космізм. З іншого боку, – ***«все***світність» не тотожна «всесвітності». Бо поняття «світового» пов'язане не з заданістю загальносвітовим, а зі здібностями відповіді («відгуку») будь-якої етнокультури на виклики неповноти буття через взаємодію з іншими етнокультурами. «Всесвітня» культура традиційних суспільств трималася на універсально-людському «архетипі», а особливості різних культур диктувалися їхніми етнічними досягненнями.

Застосування принципу єдності унікального й універсального в історії української етнонаціональної культури спирається на ряд принципових положень: врахування «генетичного» і соціокультурного контексту періодизації; недопустимість ігнорування етнічного за рахунок абсолютизації соціального: розуміння того, що соціальну якість буття утворює не матерія, не дух, а культура (світ людиномірних сенсів). Культура – не фізична предметність, не фізичний результат, а самоствердження людини в предметних результатах і засобах, людська якість предметного світу [2, с. 8].

Принцип континуальності забезпечує просторово-часову відповідність і щільність сенсів культури. Особливо слід звернути увагу на просторову й часову взаємодію етнокультур. Текстом їх виступають внутрішньоетнічні стосунки. Контекстом етнокультури є міжетнічна взаємодія. Проблема міжетнічних комунікацій (внутрішніх і зовнішніх) є сьогодні надзвичайно важливою для України, оскільки на її території проживають представники великої кількості етносів і етнічних груп, а оточують її також багато різноетнічних народів. А міжетнічні контакти далеко не завжди приносять позитивні результати для всіх взаємодіючих етносів.

Принцип контекстуального підходу суттєво корелює лінійність причинного зв'язку. Справді, в якому контексті розглядати поступ української культури? Виникає кілька принципових суттєвих питань – хто чи що є суб'єктом культурно-історичного процесу і якого саме: «світового», «регіонально-планетарного» чи етнонаціонального? Як немає інтернаціонального, коли немає націй, так же – не існує

«світової» культури поза національно-етнічними субстратами її. Світова культура не є певною, тим більше повною, сумою окремих «етнокультур», їх тотальним вектором. «Загальнолюдські» цінності завжди переломлені через власний досвід народу, через його ментальність, через етнічний «архетип». І саме цей досвід, життєво пов'язаний з конкретними умовами і особливостями існування етносу, є культуротворчою силою, результати якої притікають до всезагальних досягнень. Тож субстратом (носієм головних властивостей – атрибутів) культури є всі народи і жоден із народів, навіть із тих, що проголошують себе «месіянськими», богообраними, великими тощо. І це має бути покладемо базовим принципом побудови єдиного курсу світової та української культури, який історично відтворює найбільш суттєво важливі взаємозв'язки етнокультури українців, починаючи з праслов'янських їх коренів, з іншими етносами одного «культурного кола». Саме у взаємодії українська культура буде виступати об'єктивніше, рельєфніше, самобутніше. Легше буде помітним, де вона відбиває сяйво чужих (інших) культур, де ретранслює світло більш розвинених менш розвиненим, де сама світить іншим і собі самій.

У взаємодії етнічних культур поступово розкриватиметься і конкретний зміст «світової» культури. Вона не є загальною абстракцією, вона отримує реальність буття саме як інтеграція різноетнічних культурних досягнень.

Отже, для відтворення системного значення будь якого закінченого «уривка культури», що володіє властивістю цілісності, треба мати весь контекст української культури, щільно континуально вмонтованої в регіональний (європейський, «західний») та світовий контекст.

Завершуючи розгляд принципів періодизації розвитку української культури, слід зазначити, що в часи становлення Української незалежної держави ми намагаємося підходити й аналізувати його як громадяни незалежної суверенної країни, дотримуючись нового погляду на вітчизняну історію. Цей погляд значно відмінний від концепцій як радянської, так і української народницької періодизації. Основою нашого підходу до цього важливого й архіскладного питання сучасності є об'єктивно-логічний, історико-філософський аналіз подій і явищ, що мали місце упродовж усієї історії української культури від її витоків і до сьогодення. Досвід викладання та вивчення української культури виправдовує такий підхід, визначає його плідність і доцільність.

Чотирикратно переобряджалась українська душа, і таки ж радикально перевтілилась. Хоча всі типи «душі» і сьогодні знаходяться у резонансі: архаїчно-землеробський, візантійсько-руський (середньовічний), ренесансно-бароковий, класично-модерновий (сучасний, також і постмодерновий). Магнітом душі тої завжди була земля, а географічним центром землі – Київ [2, с. 14].

Список використаних джерел

1.Свідзінський А. В. Це складне національне питання / Свідзінський А. В. – К.: Фундація ім. О. Ольжича. Видавництво ім. О. Теліги, 1994. – 69 с. 2.Соболь П. П. Українська духовність [частина 1] / П. П. Соболь // Вересень: науково-методичний, інформаційно-освітній журнал. – 2002. - № 2. – С. 10 – 15. 3.Соболь П. П. Принципи періодизації історії української етнонаціональної культури: навчально-методичний посібник / П. П. Соболь, О. М. Макарчук. – Миколаїв: НУК, 2016 [на електронному оптичному диску DVD-ROM. Об'єм даних 1457 кб. Тираж 15 прим. Вид. № 22. Зам. № 2.

Н. П. Москальова

ПЕДАГОГІЧНЕ СУЗІР'Я

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка пишається своєю історією, видатними викладачами. За 86 років своєї історії через горнило навчального закладу пройшли понад 55 тисяч випускників, які стали окрасою своєї батьківщини. Виховати достойних громадян

країни – велика заслуга всього творчого колективу. Колектив викладачів протягом десятиліть зберігає унікальний науковий потенціал і багаторічні педагогічні традиції, продовжує давати молоді освіту вищого ґатунку. Слава університету в його випускниках, серед яких відомі державні діячі, представники влади всіх рівнів, видатні вчені, керівники підприємств, організацій та установ.

На жаль, з нами немає уже багатьох із тих, хто вніс значний вклад в розвиток університету, в підняття його величності і перетворення в один із кращих навчальних закладів не тільки м. Харкова, а і України в цілому.

Тільки за останні кілька років від нас пішли:

Амбросов Володимир Якович, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент УААН, завідувач кафедри; Басін Володимир Самойлович, доктор технічних наук, професор; Белебеха Іван Олексійович, доктор економічних наук, професор; Бойко Іван Григорович, кандидат технічних наук, професор, завідувач кафедри; Заїка Петро Митрофанович, доктор технічних наук, професор, академік НААН України, завідувач кафедри, проректор з НДР; Кириченко Василь Олександрович, кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри; Ковтун Юрій Іванович, доктор наук, професор; Кучеренко Сергій Іванович, кандидат технічних наук, професор, завідувач кафедри; Манчинський Юрій Олексійович, доктор технічних наук, професор; Мірошник Олександр Володимирович, кандидат технічних наук, професор, завідувач кафедри, декан факультету; Петруша Євген Захарович, доктор сільськогосподарських наук, професор; Пилипенко Микола Семенович, кандидат технічних наук, професор, завідувач кафедри; Рижков Василь Григорович, доктор економічних наук, професор; Савченко Петро Ілліч, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри; Тіщенко Леонід Миколайович, доктор технічних наук, професор; академік НААН України, ректор університету у 2012-2016роках.

В університеті відроджена традиція шанування тих, хто впродовж десятиліть працював в нашому університеті. В цьому році на вечорі «Педагогічне сузір'я» шанували Солошенко Олексія Васильовича, Турченко Михайла Михайловича, Троянова Миколу Микитовича, Сандомирського Михайла Григоровича.

Впродовж 40 років працював в нашому університеті Солошенко Олексій Васильович, кандидат сільськогосподарських наук, професор.

Він народився 18-го вересня 1937 року в селі Козіївка Краснокутського району Харківської області в сім'ї селянина. Випускник Харківського сільськогосподарського інституту імені В.В.Докучаєва 1961 року. Після закінчення аспірантури цього ж інституту успішно захистив кандидатську дисертацію і через деякий час (з 1975 року) перейшов працювати в ХІМЕСГ на кафедру основ агрономії і хімії. В університеті він став доцентом, професором, завідувачем кафедри, деканом факультету. Олексій Васильович протягом 24 років виконував обов'язки декана, спочатку загально інженерного факультету, а потім переробки та зберігання сільськогосподарської продукції. Виховав тисячі студентів, які стали організаторами і керівниками сільськогосподарського виробництва і завжди з вдячністю згадують свого декана.

Майже 50 років було пов'язане життя з нашим університетом Турченко Михайла Михайловича, кандидата економічних наук, професора. М.М.Турченко народився 2-го травня 1922 року у місті Охтирка Сумської області. Учасник Вітчизняної війни, танкіст, орденоносець – нагороджений Орденом Слави та двома Орденами Вітчизняної війни.

Випускник 1951 року Харківського сільськогосподарського інституту по спеціальності «вчений агроном-лановик». З 1968 року Михайло Михайлович працював у нашому університеті на кафедрі економіки та організації сільськогосподарського виробництва. Саме тут йому було присвоєно вчене звання професора кафедри; він активно займався науковою роботою, виконував обов'язки наукового керівника науково-дослідної роботи «Стратегічна ринково-підприємницька трансформація внутрішнього середовища сільських агломерацій Богодухівського райо-

ну», здійснював наукове керівництво аспірантами. Йому належить понад 250 опублікованих наукових праць. Михайло Михайлович користувався значною повагою студентів, викладачів, співробітників. Був Вихователем студентської молоді з великої букви, керівництво постійно ставило у приклад молодим викладачам.

Одним із поважних викладачів університету, який віддав нашому навчальному закладу 50 років свого життя, був Троянов Микола Микитович, кандидат технічних наук, професор, який довгий час пропрацював спочатку деканом факультету заочної освіти, а з 1991 року – проректором з заочного навчання. Троянов Микола Микитович народився 6 січня 1938 року в с.Уруса Глушківського району Курської області в сім'ї колгоспника. Закінчив Куп'янський сільськогосподарський технікум. Працював у Краснодарському краї, з 1957р. по 1960р. проходив службу в радянській армії. По закінченню ХІМЕСГ у 1965 р. 5 років працював головним інженером колгоспу «Перемога» Бєлопольського району Сумської області. Вже в колгоспі проявив свої організаторські здібності. Перші відзнаки трудової та громадської діяльності він одержав саме в цей час. Його було нагороджено ювілейною медаллю «За доблесну працю», обрано делегатом Третього Всесоюзного з'їзду колгоспників. У 1970 році він вступив до аспірантури нашого університету і з цього часу його життя було пов'язане з ХІМЕСГ- ХНТУСГ. Тут він захистив дисертацію, став кандидатом технічних наук, доцентом. З 1991 року Микола Микитович працював на посаді професора кафедри технічних систем і технологій тваринництва імені Б.П.Шабельника. І працював до свого звільнення у 2013 році.

60 років свого життя віддав нашому університету Сандомирський Михайло Григорович, кандидат технічних наук, професор кафедри тракторів і автомобілів. Він народився 17 травня 1923 року в сім'ї службовців у м.Харкові. З 1941р. - студент Воронізького авіаційного інституту(м.Ташкент). Після звільнення рідного міста перевівся до Харківського авіаційного інституту на двигунобудівельний факультет, по закінченню якого у 1948 році за направленням працював на Харківському тракторному заводі на посаді старшого інженера. У 1952 р. успішно захистив кандидатську дисертацію, деякий час працював в Харківському зоотехнічному інституті. З 1955р. перейшов на роботу в ХІМЕСГ. Пройшов шлях від викладача до професора кафедри, виховав не одне покоління науковців. Він створив в університеті наукову школу «Дизельна паливна апаратура», яка відома своїми досягненнями не тільки в Україні. Михайло Григорович за свої творчі досягнення був визнаний колективом університету Кращим науково-педагогічним працівником 2007-2008 навчального року.

Плідна праця, безмірна повага до студентів, колег, професіоналізм та готовність прийти на допомогу цих викладачів неодноразово протягом творчого наукового життя були широко відзначені. Вечір «Педагогічне сузір'я», на якому були присутні студенти університету, викладачі, колеги з інших внз м.Харкова, засвідчив велике виховне значення для молоді таких заходів.

Н. В. Стефіна

ТВОРЧА АКТИВНІСТЬ – ІНТЕГРАТИВНА ЯКІСТЬ ОСОБИСТОСТІ: СУТНІСТЬ, ЗМІСТОВНІ ОЗНАКИ, ДОЦІЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ.

У час глобальних перетворень, появи нових соціально – економічних відносин, інтеграції України у світовий освітній простір одним із найактуальніших завдань сучасного суспільства є формування творчої активності особистості. Саме така особистість є справжнім творцем історії, оскільки увесь шлях, пройдений людством, – це безперервний процес творіння.

Головним завданням гуманізації та демократизації вітчизняної освіти є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості, формування поко-

ління, яке здатне вчитися протягом усього життя, продуктивно розв'язувати нагальні проблеми сучасності, розвивати цінності громадського суспільства [2, с. 4-6].

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз філософських, психолого – педагогічних джерел дозволяє зробити висновок про те, що сучасною наукою накопичено значний фонд ідей, спираючись на які можна успішно розв'язувати проблеми формування творчої активності особистості. Ці ідеї містяться у наукових працях А. Андрєєва, Л. С. Виготського, Ю. М. Кулюткіна, М. О. Лазарєва, О. В. Лобової, В. І. Лозової, Н. В. Пальохи, Н. О. Половнікової, С. О. Сисоєвої, Н. В. Стефіної, В. О. Сухомлинського, Т. І. Шамової, Г. І. Щукіної та інших. Вони зазначали, що визначальною рисою творчої особистості є її творча активність, яка розглядається як інтегративна характеристика особистості, в якій, з одного боку, відображені нові глибокі утворення у структурі особистості (творчі потреби, мотиви, вимоги), а з іншого – знаходять своє вираження якісні зміни в діяльності, яка стає цілеспрямованішою, неординарною, оригінальною, продуктивнішою.

Мета статті полягає у дослідженні сутності, змістовних ознак творчої активності особистості, обґрунтуванні нагальності та доцільності її формування.

Виклад основного матеріалу. Проблема формування творчої активності особистості досліджується філософами, психологами, педагогами, музикознавцями, педагогами – музикантами. Спроби філософського осмислення людських здібностей можна знайти в працях філософів початку нашої ери Аврелія, Галена, Августіна, Фарабі, Ібн Сіни, Фоми Аквінського, але і в сьогоденні вони залишаються актуальними. У дисертаційних дослідженнях Г. Батіщева, В. Бовенка, Г. Давидової, М. Злотіної, В. Іванова, К. Крамара, В. Межуєва, Б. Новікова дана проблема досліджується у загальнофілософському аспекті.

У психолого – педагогічний науці загальні питання формування творчої особистості, процес творчості, сутність творчої діяльності, її етапи досліджували Г. Альтшуллер, І. Бех, Л. Виготський, А. Горальський, Г. Костюк, В. Крутецький, М. Лазарєв, О. Леонтьєв, О. Лук, А. Матейко, Н. Пальоха, Я. Пономарьов, В. Розумовський, С. Рубінштейн, Н. Стефіна, О. Тихомиров, В. Шубинський.

Серед праць музикознавців, в яких розглядалися проблеми ефективного формування творчої активності особистості можна виділити роботи Л. Бочкарьова, Г. Когана, В. Медушевського, Є. Незайкінського, І. Петрушина, Г. Ципіна.

В розробку педагогічних проблем, пов'язаних з розвитком творчої активності особистості, значний внесок зробили вітчизняні та зарубіжні педагоги – музиканти Б. Асаф'єв, Н. Гродзенська, О. Лобова, В. Шатська, С. Шатський, Б. Яворський.

Аналіз засвідчує продуктивність окремих поглядів зарубіжних дослідників: Дж. Келлі, А. Маслоу, К. Роджерса, Г. Олпорта, Е. Фромма. Вони підкреслюють вихідну пізнавальну позицію особистості, вважаючи, що людина діє як дослідник у повсякденному житті. Дж. Келлі зауважує, що саме дослідницька якість дозволяє людині творити власну долю, «завжди прагне до майбутнього через вікно теперішнього» [9, с. 15].

Так А. Маслоузазначає, що на визнанні пріоритету творчої сторони в людині будуються певні погляди: «Творчість – універсальна функція людини, яка веде до всіх форм самовираження» [1, с. 36].

Розглянемо в чому ж полягає сутність творчої активності особистості.

«Активність» (від латинського) – діяльність, енергійність, ініціативність. Активна людина прагне до живої участі у всьому [4, с. 9]. Якісний рівень активності, на нашу думку, завжди визначається через діяльність.

У довідниковій літературі поняття «творчість» трактується як діяльність людини, що спрямована на створення нею якісно нових, невідомих їй раніше духовних або матеріальних цінностей [4].

В. Сухомлинський зазначав, що «творчість – це не сума знань, а особлива спрямованість інтелекту, особливий взаємозв'язок між інтелектуальним життям

особистості та проявом її сил в активній діяльності» [8, с. 46].

На нашу думку, «творчість» у будь-яких виявленнях, – це складний сплав усвідомлених дій, чіткого розрахування та інтелектуальних прозрінь.

Розглядаючи творчість, творчу активність слід, на наш погляд, визначити, що являє собою творча особистість.

У словнику – довіднику поняття «творча особистість» визначається як індивід, який володіє високим рівнем знань, потягом до нового, оригінального, який уміє відкинути звичайне, шаблонне [5, с. 164].

Ми вважаємо, що творча особистість – це така особистість у якої поєднуються внутрішня потреба творити із розумінням суті справи, знаннями та вміннями відповідною обдарованістю. Це цілісна людська індивідуальність, яка виявляє творчі здібності, творчу мотивацію, творчі вміння.

«Діяльність» - це зовнішньо – фізична та внутрішньо – психічна активність, тому і дії можуть бути як зовнішніми так і внутрішніми [5, с. 304]. Діяльність, що має творче спрямування є «творчою діяльністю», в результаті якої «породжуються» якісно нові матеріали, технології та духовні цінності, що змінюють на краще життя людини [6].

Філософське тлумачення поняття «творча активність» ґрунтується на основі теорії діяльності в результаті якої створюються нові оригінальні цінності, що мають значення як для окремого індивіда, так і для суспільства в цілому [9, с. 474].

«Творча активність» за М. О. Лазарєвим [1], О. В, Лобовою [2] – це індивідуально – психологічна властивість будь – якого виду творчої діяльності (створення, виконання, слухання), яка виявляється в творчому художньому прочитанні й глибокому переживанні музичних образів.

Узагальнюючи вищесказане ми вважаємо, що «творча активність» - це інтегративна (від лат. Integratio – повторення, відновлення; об’єднання окремих частин в єдине ціле, взаємозв’язок, взаємопроникнення) якість особливості, яка є найвищим рівнем активності особистості та виявляється у здатності активізувати її природні задатки і здібності, вмінні самостійно, нестандартно, неординарно мислити, генерувати власні ідеї за умови відповідної мотивації та високого розвитку психічних процесів.

Творча активність досліджується як складна структурно – динамічна система. Важливими характеристиками творчої активності як особистісної структури є динамізм, «внутрішня рухливість», саморух, саморозвиток (Б. Г. Ананьєв, Д. Б. Богоявленська, К. К. Платонов, М. Г. Ярошевський). Отже творча активність є надзвичайною складовою діяльністю людини.

На основі вивчення та аналіза наукових досліджень ми виявляємо наступні змістовні ознаки творчої активності, вона є: 1) діяльністю, що полягає у виробництві істотно нового: речей або способів (програм, технологій) діяльності, спрямованої на задоволення потреб людини у створенні нових духовних і моральних цінностей; 2) оригінальною як процес, в якому завжди застосовуються нові засоби або нові програми діяльності; 3) комбінуванням, створенням нових корисних комбінацій з елементів різних систем в генетичному плані; 4) процесом, що полягає в постановці і розв’язанні проблем, нестандартних завдань; 5) вищим видом діяльності людини, вона є первинною по відношенню до виконавської діяльності; 6) єдністю духовної і матеріальної творчості, ідеальне перетворення передує матеріальному.

Ми вважаємо, що творча активність особистості – інтегративна якість індивіда, представлена надзвичайно широким спектром інтелектуальних емоційних, характерологічних властивостей, що забезпечують можливість особистості діяти творчо під час розв’язання будь – якої проблемної ситуації або навчального завдання і гарантують оригінальність, ефективність та позитивний результат даної творчої діяльності.

Висновки. У процесі творчої діяльності людина не тільки змінює світ, а й змінюється сама. Щоб людина могла самостійно пізнавати навколишній світ, її треба

цьому вчити, що в свою чергу, вимагає формування у особистості творчої активності як головної умови творчої діяльності.

Список використаних джерел

1.Лазарєв М. О. Педагогічна творчість: Навч. посібник. – 2-е вид., доп. і перероб. / М. О. Лазарєв. – Суми : ФОП Цьома С. П., 2016. – 294 с. 2.Лобова О. В. Формування основ музичної культури молодших школярів: теорія і практика: [Монографія] / О. В. Лобова. – Суми : ВВП «Мрія» ТОВ, 2010. – 516 с. 3.Національна доктрина розвитку освіти України у XX столітті // Освіта України. – 2010. – № 9. – С. 4-6. 4.Нечволод Л. І. Сучасний словник іншомовних слів / Л. І. Нечволод. – Харків ТОРСІНГ ПЛЮС, 2009. – 517 с. 5.Психология. Словарь / Под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – М. : Политиздат, 1990. – 167 с. 6.Роменець В. П. Психологія творчості: Навч. посібник для університетів / В. П. Роменець. – К., 2001. – 304 с. 7.Стефіна Н. В. Педагогічна скринька майбутнього вчителя: Навчальний посібник для студентів, аспірантів, викладачів, методистів, керівників практики середніх та вищих педагогічних навчальних закладів, вчителів шкіл різного типу / Н. В. Стефіна. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2006. – 328 с. 8.Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям / В. А. Сухомлинский. – М. : Педагогика, 1990. – 43 с. 9.Філософський словник / Під ред.. В. І. Шинкарука. – 2-е вид, перероб. і доп. – К. : Голов. Ред. УРЕ, 1986. – 474 с. 10.Ylass R. Paulo Freire's philosophy of praxis and foundations of libevation education / R. Ylass // Education Researcher/ - 2001/ - Vol. 30 (2). – P. 15.

О. О. Тверда

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Самостійність як якість особистості набуває важливого значення у контексті викликів сучасності. Найбільш сприятливим періодом у вихованні самостійності особистості є молодший шкільний вік.

Проблема виховання самостійності особистості була предметом наукових досліджень Н.Бочкіної, М.Громцевої, О.Ігнатової, Б.Кобзаря, К.Корнілова, І. Огороднікова, П. Підкасистого, Т. Піддубської, В. Селіванова, О. Савченко, З. Шабаліної та ін.

У «Психологічній енциклопедії» самостійність трактується як «вольова якість особистості, що полягає у вмінні за власною ініціативою ставити перед собою цілі, без сторонньої допомоги знаходити шляхи їх досягнення та виконувати прийняті рішення» [6, с.424].

Тлумачення поняття «самостійність» дав С. Гончаренко в «Українському педагогічному енциклопедичному словнику»: «Самостійність – одна з властивостей особистості. Характеризується двома факторами: 1) по-перше, сукупністю засобів – знань, умінь і навичок, якими володіє особистість; 2) по-друге, ставленням особистості до процесу діяльності, її результатів і умов здійснення, а також зв'язками з іншими людьми, які складаються в процесі діяльності» [2, с.443].

Самостійність не є вродженою якістю, вона формується по мірі дорослішання дитини, і на кожному віковому етапі має свої особливості.

Відтак, віковими особливостями дітей 1–4 класів можна вважати такі: незначний соціальний та моральний досвід, підвищену емоційність, вразливість і водночас пластичність до морально-етичних впливів, імпульсивність та безпосередність поведінки дитини, бажання постійно розширювати коло спілкування. Тому узгодження поведінки та усвідомлення моральних явищ життя характеризуються емоційними узагальненнями, аналізом ситуацій та вчинків, які відповідають загальнолюдським етичним цінностям. Розрив між знаннями моральних принципів і відповідною поведінкою – найхарактерніша властивість дитини цього віку [4,с.17].

Психологічною особливістю молодших школярів є те, що їхній внутрішній світ ще недостатньо змістовний і відстає від темпу зовнішньої діяльності, хоча саме він складає основу морального розвитку. Саме тому виховні зусилля дорослих

повинні бути спрямовані на внутрішню діяльність дітей.

Основою розвитку самостійності у молодшого школяра є довільна поведінка, яка складається до кінця дошкільного віку.

Головна особливість розвитку особистості у цьому віці – зміна соціальної позиції. Дитина приступає до систематичного навчання, стає членом шкільного і класного колективу, змінюються її взаємини з дорослими, головним авторитетом для молодшого школяра здебільшого стає вчитель та вихователь, які формують у нього позицію учня, підводять до розуміння нових обов'язків. Саме в цей період відбувається процес входження дитини колектив, який змінює і поглиблює систему її взаємин з навколишньою дійсністю, що впливає на характер і зміст емоцій. Формуються провідні якості самостійності, характерні для учнів молодшого шкільного віку: організованість, ініціативність, незалежність, відповідальність, прогностичність. Тенденція до здійснення самостійних вольових вчинків на основі засвоєння моральних принципів та норм, моральних переконань та звичок відображається у саморегуляції [2, с.19].

Вихованець прагне домогтися взаєморозуміння з дорослими і співпереживання, що дозволяє дітям використовувати погляди й оцінки дорослого як керівництво до дії.

Психологи пов'язують самостійність школярів з навчальною та трудовою діяльністю, повсякденною поведінкою. Це дає підстави відзначити деякі суттєві положення. По-перше, самостійна поведінка дитини будь-якого віку принципово відрізняється від її стихійної поведінки. За самостійністю дитини завжди стоять керівна позиція та вимоги з боку дорослих. У міру розвитку дитини ця позиція стає дедалі менш відкритою, а дитина, звикаючи виконувати вимоги дорослих, починає орієнтуватися на останніх як на певні зразки поведінки. Лише на основі вироблених умінь та навичок, що відповідають вимогам дорослих, може бути вихована самостійність як найцінніша риса особистості. Якщо такі вміння та навички не сформовані, то надання дитині самостійності призводить лише до стихійної поведінки, порушення суспільних вимог. По-друге, рівень самостійності дітей (і,відповідно, вимоги, до неї) зростає в міру розвитку їх можливостей [3, с.105].

Самостійність учнів початкової школи формується більш успішно, якщо настанови педагога, його роз'яснення поєднуються із самостійними діями дітей, і прояви самостійності не гальмуються зайвим опікунством, а заохочуються та стимулюються, і при цьому велику роль грають емоції успіху-неуспіху. Успіхи викликають у дитини підйом, почуття задоволення, гордості, спонукають до нових звершень. Умовою ж позитивного переживання (стану), необхідного для формування самостійності, є похвала: позитивна оцінка особистості дитини, а не просто позитивна оцінка результатів його діяльності. Вихованцю хочеться, щоб дорослі розділили з ним радість. Тому дитина дуже гостро переживає невдачі, пов'язані з недостатньою якістю виконання доручення. У слові «сам» реалізуються потреби і позиція, мета і мотиви, стимули і очікування довіри з боку дорослого. Учні початкової школи хочуть піклуватися про молодших, прагнуть спілкуватися, діяти, брати участь у спільних справах зі старшими та дорослими; хочуть турбуватися про природу та тварин, змагатися з іншими; вони схильні до прояву власного «Я» [5, с.20].

Таким чином, врахування вікових психолого-педагогічних особливостей учнів молодшого шкільного віку має стати одним із факторів вибору тих чи інших методів та форм виховання самостійності.

Список використаних джерел

1.Бех И.Д. Психологические основы нравственного развития личности / И.Д. Бех. – К.: Знання, 2002. – 173 с. 2.Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник / С.У. Гончаренко. – 2-ге вид., доповн. і виправлене. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 552 с. 3.Культурно-психологічні закономірності соціального розвитку особистості в онтогенезі / Білорус.держ.пед. ун-т ім. М. Танка; редкол.: Л.А. Кандибович [та ін.]; відп. ред.: Є.І. Комкова

[та ін.]. –Мн.: БГПУ, 2009. - 139 с. 4.Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів» [Електронний ресурс]. – // Міністерство освіти, науки, молоді та спорту України – Текст. дан.– Режим доступу: http: //www.mon.gov.ua/index.php/ua/component/search. 5.Пріщенко А. Психолого-педагогічні засади виховання самостійності в учнів початкової школи у світлі особистісно-орієнтованого виховання / А. Пріщенко // Збірник тез наукових доповідей студентів Бердянського державного педагогічного університету на Днях науки 14 травня 2015 року. – Том 1. Педагогічні науки. – Бердянськ : БДПУ, 2015. – С.18–20. 6.Психологическая энциклопедия / Под ред. Р. Корсини, А. Ауэрбаха. – СПб.: Питер, 2006. – 1096 с.

В. П. Бурмага, В. І. Кабанов

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА СТУДЕНТА-ІСТОРИКА ЯК ПЕРШИЙ КРОК ДО САМОСТІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний випускник ВНЗ повинен володіти чітко визначеними компетентностями, які являють собою певну динамічну комбінацію знань, вмінь і практичних навичок. Саме вони разом з іншими індивідуальними якостями визначають здатність особи успішно здійснювати професійну або подальшу навчальну діяльність. При такому підході невід'ємною складової навчання студентів є практична підготовка, яка покликана удосконалити отримані у ході теоретичного навчання історичні та психолого-педагогічні знання під час їх застосування в навчальному процесі середньої школи. Саме у такий спосіб студенти історичного факультету отримують первинний досвід практичної педагогічної діяльності й трапляється так, що нерідко саме в цей період остаточно формується професійна спрямованість молодої особистості.

Традиційно склалося, що на історичному факультеті упродовж багатьох років викладання дисциплін методичної підготовки здійснюється науково-педагогічними працівниками кафедри східноєвропейської історії, які на підставі рішення методичної ради факультету опікуються також організацією й проведенням педагогічної практики наших студентів.

У 2016-2017 навчальному році з 16 січня по 11 лютого 2017 р. педагогічну практику проходили 72 студенти 4 курсу історичного факультету, які навчаються за напрямом підготовки «Історія». Згодом, починаючи з 30 січня до когорти наших вчителів-практикантів приєдналися 10 студентів, які навчаються за спеціальністю «Історія та археологія» ОКР «Спеціаліст». Їхня практика тривала до 25 лютого 2017 р. Організація практики відбувалася за перевіреною традиційної схемою й розпочалася з установчої конференції, у ході якої студенти прослухали ретельний інструктаж і отримали роз'яснення. Серед таких, ознайомлення зі змістом і завданнями педагогічної практики, правами і обов'язками вчителя-практиканта (саме такий статус мають студенти під час перебування на практиці), особлива увага приділялася питанням техніки безпеки, надавалися детальні роз'яснення щодо наповнення студентських звітів за підсумками практики та зразки звітної документації [1, с. 3-26]. Після оголошення наказу ректора про направлення студентів на практику, вони отримали призначення до відповідного навчального закладу та представилися керівнику практики від факультету, які провели персональні інструктажі щодо дій в перший день практики. Оскільки кожний науково-педагогічний працівник здійснює керівництво в декількох навчальних закладах, то важливо правильно спланувати початок практики й своєчасно представити студентів.

У поточному навчальному році база педагогічної практики формувалася на підставі однорічних договорів, укладання яких здійснювалося в жовтні-листопаді 2016 р. В результаті основу склали комунальні заклади освіти середні загальноосвітні школи м. Дніпра (13 шкіл), були задіяні чотири навчально-виховні комплекси, два навчально-виховні комплекси – ліцеї та два навчально-виховні об'єднання.

Крім того, до бази практики належало сім шкіл в районах Дніпропетровської області та м. Енергодар Запорізької області. Проходження педагогічної практики за межами міста допускається, як правило, з метою заохочення найуспішніших студентів факультету та тих, хто вже працює або планує найближчим часом працювати в цих школах. Ще однією особливістю стало те, що чотири студенти 5 курсу педагогічну практику проходили на базі Машинобудівного коледжу ДНУ імені Олеся Гончара під керівництвом викладача-методиста, кандидата історичних наук Терновського А. М., випускника історичного факультету нашого університету. Зазначимо, тут навчальний процес має суттєві відмінності від середньої загальноосвітньої школи, але це не стало на заваді успішного проведення практики.

Педагогічна практика розпочалася вчасно, усі студенти у визначені терміни приступили до реалізації її програми. Тут передбачається детальне знайомство з навчальним закладом, його внутрішнім розпорядком, адміністрацією, педагогічним колективом та особливо вчителем історії. На це відводиться перший день. Упродовж першого тижня планується відвідування уроків історії, знайомство з учнями, психолого-педагогічні спостереження за класом, вивчення особливостей діяльності вчителя історії та складання календарного плану педагогічної практики (погоджується з двома керівниками). В цьому році перший тиждень практики пройшов успішно й ніяких особливих труднощів не виникало. Починаючи з другого тижня, в залежності від рівня теоретичної підготовки студентів, а в деяких випадках через виробничу необхідність, після визначення структури та підбору методів навчання студенти почали залучатися до проведення окремих елементів і пробних уроків. Згодом після отримання першого досвіду й належної підготовки розпочалися відкриті уроки, які проводилися в присутності двох керівників практики.

В межах однієї публікації складно навести детальний аналіз усіх відкритих уроків, тому обмежимося виділенням лише характерних помилок і труднощів, з якими стикнулися вчителі-практиканти. Незважаючи на детальне теоретичне висвітлення теми «Урок – основна форма організації навчання» [2, с. 207-231], організація й зміст проведених студентами уроків не завжди відповідали місцю цього уроку в темі, його меті та завданням. Часто-густо недосконалою виглядала структура самого уроку або окремі його елементи, їх послідовність (актуалізація і мотивація навчальної діяльності, узагальнення і систематизація знань, умінь і навичок, підведення підсумків уроку). Доволі таки важливою проблемою, з якою стикаються студенти, стало правильне використання часу. Мали місце випадки, коли уроки закінчувалися раніше визначеного терміну або інструктаж домашнього завдання надавався після дзвінка і не всі діти записували його в щоденник.

Існують певні типові зауваження щодо змісту уроків. Так, мали місце випадки, коли наші студенти практично ігнорували або дуже неефективно використовували наочність (портрети історичних діячів, картини, ілюстрації в підручниках), не коректно підбирали матеріал або його обсяг для різних етапів уроку, втрачали зв’язок нового матеріалу з пройденим, вчителі-практиканти нерідко мали проблеми з мовою (тон, правильність мовлення, інтонація, емоційність й т. ін.), демонстрували недостатній рівень власних знань з теми.

Тут, безумовно, слід враховувати й об’єктивні причини. В багатьох школах відсутні настінні карти і тому практиканти працювали з картами в підручниках та з атласами. Існує й інший «бік медалі»: деякі навчальні заклади добре оснащені, а студенти не мають твердих навичок використання, наприклад, інтерактивної дошки. У той же час, не завжди правильно й у повному обсязі використовувалися «крейдові дошки» для написання хронологічних дат, термінів, географічних назв, історичних діячів та інше. Деякі студенти забували оцінювати учнів і виставляти оцінки.

Окремі наші студенти за короткий період практики змогли продемонструвати свої знання та уміння й доволі успішно провели низку уроків. До таких належить Семенюк Н., яка під час проведення відкритого уроку в СЗШ №10 на тему «Козаць-

ко-селянські повстання у 20-30-ті рр. XVII ст.» змогла налагодити успішну комунікацію з учнями й усіх залучила до активної пізнавальної діяльності. Вивчення нового матеріалу супроводжувалося складанням таблиці про причини повстання та велася хронологія подій. Звернувшись до підручника, учні під керівництвом учителя визначили умови Куруківської угоди. Під час уроку були задіяні дошка, наочність (портрети, карти), але під час осмислення вивченого матеріалу практикантка застосувала новий для учнів прийом у вигляді лотерейних білетів, за відповідь на які нараховувалися бали. І хоч дисципліну в класі їй утримати не вдалося (вчитель допомогла «навести порядок»), урок в цілому виявився вдалим. Ще одним успішним можна назвати урок Заболотньої Т. (СЗШ №19) на тему: «Київська Русь за часів Володимира Великого», який мав вдалу конструкцію, містив усі компоненти. На уроці використовувалась карта, портрети, дошка (терміни, дати, схема, таблиця реформ Володимира), учні читали заздалегідь підготовлені доповіді. Такий урок сподобався не тільки дітям, а й присутньому вчителю-методисту.

Доцільно також відзначити відкриті уроки, проведені Карандашом О. (СЗШ № 123) та Дикою Т. (НВК № 33). Ці студенти мали дуже різні можливості щодо технічного забезпечення уроків, але обоє доволі успішно справилися з поставленою задачею й продемонстрували неабияку схильність до педагогічної роботи. В короткий термін змогли підготувати й провести уроки, в ході яких використовували відмінні джерела інформації, але пізнавальна діяльність учнів залишалася на високому рівні упродовж усього уроку. Своєю інтонацією, манерою подачі матеріалу, взаємопов'язаністю усіх етапів уроку, логікою й доступністю викладення матеріалу, індивідуальною роботою з учнями інтерес до нової теми підтримувався безперервно.

Підсумки педагогічної практики були підведені в ході конференції, яка відбулася 28 лютого 2017 р, за участю декана історичного факультету професора Світленка С. І. Своїми думками після місяця роботи в школі поділилися також студенти. Їх виступи були присвячені перебігу практики, складнощам роботи з дитячим колективом, першим самостійним уроком і виховним заходам, ставленню шкільних вчителів до практикантів. Кидається в очі емоційність виступів багатьох студентів, які навіть після закінчення педагогічної практики продовжували перебувати під доволі потужним враженням (переважно позитивним). Окремі групи студентів підготували стінні газети й супроводжували свої виступи фотознімками.

Зазначимо, найприємнішим моментом для викладачів кафедри стало зізнання студентів, що педагогічна практика була найцікавішою і пізнавальною з усіх практик, які проводились на історичному факультеті.

За результатами захисту педагогічної практики, більшість студентів отримала оцінки «відмінно» і «добре».

Список використаних джерел

1. Кабанов В.І. Методичні рекомендації до проведення педагогічної та асистентської практики студентів історичного факультету. – Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2013. – 31 с. 2. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І. Пометун, Г.О. Фрейман. – К.: Генеза, 2006. - 328 с.

О. В. Околович

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Підготовка педагогічних кадрів, головні цілі та принципи реформування якої обґрунтовано у державних нормативних документах, є одним із важливих завдань вищої школи України у контексті європейських інтеграційних процесів. Зміни у житті українського соціуму зумовлюють оновлення змісту та методів навчання іноземних мов у всіх типах навчальних закладів. Сучасна економіка, політика, освіта вимагають знання мови, вміння адаптуватися до країн європейської спіль-

ноти та їхніх вимог до сучасного кваліфікованого працівника. Реконструкція української освіти звертає особливу увагу на сьогоднішнього вчителя іноземної мови і ставить його у центр подій, спрямованих на реформування та реструктуризацію освіти в Україні.

Сьогодні практично кожна людина має володіти іноземною мовою, зважаючи на сучасний стан міжнародних зв'язків України. Іноземні мови сьогодні – не тільки навчальний предмет, а й потужні носії інформації в будь-якій галузі: освіті, економіці тощо. Кожен фахівець потребує виходу на міжнародний рівень знань, подолання меж міждержавного рівня. Постійно підвищуються вимоги до підготовки вчителя іноземної мови як активного учасника процесів державотворення у своїй країні. При підготовці сучасного викладача іноземної мови педагоги ВНЗ повинні зосередити увагу на виявленні творчості й ініціативності майбутнього спеціаліста, а також на забезпеченні умов для реалізації студентом своїх можливостей.

В умовах, коли частішають міжнародні обміни студентами, учнями у різних формах освіти і науки, виявляється народна дипломатія, знання іноземної мови вчителями набуває зростаючого значення. Слід зауважити, що більшість учителів шкіл США, Великобританії, Німеччини, Франції та інших країн на достатньо високому рівні володіють двома-трьома іноземними мовами, які вони вивчали в педагогічних коледжах або університетах. У вивченні іноземної мови слід орієнтуватися на розмовний варіант і читання художньої, спеціальної та педагогічної літератури, на володіння вокабулярієм (активним і пасивним словниковим запасом), елементами граматики і стилістики. Чинна формалізація вивчення мов так званим дискурсивно-логічним шляхом зазвичай малоефективна. Потрібні зусилля самого студента, його зацікавленість в опануванні мови на базі літературних джерел.

Науковці виокремлюють низку принципів підготовки вчителя іноземної мови у ВНЗ: 1) університетський підхід до професійної освіти майбутніх спеціалістів (вчитель не тільки має знати іноземну мову, а й бути педагогом, психологом, науковцем, методистом); 2) домінування профільного підходу у підготовці фахівця; 3) педагогічне спрямування процесу освіти; 4) єдність усіх принципів ступеневої підготовки вчителя іноземної мови (ступенева, різнорівнева) тощо.

Педагогічний досвід засвідчує, що у підготовці вчителя іноземної мови як посередника між культурами важливими є його власна соціальна та фахова компетенції. Власна компетенція характеризується усвідомленням значимості ролі педагога, який постійно вчиться сам, навчаючи інших, удосконалює свою педагогічну майстерність. Соціальна компетенція передбачає усвідомлення вчителем місця і ролі свого предмету в системі вітчизняної освіти, постійне дослідження особистості школяра, групи, класу, врахування їх особливостей, здійснення індивідуального підходу до кожного учня, вміння налагоджувати міжпредметні зв'язки на уроці, згуртовувати колектив. Фахова компетентність характеризується здатністю до усвідомлення і побудови навчально-виховного процесу з іноземної (німецька, англійська, французька, польська як іноземна) мови в контексті вивчення культур різних народів. Вона дає можливість розуміти інші мови (їх фонетику, лексику, граматику), спілкуватися з різними народами, знати їх культуру, менталітет, а тим самим глибше розуміти рідну мову та культуру. Високий статус педагога вимагає від майбутнього вчителя постійного набуття й удосконалення професійних знань, умінь та навичок, а також формування відповідних особистісних рис.

Важливою подією у розвитку сучасної освіти і науки України стало прийняття «Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір» (2004 р.). Серед головних завдань розвитку педагогічної освіти визначено «запровадження двоциклової підготовки педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра і магістра, удосконалення мережі вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти з метою створення умов для безперервної освіти педагогічних працівників» [5]. Пос-

тановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. за № 787 було затверджено «Перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у ВНЗ за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра», відповідно до якого майбутні вчителі іноземних мов опановують фахові знання за напрямом 0203 «Гуманітарні науки» (7.02030302 – спеціаліст, 8.02030302 – магістр): мова і література (із зазначенням іноземної мови)» [4].

У Міністерстві освіти і науки України для цілої низки учительських професій (у т.ч. і для спеціальності «Іноземна мова» не передбачено освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста [6].

Сьогодні надзвичайно скрупульозно розглядається проблема співвідношення національних пріоритетів системи освіти в Україні та європейських стандартів освіти в контексті участі в Болонському процесі. Наголошується на потребі подальшого розвитку національної освіти на основі духовних і культурних традицій з урахуванням доробку вітчизняних педагогів і вимог сучасності та світових педагогічних тенденцій. Визначаються напрями діяльності вітчизняної вищої школи щодо набуття нею гуманістичного і національного характеру.

Сучасні вимоги до підготовки вчителя іноземної мови надзвичайно високі і зумовлені низкою проблем, серед яких: оновлення процесу підготовки майбутнього педагога, інтеграція освітніх стандартів, широкий вибір кваліфікації фахівців іноземної мови, інформатизація суспільства та створення єдиного інформаційного простору, сучасні комп'ютерні технології та їх застосування на уроках іноземної мови тощо. Актуальними залишаються проблеми удосконалення стандартів та змісту освіти, а також наявності необхідного навчально-методичного забезпечення, поліпшення системи підготовки майбутніх фахівців з іноземної мови у педагогічних навчальних закладах України. Освіта залишається доступною для всіх зі своєю двоступеневістю, зразками дипломів, програмами підготовки, а її інформатизація сприяє створенню єдиного інформаційного простору.

Процес професійної підготовки майбутнього вчителя іноземних мов до роботи у школі набуває ознак творчої педагогічної діяльності. Щоденний пошук, ініціативність, самостійність і креативний підхід до професійної діяльності забезпечують успіх у розвитку творчого потенціалу особистості.

Особливо важливе значення у підготовці майбутнього вчителя іноземної мови має педагогічна практика. Із року в рік змінюються її тривалість, форми роботи, терміни, курси, на яких її проходять. Зазначимо, що упродовж 1970 – 1980-их рр. можна виявити багато нового у структурі педагогічної практики: а) I – II курси – громадсько-педагогічна практика з виконання громадських доручень; б) II курс – піонерська практика (в основному в літніх оздоровчих таборах і таборах відпочинку); в) III – IV курси – фахова педагогічна практика зі спеціальності, а також відвідування уроків учителів-предметників, класних годин, позакласних заходів тощо та самостійне їх проведення.

До основних критеріїв оцінювання педагогічної практики студента належать: ступінь сформованості його професійних та педагогічних умінь і навиків; рівень теоретичного осмислення студентами своєї педагогічної діяльності (її мети, завдань, змісту, методів); ставлення до роботи як учителя іноземної мови (інтерес до педагогічної діяльності, любов до дітей, активність, відповідальність та ін.).

У підготовці спеціалістів з іноземної мови педагогічна практика є запорукою підвищення їх професійного, культурного та морального рівнів, а також впливовим фактором, який спонукає до саморозвитку і самореалізації, до ефективного використання творчих індивідуальних можливостей при здійсненні педагогічної діяльності, до підвищення рівня професійної майстерності й фаховості.

Актуальними проблемами освіти і науки в сучасних українських реаліях є підготовка педагога відповідно до стандартів професійної компетентності XXI століття, яка здійснюється у вищих педагогічних навчальних закладах. Основною

метою вищої педагогічної освіти є формування у майбутніх учителів іноземної мови якісних знань із теорії навчання, здатності самостійно їх застосовувати на практиці в нестандартних умовах, які постійно змінюються.

Використання у підготовці вчителів іноземної мови відкритого комп'ютерно орієнтованого навчального середовища, що базується на сучасній концепції інформатизації освіти, формування єдиного інформаційного освітнього простору, створення європейської науково-дослідної мережі GEANT, сучасних платформ розгалужених комп'ютерних мереж, автоматизованих інформаційних систем (АІС), ідей GRID-підходу, забезпечення необхідними засобами і технологіями якісного навчання – ось далеко не повний перелік нових психолого-педагогічних завдань вищої освіти України XXI ст. [1].

Сучасне суспільство пред'являє нові вимоги до особистості вчителя, у т.ч. і викладача іноземної мови.

Увесь комплекс навчально-виховних заходів у підготовці вчителя іноземної мови у ВНЗ сприяє його активності та цілеспрямованості не тільки під час навчання чи проходження педпрактики, а й у його позааудиторній, громадській чи художньо-творчій діяльності.

Процес спеціалізації на факультеті романо-германської філології Дрогобицького педуніверситету імені Івана Франка має свою специфіку. Навчальні плани зі спеціальності «Філологія. Мова і література (англійська)», «Філологія. Мова і література (німецька, англійська)» передбачають вивчення спецкурсів («Порівняльна педагогіка», «Методика застосування комп'ютера при викладанні іноземних мов», «Шкільний курс другої іноземної мови та методика її викладання» та ін.).

Так, у 2011/12 н. р. у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка на факультеті іноземних мов вивчалися такі спецкурси, як: «Методика застосування комп'ютера при викладанні іноземної мови» (17 год. лекційних і 17 год. практичних) на ОКР «Бакалавр» та «Основи інформації та інформаційно-комунікаційних технологій» (34 год. лекційних і 34 год. практичних) для ОКР «Спеціаліст»; а у 2012/13 н.р. – «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті та науці» (9 год. лекційних, 18 – лабораторних, 63 – самостійної роботи) – на ОКР «Магістр» [3].

Серед характерних ознак сучасної освіти виокремимо зростання інтересу до вивчення іноземної мови та культури, неперервність процесу, його дедалі більша гуманізація, орієнтація на освітні стандарти світової спільноти тощо. Програма з іноземної мови для загальноосвітніх закладів України проголошує своєю головною метою формування комунікативної та соціокультурної компетенцій особистості [2]. А це, зі свого боку, передбачає, що вчитель насамперед сам повинен володіти ними. Тільки тоді він зможе забезпечити соціокультурний підхід до організації іншомовної освіти, а також максимальний розвиток іншомовних компетенцій особистості учнів. Крім цього, викладач іноземної мови повинен вільно орієнтуватися у полікультурному світі, розуміти й реалізувати його цінності у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи. Майбутній учитель іноземної мови, розпочинаючи своє навчання у ВНЗ, вже володіє певною загальнокультурною компетенцією. Однак її, а також і соціокультурну компетентність, треба постійно й наполегливо розвивати під час професійного становлення.

Підготовка майбутнього вчителя іноземних мов у ВНЗ полягає не тільки у технічному засвоєнні ним фахових дисциплін, умінні граматично і фонетично правильно здійснювати спілкування іноземною мовою, а й у засвоєнні ним відповідних моральних і культурних норм поведінки. Власне тому т.зв. міжкультурна взаємодія є важливою передумовою зростання фахового рівня вчителів іноземних мов. Аналіз професійної підготовки сучасних педагогів, рівня їх взаємодії з довкіллям указує на зниження їх загальнокультурної соціальної компетенції.

Соціокультурну компетенцію необхідно формувати в межах основної про-

фесійної підготовки, тобто в рамках того навчального предмету, який є підгрунтям майбутньої спеціалізації студента. Вітчизняні дослідники розробили систему численних соціокультурних завдань, які сприяють формуванню у студентів знань про реалії та традиції країн, мову яких вони вивчають, дають змогу включатися у діалог культур, поглиблювати знання про досягнення національної культури, їх внесок у розвиток загальнолюдської, а отже, поповнювати загальнокультурну компетенцію майбутніх учителів іноземних мов. Тому сучасні науковці (Л. Калініна, Л. Копетчук [2]) наголошують на соціокультурному контексті процесу іншомовної освіти та професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови. У процесі формування соціокультурної компетенції доцільно використовувати пошукові і творчі (пошуково-ігрові, пошуково-пізнавальні, пошуково-творчі) завдання, які розвивають творче мислення, мовленнєву активність, інтелектуальні здібності студентів. Реалізація таких соціокультурних завдань, як показує практика, сприяє не тільки ефективному формуванню соціокультурної компетентності студентів/учнів, а й позитивно впливає на розвиток полікультурної особистості майбутнього вчителя.

Якість професійної підготовки майбутнього фахівця значною мірою залежить від рівня сформованості його загальнокультурної, соціокультурної та комунікативної компетентностей. Різнобічний і професійний розвиток особистості педагога, зокрема вчителя іноземної мови, передбачає високий рівень його соціокультурних знань та вміння використовувати їх в іншомовній міжкультурній комунікації.

До недавнього часу першочерговим та основним завданням навчання іноземної мови вважалося формування комунікативних навичок, сьогодні стає пріоритетним оволодіння культурологічною компетенцією на основі сформованих комунікативних навичок. Програма з іноземної мови для педагогічних університетів зазначає, що «оволодіння і навчання іноземних мов складається з трьох взаємопов'язаних компонентів: користування мовою, усвідомлення природи мови, розуміння іноземної мови та рідної культури». Як бачимо, цей документ видання (2001 р.) у формуванні культурологічної компетенції ще не проголошував його першорядним завданням підготовки вчителя іноземних мов. З огляду на це, виникає необхідність у внесенні відповідних змін до програми з іноземних мов, а також у визначенні нових педагогічних і дидактичних підходів, що допоможуть оптимізувати формування навичок, умінь і компетенцій, необхідних для комунікації.

Процес вивчення іноземних мов у педагогічних ВНЗ значною мірою впливає на ментальність особистості майбутнього вчителя. Серед студентів іноді спостерігаються випадки етнічної і соціальної адаптації, коли перші змінюють свої релігійні переконання, набувають манер поведінки, притаманних народу, мова якого вивчається, обмежують користування рідною мовою. Оволодівши під час навчання у педагогічному вищому навчальному закладі соціокультурною компетенцією як важливим компонентом професійної майстерності, майбутній викладач суттєво підвищить рівень власної загальнокультурної компетентності.

Одним із головних завдань сучасної вищої освіти є успішне впровадження до навчального процесу у ВНЗ основних засад Болонської системи. Для викладачів психолого-педагогічного спрямування важливими завданнями у цьому плані є: по-перше, дослідження адаптаційних можливостей студентів до нової системи, а по-друге, спрямування їх зусиль на головні та ефективні шляхи засвоєння нових процесів.

Основні засади впровадження Болонської декларації до навчального процесу ВНЗ містяться у нормативній державній документації з переходу на кредитно-модульну систему. Вони аналізуються у дослідженнях В. Андрущенка, Я. Болюбаша, В. Кременя, П. Сікорського, І. Смірнової та ін. Прийняті Концептуальні засади та напрями розвитку вищої освіти в Україні від 14.10.2011 р. розкривають особливості стану освіти в сучасному світі, де вона набуває все більш вирішального значення для визначення не тільки рівня освіченості і культури кон-

кретної людини, а й суспільства загалом.

Сучасні науковці (В. Радул, С. Ніколаєва, А. Калініна, Л. Карташова, В. Плахотнік та ін.) характеризують багатовекторні напрями підготовки сучасного спеціаліста з іноземної мови, зокрема вчителя й викладача зі знанням двох та більше мов. Зазвичай сьогоднішній молодий спеціаліст, який приходить в школу, не може у своїй педагогічній діяльності виокремити і поєднати навчання з вихованням учнів. Власне у цьому і проявляється його професійна некомпетентність. Компетентнісний підхід у сучасній освіті розглядаєься крізь призму світового досвіду та вітчизняної педагогічної перспективи. Професійну компетентність учителя іноземної мови визнає наявність у нього іншомовної комунікативної компетенції, тобто сукупності відповідних знань, умінь та навичок, необхідних для успішного спілкування в іншомовному середовищі. Невід'ємними складовими професійно-педагогічної компетентності вчителя іноземної мови є: 1) слухання та розуміння усного повідомлення, а також уміння розрізнити основне і другорядне повідомлення; 2) відтворення почутого, складання усного повідомлення на подану тему, усне резюме тексту; 3) читання тексту для оцінювання прочитаного письмового повідомлення на задану тему; 4) уміння створити письмові повідомлення; 5) міжкультурна компетентність; 6) уміння сприймати іноземну мову, нові способи поведінки на основі спостереження і запам'ятовування, а також застосовувати різні компетенції; 7) знання особистістю системи іноземної мови та вміння нею користуватися для розуміння мови інших людей, а заодно і вміння розуміти виражені думки інших людей усно чи письмово; 8) уміння сприймати мову та поведінку людей на основі спостереження і запам'ятовування тощо.

Серед професійних компетенцій учителя дослідниця Т. Комарницька визначає мовленнєву і комунікативну здатність до використання мови у спілкуванні з іноземцями, методичну (допомагає оволодіти іноземною мовою), а також соціокультурну, загальнопедагогічну та дидактичну складові. Якщо майбутній фахівець іноземної мови усвідомлює значущість обраної професії, пов'язаної зі знанням мови та вміннями і навичками у спілкуванні з дітьми, то це допомагає йому краще оволодіти основами педагогічної майстерності.

На початку XXI ст. проблемі навчання іноземної мови у сучасній загальноосвітній школі присвячено низку досліджень. Це, насамперед, стосується внесення до Державного стандарту початкової освіти (1999 р.), навчальних програм для середньої школи у 2 – 4 кл. (2002 р.) певних ідей щодо взаємозв'язку всіх видів мовлення, діяльнісного характеру навчання та його культурологічної складової. У зв'язку з цим іноземна мова як загальноосвітній предмет починає вивчатися з першого, а не з п'ятого класу, як раніше. Положення Державного стандарту вітчизняної освіти про 1) науково-методичне забезпечення іноземних мов у початковій школі (2002 – 2004 рр.); 2) науково-методичне забезпечення навчання іноземних мов в основній школі (2005 – 2007 рр.); 3) лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів 8 – 9 класів (2008 – 2010 рр.); 4) лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів (2011 – 2013 рр.). стали основою при складанні навчальної програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів. Суттєво зросли вимоги до підготовки вчителів іноземної мови, від яких суспільство очікує високої комунікативної компетенції, уміння спілкуватись іноземною мовою усно і письмово, згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти і, передовсім, із рівнями навченості, які було прийнято у країнах європейської спільноти.

Отже, реформування та модернізація вищої педагогічної освіти і науки в українських реаліях є одним з актуальних завдань на шляху до інноваційного, європейського розвитку українського суспільства, що має відбуватися шляхом поступового поетапного запровадження європейських освітніх норм та стандартів, враховуючи вітчизняні традиції та із метою створення належних умов для отримання ук-

раїнцями вищої освіти європейського рівня.

Список використаних джерел

1.Згуровський М. Інформаційні мережні технології в науці та освіті / Микола Згуровський // Зеркало недели. – 2003. – 18 жовтня. 2.Копетчук Т. Соціокультурні завдання як засіб поповнення загальнокультурної компетенції майбутніх учителів іноземної мови / Т. Копетчук // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2008. - №1. 3.Навчальні плани факультету романо-германської філології Дрогобицького держаного педагогічного університету.1997 – 2012рр. /Архів Дрогобицького державного педуніверситету ім. І.Франка. Ф 2. 4.Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра : постанова Кабінету Міністрів України № 787 від 27 серпня 2010 р. 5.Про затвердження Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір: Наказ МОНУ № 998 від 31.12.2004.р. – 6 С. // http://www.mon.gov.ua/images/ education/average /topic/rozv/knc.doc. 6.Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями : Постанова Кабінету Міністрів України № 507 від 24 травня 1997 р.

Р. В. Мишковський

РЕАБІЛІТАЦІЯ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ЯК КОМПЛЕКСНА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ТА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Сучасний етап розвитку українського суспільства, що перебуває в умовах, які пов’язані з бойовими діями на Сході країни, актуалізують проблему реабілітації учасників бойових дій (УБД). Це зумовлено необхідністю збереження їх здоров’я та працездатності після впливу екстремальних факторів, що пов’язані із участю в бойових діях під час захисту суверенітету України. Під час воєнних дій військовослужбовець постійно перебуває у перманентному стані психофізичного напруження, відчуває на собі вплив численних патогенних чинників, у зв’язку з чим збільшується необхідність спеціальної соціально-психологічної роботи з ними після повернення їх до мирного життя.

«Як свідчить психологічна практика, - стверджує В. Лєсков, - згодом учасники таких екстремальних подій починають страждати психічними розладами та відчувати труднощі у процесі адаптації до мирного життя. Звідси виникає потреба у пошуку ефективних шляхів соціально-психологічної реабілітації військовослужбовців, що побували у районах військових конфліктів» [2].

Низка сучасних дослідників вивчали різні аспекти проблеми реабілітації військовослужбовців. Так, медичні та соціальні аспекти реабілітації військовослужбовців досліджували В. Гічун, В. Ковтун, О. Коржиков, Ю. Лях; особливості, наслідки та шляхи подолання психічних травм військовослужбовців описували В. Березовець, С. Захарик, В. Знаков, І. Ліпатов, Г. Ломакін, Т. Пароянц, В. Попов, П. Сідоров, В. Стасюк та ін. Однак, досліджувана проблема розкрита недостатньо, що проявляється в обґрунтуванні її окремих аспектів, без розкриття соціальних, психологічних, педагогічних питань у їх цілісності.

Обумовленість розвитку галузі соціальної роботи в Україні зумовлюється як історичним розвитком, так і впливом сучасних світових тенденцій, необхідністю створення досконалої системи соціального захисту населення.

На сучасному етапі соціальна сфера має свої особливості, здійснюється в умовах гострої економічної кризи, що зумовлена подіями в державі і продовжує набувати затяжного характеру. Разом з тим, для вирішення проблеми реабілітації УБД сьогодні долучені багато інституцій України як державного (Міністерство соціальної політики, Департамент соціального захисту населення ОДА, Державна служба у справах ветеранів війни та учасників АТО і т.ін.), так і недержавного (Всеукраїнсь-

ке об'єднання ветеранів, Всеукраїнська організація інвалідів війни, Збройних сил та учасників бойових дій та ін.) сектору. В Україні існує нормативно-правова база, що регулює питання соціального захисту даної категорії населення (Закон України «Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»).

Однак, треба зазначити про недосконалість окремих нормативних документів та функціональних обов'язків працівників соціальних інституцій для вирішення проблеми реабілітації УБД.

За дослідженнями вчених, УБД попадають під несприятливий вплив цілого комплексу небезпечних для життя та здоров'я факторів, які перевищують наявний рівень психофізіологічних і психічних резервів організму і призводять до збільшення рівня загальної захворюваності (у 3-4 рази) та розвитку у більше ніж 60 % з них граничних психічних розладів (Н. Пономаренко); через вплив умов бойової обстановки до 95 % учасників бойових дій можуть переносити бойові стрес (В. Сайфуллін), що згодом веде до психічних травм і може зумовлювати їх дезадаптацію і психотравматизацію. Саме це може надалі стати бар'єром на шляху адаптації учасників бойових дій до мирного життя.

Оскільки, частина військовослужбовців виявляються психологічно неспроможними самостійно повернутися в систему соціальних зв'язків і норм мирного часу, виникає потреба у спеціальному організованому на них впливі, який А. Караяні називає соціально-психологічною реабілітацією, що є різновидом психологічної допомоги, яка спрямована на відновлення втрачених (порушених) психічних можливостей і здоров'я військовослужбовців [1].

Однак, вирішення означеної проблеми не повинно обмежуватися лише медичним чи психологічним втручанням, що зумовлюватиме однобокість впливу на УБД. За дослідженнями В. Лєскова, «соціально-психологічна реабілітація учасників бойових дій» – це система психологічних, педагогічних і соціальних заходів, які спрямовані на відновлення, корекцію або компенсацію порушених психічних функцій та станів, особистісного і соціального статусу військовослужбовців» [2, с. 7].

На основі вищезазначеного стверджуємо, що проблема реабілітації УБД виходить за суто медичні межі й набуває соціально-психологічного характеру. Це зумовлює залучення до її вирішення залучення широкого кола спеціалістів: психіатрів, психологів, психотерапевтів, соціальних психологів та соціологів.

Соціальна робота фахівця з УБД передбачає володіння ним цілою низкою компетенцій: соціальними, психологічними, комунікативними, організаційними, управлінськими. Адже, роль соціального працівника стосовно УБД може бути різноплановою. Він може, як зазначає Г. Ломакін, виконувати різні функції, а саме як: захисник (відстоює інтереси клієнта в різноманітних інстанціях), консультант (проводить психологічні та соціальні консультації, бесіди), брокер (надає необхідну інформаційну підтримку - підказує клієнту, до яких служб слід звернутися за допомогою), опікун (опікується хворими), посередник (соціальний працівник, який знаходиться між двома людьми, людиною та групою з метою допомогти їм вирішити спільні проблеми), розпорядник (визначає суспільні групи та окремих індивідів, які потребують підтримки, і займається призначенням як матеріальної, так і соціальної допомоги) та ін. [3, с.28]. Це, в свою чергу, вимагає цілеспрямованої професійної підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до реабілітації учасників бойових дій на основі компетентнісного підходу.

Таким чином, актуальність теми визначається необхідністю дослідження проблемних питань соціально-психологічної реабілітації особистості і, зокрема, конкретної соціальної групи – учасників бойових дій; гострою потребою цієї категорії військовослужбовців у соціальному захисті та соціально-психологічній допомозі та цілеспрямованій підготовці майбутніх соціальних працівників в умовах вищої професійної освіти.

Список використаних джерел

1.Караяни А.Г., Сыромятников И.В. Социально-психологическая реадаптация участников боевых действий . – СПб: Питер, 2006. – 480 с. 2.Лесков В.О. Соціально-психологічна реабілітація військовослужбовців із районів військових конфліктів: Автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.09 психологія діяльності в особливих умовах / Лесков Валерій Олександрович; Нац. Академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 2008. – 20 с. 3.Соціально-психологічні складові соціальної роботи з учасниками бойових дій: (методичний посібник) / Г. І. Ломакін. – Х. : Оберіг, 2014. – 168 с.

М. С. Якубовська

АРХЕТИП «ДУМАЮЧОГО СЛОВА» ЯК ОСНОВА ДІАЛОГУ З НАВКОЛИШНІМ СВІТОМ У ТВОРЧОСТІ ВОЛОДИМИРА ДАНИЛЕНКА І ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СУЧАСНИКА

Творчість видатного українського письменника Володимира Даниленка – це прагнення людського єства вийти за межі свого «я», уподібнитися до вищих сфер, врешті, навіть розчинитися у тих сферах, звідки і душі людській просторніше та вільготніше дивитися в очі непроминаючого часу

Гармонія зовнішнього світу розгортається на основі відчуття гармонії світу людського «я». Не може бути самодостатнім світ, у якому людська індивідуальність перебуває на грані виживання. На прикладі повісті «Тіні в замку Тарновських» ми маємо можливість спостерігати, з якою відчайдушною мужністю персонажі твору Володимира Даниленка борються за своє право бути щасливими.

Володимир Даниленко – письменник із великим життєвим досвідом, тонкою ерудицією, власним глибинним розумінням суті явищ, котрі відбуваються у навколишньому світі і особливою творчою біографією, яка веде письменника до високого творчих відкриттів крізь високий досвід і життєві випробування. На прикладі його творчості маємо можливість спостерігати, як архетип духовного поступу, у якому гармонія людської індивідуальності повинна сприяти формування гармонії навколишнього світу. Про головну героїню повісті «Тіні в замку Тарновських» Володимир Даниленко пише: «Вона була не настільки вільною в цій нестабільній країні, де стабільними були тільки злидні й прірва, що розділяла багатих і бідних людей, в країні, яку могли змети соціальні катаклізми…»

За нашими переконаннями, найважливішою ознакою творчості Володимира Даниленка є філософсько-психологічна парадигма, оскільки на даний час ще не унормовано поняття архетипу філософського-психологічного твору як культурологічного явища, дозволимо собі окремі ремінісценції з цього приводу, так як вивчення філософського феномену сучасного літературного процесу дозволяє глибше зрозуміти розвитку цього жанрово-тематичного напрямку.

І. Качуровський розмежовує поняття «філософський» та «філософічний» наступним чином: «філософський – той, що філософія є його суттю; філософічний – той, що якоюсь мірою стосується філософії» [3, 76]. З огляду на те, що це розмежування не набуло статусу нормативного, ми вживаємо традиційний термін «філософський», залишаючи поняття філософічності для означення найзагальніших (метажанрових) властивостей художнього змісту. Водночас, на наш погляд, філософсько-психологічна парадигма творчості Володимира Даниленка – це ідейно глибока, інтелектуально насичена, яка допомагає незалежно від предмета художнього пізнання побачити внутрішню суть речей у їх багатогранному вияві і найрізноманітніших взаємозв’язках.

Дослідження творчості Володимира Даниленка переконливо доводить, що творчість як особливий спосіб мислення, за О. Потебнею, є «перетворенням думки… через конкретний образ, який виражений у слові» [5, 274]. Творчість Володимира Даниленка – це перетворення думки філософсько-психологічної ідеї у його

текстах трансформується в ідею художню, реалізується не лише в поняттях, а й у художніх образах, хоча за своїм змістом, у структурі якого з раціонально-логічним сенсом присутні матеріали життєвих спостережень автора, його емоції, мрії, фантазії. В'ячеслав Шнайдер у післяслові до книги Володимира Даниленка «Тіні в замку Тарновських» наголошує, що Володимир Даниленко «підійшов до проблеми любові раціоналістично й інтелектуально. Загадкові символи його магічного реалізму змінюються логікою, ясністю думки, теоретизуванням героїв…».

Художність (поетичність), у такому разі, є не зовнішньою оболонкою філософічності, а іманентною якісною характеристикою. невіддільною від філософського розмислу уже на рівні ідеї. Отож, феномен творчості Володимира Даниленка – це не просто феномен мислення, а саме феномен «саморозгортання в мовленні думаючого слова» [3, 49] (Г.-Ґ. Ґадамер), тобто словесного вираження мислення, причому вираження процесуально-відкритого, діалектичного, своєрідність якого визначає насамперед образність, укорінена у «внутрішній формі» слова. «Талант виявляється в описі причин, які породжують факти, у таємничих порухах людського серця, які історики лишають поза увагою» [1, 49].

Твори Володимира Даниленка привабливі своїм пристрасним закликом до людяності, простоти і правди, натхненними описами природи, красою і вишуканістю мови. Письменника хвилює проблема взаємовідносин суспільства і художника, визначення ролі мистецтва в житті людей, шлях людської індивідуальності до вдосконалення. «Популярності можна досягти лише за допомогою чуттєвої виразності мистецтва; апостольське служіння мистецтву – призначення художника [1, 49].

Процес професійної підготовки сучасного фахівця в контексті нашого дослідження ми розуміємо як шлях творчого осмислення і засвоєння реципієнтом смислів і цінностей культури, які обумовлюють превалювання культурологічних засадничих компонентів; які сприяють не лише розвиту особистості, а і оптимізують та вдосконалюють психолого-педагогічні основи професійної підготовки, так як одним із завдань сучасної концепції розвитку освіти є забезпечення якості освіти на основі збереження його фундаментальності та відповідності актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства і держави. «У якому б жанрі не був написаний твір, він залишається у пам´яті людей тільки тоді, коли він підкоряється законам ідеалу і форми. У літературі образ і ідея відповідають тому, що у живописі називають рисунком і кольором» [1, 55]. Творчість Володимира Даниленка є прикладом того, як використання потенціалу сучасної літературної творчості є важливою основою для становлення професійної компетентності сучасного студента.

Список використаних джерел

1. Бальзак О, Думки про мистецтво.- К.: Мистецтво, 1981.– 253 с.; 2. Ґадамер Г.-Ґ. Про істинність слова // Ґадамер Г.-Ґ. Герменевтика і поетика: Вибрані твори / Пер. з нім. – Київ: Юніверс, 2001. – С. 28-50. 3. Даниленко Володимир. Тіні в маєтку Тарновських // Львів: Піраміда, 2012.– 178 с. 4. Потебня А. А. Мысль и язык. – К.: СИНТО, 1993. – 192 с. 5. Потебня О. О. Естетика і поетика слова: Збірник. / Пер з рос. / Упоряд., вступ. ст., приміт. І. В. Іваньо, А. І. Колодної. – Київ: Мистецтво, 1985. – 302 с.

М. О. Самофалова

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧІВ ТА СТУДЕНТІВ

Проблемі гендерних стереотипів в навчально-виховному процесі присвячено досить небагато робіт. Вітчизняна система вищої освіти практично не враховує гендерні відмінності учнів при розробці робочих планів та змісту учбових дисциплін.

Гендерні стереотипи являють собою певні уявлення в суспільстві про соціальні ролі чоловіків і жінок, їх психологічні та фізіологічні особливості. Вони утворилися на основі того, що статева ідентичність відчувається більш яскраво, ніж всі інші ідентичності. До гендерних стереотипів можна віднести цілу низку поглядів і

тверджень, наприклад, чоловіків наділяють такими якостями як: рішучість, наполегливість, відвага, впевненість в собі, вміння вести підприємницьку діяльність, а жінкам приписують нерішучість, пасивність, обережність. Чоловіків вважають більше схильними до лідерства, ніж жінок, більш амбіційними. Жінка вважається істотою, схильною до покірності, слабкості, залежності і асоціюється як берегиня дому, а чоловік – здобутчик.

Щодо освітньої системи, то педагог є своєрідним транслятором ідеалів, цінностей, культури мислення. Саме тому не можна обійти увагою вплив на формування його свідомості об'єктивних та суб'єктивних чинників, що обумовлюють прогресивний (гуманістичний) чи навпаки регресивний (стереотипний) її характер, який виявляється, насамперед, у ставленні до самого себе та до інших людей [1]. Проблема полягає в тому, що свідомість викладача, як і свідомість іншої людини, знаходиться під тиском стереотипів, які пронизують усю систему його світогляду, і можуть створювати протилежні цінності «чоловічого» і «жіночого», «матеріального» і «чуттєвого», «логіки» й «інтуїції», «влади» й «підкорення». Водночас, стереотипи сприйняття студентами викладачів також є бар'єрами для адекватного формування професійних навиків та особистісних особливостей у студентів [2; 3]. Ставлення студента до викладача зумовлює ступінь зацікавленості предметом, мотивацію до підготовки до семінарських занять і уважність на лекціях та багато інших показників ефективності навчально-виховного процесу.

Набуття індивідом психологічних та поведінкових властивостей, характерних для жінок або чоловіків, визначають як статево-рольову соціалізацію [4]. Це дуже складний процес, пов'язаний з оволодінням певною гендерною роллю або стереотипом поведінки, який традиційно асоціюється з жіночою або чоловічою соціальною функцією. В залежності від гендерних стереотипів формується відповідний тип жіночої чи чоловічої поведінки.

Вітчизняна система вищої освіти практично не враховує гендерні відмінності студентів. Це виявляється і в змісті учбових дисциплін і в методичній літературі. Дослідження показують, що у юнаків і дівчат існують відмінності уявлень про взаємостосунки в системі викладач – студент. В дослідженнях В.І. Безродного і Н.В. Дмітренко [5] відмічені такі факти: юнаки вважають, що ідеальним викладачем є обличчя жіночої статі, у віці 20-29 років; дівчата бачать в ідеальному викладачі чоловіка у віцЖі 30-39 років. З числа ідеальних юнаки виключили викладачів старше 50-60 років, на відміну від 10% дівчат, що включили до складу ідеальних викладачів чоловіків цього віку.

Виділивши характеристики ідеального викладача вимальовується наступна картина - найбільш значущими якостями бажаного викладача як юнаки, так і дівчата виділяють знання свого предмету, а якнайменше значущим виділяють таку якість як принциповість. На цьому схожість в думках юнаків і дівчат у ставленні до характеристик образу бажаного викладача закінчуються. Найбільш високо, порівняно з дівчатами, юнаки цінують хороше почуття гумору наставника, якому віддають перевагу, і вимогливість, тоді як дівчата віддають перевагу викладачам з широким кругозором. Найбільша різниця в оцінці юнаками і дівчатами якостей, приписуваних ідеальному викладачу, спостерігається в пунктах вимогливість і ерудованість. А також привертають увагу пункт демократичність, віднесений юнаками на сьоме місце, а дівчатами – на п'яте. Шульга В.В. затверджує, що такий розподіл думок можна пояснити тим, що дівчат привертає, перш за все, естетична сторона учбово-виховного процесу (як викладач говорить), а юнаків когнітивна складова (що він говорить) [6].

У педагога під впливом власного педагогічного досвіду складаються специфічні соціальні стереотипи: «відмінник», «двієчник», «активіст» і т.д. Вперше зустрічаючись з учнем, що вже одержав характеристику «відмінника» або «двієчника», педагог з більшою або меншою вірогідністю припускає у нього наявність певних якостей. Вчителі-чоловіки частіше використовують особово-групове спілкування, а вчи-

телі-жінки – міжособистісне спілкування. Чоловіки в порівнянні з жінками частіше використовують немовні засоби спілкування, а жінки - мовні. Тому можемо спостерігати різницю в сприйнятті та поведінці викладачів, що відповідає їх гендеру.

Отже, в даний час спостерігається те що з одного боку, гендерні відмінності в ході учбово-виховного процесу не враховуються, з другого боку освіта має переважно чоловічий ухил, вимагаючи від жінок прояву і розвитку традиційно чоловічих якостей. Підхід педагогів до юнаків і дівчат є переважно на інтуїтивному рівні, що багато в чому веде до неадекватного ставлення до дітей різної статі. В той же час на усвідомленому рівні, не дивлячись на розуміння відмінностей між особами чоловічої і жіночої статі в здібностях, інтересах і схильностях, особливостях поведінки, педагогіка дотепер залишається безстатевою. У міжособових відносинах в діаді «студент – викладач» дівчат привертає, перш за все, естетична сторона учбово-виховного процесу (як викладач говорить), а юнаків когнітивна складова (що він говорить).

Список використаних джерел

1.Фаррел С., Лорбер Д. Принципы гендерного конструирования // Хрестоматия феминистских текстов. – СПб.: «Дмитрий Буланин», 2000. – С.187–192. 2.Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. – СПб.: Питер, 2002. – 544 с. 3.Петренко В.Ф. Психосемантика сознания. – М.: Наука, 1988. – 232 с. 4.Клецина И.С. Самореализация и гендерные стереотипы // Психологические проблемы самореализации личности. Вып. 2. – СПб.: СПбГУ, 1998. – С.188–202. 5.Безродний В.І.»Соціальна психологія»: Навчально-методичний посібник. – Донецьк, 2010., 47 с. 6.Коваленко Ю.П. Гендерні стереотипи як невід'ємний атрибут повсякденного мислення / Ю. П. Коваленко // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. - 2013. - Вип. 59-60. - С. 51-58. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stapttp_2013_59-60_8.

А. В. Юдіна

КОНКУРС ДИРИГЕНТІВ «КРАЩИЙ ЗА ФАХОМ» ЯК УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ФАХОВОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО КЕРІВНИКА АМАТОРСЬКОГО ХОРОВОГО КОЛЕКТИВУ

Професійна підготовка студентів спеціалізації «Народне пісенне мистецтво» в училищах культури є одна із складових всебічного розвитку особистості, яка передбачає ґрунтовне оволодіння знаннями з предметів психолого-педагогічного та спеціального музичного циклу. Оновлення вищої культурно-мистецької освіти передбачає виховання фахівців, які змогли б вільно оперувати знаннями, володіти здатністю майстерно проводити репетиції, захоплювати учасників колективу одним з наймогутніших засобів виховання творчого та інтелектуального потенціалу – хоровим співом.

У цьому контексті набуває актуальності проблема підготовки студентів спеціалізації «Народне пісенне мистецтво» до якісної професійної діяльності, особливо у сфері диригентсько-хорової підготовки.

Аналіз змісту та організації підготовки майбутнього керівника хору дає можливість констатувати, що цілісно-комплексній підготовці студентів заважає вузькопредметний технологічний підхід до вивчення фахових дисциплін. Причиною цього явища є традиційна зорієнтованість на репродукцію набутих знань, а не на творчий процес їх надбання [3, с.40], [5].

До профільних предметів диригентського циклу належать: 1) хорове диригування; 2) постановка голосу; 3) хоровий клас; 4) навчальна практика роботи з хором.

Спостереження показують, що є певна недооцінка вагомості хорового диригування серед дисциплін, що вивчаються на спеціалізації «Народне пісенне мистецтво».

В умовах індивідуалізації навчання у класі диригування студенти оволодівають уміннями й навичками інтонаційно-слухового осягнення твору, співу хорових партій, гри партитури, теоретичного аналізу та письмової анотації, диригування хорових творів. Розвивають професійні диригентсько-хорові здібності [2,с.115; 5].

На спеціалізацію «Народне пісенне мистецтво» вступають студенти з різним рівнем музичної підготовки. Це випускники музичних шкіл, ліцеїв мистецтв, а також учні загальноосвітніх шкіл, які зовсім не мають музичної підготовки. Скорочення годин з хорового диригування на І курсі, практикуму роботи з хором та хорового аранжування на ІІІ курсі ускладнює підготовку студентів у системі навчання, а процесуальний компонент не відповідає сучасним вимогам підготовки студентів до роботи з хором [5].

Для підвищення фахової майстерності майбутнього педагога-музиканта особливе значення має участь у конкурсних випробуваннях. Конкурси диригентів сприяють відкриттю нових імен молодих диригентів-хормейстерів серед студентів мистецьких закладів.

В Україні останнім часом проводиться багато конкурсних випробувань для обдарованих молодих виконавців: 1) Регіональний конкурс обдарованої молоді (Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б.Хмельницького); 2) Всеукраїнський фестиваль диригентського мистецтва «Музична Таврія» (Херсонський державний університет»); 3) Всеукраїнський конкурс хорових диригентів ім. Д.С.Бортнянського (Сумське училище культури і мистецтв); 4) Всеукраїнський студентський конкурс хорових диригентів (ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»); 5) Всеукраїнський юніорський конкурс диригентського мистецтва (Ніжинський державний університет ім. М.Гоголя).

Конкурс хорових диригентів «Кращий за фахом» в Мелітопольському училищі культури щорічно проводиться предметно-цикловою комісією диригентсько-хорових та музично-теоретичних дисциплін.

Метою і головним завданням конкурсу є: 1) виховання диригентської культури студентів спеціалізації «Народне пісенне мистецтво»; 2) продовження традицій національної диригентсько-виконавської школи; 3) популяризація та впровадження в активну навчально-виконавську практику хорових творів українських композиторів; 4) підвищення фахової майстерності майбутніх керівників хорових колективів, виявлення талановитих хорових диригентів серед студентів спеціалізації «Народне пісенне мистецтво»; 5) обмін досвідом з питань професійної підготовки студентів; 6) популяризація серед молоді кращих надбань музичної духовної скарбниці та традицій диригентсько-хорового мистецтва.

В 2016 році конкурс «Кращий за фахом» в Мелітопольському училищі культури був проведений у такому порядку: гра партитури твору a capella; диригування під рояль двох програмних творів; колоквіум.

Оцінювання виступів учасників конкурсу здійснювало журі, до складу якого увійшли викладачі ПЦК диригентсько-хорових дисциплін та музично-теоретичних дисциплін.

Переможці конкурсу були нагороджені пам’ятними призами та дипломами.

Хорове мистецтво як один із компонентів естетичної культури спонукає до всебічного розвитку особистості, пошуків краси і створення її в праці, побуті, спілкуванні, а врешті-решт стимулює прагнення до удосконалення професійної майстерності.

Список використаних джерел

1.Болгарський А. Г. Музична культура в естетичній підготовці майбутнього вчителя музики / А. Г. Болгарський // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Теорія та методика мистецької освіти. - Випуск 1(6).- К. : НПУ, 2004,- С. 7-14. 2.Иванов-Радкевич А. А. О воспитании дирижера / А. А. Иванов-Радкевич. - М. : Музыка, 1973.- 156 с. 3.Мархлевський А. Ц. Практичні поради в хоровому класі / А. Ц. Мархлевський. - К. : Музична Україна, 1986. - 96 с. 4.Смирнова Т. А. Музикальність у структурі професійно-важливих властивостей диригента хору: Збірник наук, праць / Т. А. Смирнова // Проблеми сучасного мистецтва і культури. - К.: Науковий Світ, 2001.-С.188-222. 5.Шевченко І. Л. Конкурс диригентів як умова підвищення фахової майстерності майбутнього педагога-музиканта / І.Л. Шевченко // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – Випуск 139. – Кіровоград, 2015, - С. 124-127.

О. В. Шевчишена

ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНЕ СТАНОВЛЕННЯ ПЕДАГОГА В УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Докорінні зміни, які стосуються традиційного способу життя людини, спонукають її до переосмислення власної особистості, кращого розуміння себе та інших, а відтак, до досягнення гармонії із самим собою та оточенням у відповідності до вимог, які диктує сьогодення.

Подібний стан речей диктує нові вимоги і до якості освіти. Одним з домінуючих пріоритетів сучасної шкільної освіти є не лише інтелектуальне збагачення дитини, але й розвиток у неї життєвих навичок, вміння жити в злагоді з собою та досягати конструктивної взаємодії із навколишнім середовищем. З огляду на це роль педагога в руслі функціонування сучасного освітнього простору зазнає переосмислення. В умовах інтеграції вітчизняної освіти до Європейського та світового освітнього просторів питання становлення особистості педагога та його професійного розвитку набуває особливої актуальності. Адже сучасна система вітчизняної освіти все більшою мірою стає зорієнтованою на інноваційні стратегії у навчально-виховному процесі, на пошук підходів, спрямованих на гуманістичну модель організації навчально-виховного процесу.

Формування нових соціально-культурних відносин у сучасному соціумі залежить від того, наскільки особистість будь-якого фахівця матиме чітку активну позицію, яка буде відзначатися готовністю до переосмислення професійних та життєвих пріоритетів, які охоплюють різні сфери суспільства. Професійне становлення вчителя як фахівця залежить від багатьох чинників, в контексті яких суб’єктивний фактор відіграє чималу роль в удосконаленні його професійних можливостей та внутрішнього потенціалу. Феномен «професійного становлення» у психолого-педагогічній літературі трактується з точки зору різних позицій та підходів. Слушною, на нашу думку, є позиція Т.В.Кудрявцева, згідно якої «професійне становлення» розглядається як процес розвитку особистості, розпочинаючи з професійних намірів, завершуючи повною реалізацією себе в професійній діяльності [2].

Сьогодення вимагає від вчителя переосмислення освітніх цінностей, вдосконалення професійних надбань, набуття нових якостей, умінь і навичок, необхідних для забезпечення належного супроводу навчально-виховного процесу в умовах функціонування сучасної школи. На думку М.О.Матвеєвої, важливе місце у процесі систематичного вдосконалення особистості вчителя посідає післядипломна педагогічна освіта, що зумовлена суспільними, соціально-економічними та культурними процесами [3]. Характерним, на думку автора, є те, що «…післядипломна освіта створює умови для постійного розвитку компетентності професіонала, завдяки чому долається розрив між рівнем знань, отриманих у процесі навчання у вищому навчальному закладі та вимогами, висунутими часом, досягненнями науки й техніки тощо» [3,с.67]. Науковець переконливо доводить, що «… як засвідчує практика, навчальні заклади не можуть забезпечити підготовку висококваліфікованих працівників на весь подальший період їхньої професійної діяльності. Згідно попередніх прогнозів науковців вже у 2015 році обсяг знань подвоювався кожні 75 днів, що, в свою чергу, передбачало подальше системне оволодіння знаннями задля збереження кваліфікації спеціаліста та забезпечення власної компетенції, що дозволяє стверджувати про необхідність подальшої його професійної підготовки» [3, с. 67].

За переконаннями О.В.Камінської «Враховуючи соціально-економічні зміни, що відбуваються в країні та висувають нові вимоги до конкурентоспроможної особистості, підвищення професійної компетентності є одним з важливих завдань, що постають перед педагогами незалежно від їх кваліфікації та досвіду роботи» [1, с. 39]. На думку автора, це зумовлено тим, що «вдосконалення вмінь та навичок, вироблення нових стратегій взаємодії з суб’єктами педагогічного процесу є перед-

умовою не лише професійного, але й особистісного росту педагога, сприяє розширенню горизонтів свідомості, опануванню нею більш ефективних методів і засобів навчальної та виховної діяльності» [1, с. 40].

В умовах функціонування освітнього простору оновленню підлягають не лише зміст та завдання освіти, але й професійні та особистісні якості фахівця. Враховуючи зміни, які відбуваються на рівні шкільної освіти та стрімкий потік інформації, який надходить із різних сфер соціуму, сьогодення вимагає від педагога значних резервів емоційної саморегуляції, високого рівня самосвідомості, рефлективності та психологічної готовності до саморозвитку і професійного збагачення. Орієнтація вчителя на самоосвітню діяльність сприяє розширенню у нього діапазону професійних інтересів, а відтак, можливостей творчого втілення ідей в практику навчально-виховного процесу.

Забезпечення професійного розвитку вчителя у відповідності до змін, які постають у нашому суспільстві, можливе шляхом формування у них саногенного мислення як засобу розвитку професійних здібностей, формування установок на професійний саморозвиток, а також подолання педагогічних стереотипів, які й досі панують у нашому суспільстві. Тому сьогодні в системі сучасної шкільної освіти актуальними мають стати наступні завдання: 1) руйнування професійних стереотипів педагога; 2) розвиток позитивного, критичного та незалежного мислення фахівця; 3) створення умов для самоосвітньої діяльності вчителя. Реалізація подібного роду завдань можлива різними шляхами, одним з яких є застосування у роботі з педагогами активних методів навчання в умовах післядипломної педагогічної освіти та загальноосвітніх навчальних закладів. При цьому важливо формувати у вчителя навички розробки власних програм професійного та особистісного саморозвитку.

Таким чином, на підставі проведеного дослідження можна зробити висновок, який полягає в тому, що в умовах функціонування сучасного освітнього простору показниками професійно-особистісного становлення педагога мають стати: психологічна готовність вчителя до самоосвітньої діяльності та професійного саморозвитку, переосмислення професійних ролей та освітніх цінностей, а також здатність напрацьовувати власну стратегію педагогічної діяльності, відштовхуючись при цьому від гуманістичних викликів, які пропонує нам сучасна освітня практика.

Список використаних джерел

1.Камінська О.В. Підвищення професійної компетентності як умова самовдосконалення педагога / О.В.Камінська // Психологія і педагогіка на сучасному етапі розвитку наук: актуальні питання теорії і практики: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (16-17 грудня 2016 р., м. Одеса). – Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2016. – С.39-41. 2.Кудрявцев Т.В. Психологический анализ динамики профессионального самоопределения личности / Т.В.Кудрявцев, В.Ю.Щедрова // Вопросы психологии. – 1983. - № 2. – С. 51-59. 3. Матвеєва Н.О. Професійна підготовка педагога у системі післядипломної освіти / Н.О.Матвеєва // Психологія і педагогіка в системі сучасного гуманітарного знання XXI століття: Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції: (м. Харків, Україна, 9-10 грудня 2016 року). – Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2016. – С. 67-69.

Л. Ю. Хорсева, Л. А. Чумак

ВНЕДРЕНИЕ КОМПЕТЕНТНОСТНОГО ПОДХОДА В МАТЕМАТИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

В современном мире наиболее востребованы профессионалы, способные к быстрому обучению, неконфликтному сотрудничеству, а также готовые к смене области применения своих знаний и способностей. Подготовка специалиста такого уровня требует создания новых условий и методик обучения. Наиболее перспективным для образовательного процесса в современных реалиях является компетентностный подход.

Компетентность – это интегральная характеристика деловых и личностных качеств специалиста, отражающая не только уровень знаний, умений, опыта, достаточных для достижения целей профессиональной деятельности, но и социально-нравственную позицию личности [5].

В отличие от широко используемого в настоящее время обучения, ориентированного только на знания, *компетентностный подход* предполагает как овладение учащимся комплексом знаний так и формирование личностного ответственного отношения к результатам выполняемой деятельности. Основной целью такого подхода является не предоставление отдельных разрозненных знаний, а развитие компетенций – способностей и навыков к деятельности в различных социально-производственных условиях. При этом формируется готовность молодого человека к полноценной жизни в современном обществе по мировым стандартам.

Какие же компетенции соответствуют международным стандартам? Советом Европы были обозначены [1] пять ключевых компетенций, которыми должны владеть молодые европейцы: *компетенция личностного совершенствования*, *коммуникативная компетенция*, *общекультурная компетенция*, *информационная компетенция*, *политические и социальные компетенции*. Как мы видим, образовательный вектор перемещается от профессиональных знаний специалиста к его социально-человеческим качествам и умению добиваться эффективных результатов в своей деятельности.

Безусловно, новая концепция должна охватить все этапы образовательного процесса. В связи с этим хочется остановиться на одном из важнейших аспектов современного образования, а именно – на математической подготовке наших школьников и студентов.

В 2018 году Украина впервые примет участие [4] в Программе международного оценивания учащихся – PISA (Programme for International Student Assessment), которая проводится под эгидой Организации экономического сотрудничества и развития. Целью Программы [3] является сравнение образовательных систем различных стран (уже охвачено около 80 стран мира) посредством измерения компетентностей учащихся, напрямую не связанных с овладением школьными программами. PISA проверяет не уровень знаний или учебных достижений учащихся, а оценивает в какой степени знания и умения, полученные в школе, молодой человек использует в реальных жизненных ситуациях, при столкновении с возможными трудностями и проблемами.

Исследования PISA проводятся каждые три года, начиная с 2000 года. К тестированию привлекаются учащиеся 15 лет (для Украины это 10-классники и студенты первого курса колледжей), отобранные таким образом, чтобы выборка полностью отображала все разнообразие совокупности 15-летних граждан страны. В течение двух часов участники должны выполнить задания, представленные в трех форматах: выбор одного из вариантов ответов, краткий или развернутый ответ. Каждое задание описывает реальную жизненную ситуацию или определенную проблему (дает стимул), после чего к этому стимулу ставится несколько вопросов.

В качестве примера можно привести задание «Площадь континента». Предложена карта Антарктиды с указанием масштаба (стимул). Необходимо вычислить приблизительную площадь континента. В задании следует пояснить методику определения площади и привести вычисления. Вот – другое задание «Скейтборд». Предлагается прайс-лист (стимул) комплектующих для скейтборда с указанием диапазона цен на каждый артикул. Требуется определить минимальную и максимальную цену на скейтборд, пояснив свои расчеты.

Рассчитать необходимую концентрацию лекарства или стоимость проезда, вычислить требуемый для ремонта или строительства объем материалов, проанализировать диаграмму доходов и расходов – все это проблемы, с которыми молодым людям придется сталкиваться во взрослой жизни. В связи с этим вспоминается пе-

чальный опыт ЗНО-2014, когда только 23,3% абитуриентов удалось правильно определить [2] стоимость поездки в такси.

Результаты участников тестирования распределяются по 1000-бальной шкале с помощью модифицированной модели Раша. Отдельно оценивается каждая из трех секций: чтение, математика и естественные науки. В математической секции выделяются такие разделы как пространство и форма, количество и неопределенность, варьирование и взаимозависимость. Отличительные особенности имеет не только задания, а также и методология их оценивания.

Программа PISA определяет математическую грамотность как способность определить и осознать роль математики в современном мире, анализировать информацию и формировать хорошо обоснованные суждения, умение использовать математику в личных целях и в общественной жизни. Такой подход вполне согласуется с компетентностной парадигмой образования в современных реалиях.

Высшее инженерное образование в Украине также должно сочетать формирование базового уровня профессиональной компетентности будущего выпускника с развитием у него мотивационной, когнитивно-творческой и коммуникативной компетенций. В этом контексте роль высшей математики сложно переоценить, ведь это одна из первых фундаментальных дисциплин, с которых начинается учеба в техническом ВУЗе.

Курс высшей математики представляет собой четкую логически взаимосвязанную и дополняющую друг друга систему определений, правил, свойств и теорем. Как правило, каждое новое понятие опирается на положения, изученные и доказанные в предыдущих разделах. Каждая новая проблема включает элементы задач, решенных или проанализированных ранее. Эта особенность математики зачастую становится причиной потери интереса к предмету, ведь отсутствие одного звена приводит к разрыву всей цепочки.

Именно поэтому уже с первых занятий целесообразно формировать мотивационную и когнитивно-творческую компетенции.

Мотивация – существенный элемент успеха в любом предприятии. Придание курсу высшей математики профессиональной направленности позволяет заинтересовать студента в изучении дисциплины. Для этого теоретические положения следует подкреплять примерами из специальных дисциплин, а также, по-возможности, иллюстрировать изучаемый материал прикладными задачами по специальности. Важной составляющей мотивации для студента является не только цель учебы, но и ее результат. Поэтому рекомендации по организации учебной деятельности и четкая формулировка требований могут значительно снизить риск отставания по предмету.

Важнейшей составляющей когнитивно-творческой компетенции является умение самостоятельно изучать новый материал. Этому также нужно учить студента с первого курса, тщательно подбирая тематику и учитывая готовность к ее усвоению. Поиск литературы, ведение записей, составление конспекта, умение пояснить прочитанное, аргументировать свои суждения – вот основные цели самостоятельной работы.

К базовым компетенциям относится также коммуникативная компетенция. И это не только овладение профессиональной терминологией, но и уверенное знание одного иностранного языка, умение дискутировать, аргументировать, убеждать, уважительно относиться к мнению других. К примеру, в Приднепровской академии строительства и архитектуры активному развитию коммуникативной компетенции способствуют международные образовательные проекты, в которых основная часть дисциплин, начиная с первого курса, преподается на английском или французском языках.

Список использованных источников

1.Hutmacher Walo. Key competencies for Europe // Report of the Symposium Berne, Switzerland 27-30

March, 1996. Council for Cultural Co-operation (CDCC) a Secondary Education for Europe. Strasburg, 1997. 2.Офіційний звіт про проведення зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень осіб, які виявили бажання вступати до вищих навчальних закладів України в 2014 році // електронний ресурс: http://dneprtest.dp.ua/docs/2014/pdf/Report2014_Tom_2.pdf. 3.Офіційний сайт Програми PISA в Україні: pisa.testportal.gov.ua. 4.Розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 лютого 2016 р. № 72-р «Деякі питання участі України у міжнародному дослідженні якості освіти PISA-2018». 5.Сластенин В.А., Исаев И.Ф., Шиянов Е.Н. Педагогика: учебник для студ. учреждений высш. проф. Образования – 11-е изд., стер., М.: Издательский центр «Академия», 2012. – 608 с.

Т. Д. Федірчик

МОНІТОРИНГ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

На сучасному етапі у всіх розвинених країнах Європи освіта розглядається як чинник ефективного розвитку держави. Якість вищої освіти відіграє ключову роль у створенні єдиного Європейського освітнього простору, тому вона визначена пріоритетною в освітній політиці України. Якість освітніх послуг у вищому навчальному закладі визначається насамперед наявністю повноцінної та достовірної інформації про перебіг педагогічного процесу, механізми зовнішньої і внутрішньої оцінки результатів навчальних досягнень студентів, рівень професійної діяльності викладачів. Найбільш надійним інструментом отримання подібної інформації є системний моніторинг, який передбачає різноаспектне вивчення чинників впливу і результатів якісної підготовки студентів.

Наголосимо на тому, що поняття «моніторинг» не має однозначного його тлумачення, тому що вивчається і використовується в різних сферах науково-практичної діяльності з різною метою, зберігаючи свої загальні характеристики та властивості, оскільки воно належить як до сфери науки, так і до сфери практики (галузі управління). Проблема організації діяльності моніторингових служб і проведення порівняльних моніторингових досліджень з метою отримання об’єктивної та повної інформації про досягнутий системою освіти України рівень – надзвичайно багатогранна й особливо актуальна в період докорінного реформування як самої системи освіти, так і системи державного управління нею. У контексті якості вищої освіти, «моніторинг» розглядається як система відстеження та оцінювання результатів освіти з подальшим їх аналізом і застосуванням заходів для підвищення якості підготовки студентів.

Ґрунтовний аналіз цього терміну здійснено вітчизняними ученими. Зокрема, Г. Цехмістрова вважає, що моніторинг якості вищої освіти – це система організації, збору, обробки йі пошуку інформації про навчальну діяльність студентів та в цілому системи навчальних закладів, що забезпечує безперервне стеження за станом і прогнозуванням їхнього майбутнього, дає можливість визначати й оцінювати рейтинг навчальних закладів за їх показниками якості освітнього процесу [3,с. 67]; В. Кремень визначає моніторинг якості вищої освіти як супровідний контроль і поточне коригування взаємодії викладача й студента в організації й здійсненні навчально-виховного процесу [1,с. 13]. З огляду на означене, моніторинг якості вищої освіти належить розглядати як систему, яка містить взаємодію суб’єктів (зовнішніх і внутрішніх) та об’єктів (студенти, викладачі, навчальний процес).

Визначаємо моніторинг якості освіти у вищому навчальному закладі як інформаційну система, що постійно оновлюється і поповнюється на основі безперервного стеження за станом і динамікою розвитку основних складових якості освіти у ВНЗ за сукупністю визначених критеріїв з метою вироблення управлінських рішень по коригуванню очікуваних результатів на основі аналізу зібраної інформації і прогнозування подальшого розвитку досліджуваних процесів у ВНЗ. При цьому, створення інформаційних умов для формування цілісного уявлення про

стан освітнього процесу, про якісні й кількісні зміни в підготовці фахівців є основною метою моніторингу якості освіти у ВНЗ.

На нашу думку, до основних завдань моніторингу якості підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ можна віднести: розробку комплексу показників, що забезпечують цілісне уявлення про стан освітнього процесу, про якісні й кількісні зміни в ньому; систематизацію інформації про стан і розвиток освітнього процесу у ВНЗ; забезпечення регулярного й наочного представлення інформації про процеси, що відбуваються у ВНЗ; інформаційне забезпечення аналізу й прогнозування стану й розвитку освітнього процесу, вироблення управлінських рішень.

Варто наголосити на тому, що моніторинг в освіті, як цілісний процес має свою структуру. За своєю внутрішньою будовою цей процес поєднує три важливі управлінські компоненти: аналіз, оцінку й прогнозування процесів в освіті; сукупність прийомів відстеження процесів в освіті; збір і обробку інформації з метою підготовки рекомендацій щодо розвитку досліджуваних процесів і внесення необхідних коректив [2, с.42]. Окрім зазначених видів моніторингу якості освіти у ВНЗ, можна виділити такі його рівні: кафедральний, факультетський (інститутський), університетський, регіональний, державний, континентальний, світовий. Практична реалізація завдань моніторингу вищим навчальним закладом здійснюється на перших трьох рівнях: кафедральному, факультетському, університетському.

Отже, орієнтація ВНЗ на досягнення якісно нових освітніх результатів призводить до необхідності перейти від традиційного способу внутрішнього контролю до управління якістю освіти, де контроль є тільки однією з функцій. Інформаційною основою управління якістю освіти у ВНЗ є процес моніторингу, який спрямований на отримання оперативної та достовірної інформації про якість освітніх результатів, умов їх досягнення.

Вважаємо, що детальнішої розробки потребують технологія й інструментарій моніторингу якості підготовки фахівців у вищій школі, на що й спрямовуватимуться наші подальші дослідження.

Список використаних джерел

1.Кремень В.Г. Освіта в Україні: стан і перспективи розвитку / В.Г. Кремень // Неперервна професійна освіта : теорія і практика : зб. наук. пр. – 2001. – Ч. 1. – С. 5–14. 2.Хриков Є.М. Теоретико-методологічні засади моніторингу професійної підготовки / Є.М.Хриков . – К.: Знання, 2004. – 211 с. 3.Цехмістрова Г. С. Моніторинг якості професійної освіти / Г.С. Цехмістрова // Вища школа. – 2005. – № 1. – С. 66–72.

Ж. Г. Стельмашук, М. А. Переведенцева

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Національно-патріотичне виховання є проблемою загальнодержавного рівня і нагальним завданням загальноосвітніх навчальних закладів. Окремі аспекти національно-патріотичного виховання учнів є предметом наукових досліджень І. Беха, В. Гарнійчук, О. Жаровської, К. Журби, П. Ігнатенко, В. Киричок, Г. Назаренко, І. Шкільної, О.Сухомлинської та ін.

Однією з умов ефективності процесу національно-патріотичного виховання молодших школярів є врахування їх вікових та індивідуальних особливостей.

Основним новоутворенням психіки дитини молодшого шкільного віку є довільність як особлива якість психічних процесів, внутрішній план дій та рефлексія. Включаючись у нову для них навчальну діяльність, діти поступово звикають до її вимог, а дотримання останніх, у свою чергу, зумовлює розвиток нових якостей особистості, відсутніх у дошкільному віці. Саме у молодшого школяра формується ядро

особистості (моральні почуття, цінності, переконання), відбувається набуття досвіду моральної поведінки. Він вчиться не лише виконувати вимоги колективу, а й бере активну участь у постановці вимог, виборі доручень, справи, яка йому до душі.

Діти-шестилітки виділяють особисті цінності, відбувається їх емоційне освоєння, яке закріплюється у діяльності, поведінці та міжособистісних взаєминах. У дітей цього віку з'являється дистанція соціальних зв'язків при оцінці норм поведінки дітей і дорослих; у них розвивається певна орієнтація на соціум, вміння на відповідному рівні розуміти і оцінювати суспільні відносини. Дитина починає розуміти важливість суспільно значущих справ, у неї формується певне розуміння й оцінка соціальних явищ, орієнтація на оцінне ставлення дорослого через призму конкретної діяльності. За всіх індивідуально-варіативних особливостей процесу становлення ціннісних орієнтацій, саме у шість років він відрізняється найбільшою динамічністю [2].

Разом з тим, зазначає І. Бех, у період розвитку дитини між шістьома-сімома роками чітко відмічається нарощування й розвиток найважливіших компонентів ціннісних орієнтацій, їх адекватно мотивоване вираження. У цілому діти-шестилітки усвідомлюють соціальні очікування й орієнтуються на добру поведінку, хороші вчинки. Однак, дитина в цей період ще не сприймає еталони поведінки як соціальну необхідність, не усвідомлює їх соціальну значущість. Вони видаються шестиліткам як індивідуальні цінності, виступаючи лише окремими компонентами ціннісних орієнтацій, що розвиваються [там само].

Молодший шкільний вік характеризується дослідниками як період інтенсивного розвитку пізнавальної сфери, формування ядра особистості, її морально-етичних цінностей, які набувають усвідомленого характеру і сприяють виникненню відносно стійких форм моральної поведінки. Зрозуміло, що здатність дитини пізнавати і сприймати себе як члена сім'ї, родини, жителя певного міста чи села, країни значною мірою залежать від зовнішніх обставин, авторитету дорослих.

У вихованні молодших школярів велике значення має приклад емоційного ставлення до дійсності дорослих. Тому від багатства почуттів дорослих залежать почуття дітей, і педагог може здійснити сильний вплив на учнів прикладом власних хвилювань, що полегшує формування патріотичних якостей [1, с. 18].

Характерна риса молодших школярів – підвищена чутливість, здатність глибоко і болісно переживати. З роками забуваються факти, обставини, події, а гостре почуття, пережите в дитинстві, лишається в пам'яті. До того ж молодший школяр може пишатися не лише вчинком, який схвалений дорослим, а й своїми позитивними якостями (сміливість, правдивість), які він добре усвідомлює.

Криза семи років пов'язана з появою нового центрального для особистості утворення, яке психологи називають терміном «внутрішня позиція». Дитина на межі 7 і 8 років починає сприймати себе в якості «соціального індивіда», і у неї виникає потреба у новій життєвій позиції і в суспільно корисній діяльності, яка забезпечує цю позицію.

Найвищим показником розвитку моральної свідомості молодших школярів є виникнення рефлексивних процесів. У свідомості відбувається конкретизація уявлень про себе, свою значущість, свої соціальні ролі, виокремлюється уявлення про характер стосунків з оточуючими, усвідомлюється здатність до співробітництва з іншими, що заснована на дотриманні моральних норм і правил. У цей час формується і певне розуміння й оцінка соціальних явищ, зорієнтованість на оцінне ставлення дорослого крізь призму конкретної діяльності. Враховуючи це, слід створювати сприятливі психологічні умови для дитини з метою формування патріотичної рефлексії та розвитку патріотичної самосвідомості.

У молодшого школяра десятирічного віку відбувається якісний скачок у його ціннісних орієнтаціях як у системі взаємовідносин, ставлень до інших людей, до спільної справи, так і в ціннісному орієнтуванні у різних видах діяльності, оцінці

явищ оточуючого довкілля. Відбувається не просто наростання цих компонентів ціннісних орієнтацій, які попередньо склалися в процесі здійснення шестидев'ятирічними дітьми предметно-практичної і навчальної діяльності й ускладнення форми спілкування, але, головне, принципово змінюються ціннісні орієнтації у всіх сферах відносин дитини, яка активно долучається до норм суспільства, і яка на новому рівні оцінює суспільно корисні справи. Ступінь розвитку соціальної активності дітей пов'язаний з певним рівнем розвитку їхньої свідомості та самосвідомості. Саме тому, у молодшому шкільному віці важливо формувати здатність дитини пізнавати себе як члена сім'ї, родини, дитячого угруповання; як учня, мешканця міста чи села; виховувати у неї любов до рідного дому, школи, вулиці, своєї країни, її природи, рідного слова, побуту, традицій [1, с. 8].

Тож у дітей кінця молодшого шкільного віку ціннісні орієнтації починають складатися у більш розвинену, складну й стійку систему, яка визначає ставлення їхньої активної життєвої позиції. Для дитини більшу роль починає грати інформація, меншу – емоції; удосконалюється виділення найбільш значущої інформації; розвивається творча уява: на основі переробки минулого життєвого досвіду і нового почутого або прочитаного створюються нові образи. Поступово починають розвиватись і зміцнюватись соціальні якості – погляди, переконання, світогляд, певне відношення до навколишнього світу, людей, самого себе.

В. Киричок наголошує, що маленькій дитині у процесі патріотичного виховання, перш за все, слід «пропустити» отриману інформацію (знання про Батьківщину, свій народ, рідний край, мову, традиції свого народу, його культуру та історію) через світ власних емоцій та почуттів, «емоційно-пережити» її, лише тоді дитина краще усвідомить отриману інформацію, засвоїть її, спробує використати у своїй практичній діяльності [2]. Відтак, пріоритетна роль у національно-патріотичному вихованні учнів 1-4 класів повинна належати активним формам та методам виховання, які сприятимуть комплексному впливу на почуття, переконання та діяльність вихованців.

Отже, врахування схарактеризованих вище психолого-педагогічних особливостей учнів молодшого шкільного віку є однією з умов оптимізації процесу національно-патріотичного виховання.

Список використаних джерел

1.Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності: навчальний посібник / Іван Дмитрович Бех. – К.: Академвидав, 2009. – 248 с. 2.Виховуємо громадян-патріотів України: Науково-методичний посібник / авт. кол. За заг. кер. К. Чорної. - Черкаси: видавництво ЧОІПОПП, 2011. – 273 с.

О. В. Топчій

РОЛЬ ЮРИДИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ У СТАНОВЛЕННІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Події в Україні останніх років стали найяскравішим свідченням нового етапу зростання національної самосвідомості, євроінтеграційного вибору українського народу, розуміння ролі неформальних об'єднань громадян у творенні історії. У такий спосіб, спостерігаються ознаки становлення громадянського суспільства, під яким згідно з одним із варіантів визначень терміну можна розуміти «сукупність структур, за допомогою яких будь-яка людина розпочинає суспільно значимі дії без участі держави». [1] Разом з тим, було б невірним стверджувати, що характер соціальних процесів відзначається лише позитивними явищами. Констатується активізація ультраправих сил, посилення правового нігілізму, аномія, небажана динаміка виявів злочинності, корупційних діянь тощо. Подолання перелічених явищ має здійснюватися комплексно при застосуванні на тільки політичних, правових засобів, а й педагогічних. Найбільшою мірою цьому сприятиме юридична педагогіка.

Слід зазначити, що на відміну від юридичної психології ця галузь педагогічної науки ще не набула свого інституціонального статусу, тобто на даному етапі відбувається остаточне визначення її методології, об'єкту, предмету, спеціальних методів, апробація окремих прикладних положень. Окремі вчені обмежують діапазон юридичної педагогіки проблемами правничої освіти та виховання студента в юридичному виші [2] Ми вважаємо таке звуження об'єкту і предмету недоцільним і приєднуємося до позиції тієї категорії науковців, які включають до юридичної педагогіки соціальну педагогіку у її правовому контексті, розробляють проблематику правової соціалізації особистості, формування правової культури громадян, винаходження гармонійного балансу між індивідуальним і суспільним при вихованні громадянина. [3]

На наш погляд, інтеграційний характер юридичної педагогіки детермінований перетинанням в її площині питань правової соціалізації особистості, виховання правосвідомого громадянина, його правової культури, профілактики правопорушень, педагогічних засобів підготовки юристів нової генерації, форм і методів здійснення правової просвіти населення. Особливе місце повинно займати формування лідерських якостей і проактивності людини, її бажання працювати на благо суспільства поза межами звичайної професійної діяльності. У діахронічному аспекті можна спостерігати різке коливання позицій у даному аспекті: від гіперактивізації (а іноді й надмірної політизації) особистості в радянські часи до майже повного відсторонення від проблем суспільства, принаймні, намагання їх вирішувати у віртуальному світі, індивідуалізації людини донедавна. Феномен становлення особистості, що є активним учасником системи громадянського суспільства в Україні, потребує свого наукового дослідження, узагальнення й впровадження у практику навчання й виховання.

Не менш важливими є й проблеми ресоціалізації осіб, які були засуджені до позбавлення волі за вчинення протиправних діянь. Гуманістичний характер перевиховання передбачає звернення до витоків антропоцентризму, індивідуально-особистісного підходу до кожної особи.

Не можна залишати поза увагою й того факту, що в умовах проведення АТО з'являється раніш не відоме українській педагогіці явище: поява дітей-сиріт, безпритульних, дітей та юнаків, які переїхали з тимчасово окупованих територій. Саме за допомоги осередків громадянського суспільства на місцях при належному педагогічному консультуванні має відбуватися їх адаптація до нових умов життя, формування бажаних для спільноти особистісних якостей.

Крім того, незалежно від регіону проживання усі діти й дорослі потрапляють під натиск інформаційного впливу в контексті інформаційних війн. Тож на часі розробка принципово нових педагогічних засобів формування критичного мислення особистості, готовності сприймати інформацію з позицій норм права, громадянських цінностей суспільства.

Навіть означене коло питань, що ними повинно перейматися не тільки громадянське суспільство, а й насамперед наука, дозволяє встановити підґрунтя умовної тріади, що складає сутність юридичної педагогіки: наукова теорія – навчальна дисципліна – практика діяльності. На жаль, на теперішній час не встановилося чіткої парадигми й розуміння ролі юридичної педагогіки для подальшого розвитку громадянського суспільства в Україні. Тож принаймні постановка основних проблемних питань у подальшому дозволить виправити ситуацію на краще.

Список використаних джерел

1.Цокур Є. Г. Роль громадянського суспільства у легітимізації влади [Електронний ресурс] / Є. Г. Цокур // http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/26689/13-Tsokur.pdf?sequence=1. 2.Левитан К. М. Юридическая педагогика: учебник / К. М. Левитан. – М.: Норма, 2011. – 432 с. 3.Столяренко А. М. Юридическая педагогика. Курс лекций – М.: ЭКМОС, 2000. – 496 с.

М. С. Косяк, Г. І. Слободяник

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ВИХОВНОЮ ТА ПРОСВІТНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ШКОЛИ

Важливе місце в системі виховної діяльності школи займає управління. Воно покликане створити умови для успішного формування всебічного розвитку особистості школяра, забезпечити її позитивну спрямованість на основі власної активності.

Системний підхід до управління процесом виховання передбачає: 1) глибоке усвідомлення загальної мети і завдань виховання, які регламентуються директивними державними документами; 2) реалізацію основних принципів виховання; 3) всебічне вивчення особистості школярів (рівня вихованості, потреб, запитів, інтересів); 4) визначення на основі вивчення особистості школярів конкретизованих завдань виховної роботи в школі; 5) організацію взаємодії джерел організуючого впливу, а саме – сім'ї, педагогічного і учнівського колективів, громадськості; 6) визначення пріоритетних напрямів виховної роботи; 7) використання оптимальних методів і форм виховання; 8) створення умов для ефективності виховної роботи; 9) кваліфіковане управління системою; 10) аналіз результатів (моральні цінності, позиція, світогляд, соціальна активність особистості).

Управлінський компонент виховної діяльності школи спонукає цілу систему дій, організаційних форм і способів її здійснення. Базуючись на висновках Н.М. Островерхової, Ю.А. Конаржевського, Б.С. Кобзаря та наших спостереженнях можна охарактеризувати систему управління виховним процесом, яка має чотири етапи: чітке визначення мети і завдань; діагностика і всебічний психолого-педагогічний аналіз діяльності учнівського та педагогічного колективів; планування виховуючої діяльності учнів; керівництво і контроль [2].

Управлінський цикл починається і закінчується аналізом, сутність якого полягає у встановленні причинно-наслідкових зв'язків між метою, змістом, формами, методами, умовами і його наслідками, а також прослідкуванні впливу навчально-виховного процесу на рівень вихованості учнів.У сфері цієї діяльності пріоритетними факторами, що впливають на якість роботи навчального закладу, є: створення надійної системи інформаційного забезпечення; поліпшення прогностично-планової діяльності; втілення у практику вимог наукової організації праці; контрольно-аналітична робота на основі діагностичних методів; удосконалення управлінських структур.

Управління виховною діяльністю школи – складний динамічний процес, який включає в себе постановку мети і завдань, вивчення й аналіз існуючого рівня навчально-виховної роботи, пошуки шляхів вдосконалення системи виховної роботи школи, ефективного використання засобів навчання і виховання, координацію зусиль усього педагогічного колективу й управлінського персоналу, спрямованих на забезпечення всебічного розвитку особистості учня. Внутрішньошкільне управління розглядається не тільки як діяльність адміністрації в керівництві навчально-виховним процесом, а й як засіб зв'язку між окремими підсистемами і структурними компонентами школи, які взаємодіють між собою, виконуючи різні функції.

Наукові дослідження та передовий педагогічний досвід переконують, що ефективність управління виховною діяльністю школи значно підвищується при наявності науково обґрунтованої організаційної структури, яка б забезпечувала взаємодію і взаємозалежність всіх ланок управління.

Структура, на думку В.Г. Афанасьєва, – «це внутрішня організація цілісної системи, яка являє собою специфічний спосіб взаємозв'язку, взаємодії компонентів, які її утворюють». Отже, під структурою управління виховною діяльністю школи слід розуміти таке влаштування керівництва, при якому відповідним чином розміщені адміністрація школи, педагоги й інші учасники виховного процесу та вста-

новлені між ними взаємовідносини підрядності, погодженості й спосіб передачі інформації [1]. Кожний елемент структури при цьому має чітко визначені функціональні обов'язки. Загальновідомо, що будь-якою ланкою шкільного життя можна по-науковому управляти лише тоді, коли налагоджені прямі і зворотні зв'язки між суб'єктом і об'єктом управління. Це забезпечується циркуляцією інформації за певними каналами.

Наші спостереження проблеми використання інформації в управлінні виховною діяльністю школи переконують, що зміст інформації має відповідати функціональним обов'язкам керівника виховного процесу (директора та його заступника, вихователя, класного керівника). Кожен з них зобов'язаний знати про стан виховного процесу в рамках, які відповідають рівню керівництва. Отже, щоб управляти виховною системою школи адміністрація має безперервно одержувати такі види інформації: директивну, науково-методичну, спеціально-педагогічну і внутрішню. Коротко охарактеризуємо їх.

Директивна інформація вказує цілі і завдання виховної роботи, шляхи їх вирішення. Це постанови і розпорядження законодавчих органів; накази, рішення, інструктивно-методичні рекомендації органів освіти і методичних служб; рекомендації, постанови органів, які мають відношення до виховання школярів (служба у справах дітей, органи пожежної охорони тощо). Вивчення цієї інформації і визначення можливостей та шляхів її творчого використання – важливий обов'язок керівника навчально-виховного закладу.

Науково-методична інформація допомагає вибрати оптимальні шляхи досягнення мети виховання. Це – праці з історії управління, шкільні матеріали, що висвітлюють досвід керівництва навчально-виховною роботою; психолого-педагогічна інформація з проблем виховання; посібники з організації й методики виховної роботи; публікації про передовий педагогічний досвід виховання в школі та ін. Компетентне керівництво виховним процесом неможливе без постійного вивчення такої інформації.

Соціально-педагогічна інформація дає змогу визначити основні позитивні й негативні тенденції в соціальному середовищі, на які слід опиратись у виховному процесі або нейтралізувати їх. Це – аналіз соціально-економічного характеру мікрорайону; аналіз складу батьків за соціальним походженням, освітою, їхніми демографічними показниками; аналіз можливостей громадських організацій, підприємств, позашкільних закладів, які можуть бути залучені до виховного процесу, норми поведінки, традиції, думки, настрої населення, його ставлення до виховних цілей і зусиль школи.

Внутрішньошкільна інформація важлива для бачення реальної обстановки, правильної оцінки ситуації. Це – виконання Закону «Про освіту»; виконання планів виховної роботи в школі, в окремих класах; стан роботи з батьками і громадськістю; виконання окремих рішень з питань удосконалення виховної роботи; процес розвитку учнівського колективу, характер взаємин, що складаються в ньому, основні тенденції і явища його життєдіяльності; інтереси, потреби, нахили учнів; організація індивідуальної роботи з учнями і зокрема з неблагополучними, важкими підлітками; стан дисципліни і порядку в школі, виконання учнями «Правил поведінки» і «Правил внутрішнього розпорядку» [3]. Внутрішньошкільна інформація має забезпечувати повноту всіх відомостей, необхідних для ефективного керівництва виховним процесом.

В рамках однієї школи інформація має бути уніфікованою, стандартизованою, чіткою, лаконічною, об'єктивною і оперативною.

Успішне керівництво виховним процесом передбачає володіння системою аналітичних знань. Аналіз – одна з найважливіших ділянок роботи керівників шкіл, важливий чинник удосконалення виховного процесу.

Створення системи виховної роботи на основі педагогічного аналізу дозволить

керівнику бачити та оцінювати зміни у виховному процесі, прогнозувати шляхи його розвитку. Як вважає Ю.А. Конаржевський, аналіз як функція управління складається з трьох основних етапів: збору інформації, її переробки та видачі управлінського рішення. Він тісно пов'язаний з іншими функціями управління: цілепокладанням, плануванням, прогнозуванням. Кваліфікаційний педагогічний аналіз дає можливість оцінити ефективність виховного процесу, визначити фактори, які впливають на результати виховання, виявити причини недоліків.

Педагогічний аналіз роботи вчителя – це специфічний вид критики. Використання його вимагає великої обережності та коректності. Однак, незважаючи на своєрідний характер, така критика, якщо вона глибоко, доказово і серйозно аргументована, є однією з найважливіших рушійних сил розвитку педагогічного колективу. Такий педагогічний аналіз виступає як особлива форма виявлення протиріч і вирішення їх у взаємодії з іншими функціями керування школою. Тут необхідно відзначити, що критика взагалі, а критика керівником підлеглого особливо, повинна бути високо аргументованою і доказовою. Тільки в цьому випадку вона буде сприйматися правильно.

Значну увагу аналізу виховної роботи приділили М.І. Рожков і Л.В. Байбородова в роботі «Організація виховного процесу в школі». Вони визначили сутність та вимоги до організації аналітичної діяльності, види та рівні аналізу форми виховної роботи [1].Зміст складають не тільки теоретичні положення про організацію аналітичної діяльності керівника школи, але й практичні рекомендації щодо здійснення аналізу роботи школи, класу, класних керівників, окремих форм виховної діяльності.

Роль педагогічного аналізу у виховній роботі надзвичайно велика. Чим глибше та обґрунтованіше педагог здійснює аналіз, проникає в сутність керованого ним об'єкта і процесів, які в ньому протікають, тим доказовіші та ефективніші його дії щодо впорядкування керованої системи і переведення її в новий, більш високий якісний стан.

Список використаних джерел

1.Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи України. Історія, теорія.- К., 1998. -445 с. 2.Десятиченко Н. Моделі сучасних уроків // Завуч. – 2002.- № 35. – С.5. 3.Янкевич В. Системний аналіз – методологічна основа реформування управління і освіти // Освіта і управління. – 1998. - № 1. – С.31-37.

М. С. Косяк, Г. І. Слободяник, І. О. Слободяник, М. В. Калайтанов, О. В. Нікітюк

АНАЛІЗ ТА ПЛАНУВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ШКОЛАХ, ІНШИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ОБОЛОНСЬКОГО РАЙОНУ МІСТА КИЄВА

Аналіз тісно пов'язаний з цілепокладанням, прогнозуванням, плануванням виховної роботи. Чим глибший аналіз, тим правильніше і конкретніше будуть визначені цілі та завдання діяльності колективу на черговий період. Чим конкретніші цілі, тим правильніше, оптимальніше може бути і тіснено відбір змісту і форм роботи, яка планується. В результаті аналізу виховного процесу педагоги визначають: 1) результати педагогічного процесу; 2) доцільність роботи, що проводиться; 3) фактори, які зумовили досягнуті результати; 4) ефективність засобів, що використовуються, ступінь їх впливу на результати виховного процесу; 5) досягнення та недоліки в організації виховної роботи, їх причини; 6) невикористані можливості та резерви для подальшого вдосконалення роботи; 7) шляхи розвитку виховного процесу та усунення причин знайдених недоліків.

Аналіз може забезпечити: а) науковість планування; б) дієвість регулювання виховного процесу; в) дієвість контролю.

Моніторинг виховної діяльності навчального закладу має здійснюватись з метою: 1) удосконалення педагогічних форм, методів, технологій, які відповідають стратегічній меті розвитку суспільства, забезпечують засвоєння моральних та духовних цінностей, гармонію учнів із соціальним середовищем; 2) визначення результативності виховання учнів; 3) формування стратегій, різних виховних систем, відкритості, варіативності їх форм, методів, механізмів з обов'язковим використанням регіональних особливостей; 4) створення науково-методичної, матеріально-технічної бази для виховного процесу; забезпечення добору і розстановки педагогічних кадрів; налагодження зв'язків та координація зусиль усіх соціальних інститутів у справі виховання; 5) ведення діяльності на основі демократизації та гуманізації шкільного життя і сприяння розвитку учнівського самоврядування; 6) створення умов для засвоєння національних та загальнолюдських цінностей, самовиховання і самореалізації особистості, сприяння інтелектуальному, морально-духовному, фізичному та естетичному розвитку особистості в шкільній та позашкільній діяльності; 7) органічне поєднання організаційно-педагогічної, сімейно-родинної, національно-культурної та просвітницької діяльності учителя, батьків, учнів; 8) створення системи науково-організованого оцінювання та прогнозування розвитку системи виховної діяльності навчальних закладів, тобто національної системи моніторингу якості виховання (за зразком моніторингу якості загальної середньої освіти), що надасть змогу активізувати виховання учнів, основними завдання якого є: а) забезпечення високого рівня освіченості і вихованості свідомого громадянина України, здатного до засвоєння досягнень світової культури із урахуванням загальнонаціональних, регіональних та етнічних особливостей, до участі у забезпеченні соціально-економічного розвитку України; б) утвердження високих ідеалів гуманістичної культури і демократичних взаємовідносин людей, захист прав, гідності і чести своєї Батьківщини; в) створення гуманного і демократичного виховного середовища школи, мікрорайону, регіону; сприяння становленню особистості в усіх її демократичних, гуманістичних, інтелектуальних і культурних проявах; г) розвиток самосвідомості, навчання проектуванню і реалізації особистісного життєвого вибору; ґ) організація свідомої, цілеспрямованої самореалізації, формування демократичних і гуманістичних життєвих принципів і пріоритетів; виховання патріотизму і національної самосвідомості, любові до свого народу, до України, що виявляється в турботі про благо народу, в сприянні становленню та утвердженню України як незалежної, правової, демократичної, суверенної держави; д) виховання фізично досконалої особистості, формування фізичних здібностей, розвиток потреби у веденні здорового способу життя; е) створення умов для фізичного розвитку дітей та молоді [1,3].

Спираючись на принципи педагогічного аналізу, розроблені Ю.А. Конаржевським, охарактеризуємо основні вимоги до організації аналізу виховної роботи:

1.Аналіз виховної роботи повинен бути об'єктивним і передбачати виявлення істотних рис аналізованого об'єкта, відокремлення їх від несуттєвих, урахування як кількісних, так і якісних характеристик; виявлення причинно-наслідкових зв'язків, що є основою для розпізнавання найбільш суттєвих сторін виховного процесу вивчення педагогом кожного окремого явища, визнання діалектичної єдності об'єктивного та суб'єктивного при первинності об'єктивного [1].

2. Необхідно розглядати всю сукупність явищ в їх взаємозв'язку та взаємодії. Лише через різноманітні відношення з іншими явищами педагогічної діяльності дане явище може проявити свою сутність. Будь-який виховний процес, будь-яке педагогічне явище, в яких би умовах вони не протікали, обов'язково існують у взаємодії з іншими.

3. Розглядати предмет аналізу слід у процесі виникнення, становлення, зміни та розвитку, розкривати його суперечливий характер, враховувати кількісні та якісні зміни, переходити з одного стану в інший, визначати зв'язок між минулим, теперішнім та майбутнім предмета аналізу.

4. Аналіз передбачає дослідження виховного процесу як динамічної, цілісної системи, яка взаємодіє із середовищем, що характеризується наявністю сукупності внутрішніх та зовнішніх зв'язків.

5. Будь-яка програма аналізу повинна будуватися на основі принципу головної ланки. Головна ланка – це той елемент системи, на який можна ефективно впливати в першу чергу, оскільки без цього неможливо досягти мети, тому що головна ланка пов'язана з іншими ланками необхідними зв'язками. Виховний процес – явище багатогранне і складне, тому проаналізувати всі його аспекти неможливо. Вивчення головного діючого фактора, причин його виникнення дає можливість педагогу виробити заходи щодо врегулювання виховного процесу і тим самим нейтралізувати дію інших факторів, менш суттєвих чи випадкових.

6. В основі аналізу покладений комплексний підхід, який характеризується виділенням в аналізованому явищі чи процесі таких сторін, що підлягають вивченню з позиції різноманітних наук: єдність у меті та напрямку педагогічного аналізу, їх субординацій та координацій, підкорення їх часткових цілей головній; відповідність методів вивчення змісту досліджуваних явищ; взаємодія різноманітних систем знань; узгодження дій усіх учасників аналізу; урахування ролі моральних, ціннісних та психологічних факторів при аналізі будь-якої педагогічної проблеми.

7. Необхідно забезпечити цілеспрямованість аналізу, що передбачає чітке формулювання і глибоке усвідомлення загальних і часткових цілей педагогічного аналізу. Іншим моментом даної вимоги виступає планування, оскільки план – це модель дій суб'єкта аналізу з досягнення поставленої мети (цілей). Звідси випливає обов'язковість планування аналітичної діяльності.

8. Аналізом повинні займатися всі члени педагогічного колективу. Це передбачає широке введення самоаналізу в діяльність кожного педагога. Учителю важливо побачити зв'язок між методами, які він використовує, і досягнутими результатами, з'ясувати причини успіху чи невдач у роботі. Необхідним є залучення до аналізу виховного процесу дітей та батьків. Участь в аналізі всіх членів колективу дозволяє побачити різні боки виховного процесу, забезпечити активну і відповідальну позицію кожного за організацію та результат роботи.

9. Організація і проведення аналізу передбачає виконання виховних завдань. Участь в аналітичній роботі формує в учнів активність, відповідальність за прийняті рішення і заплановані справи, розвиває аналітичні уміння, потребу в самоаналізі. Постійна виховна робота, що проводиться педагогами на основі матеріалів аналізу протягом усього навчального року, узагальнення результатів, підбиття підсумків дисциплінують, підтягують вчителів та учнів, стимулюють більш серйозну і вдумливу роботу із самоосвіти. Висновки аналізу необхідно фіксувати в оперативних управлінських рішеннях, які слід конкретно адресувати з визначенням термінів їх виконання. Рекомендації за висновками аналізу слід контролювати, у виховних цілях дотримуватися гласності, знайомити колектив не лише з результатами аналізу, але і з процедурою їх отримання [2].

Дотримання викладених вище вимог дозволяє забезпечити системний аналіз виховного процесу, будь-якого педагогічного явища.

Список використаних джерел

1. Антонець М. Роль інноваційних процесів у розвитку школи // Педагогічна газета.- 1996. - №6. – С.3. 2. Клименюк А.В., Калита А.А., Бережна Е.П. Методологія і методика педагогічних досліджень. – К., 2004, - 216 с. 3. Химинець О.В. Діагностика творчого потенціалу учнів // Освіта Закарпаття. – Ужгород, 2005, - № 1. – С.35.

Г. І. Слободяник, М. С. Косяк, О. М. Шаповал

МОНІТОРИНГ ТА ЙОГО СКЛАДОВІ ДЛЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА ПРИКЛАДІ РУО ОБОЛОНСЬКОГО РАЙОНУ МІСТА КИЄВА

Моніторинг виховної діяльності навчального закладу характеризується досить широким функціональним полем, що пояснюється як складністю самого процесу виховання, так і численними суб'єктами науково – педагогічної діяльності. Саме тому в різних джерелах зустрічаються різні переліки функцій моніторингових досліджень, які іноді мають і суттєві відмінності. Якщо моніторинг виховної діяльності розглядати як технологію педагогічної діяльності і як засіб інформаційного забезпечення управлінської діяльності, то основними функціями, які він виконує, виступають:

1. *Виховна функція процесу навчання*. У всіх навчальних закладах утверджується пріоритет розвитку особистості та цільової, змістовної, соціально-економічної спрямованості навчального процесу. Виховання дітей та молоді є стрижневою основою інтеграції навчальної, суспільно-корисної, громадської, позаурочної, позашкільної та інших сфер життєдіяльності учасників освітнього процесу в єдиний соціокультурний простір.

Виховний потенціал процесу навчання забезпечується змістом, формами, технологіями навчання та характером спілкування між його учасниками. До навчальних планів входять інваріантна і варіативна складові, предмети та заняття, спрямовані на самопізнання, самовиховання, саморозвиток особистості.

2. *Інформаційна*. Вона дає можливість з'ясувати результативність виховного процесу на основі вивчення особливостей його перебігу та факторів, які чинять на нього певний вплив, одержати відомості про стан виховної системи, забезпечити зворотній зв'язок між об'єктами і суб'єктами виховання тощо.

3. *Активізуюча*. Залучення до дослідження учителів, працівників органів управління освіти, методистів, представників адміністрації, батьків, підвищує їх рівень педагогічної культури, відкриває можливості для пошуку нових форм і методів виховання, перебудови навчально-виховного процесу та управління ним з метою поліпшення якості підготовки дітей та молоді до життя.

4. *Формуюча*. Одержані результати відстеження вихованості повинні використовуватися педагогом для організації індивідуальної роботи з учнями. Ця функція найчастіше реалізується на нижчих рівнях здійснення моніторингу. Але на вищих рівнях функціонування системи моніторингу одержана інформація може бути, використана під час роботи наддержавними освітньо-виховними стандартами, програмами, виховання та розвитку.

5. *Корекційна*. Ця функція дуже тісно пов'язана з попередньою. Відстеження в ході моніторингових досліджень конкретних прогалин у вихованні учнів, виявлення причин, що впливають на якість та рівень виховання, фіксація численних несподіваних результатів навчально-виховної роботи передбачає організацію у подальшому відповідної корекційної діяльності. На відміну від формуючої функції, корекційна проявляється на будь-якому рівні проведення моніторингу.

6. *Кваліметрична*. Визначення системи індикаторів і критеріїв якості виховної діяльності та проведення оціночних процедур дає змогу скласти думку про якісний стан системи виховання.

7. *Діагностична*. Визначення за допомогою різноманітних засобів дослідження досягнутого стану системи виховання, виявлення проблем, чинників, відхилень від певних норм і стандартів.

8. *Аналітична*. Одержані за показниками діяльності дані різноманітним чином аналізуються і відповідно інтерпретуються.

9. *Моделююча*. Ця функція дуже тісно пов'язана з попередньою, оскільки по-

будова різноманітних моделей ситуацій, впливів на них суспільних, політичних процесів та інших факторів можлива лише після; проведення детального аналізу виявленого стану системи виховної роботи.

10. *Прогностична*. Передбачає побудову різноманітних моделей майбутнього стану системи виховної діяльності, її елементів, окремих об'єктів на підставі ґрунтовного аналізу та узагальнення здобутої інформації (так званий пошуковий прогноз), а також розробку можливих моделей способів досягнення цього стану (нормативний прогноз).

11. *Управлінська*. Ця функція моніторингу може розглядатися як вирішальна з точки зору остаточного застосування інформації, одержаної в ході досліджень, тому що завершальним етапом реалізації моніторингової діяльності є прийняття певних управлінських рішень спрямованих на усунення небажаних наслідків реформування системи освіти і виховання, поліпшення якості її функціонування.

12. *Виховна функція дозвілля.* Дозвілля є важливою сферою соціалізації і особистості. Особистість набуває ціннісних орієнтацій, знань, досвіду, залучається до системи нормативно-регулятивних установок, що склалися в суспільстві, досягнень вітчизняної і світової культури не лише за умов систематичного навчання, а й у процесі спілкування, відпочинку, розважально-ігрової діяльності за інтересами.

Змістовне дозвілля є сферою самореалізації, розкриття творчого потенціалу особистості, провідною метою навчальних закладів. Педагогічний процес в організації дозвілля полягає в інтеграції виховної, рекреаційної і розважально-ігрової функцій дозвілля в процес його організації.

Виховна функція дозвілля полягає у: 1) створенні сприятливого культурного середовища для самореалізації і творчого розвитку особистості; 2) формуванні національної самосвідомості та громадянських якостей особистості; 3) формуванні культури особистості (моральної, політико правової, естетичної, екологічної, інформаційної, комунікаційної, культури побуту, спілкування тощо); 4) залученні дітей та молоді до цінностей вітчизняної і світової культури; 5) стимулюванні творчих, розважально-ігрових, спортивно-оздоровчих та інших соціально і особистісно-конструктивних видів діяльності.

*Рекреаційна функція дозвілля полягає у:*1) створенні умов для відновлення фізичної та інтелектуальної працездатності особистості, її емоційної сфери; 2) формуванні здорового способу життя підростаючого покоління, вихованні здорової у фізичному, психічному, соціальному і духовному відношенні особистості; 3) гармонізації стосунків людини, природи і суспільства.

Розважально-ігрова функція дозвілля полягає у: 1) створенні ігрового середовища для ефективної рекреації і виховання особистості; 2) створенні умов для відродження фольклорно-ігрових традицій у різних регіонах України як засобу національного і пізнавального виховання дітей та молоді; 3) формуванні ігрової культури дітей та молоді як основи для самореалізації і розкриття креативного потенціалу особистості.

Погоджуючись з думкою професора Г.Єльникової про те, що сутність концепції моніторингу полягає в синхронності процесів спостереження, вимірювання, вироблення на цій основі нових знань про стан об'єкта і подальшим моделюванням, прогнозуванням та прийняттям відповідного управлінського рішення, ми впевнені, що існує і така функція моніторингу, як виявлення неврахованого стану виховної діяльності [3]. Це означає, що в процесі здійснення моніторингу кількісна та якісна характеристика виховання не може бути повною без неврахованого стану, яка виникає як нова проблема для виховного процесу – вона незапрограмована, проте дуже важлива. Виявлення неврахованого стану не тільки функція, але й одне із найважливіших завдань і особливостей моніторингу якості виховання. Адже результати моніторингу стають основою для серйозної рефлексивно-аналітичної діяльності і успішної реалізації функцій оцінки, прогнозу корекції та планування. Одним з основних етапів управління виховною роботою *є планування.*

Як показує педагогічна практика, до плану нерідко ставляться лише як до адміністративної вимоги, а процес планування, на жаль, обмежується складанням і написанням плану. При такому підході план, безумовно, носить формальний характер і не може бути орієнтиром у діяльності. Ефективність результатів, що досягаються, та успіх будь-якої діяльності багато в чому залежать від того, наскільки грамотно ця діяльність планується [2].

Як вважають М.І.Рожков та Л.В.Байбородова, призначення плану – упорядкувати педагогічну діяльність, забезпечити виконання таких вимог до педагогічного процесу, як планомірність і систематичність, керованість і наступність результатів. У загальному уявленні план – це документ, що вказує змістовні орієнтири діяльності, що визначає її порядок, обсяг, тимчасові границі [1]. Він виконує такі *функції*: 1) направляючу, тобто визначає конкретні напрями і види діяльності; 2) прогнозуючу, тобто безпосередньо відображає задум, представляє результати через конкретні дії; 3) координуючу, організуючу, тобто, з одного боку, відображає те, яким чином, якими засобами діяльність організується і хто є її суб'єктом та об'єктом; з іншого, – визначає порядок проведення діяльності, її взаємозв'язок з іншими видами, а також відображає взаємодію суб'єктів діяльності, визначає її місце й час, відповідає на питання: хто, що, коли іде повинен робити; 4) контролюючу: по-перше, сам педагог, користуючись планом, може контролювати реалізацію поставлених цілей; по-друге, за планом легко перевірити, наскільки він відповідає дійсності; більше того, рівень і якість плану значною мірою свідчать про професійну компетентність педагога; 5) репродуктивну (відтворюючу), тобто через будь-який проміжок часу за планом можна відновити зміст і обсяг виконаної роботи. При грамотній організації планування план стане не формальним папером, а документом, здатним захистити педагога від необґрунтованих вимог і претензій, що доводять системний підхід до організації педагогічного процесу. Тому насамперед необхідно ставитись до плану як до свого робочого документа, який потрібен самому педагогу, а не адміністрації, щоб діяти не хаотично, а згідно зі своїм задумом, цілями, можливостями та вимогами до педагогічного процесу.

Список використаних джерел

1. Гершунский Б.С. Педагогическая прогностика. Методология, теорія, практика. – К., 1986. – 260 с. 2. Мармаза О.І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом, - Харків, 2004, - 240 с. 3. Фарсова М. Залог успеха – инновационній поход / Школа. – 1997. - № 2. – С. 29-31.

Н. С. Полудьонна

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ОСВІТИ

Задля того, щоб зрозуміти природу та рушійні сили розвитку освіти в українських реаліях, необхідно виявити деякі загальні умови та стійкі закономірності, які безпосередньо впливають на сферу освіти у цілому, а також на підготовку працівників поліції нового формату:

1) повільна реалізація Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки [1] та формування нормативно-правової бази;

2) швидка зміна технологій потребує фундаментальної підготовки фахівців, а звідси – потреба у посиленні наукових досліджень задля розвитку фундаментальних знань;

3) інтенсивне зростання наукової інформації, якою повинен оволодіти фахівець (звідси – посилення вимог до навичок самоосвіти та підвищення кваліфікації);

4) зростання цінності творчої, неалгоритмічної діяльності, а також попит на фахівців, які здатні здійснювати таку діяльність;

5) наявність потужних зовнішніх засобів мисленнєвої діяльності, що веде до автоматизації не лише фізичної, а й розумової праці. У результаті різко зросла кількість

людей, які залучені до наукової діяльності (але, нажаль, відмічається падіння евристичного потенціалу). Для компенсації цього падіння, необхідно «озброювати» фахівців знаннями методології наукової та практичної діяльності. А це, у свою чергу, передбачає формування наукової компоненти освіти, комплексне вдосконалення професійної майстерності здобувачів вищої освіти шляхом опанування інноваційно-інформаційними технологіями і науково-дослідницькими видами діяльності;

6) необхідність запровадження єдиних міжнародних стандартів у діяльність та підготовку поліції в нашій державі зумовлена зростанням рівня транснаціональної організованої злочинності, суттєвими відмінностями в національних системах підготовки поліцейських кадрів, а також значними темпами міграції населення у світі;

7) забезпечення якості вищого навчального закладу (відсутність в університетах єдиних підходів до формування внутрішніх систем моніторингу якості вищої освіти згідно зі «Стандартами і рекомендаціями щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» ENQA);

8) гостра потреба розробки державних стандартів для професійної підготовки працівників поліції.

Зауважимо, що реформа освіти на основі європейських стандартів радикально актуалізує підвищення ролі науково-дослідної роботи, створення належних умов для формування у здобувачів освіти фахових компетенцій та оволодіння методологією наукового дослідження. В Законі України «Про вищу освіту» зазначається, що «наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у вищих навчальних закладах є невід'ємною складовою освітньої діяльності і провадиться з метою інтеграції наукової, освітньої і виробничої діяльності в системі вищої освіти» [2]. Основною метою наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності є здобуття нових наукових знань шляхом проведення наукових досліджень та міжнародної співпраці, їх спрямування в практику (також й правоохоронну). Саме тому, в сучасних умовах, головним завданням вищої школи є розвиток науково-пізнавальної активності здобувачів освіти, бажання оновлювати і вдосконалювати свої знання, розвивати творче мислення. Варто наголосити, що наукова діяльність у вищому навчальному закладі повинна стати пріоритетною діяльністю, як для науково-педагогічних кадрів, так й для здобувачів вищої освіти.

На шляху реформ виникне ще багато складних проблем, але зволікаючи з їхнім вирішенням, наша країна дедалі поглиблює власну суспільну та економічну кризу.

Список використаних джерел

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://www.tempus.org.ua/.../823-nacionalna-strategija-rozv. 2. Закон України «Про вищу освіту» (01.07.2014 № 1556 – VII) [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18.

О. А. Сєваст'янова

ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ СУБ'ЄКТНИХ ВПЛИВІВ СТУДЕНТСТВА В УМОВАХ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА ВНЗ

Прискорення темпів соціально-економічного розвитку суспільства, розширення можливостей політичного й соціального вибору людей не тільки визначають специфіку розвитку різних соціальних груп, але й загострюють проблему суб'єктного розвитку особистості. Процеси самовизначення, встановлення оптимальних взаємозв'язків із соціумом, позитивних впливів на визначення стратегічних та тактичних цілей та дій по їх досягненню знаходяться ще в досить аморфному стані і вирізняються непослідовністю, нелогічністю та емоційністю майже у всіх соціальних груп. Повністю це стосується студентства як специфічної соціальної групи.

Найважливішим завданням вищої школи України в цих умовах є формування

спрямованості фахівця на безперервне професійне самовдосконалення, готовності до ускладненої креативної діяльності, що можливе у випадку, якщо студент на всіх етапах підготовки постає як суб'єкт навчально-професійної й соціальної діяльності. Досягти цього можна у випадку, якщо буде забезпечено суб'єктивацію всього навчально-виховного процесу у ВНЗ.

Серед наукових праць, які присвячені суб'єктної проблематиці, важливими для нас є дослідження М.Боритка, Л.Виготського, В.Давидова, Д.Леонтьєва, Ф.Мухаметзянова, А.Орлова, С.Савченка, М.Сергєєва, З.Хабирова, В.Циба. У зв'язку з цим виникає необхідність докладно розглянути специфіку суб'єктності особи студента як особливого соціально-психологічного феномена й специфіку його реалізації в системі вищої освіти.

За поняттям суб'єктності стоїть реальна теоретична й практична проблема - як перетворити студента вищого навчального закладу в справжнього суб'єкта навчальної, професійної й соціальної діяльності.

При цьому в результаті теоретичного аналізу слід відповісти на головне питання: чи в змозі студент у процесі соціалізації стати повноцінним суб'єктом у взаємовідношенні з навколишньою дійсністю, чи він залишається слухняним знаряддям соціальної стихії?

Метою даної статті є розгляд студентської молоді саме як суб'єкта виховного процесу. Необхідно виявити взаємозв'язок між суб'єктністю особистості студента й рівнем її соціалізованості, який базується на поєднанні соціальної абстракції, представленої на рівні соціуму, з індивідуальними особливостями, вираженими через суб'єктне начало.

На думку більшості дослідників, сама ідея перетворення того, хто навчається, з об'єкта виховних дій у рівноправний суб'єкт навчального процесу виникла в середині XX ст. Проте до сьогодення вона не може вважатися ні до кінця реалізованою на практиці, ні повністю теоретично розробленою.

М. Боритка підкреслював, що суб'єктом не можна стати, їм можна лише ставати, оскільки суб'єктність полягає в саморозвитку, самоутвердженні, які в ситуаціях виховання протікають у формі самопізнання людини, самооцінки, усвідомлення себе, своїх особливостей, можливостей, достоїнств, недоліків [1].

Д. Леонтьєв вважав, що в основі формування суб'єктних якостей особи лежить свобода, яка «по-перше, є усвідомленою активністю, по-друге, опосередкованою ціннісним «для чого», і, по-третє, активністю повністю керованою самим суб'єктом» [4, 51].

Важливу якість суб'єктної особи відзначав В. Давидов. Він зокрема підкреслював, що суб'єктна особа «має здатність діяти на власне переконання в складних ситуаціях, протистояти несприятливим обставинам, не боячись втручатися в перебіг подій, проявляючи тверду волю й характер і приймаючи на себе всю соціальну відповідальність за можливі наслідки» [3, 57].

Стати суб'єктом певної діяльності – означає освоїти цю діяльність у всіх її можливих формах, набути здатність до її здійснення у стандартних ситуаціях і творчого застосування принципів цієї діяльності у нестандартних, непередбачених обставинах. Для людини як суб'єкта діяльності дуже важливим є позитивне власне ставлення до цієї діяльності.

Великий інтерес в плані визначення сутнісних характеристик суб'єктності являє собою особистість студента, *по-перше* тому, що студентство становить собою особливу соціальну групу. Отже, суб'єктність у студентів повинна теж мати певні особливості. *По-друге,* студентство є резервом національних інтелектуальних, політичних, культурних, бізнесових еліт. Тому дуже актуальною задачею, на наш погляд, є визначення особливостей суб'єктності сучасного студента та специфіки її формування в умовах вищого навчального закладу.

Водночас проблема дослідження суб'єктного начала в особі студента не

завжди може бути зрозуміла однозначно. У сучасній літературі трапляються приклади, коли суб'єктність відривається від морально-етичних якостей особи й стає самостійним феноменом, для якого не існує соціальних обмежень. У цьому сенсі показовою є думка А. Орлова, який вважає, що «справжній суб'єкт життя існує незалежно й поза всякими соціальними нормами, стереотипами, ціннісними системами й т. ін.» [6].

Таким чином, сучасні уявлення про суб'єктність розширилися й тепер включають не тільки поведінкові характеристики, але й планування життєдіяльності, прогнозування її результатів.

Виховний процес у ВНЗ повинен зводитися до спільного пошуку цінностей, значень, поведінкових стереотипів, причому відбувається це не в рафінованому педагогічному просторі, а в справжньому житті, у конкретних видах діяльності, у спілкуванні й полікультурному діалозі. Ці процеси складають соціально-педагогічний зміст виховного процесу у ВНЗ.

Виховний процес у ВНЗ, а отже й процес формування суб'єктних якостей студентської особи розглядається в контексті соціальності. До складу соціального компоненту виховного процесу включаємо: по-перше, самого студента, який одночасно є навколишнім середовищем для інших студентів; по-друге, систему соціальних зв'язків, що функціонують в освітньому просторі; по-третє, різноманіття зовнішніх соціальних впливів. Отже, сам ВНЗ розглядається як локальна соціокультурна система, своєрідна модель соціальних відносин, які безпосередньо формують суб'єктність студентської особистості.

Таким чином, проблема формування суб'єктності студентської особи не може бути до кінця зрозумілою, якщо не звернутися до характеристики такої важливої її складової, як суб'єктний (особистий) досвід студента. Суб'єктність студента формується в процесі його активності в суспільно-корисній діяльності, але процес такого формування може бути успішним у випадку, якщо в його основу буде покладено особистий досвід студента.

Суб'єктний досвід студента - утворення достатньо складне. У ньому як складові присутні такі компоненти: сукупність уявлень студента про сутність навчання у ВНЗ; сформована внутрішня позиція щодо навчально-виховного процесу, емоційно-ціннісні прояви, що виникають під час навчального процесу; стереотипні поведінкові реакції на різні ситуації. Це досвід виконання особових функцій, зміст яких може бути представлений по-різному, залежно від того, яку програму проектує вихователь.

Суб'єктність особистості студента обумовлена рівнем її соціалізації. У процесі соціалізації відбувається структуризація сфери самосвідомості особи, що охоплює такі стадії: 1) засвоєння субкультурних норм студентського життя шляхом входження особи в нове для неї студентське середовище; 2) формування й корекція світоглядних поглядів, заснованих на отриманому в процесі навчання відчутті належності до особливого соціального прошарку – інтелігенції; 3) продовження формування соціогенних потреб і корекція наявних соціогенних якостей (воля, мотиви, риси вдачі та ін.); 4) створення власної соціалізаційної траєкторії, що включає й процес навчання у ВНЗ, і перспективи післявузівської життєдіяльності.

Отже, рівень розвитку суб'єктності особи визначає й рівень її соціалізованості. Які ж якості й властивості особистості студента можуть свідчити про наявність у нього певного рівня суб'єктності?

Спроби визначити сутність суб'єктності робили різні автори, М. Сергєєв, вважає, що основними рисами особи як суб'єкта діяльності є:

1) здатність не тільки привласнювати світ предметів та ідей, але й проводити їх, перетворювати, творити такими методами: а) усвідомленням і прийняттям мети, завдань, установок діяльності на сучасному й майбутньому етапах; б) володінням основними необхідними процедурами, уміннями й основами реалізації діяльностей; в) розумінням власної значущості для інших людей, відповіда-

льності за результати своєї діяльності; г) здібністю до рефлексії, потребою в ній як необхідній умові свідомого регулювання власної поведінки.

2) активна позиція особи починаючи від активного цілепокладання, операції й конструктивного коригування способів діяльності в усіх ситуаціях і закінчуючи прагненням і здатністю критично й інноваційно рефлексувати й прогнозувати результати діяльності й відносин.

3) свобода особи, коли в процесі діяльності детермінація дій відбувається в самій людині, а не в зовнішній реальності.

4) внутрішня незалежність від «зовнішнього світу», зовнішніх впливів, незалежність не в значенні ігнорування, а в значенні стійкості поглядів, переконань значень, мотивів [8, с.71–73].

Таким чином, аналіз феномена суб'єктності студента в соціально-педагогічному аспекті дозволяє резюмувати: 1) студент, який розглядається як суб'єкт, – це особа, що є джерелом діяльності, має мотив цієї діяльності, володіє задумом і засобами для її реалізації, зацікавлена в її результатах і несе за них відповідальність; 2) з урахуванням вікових особливостей студент, який є суб'єктом, – це індивідуальність, яка в процесі навчання у ВНЗ нарощує власний суб'єктний потенціал, що самостверджується; 3) суб'єктність особи – це не індивід, а його певний психологічний стан. Явище суб'єктності не очевидне й передбачає створення певних умов. Суб'єктність не є якістю постійною, суб'єктність буває. Вона може з'являтися, а може зникати з життєдіяльності того самого індивіда; 4) умовою суб'єктності є наявність в індивіда усвідомленої мети й мотиву, причому мотиву саме тієї діяльності, у яку він включений своєю активністю; 5) як провідна ідея сучасної педагогіки постає необхідність перетворення студента з переважно об'єкта навчально-виховного процесу в його суб'єкт, а професійне виховання розуміється як «сходження до суб'єктності» [9, 165].

Отже, аналіз показує, що процес становлення студента як суб'єкта діяльності є досить складним, але й дуже важливим. Специфічною особливістю суб'єктивації студента є те, що вона проходить через становлення його як суб'єкта навчальної діяльності, як головної сфери діяльності майбутнього фахівця. Тому проблема нашої наукової розвідки є дуже актуальною, особливо в світлі прямування України до Болонського процесу і загалом до європейських стандартів освіти.

Подальшого дослідження, на нашу думку, потребують питання чіткого визначення основних напрямків виховної роботи зі студентами; аналіз соціалізуючого потенціалу спільної позанавчальної діяльності студентів і викладачів; розробка ефективної системи соціалізації студентів у виховному процесі ВНЗ.

Список використаних джерел

1.Борытко Н.М. В пространстве воспитательной деятельности: Монография / Н.М. Борытко; науч. ред. Н.К. Сергеев. – Волгоград: Перемена, 2001. – 181 с. 2. Гришина С.Б. Формирование субъектности студентов на начальном этапе профессиональной подготовки (на примере обучения иностранному языку): автореф. дис. … канд. пед. наук. – Волгоград, 2005. – 24 с. 3. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения / В.В.Давыдов. – М.: ИНТОР, 1996. – 544 с. 4. Леонтьев Д.А. Очерк психологии личности / Д.А.Леонтьев. – 2-е изд. – М.: Смысл, 1997. – 64 с. 5. Мухаметзянова Ф.Г., Хабирова З.Г. Субъектность студента: мифы и реалии / Ф.Г. Мухаметзянова // Педагогические проблемы становления субъектности школьника, студента, педагога в системе непрерывного образования. – Волгоград, 2003. – Вып. 15. – С.69-75. 6. Орлов А.Б. Личность и сущность: внешнее и внутреннее «Я» человека / А.Б.Орлов // Вопросы психологии. – 1995. - №2. – С.5-19. 7. Субъектность личности в контексте социально-педагогического подхода // Соц. педагогіка: теорія і практика. – 2005. - №3. – С.9-13. 8. Сергеев Н.К. Непрерывное педагогическое образование: концепция и технологии учебно-научно-педагогических комплексов. Монография / Н.К.Сергеев – СПб.; Волгоград: Перемена, 1997. – С.71-73. 9. Сериков В.В. Образование и личность: теория и практика проектирования педагогических систем / В.В.Сериков – М.: Логос, 1999. – 272 с. 10. Циба В.Т. Соціологія особистості: системний підхід (соціально-психологічний аналіз): навч.посіб. / В.Т.Циба – К.: МАУП, 2000. – 152 с . 11. Циба В.Т. Системна соціальна психологія / В.Т. Циба – К.: ЦНЛ, 2006. – 328 с.

Л. М. Ніколенко, К. І. Горяна

КАЗКОТЕРАПІЯ У ПОДОЛАННІ ТРИВОЖНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Сьогодні відзначається тенденція зростання кількості дітей зі страхами, з якими тісно пов'язані хвилювання та почуття невпевненості в собі, що значною мірою впливає на подальший розвиток та соціалізацію дитини. У майбутньому вона може неадекватно оцінювати свої можливості та переживати невдачі в житті. Зважаючи на те, що дитина 3-5 років вже через кілька років вступить до школи, їй просто необхідно допомогти позбутися тривожності, аби в майбутньому у неї не було психологічних проблем. Подолати тривожність у дошкільників цілком можливо за допомогою методів арт-терапії, які впливають на підсвідомість дитини, а через неї активно – на свідомість, тим самим розвіюючи дитячі страхи.

Тривожність як психологічний стан вивчалася багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими. Серед них Ю. О. Александровський, Ф. Д. Горбов, О. Б. Лєонова, Н. Б. Пасинкова, Я. Рейковський, Ю. Л. Ханін, Х. Хекхаузен, Г. Айзенк, Г. Г. Аракелов, О. М. Прихожан, О. І. Захаров, О. В. Петровський, О. Бодальов та інші.

У напрямку дослідження арт-технологій, і зокрема казкотерапії, для дітей працювали Ш. Амонашвілі, Г. Іващенко, В. Кондрашин, Л. К. Одинченко, М. Плотник, М. Щибрик, Т. Зінкевич-Євстигнєєва, А. Копитін, А. Панова, О. Холстова та інші.

У ряді різних психічних станів, які є предметом наукових досліджень, найбільша увага приділяється стану, що позначається в англійській мові терміном «anxiety», і перекладається українською як «тривожність», «тривога». В українській мові це різні слова, і науковці зауважують, що слід відрізняти тривогу від тривожності. «Якщо тривога – це прояви неспокою, хвилювання дитини, то тривожність є стійким станом»[3].

Особливо вразливими та схильними до переживань є старші дошкільники, які вже здатні аналізувати та порівнювати себе з іншими, зіставляючи позитивні та негативні моменти, на основі яких формується самосвідомість та самооцінка.

Тривожність може бути пов'язана із недоліками мовленнєвого розвитку, зокрема недосконала звуковимова, збіднений словниковий запас, порушення граматичного мовленнєвого складу, а також зміни у темпі мовлення призводять до того, що дитина, хоча їй можуть бути і зрозумілі правила гри, в силу своєї нездатності правильно вимовляти слова та виражати свої думки, переживає страх бути смішною, відкинутою від спільної діяльності з однолітками. Все це породжує несміливість, відлюдкуватість, уособленість і призводить до заниженої самооцінки та тривожності [4].

Беззаперечним способом впливу на тривожність дошкільників є казка. Т. Зінкевич-Євстигнєєва у своїй книзі «Практикум по казкотерапії» трактує це поняття як «лікування казками», «спільне з клієнтом відкриття тих знань, які живуть в душі і є психотерапевтичними в даний момент» [2].

Ще В. Сухомлинський у своїх працях зазначав: «Казка для маленьких дітей – не просто розповідь про фантастичні події, це – цілий світ, в якому дитина живе, бореться, протиставляє злу свою добру волю» [6, с. 47].

На його думку, казка – активне естетичне мистецтво, яке захоплює усі сфери духовного життя дитини: розум, почуття, уяву, волю. Завдяки казці в дитини формуються почуття ввічливості, любові, хоробрості, доброти, вірності, виховується краса душі.

На наш погляд, казки В. Сухомлинського варто використовувати в роботі з дошкільниками та школярами з порушеннями мовлення на заняттях з розвитку мовлення, образотворчої, музичної діяльності та інших видах роботи.

Н. Сакович вважає, що розумовий розвиток дітей 3-6 років характеризується формуванням образного мислення, яке дозволяє дитині думати про предмети, порівнювати їх в думці навіть тоді, коли вона їх не бачить. Дитина починає створювати моделі тієї дійсності, з якою має справу, будувати її опис. І робить вона це за допомогою казки, яка виступає в ролі знакової системи, що дозволяє дитині інтерпретувати дійсність [5].

Чотири-п'ять років – апогей казкового мислення. Мисленю дитини цього віку властивий анімізм – прагнення приписати неживим предметам або тваринам людські риси. Цією віковою особливістю і користуються психологи та корекційні педагоги, долаючи тривожність у дітей з порушеннями мовлення за допомогою читання або лялькової (ігрової) постановки «доброї» казки, де головний герой долає труднощі, які йому готує доля, стає впевненим у собі та своїх силах, позбувається комплексів, заводить нових друзів тощо.

Образи позитивних казкових персонажів давно стали для дітей втіленням кращих рис людини. Дитина уважно стежить за розвитком казкового сюжету, відверто реагує на вчинки героїв, проживає своєрідність їхніх стосунків, думок і почуттів, віддає свої симпатії позитивним героям і засуджує негативних. Слухаючи чи програючи казку, дитина бачить, що герой, який зробив поганий вчинок, обов'язково отримає по заслугах. А той, хто проходить через всі випробування, проявляє свої кращі якості, винагороджується. Це дає дитині відчуття психологічної захищеності. Що б не відбувалося у казці, все закінчується добре. Виявляється, що випробування, які випали на долю героїв, були потрібні для того, щоб зробити їх більш сильними і мудрими [2].

Таким чином ми визначили, що казкотерапія є вдалим способом подолати тривожність дошкільника з порушеннями мовлення, виховати в ньому почуття гідності, справедливості, людяності та позитивну установку на життя – як ти ставишся до Світу, так і Світ ставиться до тебе.

На жаль сьогодні, незважаючи на велику кількість доробок у науково-педагогічній літературі, напрям казкотерапії приміняється не достатньо, а тому порушена проблема потребує подальшого практичного вирішення.

Список використаних джерел

1.Захаров А. И. Дневные и ночные страхи у детей // А. И. Захаров. – СПб.: Речь, 2005. – 320 с. 2.Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Практикум по сказкотерапии // Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева. – СПб.: ООО «Речь», 2000. – 310 с. 3.Козлова Е. В. Тревога как одна из основных проблем, возникающих у ребенка в процессе социализации. Теоретические и прикладные проблемы психологии. Сборник статей. – Ставрополь, 1997. – 261 с. – С. 126-132. 4.Майер И.П. Развитие эмоциональной сферы как средство развития коммуникативных способностей детей старшого дошкольного возроста // Психология в детском саду. – 2000. – № 1. – С.17-21. 5.Практика сказкотерапии / Под ред. Н. А. Сакович. – СПб.: Речь, 2004. – 224 с. 6.Сухомлинська О. В. У пошуках справжнього // В. О. Сухомлинський. Серце віддаю дітям. – Х.: Атма, 2012. – С. 5-22.

Ю. П. Півторак

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Рівень технічного прогресу та розвиток економічних зв’язків з країнами світу висувають нові вимоги до кваліфікованого робітника. Однією з таких вимог є володіння іноземною мовою. Але для того, щоб задовольнити ці вимоги, недостатньо бути просто філологом, який володіє своїм фахом на високому рівні, має досвід проживання в країні, де ця мова є національною та великий досвід роботи в галузі перекладу. Адже сучасність потребує все більше перекладу технічних текстів: технічних інструкцій, стандартів, сертифікатів, креслень, технічних паспортів та інших видів супровідної документації.

Технічний переклад – один з найбільш затребуваних перекладацьких послуг. Обґрунтовано вважається, що добре перекласти технічний текст може лише інженер, тобто той, хто розуміє суть питання, виконати так званий «інженерно-грамотний» переклад [3]. Таким чином для того, щоб грамотно перекласти текст вузькоспеціалізованого спрямування, потрібно бути фахівцем з економіки, медицини, фізики, інженерії і т.д., який володіє іноземною мовою на високому рівні.

Основною складністю перекладу технічних текстів є точна передача спеціальних термінів без спотворення. Це неможливо без розуміння професійним технічним перекладачем змісту тексту, що перекладається. Просто володіти мовою для цього недостатньо. Лінгвісту-гуманітарію нелегко обрати правильний варіант терміна через полісемію політехнічної термінології. Відгадати, який варіант перекладу є правильним, практично неможливо. Лише спеціаліст з інженерно-технічною освітою, який розуміє суть тексту, що перекладається, зможе точно передати термінологію [3].

Отже, у студентів технічних спеціальностей є всі можливості оволодіти технічним перекладом, що відкриває безмежний простір під час пошуку майбутнього місця працевлаштування.

Велике значення у виконанні технічних перекладів має використання САТ-засобів (програм пам'яті перекладів). Це у рази скорочує терміни виконання роботи і забезпечує єдність термінології та стилю. Основна перевага роботи з такими полягає в наявності бази даних, що містить перекладені раніше тексти. Відмінність CAT-tools від програм машинного перекладу (наприклад Promptабо GoogleTranslate) полягає в тому, що вони не намагаються замінити перекладача, а лише допомагають у його діяльності, уніфікують переклад лексики та полегшують роботу над текстами повторюваної тематики. Зараз бази пам'яті перекладів є унікальним продуктом, що має велику цінність. В такому випадку під час роботи декількох перекладачів над одним проектом не потрібно хвилюватись, що одне й те саме слово буде перекладене по-різному. Робота з САТ-інструментами допомагає зберегти єдність перекладу. Такі програми також дозволяють суттєво скоротити час, що витрачається на переклад технічних текстів за рахунок того, що більше не потрібно буде перекладати однакові сегменти тексту: виконавши переклад один раз програма сама підставлятиме переклад до вже перекладених частин документа [2].

Серед переваг використання САТ-засобів можна виділити такі:

1. Поділ тексту, що підлягає перекладу, на сегменти (речення) і, відповідно, більш зручна його подача, що прискорює і спрощує процес перекладу. Наприклад, кожен сегмент може бути представлений в спеціальній комірці, а переклад друкується в клітинку відразу під вихідним текстом.

2. Збереження оригіналу кожного сегмента разом з перекладом. Початковий текст і переклад розглядаються як одиниця перекладу (TU). Можна завжди повернутися до будь-якого сегмента і ще раз перевірити переклад. У деяких САТ-засобах є особливі функції, що дозволяють переміщуватись по тексту і знаходити сегменти, які потрібно перекласти чи перевірити (контроль якості).

3. Збереження одиниць перекладу у базі даних – в пам'яті перекладів (TM) – основна функція CAT-tools. В результаті їх можна повторно використовувати при перекладі того ж або будь-якого іншого тексту. А спеціальна функція – «нечіткий пошук» (fuzzysearch) дозволяє навіть знаходити сегменти, які не збігаються на 100%. Це економить час та зусилля і дозволяє зробити переклад цілісним та узгодженим.

4.Автоматичний пошук у термінологічних базах, а також автоматичний перегляд і підстановка результатів пошуку [1].

Існує широкий ряд CAT-tools. Кожна програма має свої особливості.

Лідером серед програм автоматизованого перекладу є SDL Trados [2]. Цей програмний продукт включає різноманітні модулі, основними з яких є Translator's Workbench, що дозволяє створювати, експортувати та імпортувати бази даних пам'яті перекладів, Tag Editor – модуль безпосереднього перекладу документа в

різних форматах, і модуль Multi Term, призначений для створення та зберігання глосаріїв. Недоліком програми, за оцінками користувачів, є незручний інтерфейс та велика кількість часу, що витрачається на вивчення програмного продукту, отримання знань та навичок для повноцінної роботи.

Ще однією програмою є MemoO – розробка угорських програмістів, програма має інтуїтивно-зручний інтерфейс і абсолютно сумісна з форматами інших CAT-програм.

Ще одним корисним інструментом серед продуктів засобів автоматизованого перекладу є програмне забезпечення Déjà Vu [2]. Програма дозволяє поєднувати робочу область, різноманітні словники та пам'яті перекладу в одному вікні, що робить її інтерфейс більш компактним та зручним, а виконаний переклад автоматично буде вставлятись в аналогічні сегменти тексту в режимі онлайн.

За наявності великого різноманіття засобів автоматичного перекладу кожен перекладач обирає для себе CAT-tools, виходячи з конкретних задач і вже існуючих навичок. Крім того безсумнівним є той факт, що володіння навичками роботи з такими програмами – це не просто додаткова вимога до перекладача технічних текстів, а ключовий аспект виживання на конкурентному ринку праці.

Список використаних джерел

1.http://dribnychka.com/pro-plyusi-zasobiv-avtomatizovanogo-perekladu-byuro-sinhronnih-perekladiv/. 2.http://fridge.com.ua/2013/06/cat-tools/. 3.http://norma-tm.ru/techtrans.html. 4.https://uk.wikipedia.org/wiki/Автоматизований_переклад.

А. С. Полякова

ЗМІСТ ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ МУЗИЧНО-РИТМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті підкреслюється, що головна мета української системи освіти – створити умови для розвитку та самореалізації кожної особистості, здатної навчатися впродовж життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства.

Серед актуальних проблем сьогодення на особливу увагу заслуговує питання зростання ролі музично-естетичної культури школярів, у процесі становлення якої відбувається їх особистісне зростання, формування свідомості, здатності до розуміння музичного мистецтва. На особливу увагу заслуговують молодші школярі, у системі мистецького виховання яких музика відіграє особливу роль.

Процесс становлення культури школяра, як зазначає О.Лобова, з одного боку, відзначається розмаїттям педагогічних тенденцій і методичних підходів, а з іншого – широтою та неповторністю індивідуальних особливостей дитини. Автор відмічає загальний підхід, який об'єднує всі аспекти формування музичної культури учня (до якої ми відносимо і музично-ритмічну культуру): у кожного учня культура починається з музичних інтересів, захоплень, вподобань, бажання застосовувати свої враження у житті (Г.Балл, І.Барвінок, Л.Беземчук).

Збагачуючи їх новими почуттями, думками, уроки музичного мистецтва допомагають формувати загальну культуру школяра, любов до свого народу, моральні переконання, розширювати кругозір.

Головною метою музичного виховання в загальноосвітній школі є формування музичної культури школярів як невід'ємної частини їх духовної культури. Під час занять з музики формуються основи музичної культуриі учнів, пам'ять, увага, уява, і, що безпосередньо стосується нашщої наукової уваги, музичний ритм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій довів, що впливу музики на формування духовної культури особистості приділялась увага в психологічних дослідженнях (Л.Виготський, А.Готсдінер, Б.Теплов та ін.). Ці напрацювання є осно-

вою й сучасних концепцій художньо-естетичного виховання підростаючого покоління. Педагогічні умови естетичного розвитку школярів засобами музики відображені в роботах Е.Абдуліна, О.Апраксіної, Н.Ветлугіної, В.Петрушина, К.Тарасової та ін. Питанням музично-естетичного виховання молоді засобами різних видів мистецтва присвячені дослідження Д.Кабалевського, Б.Неменського, О.Рудницької, В.Сухомлинського та ін.).

Останнім часом з'явилось чимало навчально-методичних посібників з музичного виховання та освіти учнів початкової школи (Е.Абдуллін, О.Гумінська, О.Дем`янчук, О.Лобова, Л.Масол, С.Науменко, Е. Печерська, О.Ростовський, Л.Хлєбникова та ін.). Теоретичні передумови вивчення чуття ритму в процесі сприйняття і осмислення музики містяться у працях Б.Асаф'єва, В.Медушевського, Є.Назайкінського, А.Сохора, Б.Теплова, Г.Ципіна та ін. Вітчизняна система музично-ритмічного виховання розроблена Н. Александровою, В. Грінер, О. Коноровою, М. Румер та ін. Н.Ветлугіна застосувала основні положення системи музично-ритмічного виховання щодо розвитку дітей шкільного віку. Ці роботи складають значний науковий доробок. Проте, на наш погляд, далеко не всі питання проблеми формування основ музичн-ритмічної культури знайшли в них цілісне і повне висвітлення.

Одним з основних напрямів музично-ритмічної кльтури є музично-ритмічний розвиток, в основі якого лежить формування ритмічного почуття. Музично-ритмічне почуття – це здатність активно (рухомо) переживати музику, відчувати емоційну виразність музичного ритму і точно відтворювати його. Розвиток почуття ритму потребує знання того, що музичні звуки мають різну протяжність, що ритм впливає на характер музики, її емоційне забарвлення. Основою музично-ритмічного виховання є: рух під музику, гра на простих інструментах, зв'язок зі структурою і римами поезії.

Під час слухання музики у дітей виникає інтуїтивна потреба рухатися у такт ритму. Такий елементарний емоційний відгук на ритм є первинним виявом музичності. Корисна віддача від руху двобічна : він дає радість дитині, підвищує її життєвий тонус, позитивно впливає на загальний фізичний стан і водночас сприяє розвитку її музичних здібностей. Рухи полегшують сприйняття і запам'ятовувння музики. Вони бувають фіксованими і змінними – отже, в процесі музично-ритмічних рухів розвивається не тільки відтворювальна, творча уява.

Гра на музичних інструментах допомагає розвивати, поглиблювати відчуття ритму, розширює темброві уявлення дітей. Під час гри на різноманітних інструментах дитина засвоює ритмічні закономірності, елементарну динаміку, первинні ігрові рухи, набуває навичок спільної гри в ансамблі.

Зв'язок зі структурою і римами поезії проявляється насамперед у використанні ритмо-складів: «крок», «ді-лі», «дон», «та», «ті». Для пояснення багатьох ритмічних понять використовується метод порівняння музики й мовлення : поділ слова на склади – такту на долі, визначення наголосу в слові – сильної долі в такті, визначення метричної структури тексту – розміру твору.

Результати багатьох педагогічних експериментів показали, що внаслідок систематичного використання на уроках музики музично-ритмічної діяльності у школярів підвищують інтерес до музичної, танцювально-рухової діяльності, отже формується певна музично-ритмічна культура.

Отже, можна стверджувати, що впровадження у шкільний навчальний процес ширшого використання музично-ритмічних вправ (уроки музики, фізкультура, мова, читання) сприятиме активізації музично-ритмічної культури. Можна припустити, що залучаючи молодшого школяра до багатого досвіду людства, накопиченого в мистецтві, можна виховати моральну, освічену, різнобічно розвинену людину.

Висновки. У роботі досліджено формування основ музично-ритмічної культури молодших школярів через застосування рухів. Основою кожного уроку є музика, тому слід добирати такі рухи, які були б безпосередньо пов'язані з музичним

матеріалом, із засобами музичної виразності, із завданням музичного виховання та навчання. У роботі зі школярами молодших класів слід використовувати в основному ті рухи, які знайомі дітям із життя і не потребують окремого часу для їхнього виявлення та засвоєння: прості рухи рук, біг, хода, елементарні танцювальні кроки. Рухи під музику слід включати в усі види діяльності на уроці : під час знайомства з музичною грамотою, для кращого запам'ятовування музичного матеріалу, під час слухання музики, для вироблення чистоти інтонації під час співу, гри на дитячих ударних інструментах. Розвиток музично-ритмічного культури – процес тривалий і різнобічний. Рух є основним засобом розвитку відчуття ритму, природної музикальності, уяви, прагнення до самовираження, емоційного відгуку на музику, здатності осмислено, усвідомлено сприймати і виконувати музичні твори, основним способом розвитку діяльності й мислення. Тому рух – це найважливіший компонент у музично-ритмічній культурі молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Должанский А. Краткий музыкальный словарь /А.Должанский. – Л. : Музыка, 2000. – 448 с. 2. Науменко С.І. Музично-естетичне виховання дошкільнят /С.І. Науменко. – К. : Магістр S, 1996. – 95 с. 3. Печерська Е. П. Удосконалювати музично-творчий розвиток дітей // Початкова школа. – 2006. – № 6. – С. 40. 4. Печерська Е.П. Уроки музики в початкових класах /Е.П. Печерська. –К. :Либідь, 2001. – С. 52-54. 5. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей // Теплов Б.М. Избранные труды : В 2 т. – Т. 1. – М. : Педагогика, 1985. – С. 42-222.

Л. М. Михайлова

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ГАРМОНІЙНО РОЗВИНЕНА ОСОБИСТІСТЬ» У ВИМІРАХ СИНЕРГЕТИКИ

Виходячи з існуючих досліджень, найскладнішою, а звідси й найцікавішою, є категорія гармонії стосовної значення якої думки науковців розходяться. Одне з питань, яке є невирішеним, пов’язано зі ставленням до гармонії, з одного боку, як до умови досягнення ідеалу, з іншого, - усвідомленням її як ідеал. Крім того, для визначення сутності гармонії, вказує В.Мещеряков, «…зазвичай залучається достатньо великій набір суміжних категорій, таких як внутрішня упорядкованість, міра, пропорційність, ритмічність, відповідність, цілісність тощо», кожне з яких характеризує її тільки з одного боку [7, с.8].

Як джерело розвитку гармонія виявляється в природі, мистецтві, соціальних системах і підсистемах, особистості, що дозволяє вжити поняття «гармонійне» як характеристику їх стану або властивості.

Для педагогічної науки важливим є поняття «гармонійно розвинена особистість», сутність якого має значення у визначенні мети освітньої діяльності педагогів.

Сучасні науковці (І. Бех, А.Кузьмінський, Б. Ліхачов, В.Омеляненко та ін.) в контексті розвитку відносин у системі «особистість – природа – соціальне оточення» гармонійно розвинену особистість уявляють соціально активною, здатною до творчого саморозвитку, готовою сприймати й примножувати національні, загальнолюдські й суспільні цінності, що є результатом виховання з превалюванням ціннісного механізму управління поведінкою дитини над нормативним[2, с.7].

На думку Л.Анциферової, гармонійність особистості є суттєвою рушійною силою її повноцінного розвитку: відношення взаємодоповнення суперечностей, гармонійного вирішення боротьби між ними слід розглядати як детермінанту в успішному функціонуванні індивіда[1,с.72.]

Методологічним підґрунтям сучасної освіти з урахуванням змін, що відбуваються в суспільстві, є особистісно орієнтований підхід, який спрямовує педагогів на розкриття індивідуальності дитини, на що вказує і академік І.Бех: «…лише на основі науково обґрунтованого індивідуального підходу, який вибудовується з

урахуванням генетичної програми, можна сформувати всебічно (*гармонійно* – доповнення автора) розвинену особистість»[3, с.89].

Прекрасний ідеал гармонійно розвиненої особистості, зауважує В.Крутоус, так і залишиться нереалізованим, якщо не звернути увагу на характер особистості, адже цей структурний елемент індивідуальності, «з одного боку, має естетичне забарвлення і, таким чином, прилягає до естетичної культури особистості, а з іншого, – є ланкою між естетичними даними людини й особистістю як цілим» [6,с.133].

А.Мілтс, досліджуючи сутнісні ознаки гармонійно розвиненої особистості, вводить поняття «нівелююча гармонія» (псевдогармонія) і «асиметрична гармонія» (парадоксальна). Перше застосовується ним для характеристики людини, в якої до мінімуму зведені самостійність, своєрідність, неповторність, чому, на його думку, активно сприятиме сучасна масова культура [8, с.175-176.], а друге включає в себе протиріччя ідеалу (як абсолюту, інваріанту гармонії) й реальної дійсності, що дозволяє наблизитись до своєрідності кожної людини, не заперечуючи загального уявлення про гармонію[8, с.193-194]. Із позиції вченого, парадоксальна гармонія неможлива без дисгармонії, адже тільки в цій єдності розкривається складність життя, ідеал наближується до реальності, а реальність –до ідеалу, через подолання суперечностей, які органічно притаманні людині як особистості (між існуючими й новими знаннями, дійсністю та ідеалом, розумом та інтуїцією, свободою та необхідністю тощо), адже людина – багаторівнева істота, яка, з одного боку, прагне знайти оптимальне вирішення наявного комплексу суперечностей, набути стабільності й рівноваги, з іншого, - нерідко самостійно порушує їх, висуваючи нові життєві цілі й завдання.

Ці погляди наближають нас до розгляду досліджуваного поняття з позиції синергетики, яка сьогодні вважається універсальною методологічною парадигмою, що відноситься до тих галузей знань, де вивчаються складні системи, явища самоорганізації.

Як показують дослідження, синергетична концепція може сприяти глибокому пізнанню таких складних, нелінійних систем, здатних до самоорганізації, як природа, суспільство та його підсистеми, зокрема освіта, людина, яка розвивається (В.Ігнатова, О.Князєва, В.Кремень, С.Курдюмов та ін.[4; 5; 9]). В.Кремень вважає перспективність синергетичного підходу в тому, що він долає межі вузькоспеціалізованих теоретичних моделей, допомагає перетворити теоретичні знання в практику життя [9, с.8]. Освіта, людина мають властивості саморегуляції, для них характерна нелінійність (одночасна наявність потенційного і проявленого, раціонального та ірраціонального), що дає змогу віднести їх до синергетичних систем.

Отже, не претендуючи на істинність, але враховуючи деякі аспекти синергетики, накреслимо характерні особливості гармонійно розвиненої особистості: це людина, яка знаходиться в стані постійного подолання суперечностей (між існуючим знанням і прагненням дізнатись щось нове, між раціональним мисленням та інтуїцією, між свободою та необхідністю тощо), що породжуються її взаємодією з навколишнім середовищем і обумовлюються появою нових потреб, пов’язаних із нелінійним (цілеспрямованим і стихійним) рухом у напрямі до досягнення свого ідеального «Я».

Список використаних джерел

1.Анцыферова Л.И. Некоторые теоретические проблемы психологи личности/Л.И.Анцыферова//Психология личности: Сб.статей /Сост.А.Б.Орлов. 2-е изд., доп.- М.:ООО «Вопросы психологии», 2003.– 223 с. 2.Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн.2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади: Навч.-метод. посібник.- К.:Либідь,2003.- 344 с. 3.Бех І.Д. Виховання особистості: Сходження до духовності: Наук. видання/І.Д.Бех.- К.: Либідь, 2006.- 272 с. 4.Игнатова В.А. Педагогические аспекты синергетики /В. А. Игнатова // Педагогика. – 2001. – № 8. – С. 26-31. 5.Князева Е. Н. Курдюмов С. П. Синергетика и новые подходы к процессу обучения / Е.Н. Князева, С.П. Курдюмов. Электронный ресурс. Режим доступа: [http://www. uni-dubna. ru]. 6.Крутоус В.П. Категория прекрасного и эстетический идеал / В.П.Крутоус. – М.: Изд-во МГУ, 1985. – 167 с. 7.Мещеряков В.П. Гармония и гармоническое развитие/В.Т. Мещеряков. – Л.: Изд-во «Наука» Ленинградское отд-ие, 1976.-

119 с. 8.Милтс А.А. Гармония и дисгармония личности: Философско-этический очерк/А.А. Милтс. – Пер. с латыш.–Изд-ие 2, перераб. и доп.–М.: Изд-во полит. лит-ры 1990. – 222 с. 9.Синергетика и образование: монография/ Под ред. В.Г.Кременя. – К.: Институт одаренного ребенка, 2014. – 348 с. 10.Сороко Э.М. Структурная гармония систем / Под ред.Е.М.Бабосова / Э.М.Сороко. – Мн.: Наука и техника, 1984.– 264 с.

О. В. Бобіна

МОРСЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ПЕРШЕ СТОЛІТТЯ

Незважаючи на агресію Росії, і тимчасову окупацію Криму, Україна залишається морською державою. Без сумніву, Росія і надалі буде робити все, щоб відрізати Україну від моря, знівелювати можливості українських портів на узбережжі морів і в дельті Дунаю, заблокувати судно- і кораблебудування. Незважаючи на це Україна зберегла навчальну і частково наукову бази для підготовки кадрів в морській галузі. Саме тому, Україна є «постачальником» кадрів для світової морської галузі. Сюди ми включаєм офіцерів і моряків торговельного флоту, фахівців інших галузей морського господарства.

Морська освіта в Україні почалася як частина російського імперського проекту по завоюванню південноукраїнських земель в XVIII ст. Ця освіта диктувалась потребами утворення ВМС Росії на Чорному морі. Захопивши велику лінію чорноморських берегів імперія почала будувати нові кораблі і нові міста для їхнього будівництва і обслуговування. Крім того, Росія готувалася до захоплення Стамбулу-Константинополя, і розширення імперії. В дельтах рр. Буг, Дніпро і на узбережжі засновуються мм. Херсон (1778), Севастополь (1783), Миколаїв (1789), Одеса (1794). Саме вони стають центрами морської освіти. Перші відомості про функціонування навчальних закладів відносять до 80-х рр. XVIII ст. За наказом Г. Потьомкіна, в Херсоні був створений Морський кадетський корпус. Далі, як свідчать документи, в 1789 р., він переводить до Херсону із Санкт-Петербургу частину вихованців грецької гімназії і кілька викладачів балтійського Морського кадетського корпусу. Існують документально підтверджені відомості про вихованців-випускників Морського кадетського корпусу в Херсоні. В 1792 р. в цьому військово-морському навчальному закладі навчалось 130 дітей дворян і 80 дітей різночинців, що для того часу і для степових районів було певним досягненням. В 1783 р. в Херсоні засноване Морське артилерійське училище. В 1797 р. імператор Павло I створив Особливий комітет, який мав проаналізувати становище російського флоту і опрацювати заходи з його розвитку. В 1798 р. в Особливому комітеті створений «Комітет по утворенню училищ для учнів штурманських і корабельної архітектури». Було прийнято рішення по створенню двох штурманських і двох училищ корабельної архітектури в Санкт-Петербурзі і Херсоні. Але Морський кадетський корпус в Херсоні закривався. Офіцерів флоту залишався готувати кадетський корпус в С.-Петербурзі. Таким чином, в 1798 р. в Херсоні створені штурманське училище і училище корабельної архітектури. Для розвитку освіти в Херсоні і на півдні України важливим стало ще одне рішення. В силу об'єктивних причин, штаб (контора) Головного командира Чорноморського флоту, в 1795 р. переводиться із Херсона в Миколаїв. До кінця XIX ст. Миколаїв стає центром управління Чорноморським флотом. Разом із Командиром Чорноморського флоту переміщуються і навчальні заклади.

Таким чином до початку XIX ст. в Миколаїв переміщуються: 1) Морський кадетський корпус; 2) штурманське училище; 3) училище корабельної архітектури; 4) морське артилерійське училище.

Морський кадетський корпус розформований 1798 р. Його вихованці частково переходили в два нових училища, частково в морський кадетський корпус в С.-Петербурзі. Училище корабельної архітектури мало готувати інженерів-

кораблебудівників. Але після вбивства Павла I, його син імператор Олександр I, повертається до т. зв. суходільної доктрини і флот, особливо чорноморський, до закінчення антинаполеонівських війн забувається. В 1800 р. училище корабельної архітектури переводиться в Миколаїв, а в 1803 р. розформовується. Учні переводяться до С.-Петербургу. Справа підготовка інженерів-судно(корабле)будівників відкладається до 1901 р. і до 1920 р.

Із усіх навчальних закладів найдовше проіснувало штурманське училище. На початку XIX ст. кількість слухачів штурманського училища коливалось від 270 до 395 чол. Приймались на навчання хлопці з дев'яти років. Курс навчання вісім років. Приймались діти дворян і різночинців. Навчання велось на державні кошти і за оплату. Учнів старших років навчання вважали гардемаринами. В 1805 р. число учнів зменшується до 150 чол. Збільшується бюджет училища. Ускладнюється програма навчання. В училищі починають викладати історію, алгебру, вищу математику, гідравлику, основи фізики. Для учнів передбачається практика на кораблях, що ходили в порти Чорного моря. Найкращі учні ходили в крейсерські походи по Чорному морю.

Випускникам (гардемаринам) які «блискуче» закінчили курс навчання і з успіхом провели в морі три «кампанії» (практики), після особливого екзамену надавався чин мічмана. Просто відмінники, отримували чин штурманського помічника 14 класу. Інші ставали штурманськими помічниками унтер-офіцерського чину. Самими відомими випускниками училища стали О. Казарський і Є. Манганарі. В 1820 р. будується нове приміщення штурманського училища. В 1827 р. училище перетворюється в Чорноморську штурманську роту. Рота проіснувала до 1862 р. Після поразки Росії в Східній (Кримській) війні рота розформовується. Таким чином Чорноморське штурманське училище проіснувало більше ніж шістдесят років (1798–1862) і створило міцний фундамент для діяльності військово-морських навчальних закладів в Росії і Україні.

З 1851 р. в Миколаєві діє школа флотських юнкерів, в 1855 р. школа перетворюється в гардемаринську роту, в 1860 р. – роту флотських кадет, а в 1862 р. За недостовірними даними, в ці підрозділи зараховувались випускники штурманської роти, що проходили практику в портах і на кораблях. Паралельно із штурманським училищем, в 1807–1852 рр., в Миколаєві діє флотське училище (юнги). До нього зараховують дітей матросів і солдат. Вони набували ремісничих спеціальностей, матроських і корабельних. Після навчання направлялись на службу у 2-й Навчальний морський екіпаж, в військово-робочі екіпажи, або в канцелярію службовців Чорноморського флоту. В 1872 р. робиться спроба відновити в Миколаєві підготовку морських офіцерів – відкриваються морські юнкерські класи. Вони проіснували до 1882 р. Але військово-морська освіта в місті так і не відновилась. Після переносу штабу Чорноморського флоту до Севастополя, туди переміщується і центр військово-морської освіти. Новий етап морської освіти в Україні починається з відкриття закладів для підготовки цивільних спеціалістів морської галузі. В лютому 1834 р. в Херсоні відкривається училище торговельного мореплавства яке готувало штурманів, шкіперів, і будівельників комерційних суден. За зразок слугувало С.-Петербурзьке училище торговельного мореплавства, яке відкрилось в 1829 р. На навчання приймались діти купців, міщан віком 15-17 років. Навчання велось як за державні, так і за приватні кошти. Строк навчання – чотири роки. Два роки – в молодшому (підготовчому), два – в старшому. Без змін училище функціонувало до 1867 р. коли був прийнятий Закон про морські школи. Наздоганяючи, певним чином Херсон, в Миколаєві відкривається Портова реміснича школа (1862, яка проіснувала до 1914 р. Рятуючи м. Миколаїв від занепаду уряд дозволив заходити до миколаївських портів іноземних суден. В школу зараховувались хлопці віком 13-15 років. Учні навчались за державний кошт, чотири роки. Вивчали токарну, столярну, ковальську, слюсарну, фонарну справи і устрій парових казанів. По закінченні шко-

ли випускників зобов'язані були відпрацювати шість років в Адміралтействі – державній верфі і військовому порту відкритому для цивільних суден. Таким чином ця школа стала першою, що готувала професійних робітників.

Г. І. Лисенко

ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРАНТІВ ЯК МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ

Згідно із статтею 55 Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року, посади науково-педагогічних працівників можуть займати особи, які мають науковий ступінь або вчене звання, а також особи, які мають ступінь магістра [2]. Відповідно, освітньо-професійна/освітньо-наукова програма підготовки магістрів містить курс «Педагогіка вищої школи», метою якого є формування у студентів-магістрантів педагогічних знань, вмінь і навичок у контексті сучасних викликів вищої школи. Згідно з вимогами програми студенти повинні знати загальні основи педагогіки вищої школи; основи дидактики вищої школи і виховної роботи зі студентською молоддю; особливості формування педагогічної культури викладача та аспекти його наукової організації праці. Результатами вивчення курсу педагогіки вищої школи мають стати вміння магістрантів виокремлювати закономірності та принципи процесу навчання у ВНЗ; добирати потрібні методи і форми організації навчально-виховного процесу у вищій школі; раціонально організувати самостійну і науково-дослідну роботу студентів тощо. На вивчення навчальної дисципліни, як правило, у технічних ВНЗ відводиться 30 годин / 1 кредит ECTS (на деяких спеціальностях – 2-3 кредити), з яких аудиторні години представлені лише лекціями (20 годин).

На наше переконання, формування психолого-педагогічних компетентностей магістрантів, які через півтора-два роки можуть розпочати викладацьку діяльність, повинно відбуватись під час практичних занять, проте у навчальному плані вони не заплановані. На практичних заняттях студенти мали б можливість підготувати і провести пробні лекції різних видів – наприклад, інформаційну, оглядову, лекцію-презентацію тощо; проаналізувати пробні лекції своїх одногрупників, виявити позитивні моменти і недоліки щодо підготовки й організації занять.

За результатами опитування, проведеного серед магістрантів на початку курсу, було виявлено низку недоліків, притаманних сучасним викладачам: неактуальність та недостатність знань (відзначили 37% опитаних); небажання розвиватися, використовувати нові методи викладання (22%); байдужість до студентів (19%); відсутність зв’язку теорії із практикою, незацікавленість предметом, упередженість до студентів (16%); відсутність поваги до студентів, невміння спілкуватись, залежність від настрою (13%); надмірна вимогливість, нав’язування власних поглядів (9%); безвідповідальність, відволікання на сторонні теми, зарозумілість, завищена самооцінка (6%); невміння викладати державною мовою, прискіпливість, непрофесіоналізм (3%). Усього було опитано 32 магістранта, які вчаться на технічних та економічних спеціальностях денної та заочної форми навчання ДВНЗ ПДАБА.

Ідеальний викладач, на думку респондентів, повинен бути відкритим, справедливим, мати сучасні знання і досвід, займатися саморозвитком, бути зацікавленим предметом, що викладає; повинен прагнути максимально навчити студентів, поважати їх та не ставити себе вище за студента; має бути вимогливим, але не прискіпливим; вміти знаходити індивідуальний підхід до студентів; бути харизматичним лідером із нестандартним способом викладання.

38% опитаних магістрантів пов’язують своє майбутнє з викладацькою діяльністю, проте лише 16% висловились впевнено, а 22% просто не виключають такої можливості. Яким чином сформувати психолого-педагогічні компетентності майбут-

ніх викладачів в умовах виключно лекційної форми аудиторних занять? Як навчити студентів впроваджувати сучасні дидактичні технології у навчальний процес в умовах відсутності практичних занять? Як сформувати студентоцентровану парадигму освіти виключно на теоретичному підґрунті? Наскільки скоро і вдало будуть знайдені відповіді на поставлені запитання, настільки швидко та ефективно буде налагоджено процес психолого-педагогічної підготовки магістрантів як майбутніх науково-педагогічних працівників ВНЗ, від яких залежить майбутнє української вищої школи. Також не слід забувати, що для ефективного впровадження студентоцентрованої парадигми освіти вирішальна роль в цьому процесі покладається на викладача, який мусить запровадити партнерські рівноправні відносини із студентами. У зв'язку з цим особливу увагу слід приділити формуванню особистості майбутнього викладача, який буде налаштований на відкритий діалог з метою перетворення студентів на творчих професіоналів із продуктивною індивідуальною «Я-концепцією». Тут доречно навести думку дослідниці С. Якубовської про те, що особистість викладача сприяє визріванню особистісних якостей у студента, тому варто чітко окреслити шляхи формування та розвитку особистості майбутнього викладача вищого технічного навчального закладу відповідно до сучасних вимог суспільства [5]. Досліджуючи проблему розвитку професійно-педагогічної компетентності викладача технічного ВНЗ, С. Демченко пропонує виділяти такі її структурні компоненти, як особистісний, інтелектуальний, функціонально-предметний та адаптивний [1]. Як бачимо, особистісний компонент знаходиться на першому місці, оскільки саме сформована особистість викладача вищого навчального закладу визначає стійкі особливості його професійної поведінки і науково-педагогічної діяльності.

Отже, сутність проблеми полягає у відсутності належним чином організованої системи практичної педагогічної підготовки майбутніх викладачів. Враховуючи, що обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90-120 кредитів ЄКТС (освітньо-наукової програми - 120 кредитів ЄКТС, із обов'язковим дослідницьким (науковим) компонентом обсягом не менше 30%), вважаємо нелогічним та антипедагогічним призначення для курсу педагогіки вищої школи лише 1-3 кредитів, що складає 0,8-2,5% загального обсягу магістерської програми.

Список використаних джерел

1.Демченко Сергій Олександрович. Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін вищих технічних закладів освіти: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Кіровоградський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Винниченка. - Кіровоград, 2005. 2.Закон України «Про вищу освіту» [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18. 3.Лисенко Г.І., Волкова С.П. Формування сучасної парадигми української вищої школи: проблеми і перспективи / // Філософсько-теоретичні та практико-зорієнтовані аспекти випереджаючої освіти для сталого розвитку. Матеріали II всеукраїнської наукової конференції 5 грудня 2013 р., м. Дн-ськ. Част.I / Наук. ред. О.Є. Висоцька. – Д.: «Роял Принт», 2014. – С. 47-49. 4.Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. – Д.: Акцент ПП, 2014. – 416 с. 5.Якубовська С. Формування і розвиток особистості викладача вищого технічного навчального закладу в процесі психолого-педагогічної підготовки магістрів [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://social-science.com.ua/article/594.

T. M. Agibalova

GRADUATES WITH HIGH-LEVEL FOREIGN LANGUAGE MASTERY AS A PROMINENT GOAL OF FLT

Dynamic development of present-day globalized environment obviously implies foreign language mastery component as one of the most considerable factor in preparing qualified employees for international market. Therefore, the process of language acquisition is becoming an essential part of educational practice. In the frame of efficient meth-

odological approaches and scientific methods national curriculum for foreign language education aims to ensure that all the participants of learning process should be taught how to attach their obtained language skills and habits for professional communication needs.

The current epoch of the Economics of Knowledge has led to knowledge-intensive requirements to applicants entering the international job market. Consequently, in order to get involved into community of competitive candidates, the youth should be provided with an opportunity to develop their written and oral communication skills that employers find important. It means, with a technological revolution that radically altered the production and transmission of knowledge and information, there isn`t enough to be prepared for accepting isolated issues on Vocabulary, Grammar, Stylistics and Phraseology branches of Linguistics. In fact, students learn variety of concepts of grammar and social practice, but as they focus on the most practical skills for workplace and public communication. To instill confidence into expression of their full personality, graduates should obtain rules of formal and informal spoken performance, increase skills in question posting and interruption etiquette, necessary for workplace success.

Existing scientific practice presupposes that there is no the ultimate truth or absolute knowledge. According to relevant concept, universal patterns in cultural systems are always products of the invariant structure of the human mind [1]. It means, applicants should master research skills to acquire new information in foreign language to be one step ahead of competitors and improve their chances on global market.

Sadly, sometimes the content of high school classes planning presumes that all the participants got the same language background based on secondary school educational programs, but being strong in theory, in practice the following assumption tends to be rather overstatement. The implementation of obtained skills reflects extended gaps at pragmatic level of language performance.

Therefore, one of the main problems of FLT occurs in the field of pragmatic, or project oriented capacity. In case the context concerns modeling problem situations, which include intellectual obstacles, students spend a plenty of time making efforts to pull through linguo-cultural misunderstandings. Overcoming the following communicative barriers provides performing socio-mental functions with the means of obtained language. It includes analytical and synthetic thinking, comparative capacity, generalization experience, implication competence in metaphorical case of study, etc., which lead to language cognition development via target language attainment. In global cultural dimension it maintains the notion of multiple intelligence, introduced by H. Gardner, who among the multiple intelligences distinguishes the linguistic, logically-mathematical, visually-spatial, musical, interpersonal, intrapersonal, bodily-kinesthetic and naturalist intelligences [2, p. 62].

We state that the most effective ways to improve students` foreign language competitiveness occur in the field of setting educational goals and FLT priorities according to measures to estimate participants` communicative achievements. Internationally trained workers are an important source of talent to fill global shortage of skilled labour, that's why to perform well in their professional field, graduates should be taught about cross-cultural awareness, particularly as it applies to the workplace. They must acquire communicative competence in business etiquette, IT culture, interviews and meetings, problem solving techniques, negotiation and negotiations solutions, giving instructions, attending interviews, client relations, technical writing. Nobody pretends to deny any idea of the necessity for the development of common language abilities, because occupation-related language practice lingualizes graduates` professional intentions and aims as much as their intellectual capacity and general conceptual world view.

References

1. Lévi-Strauss, Claude. Structural Anthropology, 1963, V. 1, 410 p. 2. Gardner, H. Frames of Mind : The Theory of Multiple Intelligences. – N.Y. : Avon Books, 1983. – 253 p.

Ю. О. Андруцька

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ГРИ НА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТТЯХ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Сучасні тенденції розвитку суспільства, процеси демократизації і гуманізації в Україні XXI століття зумовлюють істотні зміни змісту й організації системи освіти, яка спрямована на формування цілісної особистості з гнучким розумом, швидкою реакцією на все нове, з розвиненими потребами подальшого пізнання і самостійних дій, добрими орієнтувальними навичками в суспільному середовищі. В умовах реформування мовної освіти у вищих навчальних закладах лекція та практичне заняття є і в майбутньому залишається основною організаційною формою навчання [4; 10].

Для успішного розв'язання навчальними закладами поставлених у період реформування освіти перед нею завдань необхідно, щоб кожен викладач не тільки добре знав свій предмет, але й достатньою мірою оволодів методикою навчання цього предмета.

Провідною формою навчання у ВНЗ є ***лекція,*** її головна дидактична мета – це формування орієнтовної основи для подальшого засвоєння студентами навчального матеріалу.

Дотепер певні науковці висувають аргументи проти лекції: **1)** лекція привчає до пасивного, некритичного сприйняття чужих думок. При цьому чим кращий лектор, тим більша вірогідність такого явища; **2)** відвідування лекцій привчає до школярства і відбиває потяг до самостійних занять; 3) студенти неоднаково сприймають лекційний матеріал, деякі записують слова лектора механічно, не усвідомлюючи і не аналізуючи їх [3; 127].

Проте досвід роботи вищої школи доводить, що усунення лекцій з вищої школи призводить до різкого зниження наукового рівня підготовки.

Основною задачею будь-якого освітянина є методика викладання для ефективного та результативного навчання. На сьогоднішній день актуальним є питання проведення саме нестандартних занять, коли викладач стає творцем модерних форм проведення занять, а його праця – творчою. Реальною заслугою цього пошуку є «розкріпачення» освітянина від рутинних шаблонів організації навчального процесу, тобто стереотипів, які панували багато років і були, як правило, далекими від дидактичної доцільності[1; 2].

Як показує аналіз науково-методичної літератури, досвід передових і творчих викладачів-практиків заняття у вищих навчальних закладах все частіше набуває рис нестандартності і доповнюється іншими формами навчання. Нетрадиційна лекція чи практичне заняття – це більш імпровізоване навчальне заняття, що має нетрадиційну (невстановлену) структуру. Можливості нетрадиційних занять значні: вони є засобом формування пізнавальної діяльності студентів у процесі навчальної роботи, а також одним із способів стимулювання й розвитку інтересу до навчання [4; 10].

Активізація пізнавальної та розумової діяльності студентів є важливим завданням, що стоїть сьогодні перед викладачем. А для цього кожен викладач-словесник повинен урізноманітнювати традиційні навчальні форми оригінальними новаціями, щоб заняття були цікавими і корисними для студентів, давали їм радісне відчуття й усвідомлення власних розумових сил, творчу наснагу, розвивали в них спостережливість, уважність, уміння швидко та якісно аналізувати мовний матеріал.

Лекції з елементами гри сприяють розвиткові думки, мислення, мовлення. Вони характеризуються активністю, динамічністю,емоційністю, колективністю, загальністю.

Умотивованою виступає гра і як форма контролю знань студента, оскільки дає змогу оцінити роботу всієї групи, при цьому найбільш удало й результативно зні-

має скутість студента, бо ж помилки, яких він припускається під час гри, не дошкуляють так сильно, як під час звичайних вправ .

Саме гра як активна форма пізнавальної діяльності сприяє реалізації діяльнісного підходу – одного з основних принципів активного навчання, адже в ігровій формі поєднуються різноманітні інтерактивні форми й методи навчання [5; 8].

Згідно з дослідженнями, яке було проведене вченою М.Волохонською, 80% студентів асоціює поняття «лекція» зі словом «нудьга», а взаємодію з викладачем і взагалі навчання 50% респондентів оцінюють як нудний процес [6; 47-48].

Таким чином, я вважаю, що на сьогоднішній день кожен викладач у процесі навчання повинен шукати більш креативні шляхи подачі лекції. Отже, важливим елементом під час викладання лекції є гра, або ділова гра. Звичайно, не кожну лекцію потрібно подавати саме у цій формі викладу, та, на мою думку, цей метод буде ефективним для занять з великим обсягом нової інформації або при вивченні невеличкої, але складної теми. При цьому лекція повинна залишатися лекцією, але викладач повинен на потрібних етапах закріплення матеріалу на заміну звичайних елементів практики ввести елементи гри, тобто задіяти інтерактивний метод навчання.

Важкі або великі теми часто викликають і фізичне, і психічне напруження, що може завадити нормальному сприйманню нової інформації, а елементи гри, як показують вище зазначені дослідження, розвивають у студента почуття зацікавленості, уважності, стимулює активне мислення тощо. Але якщо лекція буде мати добірну і довершену структуру і низку елементів дидактичних ігор, то потрібно не забувати і про те, що важливу роль на лекції відіграє різноманітність тональних рисунків, чистота і ясність тембру, гнучкість, рухомість, адаптивність, емоційна насиченість фрази і сугестивність. Фонетичними недоліками лектора є нечітка дикція, «ковтання» закінчень, монотонність інтонації, без акцентів на значущих моментах доповіді, швидкий або повільний темп мовлення, порушення орфоепічних норм, невиразність викладу[6; 49].

Для легкого засвоєння теорії під час лекцій, а отже і результативного навчання на практиці, викладачі повинні вдаватися не лише до традиційних форм навчання, а й уміти комбінувати, поєднувати різні методи і створювати цікаві заняття, на мою думку, ефективними є використання ігор. Такий інтерактивний метод є результативним і на лекціях і на практиках. Ці заняття потребують не тільки знань викладача, а й довгої і сумлінної підготовки, добору доцільних і цікавих вправ. Ігрові форми, будуть ефективними лише тоді, коли їх правильно організують. Найбільшою мірою, на мою думку, ефективність мовної гри залежить саме від викладача, адже він не повинен бути викладачем-транслятором, а повинен активізовувати думку. Наголошую на тому, що ігрова форма навчання допоможе викладачу уникнути одноманітності в навчально-виховному процесі.

Крім того, гра – це дієва форма навчання, яка пожвавлює розумові можливості студентів, збагачує їхній інтелектуальний потенціал, сприяє активності студентів у навчальному процесі, а будь-який студент не повинен бути пасивним споживачем знань, він має відігравати активну роль у сценарії заняття [5].

Ігрові методи є ефективними і характеризуються наявністю ігрових моделей об’єкта, процесу або діяльності, активізацією мисленнєвої поведінки студента, високим ступенем задіяності у навчальному процесі, обов’язковістю взаємодії студентів між собою та викладачем, емоційністю і творчим характером заняття, самостійністю студентів у прийнятті рішення, їх бажання набути умінь і навичок за відносно короткий термін [7;185].

Головною метою навчальних ігор є формування в майбутніх фахівців уміння поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю. Педагогічно та психологічно продумане використання гри стимулююе розумову діяльність. А це підвищує інтелектуальну активність, пізнавальну самостійність та ініціативність студентів.

Соціально-психологічний вплив гри виявляється в подоланні студентом страху

говоріння, у формуванні культури говоріння. Гра формує здатність приймати самостійні рішення, оцінювати свої дії та дії інших, сприяє активізації знань.

Звичайно, ігровий підхід не є визначальним способом засвоєння навчального матеріалу, але він значно збагачує педагогічну практику і розширює можливості студентів [7;191].

Список використаних джерел

1. Донченко Т.Методика навчання української мови як наука і предмет вивчення педагогічних ВНЗ . [Текст]/ Т. Донченко // Українська мова і література в школі. – 2006. – №7. – С.3-5. 2. Куліш І.М. Використання дидактичної гри у підготовці фахівців різних спеціальностей. [Текст]/ І.М.Куліш // Гуманітарні науки. – 2004. – №2. – С.53-56. 3.Курлянд З.Н. Педагогіка вищої школи [Текст] / З.Н. Курлянд– К.: «Знання», 2007– 495 с. 4. Кучеренко І. Інтегровані уроки як вид нестандартної організаційної форми навчання української мови. [Текст]/ І. Кучеренко // Освіта. – 2003. –28 травня –4 червня(№24-25). – С.10-11. 5. Литвин Т. Використання гри на уроках української мови для активізації пізнавальної й розумової діяльності учнів. [Текст]/ Т. Литвин // Українська мова і література в школі. – 2013. – №1. – С.7-11. 6. Семеног О. Університетська лекція крізь призму традицій і сьогодення. [Текст]/ О.Семеног // Українська мова і література в школі. – 2011. – №7. – С.42-46. 7. Фіцула М.М. Педагогіка.Загальні засади педагогіки.Теорія освіти і навчання (дидактика). Теорія виховання. Школознавство. Зісторії педагогіки [Текст] / М.М. Фіцула. – К.: «Академвидав», 2006– 559 с.

О. А. Бойнік

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Актуальною проблемою в оновленні системи освіти в Україні, набувають пошуки нових напрямків взаємодії всіх учасників навчально - виховного процесу. Реформування управлінської ланки потребує наукового підходу до нової системи управління освітою, відпрацювання інноваційних моделей управління. Такою новою моделлю можна вважати управління розвитком навчального закладу.

Навчальний заклад, має значною мірою унормовані структури, функції, розпорядок роботи, канали ресурсного забезпечення, а також механізми збереження існуючого порядку – системи внутрішнього контролю, інспектування, атестації, ліцензування тощо. Тому в умовах динамічного соціально – економічного середовища, яке ми маємо сьогодні, закономірно виглядає ситуація, коли освітні заклади постійно запізнюються, відстають у площині перетворень і оновлення.

Особливе значення набуває проблема цілеспрямованого формування стратегії розвитку навчального закладу. Стратегічне управління в освіти – це сукупність рішень і дій щодо визначення пріоритетних напрямків розвитку закладу освіти, що реалізується через програму розвитку, яка і забезпечує досягнення місії та цілей школи [1,3,4].

Стратегія менеджменту – це масштабні прогнози щодо реалізації місії (призначення) організації та досягнення довгострокових цілей розвитку.

Слово «стратегія»пішло від грецького stratëgia (stratos - війско і agx - веду), що означало «мистецтво генерала». Керівник сучасного закладу освіти повинен вести колектив до нових досягнень і успіхів, формувати імідж установи, проявляючи високий рівень професійної майстерності. Це і є його «мистецтво генерала»[2,3].

Успішність реалізації стратегії розвитку зумовлена системою стимулів інноваційної діяльності, формуванням інноваційної культури.

Програмно – цільове планування є формою системного підходу до освоєння дійсності. Його вихідним принципом є чітке формулювання цілей розвитку педагогічного колективу і навчального виховного процесу на підставі глибокого аналізу підсумків роботи школи за минулий рік, виявлення потреб у новому навчальному році, тенденцій досягнутого рівня[5-8].

Ядром, стержнем плану є мета, а сутністю програмно - цільового планування є: глибокий аналіз стану системи; формування на основі аналізу та інших джерел гене-

ральної цілі, яка має абстрактний характер;декомпозиція генеральної цілі на підцілі.

Програмно-цільове управління можна представити як інтеграцію цілей, задач та відповідних кроків проектування.

Комплексно-цільова програма – це сукупність теоретичного обґрунтування та конкретного плану дій для переведення певної шкільної підсистеми на вищий рівень розвитку[9-12].

Таким чином, управління розвитку навчального закладу повинно бути системним, цілеспрямованим та мати стратегію.

З метою вивчення стану навчального закладу, тенденцій розвитку та ресурсних умов було проведено дослідження, яке складалось із чотирьох мікродосліджень. Базовою школою було обрано комунальний заклад «Харківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 175 «Кулиничівська» Харківської міської ради Харківської області».

Мікродослідження № 1. Вивчення моделі управління діяльності в навчальному закладі.

Мікродослідження 2. Визначення рівня організації належних умов функціонування школи.

Мікродослідження 3. Вивчення рівня науково – методичної роботи

Мікродослідження 4. Управління організацією виховної роботи з учнями.

Після проведення дослідження стану функціонування та перспектив розвитку школи вважаємо за доцільне розробити відповідну програму стратегічного розвитку закладу. Це дасть змогу комплексно підійти до вирішення проблем удосконалення управлінської діяльності, модернізації науково – методичної роботи, оптимізації виховної роботи, а також приділити достатньо уваги розвитку освіти та створити адекватні умови розвитку закладу.

Створення у учнів цілісного образу що досягається інтеграцією змісту і методів всіх сфер діяльності школярів. Збереження стійких цивілізаційних і культурних пріоритетів, соціального престижу знань, приведення освіти у відповідність з Європейськими стандартами.

Після розробки стратегічної програми розвитку закладу вважаємо за необхідне здійснити її експертизу. Це дасть впевненість у надійності, достатній забезпеченості необхідними ресурсами, ефективному досягненні прогнозованих результатів.

Результатом здійснення програм розвитку є нова якість, нові властивості базової системи, у результаті чого створюються додаткові можливості зростання як кількості, так і результативності спектру систем діяльності, які можна організувати на даному оновленому просторі.

Таким чином, управління розвитком навчального закладу повинно бути системним, цілеспрямованим та мати стратегію.

Список використаних джерел

1.Богданова Л. Некоторые аспекты управления инновационной моделью// Підручник для директора.- 2004. - №11-12. 2.Гончаренко Л.М. Український педагогічний словник.-К.:Либідь,1997.- 376 с. 3.Калініна Л.М.Соціально педагогічна інформація в управлінні закладами освіти.Вересень.-2001.-№ 4 (18). 4.Калініна Л.М.Теоретичні підходи до управління навчальним закладом. Директор школи.-2004.-№10,11.- березень.-12-14; 6-10. 5.Мармаза О.І. Інноваційний підхід до управління навчальним закладом. – Х.: Вид.гр. «Основа», 2004. 6.Мармаза О.І. Проектний підхід до управління навчальним закладом. – Х.: Вид.гр. «Основа», 2003. 7.Мармаза О.І.Стратегічний менеджмент: траєкторія успіху. – Х.: Вид.гр. «Основа», 2006. 8.Мармаза О.І. Основи теорії та практики стратегічного управління закладами освіти., Психолого – педагогічна підримка навчально –виховного процесу.ч.1, -С.53-80. 9.Осадчий І. Проектно – цільове планування роботи загальноосвітньої школи // Завуч. -1999. - №6 (12). 10.Осадчий І. Проектно – цільове управління: програма розвитку навчального закладу// Директор школи, ліцею, гімназії. -2005.-№2. 11.Потапов С.В. Как управлять проектом. - М. : Эксмо, 2006. 12.Управління навчальним закладом: Навчально – методичний посібник. Ч.2./О.І. Мармаза, О.М.Касьянова, В.В.Григораш та ін..- Х.: Веста: Вид – но «Ранок»,2003.

І. О. Білецька

ІНШОМОВНА ШКІЛЬНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ПОЛІКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Іншомовна політика в нашій державі на сучасному етапі характеризується оновленням і суттєвими зрушеннями у таких напрямках: збільшення кількості мов, що вивчаються; зростання кількості осіб, які володіють принаймні однією іноземною мовою; започаткування вивчення кількох іноземних мов у середніх навчальних закладах; вивчення іноземної мови на ранніх етапах навчання; збільшення кількості академічних годин на вивчення іноземної мови в університетах; застосування іноземної мови в якості робочої в деяких вищих закладах освіти.

Сьогодні іншомовна освіта в Україні розглядається як полікультурний, полілінгвальний простір; провідні принципи її реалізації ґрунтуються на мовному й культурному плюралізмі.

Основні засади полікультурної політики Української держави закріплені в Конституції України, Національній доктрині розвитку освіти в Україні, Концепції загальної середньої освіти, Законі України «Про загальну середню освіту», Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності, Законах «Про національні меншини в Україні», «Про свободу совісті та релігійні організації», «Про охорону дитинства», «Про попередження насильства в сім'ї» та інших чинних документах.

У Статті 10 Конституції України йдеться мова про те, що «держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України». А в Статті 18 йде мова про зовнішньополітичну діяльність, яка передбачає «підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права» [1].

У Національній доктрині розвитку освіти (2002) полікультурний аспект найбільш повно представлений у розділі «Стратегія мовної освіти», в якому зазначається, що «у державі створюється система безперервної мовної освіти, що забезпечує обов'язкове оволодіння громадянами України державною мовою, можливість опановувати рідну (національну) і практично володіти хоча б однією іноземною мовою. Освіта сприяє розвитку високої мовної культури громадян, вихованню поваги до державної мови та мов національних меншин України, толерантності у ставленні до носіїв різних мов і культур» [3].

Помітно більша увага приділена полікультурній освіті у Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності (2000), яка тут розглядається як «навчання різноманітності культур, виховання поваги та почуття гідності у представників усіх культур, незважаючи на расове або етнічне походження, сприйняття взаємозв'язку та взаємовпливу загальнолюдського та національного компонентів культури в широкому значенні» [2].

Широкомасштабна виважена мовна політика нашої держави спрямована на обов'язкове вивчення державної мови всіма громадянами, досконале володіння рідною мовою кожним її носієм та знання кількох іноземних мов, виховання мовної толерантності.

Згідно з офіційними даними, Україна за етнічним складом є гетерогенною, оскільки відсоток національних меншин перевищує 10 %. На території нашої країни проживають представники 125 етносів, які є носіями своєї культури і мови [5, с. 37-41].

Наразі для врахування освітніх потреб та розвитку етнокультури етнічних груп в Україні формується мережа загальноосвітніх шкіл з навчанням мовами національних меншин. Працюють 2940 шкіл із російською мовою навчання, 104 – з руму-

нською, 64 – з угорською, 5 – з єврейською, 3 – з польською, 2 – з кримськотатарською. Загалом викладання мовами національних меншин здійснюється у 15 % українських шкіл. Крім того, 2339 (11 %) шкіл є двомовними: однією з мов викладання в них є українська, іншою – мова національної меншини [4].

У результаті аналізу законодавчих документ, у яких розкривається мовна політика України, наукових джерел можна виокремити провідні полікультурні тенденції розвитку української іншомовної освіти: поступове здійснення державою ефективної мовної політики, яка забезпечує дієву реалізацію стратегії полікультурної мовної освіти, стійку увагу суспільства до загального рівня мовної культури населення; посилення соціокультурного контексту змісту сучасної іншомовної освіти; активізація діяльності педагогічних і громадських організацій з метою посилення уваги суспільства до проблем мовної освіти, а також консолідація зусиль науковців, педагогів, батьків, які спрямовані на розв'язання актуальних завдань сучасної полікультурної освіти; цілеспрямоване оновлення державного стандарту сучасної мовної освіти, що дає змогу піднести її на якісно новий рівень, сприяє формуванню мовної особистості, забезпечує кожному учневі вільне володіння державною, рідною, іноземними мовами; удосконалення професійної підготовки вчителів-словесників, викладачів мов на засадах полікультурності; створення належного нормативно-методичного забезпечення.

Таким чином, можна констатувати, що Україна має цінний досвід навчання та вивчення іноземних мов на засадах полікультурності. Але загалом увага освітян до проблем міжетнічних відносин – не надто велика, порівняно з іншими проблемами, які вважаються пріоритетнішими. Як негативний момент можна констатувати майже цілковиту відсутність у законодавчих актах, що регулюють сферу освіти, окремих розділів чи статей, які прямо й конкретно стосуються питання створення та функціонування шкільництва для меншин.

Отже, проблема залишається відкритою і потребує подальших зусиль, адже ми не можемо стверджувати, що за умови досить давньої традиції обов'язковості вивчення іноземної мови в шкільній освіті в нашій країні насправді можна говорити про сформованість багатомовної нації, підготовленість більшості громадян до спілкування у сучасному багатомовному й багатокультурному світі. А це ще раз підкреслює важливість вивчення іноземних мов, що сприяє значною мірою всебічному розвитку особистості, здатної до вигідної участі в міжнародному співробітництві і формуванні нового ставлення до України в усьому світі.

Список використаних джерел

1. Конституція України. – К. : Парламентське видавництво, 1997. – 96 с. 2. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Джерело педагогічної майстерності. Громадянська освіта школярів / Науково-методичний журнал. – Випуск № 1 (33). – Ч. 1–2. – Харків : ХОНМІБО, 2005. – С. 35–45. 3. Про національну доктрину розвитку освіти президент України; Указ, Доктрина від 17.04.2002 № 347/2002/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002. 4. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com.ua/16801028/politologiya/natsionalna_etnopolitika_chinnik_zovnishnopolitichnoy i_stabilnosti_ukrayini. 5. Чорний С. І. Національний склад населення України в XX сторіччі : довідник / С. І. Чорний. – К., 2001. – 85 с.

О. О. Бондарева, І. В. Тищенко, М. К. Рокутова

МАЙБУТНЯ СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ: ВПЛИВ ДЕЯКИХ ФАКТОРІВ

Шлях до моменту отримання диплому лікаря довгий і не легкий. Навчальні будні розпочинаються одразу після складання вступних іспитів. Перші роки навчання присвячуються вивченню фундаментальних наук, теоретичним основам медицини.

З третього курсу додається вивчення клінічних дисциплін. Практичні заняття відбуваються в лікувальних закладах, де студенти вперше зустрічаються зі справжніми хворими, починають поринати в роботу медика. На старших курсах переважає навчання на клінічних кафедрах та більше часу відводиться виробничій практиці. До того ж багато студентів у вільний час додатково працюють в клініках в якості середнього медичного персоналу, набуваючи не тільки стаж, а й неоціненний практичній досвід. Весь процес навчання неодмінно супроводжується роздумами про своє професійне майбутнє, в тому числі і про майбутню спеціальність. Студент спостерігає, порівнює, проходить шлях пошуку себе як фахівця та наприкінці навчання повинен обрати спеціалізацію. Дуже мало студентів одразу знають, ким вони будуть: кардіологами, нейрохірургами або офтальмологами. Для багатьох все ж таки постає проблема вибору, на який можуть впливати різноманітні фактори [1, 2].

З метою вивчення деяких аспектів вибору професійної спеціалізації у медичному виші ми започаткували опитування студентів.

Матеріал та методи. На кафедрі ендокринології Дніпропетровської медичної академії була розроблена спеціальна тематична анкета, яка відображує соціально-демографічні характеристики респондентів, їх наміри відносно професійного майбутнього, окремі фактори, які можуть впливати на вибір спеціалізації. На цьому початковому етапі анкетування проводилось серед студентів 4-6 курсів медичних факультетів, які перемогли у відбірковому (тестування) турі олімпіади з ендокринології у 2016 та 2017 рр., тобто, на нашу думку, вже почали визначатися з майбутнім фахом, якщо вирішили взяти участь в спеціалізованій олімпіаді та досягли певного успіху. Анкетування проводилось анонімно, за згодою. Було роздано 20 анкет. Вікова категорія аудиторії - від 20 до 23 років.

Результати. Всі роздані анкети були повернуті повністю заповненими. Було опитано 5 чоловіків та 15 жінок.

Всі студенти мали загальну середню освіту, навчались на медичних факультетах та отримували стипендію. На момент анкетування на 4 курсі навчались 9 осіб (45%), на 5 курсі - 4 особи (20%), на 6 курсі - 7 осіб (35%). Більша частина студентів поєднувала навчання з самостійною працею у вільний час: 55% в медицині, 25% в інших галузях. Всі опитані були неодружені, дітей не мали.

За даними анкетування всі респонденти планують в майбутньому працювати лікарями. Більшість осіб, 45%, досить впевнено визнають, що в майбутньому воліють стати терапевтами, в тому числі більша частина з них (55,5%) - за спеціалізованими напрямками, хірургами бажають стати 10%, педіатрами - 10%, психотерапевтами - 5%, офтальмологами - 5% осіб. Досі не визначились із майбутньою спеціалізацією 25% опитаних. 30% всіх анкетованих бажають працювати саме ендокринологами.

Стосовно деяких факторів, які, на наш погляд, можуть вплинути на вибір спеціалізації, були отримані наступні відповіді.

Якість викладання дисципліни на кафедрах може стати поштовхом до вибору студентом конкретної спеціальності. 40% респондентів дали позитивну відповідь на це питання, відзначивши, що вже під час вивчення певної вузької дисципліни з'явились захопленість нею та бажання стати фахівцем в цій галузі. Для решти студентів така знаменна зустріч ще не відбулася, тому що у багатьох із них основний процес навчання на клінічних кафедрах ще попереду.

Зустріч з конкретним клінічним випадком під час занять або самостійної праці або випадкова клінічна ситуація можуть вразити студента та вплинути на його уявлення про своє майбутнє поприще. Лише 15% опитаних студентів стикнулися з подібним явищем у своєму житті.

Приклад старшого колеги, видатного, яркого фахівця також може послужити зразком для наслідування у виборі вузької спеціальності. Для 20% анкетованих студентів таким взірцем став або викладач або родич-лікар.

Участь у роботі студентського наукового товариства. Під час занять у студентських наукових гуртках (СНГ) студенти можуть випробувати власні сили, глибше вивчати окремі питання з предмету, пізнати міру своєї зацікавленості в ньому. Серед опитаних були слухачами на засіданнях СНГ 40%, доповідачами - 45%, виконували наукову роботу 30%, готували публікації 20%, виступали на студентських наукових конференціях 15% осіб. Студенти намагалися випробувати себе в різних галузях – мікробіології, терапії, педіатрії, соціальній медицині, психіатрії, ендокринології, хірургії, акушерстві. Не приймали жодної участі у науковій роботі гуртків 20% опитаних.

Участь в предметних олімпіадах з різних спеціальностей є гідним способом випробувати свої знання та засвоєні навички. Серед опитаних 70% раніше вже приймали участь в студентських олімпіадах з різних напрямків, а 35% з них навіть посіли призові місця на Всеукраїнських студентських олімпіадах. Раніше не виявили жодної зацікавленості до цього виду роботи 30% студентів.

Окреме питання стосувалось можливого впливу на фаховий вибір участі в олімпіаді саме з ендокринології. Всі опитані відзначили, що участь в цій олімпіаді дала змогу впевнитися у власних знаннях та вміннях, відчути атмосферу змагань, перевірити свою готовність до ліцензійного іспиту «Крок-2». Усі студенти, що мали намір стати ендокринологами, утвердились в ньому. Ще 25% респондентів відповіли, що дана спеціальність дійсно зацікавила їх більшою мірою, ніж раніше. 25% анкетованих після олімпіади почали роботу у СНГ кафедри ендокринології

Таким чином, на складний вибір майбутньої спеціальності студентами медичного вишу впливає багато чинників. Залучення студентів до практичної роботи в клініці поза межами навчання, участь у роботі студентського наукового товариства, в предметних олімпіадах з різноманітних галузей медицини можуть сприяти цьому вибору. Виявленню ступеня впливу різних факторів на процес вибору допоможе анкетування більшої кількості студентів.

Список використаних джерел

1. Доника А.Д. Профессиональный онтогенез: медико-социологические и психолого-этические проблемы врачебной деятельности. - М. Академия Естествознания. 2009. - Режим доступу: https: // www.monographies.ru/ru/book/section?id=2416 (дата звеpенення: 12.03.2017). 2. Клоктунова Н. А. Социальные факторы формирования стратегий профессионализации студентов медицинского вуза: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. социологич. наук: спец. 14.02.05 « Социология медицины» / Н.А. Клоктунова. – Волгоград. 2013.- 24, [1] – с. - Режим доступу: http: // www.volgmed.ru/uploads (дата звернення: 12.03.2017).

С. К. Костючков

ІСТОРИЧНІ, ПОЛІТИЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ УМОВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Початок третього тисячоліття було ознаменовано актуалізацією суспільства знання, головна функція якого – випереджальний розвиток пізнавальних якостей особистості, модернізація освітніх систем, зростання інтелектуального потенціалу суспільства. Практично всі країни світу активно реалізують концепцію безперервної, протягом життя, освіти, суть якої полягає в залученні якомога більшої кількості осіб до освітнього процесу в різних його формах. В освіті відбувається «зміщення основного акценту із засвоєння об'єму інформації на розвиток самостійного, критично рефлексивного мислення у навчанні й вирішенні задач, навичок роботи з інформацією» [2, с.24].

Для оптимізації процесів модернізації освіти в Україні виникає необхідність вивчення освітніх процесів у зарубіжних країнах. Подібний діалог культур дає можливість уникнути замкнутості національної системи освіти, а також на основі

порівняльного аналізу педагогічного досвіду, накопиченого в різних країнах, постійно вдосконалювати й теорію, й практичну реалізацію навчання та виховання. Державна політика України в галузі освіти після 1991 року здійснювалася в напрямку реформування законодавчої бази, системи управління й фінансування освіти в контексті завдання якісного перетворення системи освіти, яке є одним із основних елементів суверенітету держави, його реальної політичної та економічної незалежності. В зв'язку з цим розвиток системи освіти безпосередньо пов'язувався з проблемами розвитку суспільства та змінами ідеологічних, соціальних і економічних орієнтирів, які активізували пошук нової парадигми освіти, заснованої на принципі самоцінності людини, здатної до саморозвитку, самовдосконалення та самоосвіти протягом усього життя.

Український філософ В. Кремень зазначає, що предметом діяльності всіх суб'єктів освітнього процесу, а також усіх тих, хто так або інакше інтегрований у його простір, є не триада – знання, вміння й навички, а культурні потреби й творчі здібності. Зокрема, «потреба в своїх знаннях, а не у завчених чужих, і здатність не так засвоювати відпрацьовані іншими вміння й навички, як творчо перетворювати умови їхнього набуття» [1, с.5].

У контексті аналізу стану сучасної української освіти слід зазначити, що для розуміння особливостей подібного аналізу необхідно враховувати історичні, політичні та соціокультурні умови, в яких розвивається система освіти, визначивши при цьому ключові пункти аргументації, серед яких:

1. Розвиток сучасного суспільства з його тенденцією до глобалізації неможливий без всебічної та докорінної модернізації, яка вимагає пошуку нових підходів до аналізу соціальних явищ. Безсумнівно, це стосується і системи освіти, яка довгий час була штучно позбавлена активних контрвпливів, деградувала і в логічному, і в фактологічному, і, напевно, головне – в філософському плані; як результат – практичне безсилля системи освіти в умовах загроз і викликів сучасності.

2. Модернізація системи освіти в країнах колишнього СРСР, зокрема в Україні, що несе в собі наукові, організаційні та інституційні компоненти, вже відбувається (з різним ступенем інтенсивності) в країнах не тільки високорозвинених (технологічно, економічно, соціально), з багатими демократичними традиціями, але й в таких, які зазвичай називаються «постсоціалістичними».

3. Модернізаційні процеси в Україні в сфері освіти здійснюються в межах суспільства, яке в сучасних умовах ще має потужний комплекс рудиментів радянського минулого; часів, коли всі незалежні від держави інститути громадянського суспільства були або знищені, або реорганізовані відповідно до генеральної лінії правлячої партії.

4. Наука і знання в XXI столітті поступово, але неухильно втрачають монопольну роль імпліцитних форм пізнання людством навколишнього світу, а традиційні освітні моделі вже не здатні продуктивно реагувати на імпульси сучасного суспільного розвитку.

5. Те загальне, що існує між Заходом і Сходом у плані реконструкції системи освіти, зводиться в підсумку до проблем цінностей ліберальних ідей в посткапіталістичну епоху; під останньою, як правило, розуміються, по-перше, трансформації, що відбуваються в країнах капіталізму під впливом технологічної та інформаційної революцій, по-друге, особливості інтеграції вчорашніх країн соціалізму в цивілізацію західного зразка.

6. Загальна тенденція розвитку сучасної системи освіти полягає в тому, що від пошуків єдиного вірного уявлення про світ, актуальним є перехід до визнання множинності світу, діалогу й взаєморозуміння представників різних поглядів; відмова від єдиної моделі культурної, освіченої людини, визнання плюралістичності форм освіти, надання людині права вибору культурного, громадського і взагалі світоглядного зразка.

7. В умовах сучасного соціуму поступово формується розуміння того, що освіта – це не тільки трансмісія певної суми знань від покоління нинішнього до наступного, інструмент вдосконалення адаптаційного механізму людини до мінливих умов навколишнього середовища, й не тільки засіб соціалізації, але і система сприяння розвитку вільної, самостійної, відповідальної особистості, завдяки якій встановлюється внутрішня рівновага суспільства.

8. Стабільність суспільства неможлива без стійкого розвитку самої системи освіти, без конкретних пунктів відповідності змісту освітнього процесу вимогам сучасності й найближчого майбутнього, оскільки воно нерозривно пов'язане з проблемами формування не тільки окремої особистості, а й людської спільноти.

9. Переорієнтація сучасної вітчизняної освіти на формування критичного мислення свідчить про переорієнтацію з класичної до посткласичної парадигми освіти, яка концентрує увагу на культивуванні мудрості та її застосуванні в практиці повсякденного життя.

У даний час перед українським суспільством стоїть завдання побудови конкурентоспроможної системи освіти, що відповідає сучасним перетворенням в усіх сферах економіки та суспільного життя. Ефективність модернізації української системи освіти в значній мірі буде залежати від того, наскільки послідовно й виважено держава звільниться від радянських атавізмів і звернеться до позитивного світового досвіду в освітній сфері. Стратегічним завданням державної політики на сучасному етапі є побудова ефективного суспільства, заснованого на інтелектуальному й духовно-моральному потенціалі нації. Прийшов час усвідомити, що майбутнє України залежить не тільки від рівня технічного прогресу та економічного зростання, воно все більше визначається роллю особистості, готової вирішувати ключові соціально-економічні проблеми на благо і в ім'я людини.

Список використаних джерел

1. Кремень В. Постулати філософсько-освітньої діяльності / В. Кремень // Рідна школа. – 2013. – № 1-2. – С. 3-7. 2. Фрейре П. Формування критичної свідомості / П. Фрейре; [пер. з англ. О. Дем'янчук]. – К.: Юніверс, 2003. – 176 с.

О. О. Бондарева, І. В. Тищенко

ОВОЛОДІННЯ ПРАКТИЧНИМИ НАВИЧКАМИ – НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

Професія лікаря є однією з найскладніших. Студенти-медики у дуже стислий термін вивчають багато різноманітних дисциплін, оволодівають фаховими навичками настільки, щоби майже відразу після отримання диплому лікаря розпочати трудову діяльність. Тому перед викладачами вишу стоїть завдання не тільки допомогти студенту зробити це швидко та якісно, а ще й закласти міцний фундамент для подальшого вдосконалення теоретичних та практичних знань і умінь [1, 2].

На третьому курсі під час вивчення пропедевтичних дисциплін студенти повинні оволодіти загальними навичками роботи з хворим, такими як опитування, збір даних анамнезу хвороби, загальний огляд хворого та обстеження за системами органів, призначення додаткових обстежень, оцінка даних вже існуючих лабораторних та інструментальних досліджень тощо. В подальшому на клінічних кафедрах під керівництвом викладачів студенти закріплюють отримані раніше навички та додатково оволодівають деякими специфічними вміннями.

Для студентів-четвертокурсників кафедра ендокринології іноді, згідно з розкладом, є однією з перших клінічних кафедр. Тому на викладачів лягає підвищене навантаження та водночас величезна відповідальність через те, що отримані студентами загальні та спеціальні вміння стануть основою для оволодіння іншими клінічними дисциплінами. Водночас на кафедрі навчаються студенти шостого ку-

рсу - випускники, які завершують навчання і готуються до ліцензійного іспиту «КРОК-2» та державних іспитів. Зрозуміло, що завдання перед студентами різних курсів та викладачами постають дещо різні.

Відпрацювання практичних навичок зі студентами 4 курсу медичних факультетів відбувається наступним чином.

Через оприлюднення на сайті кафедрі та на інформаційних дошках на клінічних базах до відома студентів доводиться затверджений на кафедральному засіданні перелік практичних навичок для оволодіння. Ступінь оволодіння навичками істотно впливає на академічну успішність студента, тому критерії їх оцінювання також оприлюднюються. На допомогу студентам на сайті кафедри також викладено методичні розробки для студентів до практичних занять та для самостійної роботи, в тому числі з відпрацювання практичних навичок.

На практичних заняттях викладачі обов'язково здійснюють показовий огляд тематичних хворих з ендокринною патологією. На їх прикладі студентам пояснюють особливості різноманітних навичок та вмінь. Наприклад, при опитуванні хворого наголос робиться на скаргах, які можна віднести до симптомів порушення роботи ендокринних залоз (спрага, збільшене сечовиділення, свербіж, коливання маси тіла, зміни кольору шкіри, зміни артеріального тиску, порушення статевої функції, тощо). При збиранні анамнезу хвороби та життя увагу звертають на час появи симптомів, швидкість розвитку хвороби, характер та ефективність лікування. Обов'язково слід визначити, чи є серед родичів обстежуваного хворі на ендокринну патологію (цукровий діабет, ожиріння, хвороби щитоподібної залози, то що).

Під час огляду хворого знову звертають увагу на можливі симптоми порушення ендокринних залоз і демонструють студентам особливості огляду шкіри, визначення розвитку та розподілу підшкірної клітковини. Також потребують відпрацювання етапи обстеження нижніх кінцівок у хворих на цукровий діабет, особливості їх огляду, пальпації, визначення нервової чутливості та стан рефлексів. Невід'ємною частиною огляду ендокринного хворого є огляд та пальпація щитоподібної залози, визначення ознак ендокринної офтальмопатії.

Для додаткового пояснення етапів обстеження ендокринного хворого на кафедрі використовують створений співпрацівниками кафедри ендокринології компакт-диск зі спеціальними відеосюжетами, тематичні комплекти результатів додаткових лабораторних та інструментальних обстежень. Кожний студент отримує для розгляду та розбору окремий комплект.

Під керівництвом викладача студенти розробляють план додаткового обстеження хворого, дають оцінку наявним в медичній документації даним різноманітних обстежень. На підставі отриманих даних студенти формулюють клінічні синдроми, відпрацьовують методику проведення диференційної діагностики, принципи формулювання клінічного діагнозу.

Під час практичного заняття студенту надається час для самостійної роботи з тематичними хворими, для вирішення клінічних задач за темами занять. Студент має змогу провести самостійне обстеження, в тому числі з використанням пристроїв для оцінки порушень нервової чутливості, оцінити дані обстежень, сформулювати синдроми, клінічний діагноз, призначити лікування. За цей термін викладач має змогу спостерігати за роботою кожного з учнів, робити зауваження та наприкінці заняття оцінити якість їх роботи.

Таким чином, оволодіння практичними навичками – важлива частина навчання лікарському фаху. Основи оволодіння навичками роботи з хворим закладаються на молодших курсах в рамках вивчення пропедевтичних дисциплін. Відпрацювання та вдосконалення практичних навичок відбувається під час навчання на клінічних кафедрах. Огляди тематичних хворих вдосконалюють рівень практичної підготовки майбутнього лікаря. Самостійна робота на практичному занятті необхідна для кращого засвоєння та закріплення практичних вмінь студентів. Застосування сучасних

мультимедійних технологій, заздалегідь сформованих комплектів даних лабораторних та інструментальних досліджень підвищують якість засвоєння матеріалу, впливають на рівень оволодіння спеціальними фаховими навичками.

Список використаних джерел

1.Кузнецова О.Ю. Преподавание практических навыков в общей врачебной практике. проблемы и возможные пути их преодоления / О.Ю.Кузнецова // Российский семейный врач.- 2009. - Вып. № 1. Том 13. - Режим доступу: https: // cyberleninka.ru (дата звеpенення: 12.03.2017). 2.Турчина Ж.Е. Новые подходы в оценке практических умений студентов медицинского вуза / Ж. Е. Турчина, О. Я. Шарова, В. Г. Иванов и др. // Педагогические науки. – 2015. - № 5. - Режим доступу: https: // ngmu.ru/cozo/mos/article/text_full.php?id=1878 (дата звеpенення: 12.03.2017).

С. О. Біда, Ю. В. Коба

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ І НАУКИ В УКРАЇНІ

Сучасна система освіти, що повною мірою відповідає вимогам часу, є одним з найголовніших чинників зростання якості людського капіталу, генератором нових ідей, запорукою розвитку суспільства в цілому. Для того, щоб українська освіта по-справжньому ефективно виконувала ці важливі завдання, необхідне її оновлення з урахуванням актуальних світових тенденцій розвитку освіти у широкому соціально-економічному контексті. [3]

Модернізація освіти в Україні вимагає подолання низки проблем, серед яких найбільш актуальними є: 1) невідповідність структури підготовки спеціалістів; 2) руйнування системи професійно-технічної освіти; 3) недостатнє фінансування (скрізь і всюди одна й та ж відповідь чиновників «у державі немає грошей…» [4]); 4) недостатність висококваліфікованих викладачів; 5) бездіяльність профкомів та студентського самоврядування; 6) боротьба за студентів (чи може вона бути проблемою, адже як зазначав К. Маркс у своєму «Капіталі» «здорова конкуренція породжує прогрес». Ключовим словом тут є «здорова». А от коли вона переростає у відверту боротьбу, це уже проблема [4]); 7) зниження якості освіти; 8) корупція в системі освіти (невідповідність законів і дійсності породжує ще одну з найбільших проблем сучасної вищої освіти – корупцію, яка є найбільшим гальмом якості освіти [4]); 9) відірваність від наукових досліджень; 10) повільні темпи інтеграції в європейський і світовий інтелектуальний простір [3].

Які ж методи слід застосовувати? Корінні ЗМІНИ в усих напрямках. Докорінна реформація ось єдиний спосіб комплексного вирішення ряду проблем. Проте тут постає одне але. Зміни повинні бути раціональними, доцільними, обережними і обґрунтованими. І не завадить послухатись підказки великого Вольтера «Вводячи щось нове не обов’язково руйнувати все старе, його теж можна використати, лиш надавши йому нового значення»(Царівна Вавилонська). Проте знову ж таки говорячи про будь-які зміни треба не забувати про питання ціни. [4]

Виділимо такі основні завдання з розвитку української освіти та науки: 1) забезпечення високої якості освіти відповідно до потреб сталого розвитку держави та з урахуванням європейських і світових досягнень; 2) організація на державному рівні системної роботи з формування у школярів та студентів демократичних, моральних та національно-духовних цінностей; 3) оновлення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації учительських, науково-педагогічних та керівних кадрів сфери освіти; 4) підвищення престижу професії викладача, створення дієвих матеріальних стимулів до педагогічної праці; 5) ґрунтовне реформування наукової та науково-технологічної сфери з метою ефективного використання інтелектуального потенціалу науковців, забезпечення належного рівня наукової діяльності у вищій школі, створення умов для інноваційного розвитку держави; 6) внесення змін і доповнень до чинного законодавства України про освітню, наукову і науково-технічну діяльність; 7) неухильне забез-

печення фінансування науки і освіти на рівні, визначеному законом. [1]

Вирішити нагальні проблеми освіти в Україні може лиш глобалізація та інкорпорація навчальних закладів, встановлення над ними жорсткого державного контролю [4].

Потрібно суттєво підняти матеріальний статус вчителів середніх шкіл та викладачів вищих і середніх навчальних закладів, щоб у них був стимул відповідально і старанно виконувати свій професійний обов'язок: виховувати в патріотичному дусі молоде покоління українців з палкою любов'ю до рідної мови, до своєї Батьківщини матінки – України, з достатнім багажем знань, з твердими моральними устоями, з усвідомленою ціллю в житті [2].

Освіта в Україні не досконала. Та хіба взагалі існує хоч щось досконале? Відповідь – НІ. Немає нічого ідеального, проте до ідеалу треба прагнути.

Список використаних джерел

1. Дробноход М.І. Україна в контексті проблем якісної освіти / М.І. Дробноход / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.anvsu.org.ua/index.files/Articles/Drobnokhod3.htm]. 2. Дудар І.Н., Лівінський О.М. Шляхи вдосконалення освіти, її патріотичності та духовності. Стаття / І.Н. Дудар, О.М. Лівінський // Вінницький національний технічний університет. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/livinski_dydar.php]. 3. Іщенко А.Ю. Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України. Аналітична записка / А.Ю. Іщенко // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. [Електронний ре- сурс]. – Режим доступу: [http://www.niss.gov.ua/articles/1537/]. 4. Палисюк О.М. Основні проблеми системи освіти в Україні та шляхи їх вирішення. Стаття / О.М. Палисюк / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.osvitata.com/osvita-ta-vlada/osnovni-problemi-sistemi-vischo-osviti-v-ukra-ni-ta-shlyachi-ch-virishennya.html].

О. М. Єфімова

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО СОЦІУМУ НА ОСОБИСТІСТЬ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ВНЗ

Людство знаходиться напередодні нового якісного ступеня розвитку – інформаційного суспільства. Як зазначає Є. Маймінас: «Суть змін, що відбуваються, якщо їх коротко охарактеризувати, полягає в переході від «матеріального» до «інформаційного» суспільства − суспільства заснованого на виробництві поширення і споживання інформації. Це − нова якісна щабель розвитку людства ... матеріальна складова в структурі матеріальних благ поступається першістю інформаційної» [1].

Проблема формування особистості студента не зводиться лише до передачі знань про основи тих чи інших наук. Розвиток його як особистості та суб'єкта діяльності – це обов'язково: розвиток інтелекту; розвиток емоційної сфери; розвиток морально-психологічної стійкості, готовності до стресів; розвиток впевненості в собі та сприйняття себе; розвиток позитивного відношення до оточення і сприйняття інших; розвиток самостійності й автономності; розвиток мотивації самоактуалізації самовдосконалення; розвиток самоствердження своєї ментальності, самоусвідомлення себе громадянином-патріотом своєї Батьківщини. Студент – не просто об'єкт соціальних впливів, але й, перш за все, суб'єкт соціального розвитку. Від соціальної зрілості цього суб'єкта, його соціальної відповідальності, терпеливості та саморозвитку залежить формування феномену соціальної зрілості самого суспільства. Визначальним фактором у вирішенні цих проблем може бути викладач вищої школи нашої країни.

Необхідно ширше подавати майбутньому фахівцеві інформацію про себе й створювати ситуації рефлексивного характеру, де він міг би не тільки проектувати себе, свої відносини, але й здійснювати саморозвиток, самореалізацію, самоактуалізацію. Вирішення цих проблем можливо здійснювати, використовуючи особистісно-орієнтовану технологію навчання, що інтегрує процеси засвоєння й набуття

теоретичних знань та практичних умінь. Особистісно-орієнтована технологія навчання припускає єдність загальнокультурного, соціального, духовно-морального, професійно-особистісного розвитку майбутнього фахівця; динамічність змін у змісті, методах і формах професійної підготовки; цілісність і фундаментальність навчання, єдність теорії й практики; орієнтацію на впровадження інноваційних форм навчання, нових інформаційних технологій; створення комфортних психолого-педагогічних умов і творчої обстановки для студентів і викладачів.

Інформаційний ресурс людини – це обсяг та зміст інформації, яка може бути здобутою в процесі реалізації інфопотреби і використаної задля досягнення певної мети у конкретному напрямі діяльності. Отже, проблему впливу інформаційного суспільства слід розглядати, насамперед, як проблему формування та розвитку вільної людської особистості, підвищення рівня її інтелектуально творчих горизонтів, в цілому професіоналізму, формування духовних цінностей та соціальної відповідальності. Саме ці важелі є основними задля безпечної та ефективної діяльності особистості в умовах прогресуючої комп'ютеризації.

Список використаних джерел

1.Майминас Е. Информационное общество и парадигма экономической теории / Е. Майминас // Вопросы экономики. − 1997. − №11. – С. 86−95.

О. В. Єгорова

ДО ПРОБЛЕМИ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ СПЕЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДЛЯ ПОБУДОВИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Серед найбільш важливих проблем реформування вищої освіти України є побудова нових освітніх програм. Актуальність викликана принципово новою, студентоцентрованою парадигмою організації навального процесу. Вона полягає у пріоритеті потреб студента і необхідності формування його індивідуальної траєкторії навчання, що поміж іншим, передбачає можливість обирати компоненти у вигляді курсів. Тому перед викладачами вищої школи стоїть складне завдання: з одного боку, урізноманітнити навчальні курси для вибору студентів, а з іншого, – привести освітню програму до врівноваженої системи, що складається з розроблених у термінах компетентностей і результатів навчання одиниць – академічних завдань, модулів, курсів.

Тема побудови нових освітніх програм широко представлена у вітчизняних дослідженнях. Особливо помітними в цьому відношенні є напрацювання професорів В.М. Захарченка, В.І. Лугового, Ю.М. Рашкевича, Ж.В. Таланової, Ю.В. Холіна, які виступають першопрохідцями вивчення проблеми, оприлюднюючи здобутки у монографіях, методичних рекомендаціях, презентаціях [1-5]. Їх надбання далі вивчають у методичних відділах і досліджують у професорсько-викладацьких колективах [6-8]. Освітяни зосереджуються на проблемах понятійного апарату, сутності нових підходів, пристосування компетентнісного підходу для своїх навчальних дисциплін. Останній аспект дослідники іноді починають розглядати з того, які їх предметна область формує компетентності, хоча точкою відліку має бути не сама дисципліна, а суспільні запити.

Таку ситуацію можна пояснити недостатньою увагою дослідників до спеціальних або фахових компетентностей, передбачених проектом Тюнінг (Налаштування освітянських структур у Європі). Методологія надає Європейському простору вищої освіти гнучкий механізм зіставлення освітніх ступенів і програм зі збереженням їх різноманітності й унікальності за допомогою опорних точок – основних фахових компетентностей для різних предметних областей. Компетентності слід розглядати як погоджені в межах європейської спільноти сукупності здатнос-

тей, знань, розумінь і навичок для конкретної дисципліни.

Тюнінг розробив загальні і спеціальні (фахові) компетентності. Фахова група включає сорок дві предметні області, але наразі на сайті компетентності представлені лише для тринадцяти з них [12]. За логікою європейської реформи, викладач при проектуванні освітньої програми звертається до наведених компетентностей і узгоджує з ними результати навчання. Авторитетність запропонованих матеріалів забезпечується співпрацею міжнародних груп з освітян, представників професійних асоціацій, роботодавців і студентів.

Для проектування освітніх програм також можна використовувати ресурсну базу Агенції забезпечення якості вищої освіти Сполученого Королівства. На сайті надані предметні орієнтири для шістдесяти однієї області знань. План матеріалів для кожної з них включає пояснення сутності дисципліни, визначення знань і розумінь, спеціальних і загальних навичок, можливості працевлаштування тощо [11].

Важливим джерелом розроблених груп результатів навчання для інженерії та економіки стала Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD). Під її егідою здійснилися проекти «Оцінювання результатів навчання у вищій освіті» та «Вимірювання навчання в коледжі з економіки» [9-10]. Окрім цього, матеріали з опрацьованими наборами фахових компетентностей можна знайти на веб-ресурсах інших організацій, в тому числі на сторінках професійних асоціацій, що зацікавлені в обізнаних професіоналах, здатних працювати в швидкоплинних умовах сучасного ринку праці.

Таким чином, проблема використання фахових компетентностей при розробці нових освітніх програм має перспективи подальшого теоретичного вивчення і практичної реалізації в навчальному процесі. Наведені ресурси представляють собою погоджені різними європейськими освітніми стейкхолдерами матеріали і є джерелом для формування освітніх програм на ЄПВО. Ці джерела можуть бути використані вітчизняними дослідниками як орієнтири при розробці нових, відповідних європейським соціально-економічним реаліям, освітніх програм.

Список використаних джерел

1.Захарченко В.М. Проектування програм навчання у контексті функціонування НРК: компетентнісний підхід та результати навчання / [Електронний ресурс]. − Режим доступу: – http://www.tempus.org.ua/uk/korysna-informacija/publikaciji/626-nqf-zaharchenko.html. 2.Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія / Ю.М. Рашкевич. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с. 3.Рашкевич Ю.М. Побудова стандартів вищої освіти та освітніх програм в контексті нового Закону України «Про вищу освіту» / [Електронний ресурс]. − Режим доступу: – http://education-ua.org/ua/articles/519. 4.Рашкевич Ю.М.Розроблення освітніх стандартів та освітніх програм / [Електронний ресурс]. − Режим доступу: – http://www.erasmusplus.org.ua/erasmus/ka3-pidtrymka-reform/natsionalna-komanda-ekspertiv-here/materiali-here.html. 5.Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / Авт.: В.М. Захарченко, В.І. Луговий, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с. 6.Скляр І.Д. Результати навчання як основа розроблення освітніх програм [Електронний ресурс]. − Режим доступу: – https://sumdu.edu.ua/images/stories/gen_info/structure/methodical/seminar-1.pdf. 7.Сучасні підходи до побудови освітніх програм. Методичні матеріали / Укладачі.: Ю.В. Холін, С.О. Кольцов, Т.О.Маркова. – Харків: – Видавництво ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2014. – 36 с. 8.Теоретико-методичні засади розроблення освітніх програм: методичний посібник /Л.А. Раскола, О.М. Ружицька, за ред. О.В. Запорожченко, В.М. Хмарського. - Одеса: Одеський національний університет імені І.Мечникова, 2016. – 68 с. 9.A Tuning-AHELO Conceptual Framework of Expected Desired/Learning Outcomes in Engineering / [Електронний ресурс]. − Режим доступу: – [http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/Summary_of_outcomes_TN/AHELO_Engineering.pdf]. 10.Measuring College Learning in economics / [Електронний ресурс]. − Режим доступу: – [http://highered.ssrc.org/wp-content/uploads/MCL-in-Economics.pdf]. 11.Quality assurance agency for higher education. Subject Benchmark Statement / [Електронний ресурс]. − Режим доступу: – [http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/SBS-politics-15.pdf]. 12.Tuning educational structures in Europe / [Електронний ресурс] /Режим доступу: http://www.unideusto.org/tuningeu/competences/generic.html

Г. О. Вовченко, В. А. Гладуш

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ СИНДРОМОМ ДЕФІЦИТУ УВАГИ ТА ГІПЕРАКТИВНІСТЮ

Однією з важливих проблем сучасної педагогічної науки є зміцнення та збереження здоров'я дітей, а саме адаптація дітей з особливими освітніми потребами у суспільстві, компенсація та корекція вад, розкриття потенційних можливостей організму. Серед контингенту спеціальних та загальноосвітніх закладів з кожним роком збільшується кількість дітей із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю (СДУГ), що значно ускладнює їх адаптацію до умов навчання у школі та навчанню загалом. Не зважаючи на те, що СДУГ має значно легші симптоми, ніж інші захворювання, відсоток дітей, які страждають на цей розлад значно більше. Так за дослідженнями National Comorbidity Study-Adolescent Supplement (NCS-A) діти 13-18 років зі СДУГ складають 9% від загальної кількості досліджених, а діти цього віку з іншими захворюваннями лише 1,8% [1].

Отже, проблеми адаптації та корекційної роботи з дітьми зі СДУГ є досить актуальними та своєчасними, оскільки, цей синдром має тенденцію зберігатися впродовж життя, що може призводити до появи неврозів та різних соматичних захворювань.

У 2004 році Всесвітня асоціація дитячої та підліткової психіатрії та суміжних професій (IACAPAP) визнала гіперактивний розлад з дефіцитом уваги проблемою номер один у сфері охорони здоров'я дітей [6].

Дослідженнями проблем дітей зі СДУГ займалися Л. Виготський, С. Бородуліна, О. Дробинський, Ю. Калініна, Л. Славіна, Н. Заваденко, Н. Карпуніна, М. Панков, А. Грибанов, Л. Старцева та інші.

Клінічні прояви СДУГ визначаються трьома основними симптомокомплексами: неуважністю, підвищеною активністю (гіперактивністю) та імпульсивністю [8]. Так І. Арцишевська виокремлює 7 ознак гіперактивності у дітей дошкільного віку: постійна рухова активність, порушення уваги, емоційна лабільність, нездатність виконувати завдання до кінця, запальність, нетерпимість до стресу, імпульсивність [2]. Практика свідчить, що діти зі СДУГ зазвичай мають порушення звуковимови – дислалію, тахілалію, а також фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення, що дає підстави вважати за необхідне включити до корекційних програм блок з розвитку комунікативних навичок.

Таким чином, СДУГ є серйозною перешкодою оволодінню новими знаннями та навичками та потребує психолого-педагогічного супроводу. Тому висвітлення питань необхідності інтенсивної корекційно-логопедичної роботи зі старшими дошкільниками є досить актуальним.

Досвід практичної роботи з дітьми зі СДУГ показує [3], що порушення мовлення є великою перешкодою у спілкуванні дітей з однолітками та дорослими. Тому в навчально-виховному закладі повинна приділятися особлива увага процесу соціалізації дитини з мовленнєвими проблемами.

Одні діти можуть навіть не звертати уваги на свої недоліки, вони охоче вступають в контакт з однолітками, у них відсутні елементи сором'язливості і вразливості. Інші відчувають неприємні переживання, приховують його, компенсуючи спілкування за допомогою вивертів (що виражається в протесті). Все це пов'язано з дефектом мовлення,.

Та є група дітей, які фіксовані на мовленнєвому недоліку, глибоко переживають його. Для них характерна схильність до самознищення, хворобливість, виражений страх, тривожність перед невідомим, незнайомим.

Тому останні спостереження підтверджують [3], що робота з гіперактивними

дітьми має будуватися як на корекції уваги, вироблення самоконтролю та посидючості так і на корекції мовлення. Для цього рекомендується комплексний підхід із залученням дефектолога, логопеда, вихователя та батьків.

На першому етапі проводиться індивідуальна робота дитини з дефектологом за допомогою «методу, що заміщує онтогенез» (А. Семенович), кожне заняття має закінчуватися логоритмічною хвилинкою [6]. Кімната має якомога менше сприяти відволіканню дитини. Варто зазначити, що на цих заняттях дефектолог має встановити правила поведінки, розпочинаючи з одного збільшувати поступово їх кількість до трьох або чотирьох, після цього до роботи підключається логопед.

На другому етапі дефектолог і логопед працюють в тандемі, розподіляючи час заняття між собою. Після логоритмічної хвилинки логопед починає роботу зі звуковимовою: ізольовано, у складах, словах. Потім починається робота з корекції аграматизмів та зв'язним мовленням (робота з корекції зв'язного мовлення починається ще на першому етапі, коли дефектолог просить дитину щось розповісти, описати картинку чи прочитати вірш).

В кінці другого етапу починаються проводитися парні та групові заняття.

Для закріплення результатів корекційної роботи залучаються батьки, яким на кожному етапі дається домашнє завдання.

Таким чином, дуже в сучасних умовах цінною є навчаюча технологія, яка передбачає ефективну корекцію СДУГ. Сутність її полягає в тому, що це є комплексний процес, який передбачає залучення зусиль усіх учасників мультидисциплінарної команди та передбачає корекцію всіх сфер розвитку дитини. Особливу роль відіграє комунікативна сфера, адже люди як соціальні істоти не можуть повноцінно функціонувати та взаємодіяти з іншими, не оволодівши повною мірою власним мовленнєвим апаратом, власними думками та собою загалом.

Список використаних джерел

1.Merikangas KR, He J, Burstein M, Swanson SA, Avenevoli S, Cui L, Benjet C,Georgiades K, Swendsen J. Lifetime prevalence of mental disorders in U.S. adolescents: Results from the National Comorbidity Study-Adolescent Supplement (NCS-A). J Am Acad Child Adolesc Psychiatry. 2010 Oct; 49(10):980-989. 2.Арцишевская И.Л. Работа психолога с гиперактивными детьми в детском саду / И.Л. Арцишевская. – М. : Книголюб, 2003. – 55 с. 3.Біда С. О. «Організація психологічного супроводу при роботі з дітьми, які потребують корекції у спілкуванні» семінар-практикум для «Школи молодого психолога ДНЗ», м. Кіровоград, 2015. - 13 с. 4.Лойко Л.С. Корекційна робота з гіперактивними дітьми підліткового віку / Лойко Л.С., Шульга Г.Б., Рисинець Т.П., Сломнюк Б.Г., Микитюк М.П. // Вісник Харківського національного університету. – 2011. – № 951. 5.Прокопів, Л. Я. Психокорекція гіперактивності в майбутніх школярів: з досвіду психологічної практики / Л. Я. Прокопів. - С.82-85. 6.Семенович А. В. Нейропсихологическая коррекция в детском возрасте. Метод замещающего онтогенеза: Учебное пособие. - М .: Генезис, 2007. - 474 с. 7.Халецкая О.В. Минимальные дисфункции мозга в детском возрасте: Метод. рекомендации / Нижегород. мед. акад. / О.В. Халецкая, В.М. Трошин. – Н.Новгород, 1995. – 37 с. 8.Яременко Б. Р. Дисфункції головного мозку у дітей / Б. Р. Яременко, А. Б. Яременко, Т. Б. Горяїнова. – СПб.: Саліт– Медкніга, 2002. –128 с.

М. Р. Карпова, А. В. Шарун

АКТУАЛЬНОСТЬ ПРОБЛЕМЫ РАСПРОСТРАНЕНИЯ БАКТЕРИИ HELICOBACTER PYLORI В УКРАИНЕ

Согласно данным эпидемиологических исследований, более 50% населения в Украине инфицированы бактерией H. pylori. У значительной части людей инфекция никак себя не проявляет: ни клинически, ни при осмотре слизистой оболочки желудка. В то же время H. pylori является основной причиной не только хронического гастрита, а так же и целого ряда других заболеваний. Helicobacterpylori - спиралевидная грамотрицательная бактерия, которая инфицирует различные области желудка и двенадцатиперстной кишки. Форма бактерии связана с приобрете-

нием этим микроорганизмом в ходе эволюции способности проникать в слизистую оболочку, так же такая форма облегчает её движение в слизистом геле, покрывающем слизистую оболочку желудка [1].

Размер бактерии около 3 мкм в длину, диаметром около 0,5 мкм. Она обладает 4-6 жгутиками и способностью быстро двигаться даже в густой слизи. Хелекобактерпилорисодержит гидрогеназу, которая может использоваться для получения энергии путём окисления молекулярного водорода, продуцируемого другими кишечными бактериями.Также вырабатывает оксидазу, каталазу и уреазу. Обладает способностью формировать биоплёнки,способствующие невосприимчивости бактерии к антибиотикотерапии и защищающие клетки бактерий от иммунного ответа хозяина. Предполагают, что это увеличивает её выживаемость в кислой и агрессивной среде желудка.

В неблагоприятных условиях Helicobacterpylori может превращаться из спиралевидной в круглую или шарообразную кокковидную форму. Это благоприятствует её выживанию и может является важным фактором в эпидемиологии и распространении бактерии [3].

Геном представлен кольцевой двуцепочечной молекулой ДНК. Изучение генетической информации H. pylori ведётся в основном с целью улучшить понимание патогенеза гастритов и язвенной болезни желудка, причин способности этого микроорганизма вызывать данные заболевания.

Способность H. pylori колонизировать слизистую желудка и вызывать гастрит либо язву желудка зависит не только от состояния иммунитета организма хозяина, но и от индивидуальных особенностей конкретного штамма бактерии. [2]

Одним из важных факторов вирулентности хеликобактер является наличие у неё жгутиков, благодаря которым обеспечивается быстрое движение микроорганизма в слое густой слизи, защищающей слизистую желудка от воздействия кислоты, её хемотаксис в места скопления других бактерий этого вида и быстрая колонизация слизистой.

Липополисахариды и белки наружной оболочки бактерии обладают свойством адгезии к наружной оболочке мембран клеток слизистой желудка. Кроме того, липополисахариды наружной оболочки H. pylori вызывают иммунный ответ организма хозяина и развитие воспаления слизистой.

Секретируемые бактерией во внешнюю среду литические ферменты – муциназа, протеаза, липаза – вызывают деполимеризацию и растворение защитной слизи (состоящей в основном из муцина) и повреждение слизистой желудка.

Очень важную роль в вирулентности бактерии и в её способности выживать в кислом содержимом желудка играет секреция бактерией уреазы – фермента, расщепляющего мочевину с образованием аммиака. Аммиак нейтрализует соляную кислоту желудка и обеспечивает бактерии локальное поддержание комфортного для неё pH (около 6-7).Продукция хеликобактером различных экзотоксинов, в частности, вакуолизирующего экзотоксина (продукта гена vacA), также вызывает вакуолизацию, повреждение и гибель клеток слизистой желудка.Все эти физиологические особенности паразитизма бактерии приводят больного к неутешительным последствиям.

Симптомы поражения разнообразны: изжога, проблемы со стулом, тошнота, рвота, неприятный запах изо рта, тяжесть в желудке после приема пищи. Чтобы подтвердить инфицирование самым точным будет дыхательный тест, но лучше сделать его в комплексе с анализом крови и копрограммой. У 70% инфицированных хелекобакатерной инфекцией наличие бактерии не дает о себе знать, т.е. протекает бессимптомно [4].

Высокая частота встречаемости бактерии в Украине связана со сравнительно низкими санитарными стандартами и условиями. Так же большую роль играет способ заражения. Хеликобактер был выделен из кала, слюны и зубного налёта

инфицированных пациентов, что объясняет возможные пути передачи инфекции – фекально-оральный или орально-оральный (например, при поцелуях, пользовании общей посудой, общими столовыми приборами, общей зубной щёткой). Возможно (и весьма часто встречается) заражение хеликобактером в учреждениях общественного питания. Иногда возможно заражение через инфицированные эндоскопы при проведении диагностической гастроскопии, на приеме у стоматолога.

Лечение может проводиться в двух направлениях: с помощью химических препаратов, регулирующих уровень кислоты желудочного сока и диеты.Само лечение бактерии хеликобактерпилори до сих пор у медиков порождает дилемму, потому что полная эрадикация хотя и показана в некоторых случаях, но является довольно проблематичной из-за вынужденного использования целой группы препаратов для терапии, и ко многим из них бактерия проявляет резистентное, т.е. устойчивое поведение.

Лечение хеликобактер-инфекции может быть также неэффективным, если пациенту назначили антибиотики, которые ранее уже применялись для терапии другого заболевания. Проблему составляет и то, что вместе с болезнетворными бактериями погибает и полезная микрофлора, что ведет к развитию дисбактериотических проявлений и аллергии. В этом случае все зависит от компетентности и способности врача правильно назначить лечение. От пациента в свою очередь требуется точное выполнение предписаний доктора. В век постоянно развивающейся фармакологии, биохимии и медицины в целом это не такая уж большая проблема. Инфицирование хелекобактерной инфекцией – это первый звонок к тому, что нужно пересмотреть свое пищевое поведение и в последующем его откорректировать. Гастроэнтерологи и диетологи рекомендуют придерживаться правильного питания, основными принципами которого является сбалансированность, дробность приемов пищи и отсутствие привычки переедать [5].

Список использованных источников

1.Кузнецов А.С. с соавт. Helicobacterpylori – свидетель или виновник? // Клин. мед., 2001.- № 6.- С. 68-70. 2.Кучерявый Ю.А. Инфекция Helicobacterpylori и заболевания поджелудочной железы // Клиническая фармакология и терапия, 2004.- Т. 13, № 1.- С. 40-43. 3.Лапина Т.Л. Основные принципы диагностики Helicobacterpylori // Рос. журн. гастроэнтерол.,гепатол., колопроктол., 1999.– № 2.– С. 41–45. 4.Поташов Л.В., Морозов В.П., Савранский В.М., Арутюнян А.А. Хеликобактериоз в хирургической гастроэнтерологии. - СПб, Судостроение, 1999.- С. 143. 5.Ткаченко Е.И. Новое учение о язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки. AquaVitae, 2001. - № 1.- С. 6-8.

А. О. Криворотько, В. А. Гладуш

СЕКСУАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ПІДЛІТКІВ З ЛЕГКОЮ РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Тривалий час проблема статевого виховання учнів із психофізичними вадами вченими лише окреслювалась, і тільки з 90-х років простежується сплеск активності досліджень щодо різноманітних її аспектів.

Ще в першій половині ХХст. питання дитячої сексуальності і впливу середовища на її формування ґрунтовно дослідив П. Блонський[1], який наголошував на необхідності статевої просвіти підростаючого покоління, яка повинна базуватись на педагогічних задачах. На його думку, статеве виховання молоді повинно охоплювати не лише проблеми особистої гігієни, а й такі фундаментальні складові взаємовідносин між полами, як товариство, повага, кохання.

Цінними є розвідки С. Рубінштейна[6], який прийшов до висновку, що в шкільному і особливо підлітковому віці, у багатьох розумово відсталих дітей передчасно пробуджуються статеві сексуальні потреби і інтереси. Раз виникнувши, вони

набувають дуже велику спонукальну силу. Це також відбувається внаслідок недостатньої розвиненості духовних потреб і відсутності особистісної оцінки переживань і дій. Схильність розумово відсталого підлітка такого роду передчасним сексуальним прагненням спотворює весь хід його психічного розвитку.

Також про це писала Л. Шипіцина[8], зокрема, в умовах порушення психіки посилюється роль сексуальних потягів як недиференційованих і недостатньо усвідомлюваних потреб при формуванні поведінки дитини. При цьому потяги можуть не тільки посилюватися, але і викривлятися (прояви сексуальний девіацій). Вона наводить таку статистику, що частота порушень поведінки у розумово відсталих дітей, що навчаються в спеціальних навчальних закладах становить 40 % через сексуальні девіації. Л. Шипіцина пояснює це тим, що у розумово відсталих підлітків пізно завершується статева ідентифікація, тому у них легко виникають відхилення в сексуальній поведінці.

На це ж звертали увагу й Д. Ісаєв, В. Каган, В. Гарбузов[2], які вказують на те, що при порушеннях соціальної адаптації розумово відсталих підлітків можуть проявлятися відхилення у формуванні статевої ідентичності і засвоєнні статевих ролей. Для підтвердження цього Д. Ісаєв і В. Каган проводили дослідження рівня обізнаності розумово відсталих дітей у питаннях статі. Результати дослідження довели, що статевий розвиток розумово відсталої дитини істотно відрізняється від статевого розвитку дитини з неушкодженим інтелектом. Ці відмінності стосуються, перш за все, статево-рольової поведінки, сексуальної активності, сексуальної орієнтації, загальної обізнаності у питаннях статі.

Л. Столярчук [7] виділила кілька чинників, які викликають передчасний статевий потяг у дітей молодшого шкільного віку: 1) педагогічно непрофесійне статеве просвітництво; 2) засоби масової комунікації, які пропагують порнографію; 3) несприятливі житлові умови, які дозволяють дітям спостерігати за статевим життям дорослих; 4) дитяча проституція, сексуальна експлуатація, наркоманія, проміскуїтет, сексуальна деструктивність неповнолітніх; 5) безнаглядність дітей, яка відкриває можливість для різноманітних спокус.

О. Петрунько[5] в своїй праці «Актуальні проблеми сексуального виховання підлітків» зазначив, що сексуальне виховання підростаючого покоління потребує тісної співпраці та взаєморозуміння між усіма дорослими, що опікуються цією проблемою.

У подальшому ця проблема частково висвітлювалася в працях учених сучасності, зокрема В. Левицьким [3] було докладно розроблено педагогічне забезпечення формування в молодших розумово відсталих школярів складових статево-рольової вихованості, яке включає в себе спеціальні завдання, зміст, методи і форми позакласної роботи й спрямоване на розвиток статево-рольових знань, позитивного ставлення до статево-рольових норм та взаємодії, формування адекватної статево-рольової поведінки.

С. Миронова[4] висвітлюючи питання підготовки розумово відсталих дітей до здорового життя, обґрунтовує важливість статевого виховання цієї категорії учнів. Як вказує науковець, метою статевого виховання є усвідомлення приналежності дітей до своєї статі, усвідомлення властивостей кожної статі, прищеплення дітям норм і правил спілкування та взаємодії між хлопцями й дівчатами, розширення знань про здоров’я і формування гігієнічних навичок, розширення знань та уявлень про сім’ю і родинні ролі. С. Мироновою і М. Матвєєвою з метою статевого виховання й підготовки учнів спеціальної школи до сімейного життя було розроблено систему педагогічних заходів для різної вікової категорії дітей – молодший шкільний вік (7-10 років), молодший підлітковий вік (11-13 років), старший підлітковий (13-16 років) та молодший юнацький (16-18 років).

Отже, на основі аналізу та узагальнення наукових джерел можна зробити висновок, що проблеми сексуального здоров'я підлітків з порушеннями психофізич-

ного розвитку досліджуються впродовж тривалого часу. Утім практика діяльності спеціальних закладів освіти свідчить, що в процесі виховної роботи педагогічні працівники зустрічаються з багатьма новими і складними питаннями, зокрема, завищений інтерес дітей до порносайтів через Інтернет, встановлення сумнівних відношень з протилежною статтю через соціальні мережі, вагітність у ранньому віці тощо. Саме такі питання потребують негайного вирішення, а тому є актуальними для педагогічних досліджень, оскільки саме від успішності та своєчасності їх вирішення залежить стан фізичного і психічного здоров'я дітей.

Список використаних джерел

1.Блонский П. П. Очеркидетскойсексуальности / П. П. Блонский // Избранныепедагогические и психологические сочинения: в 2 т. – М., 1979. – Т.1. – 344 с. 2.Исаев Д., Каган В. Половое воспитание детей. Медико-психологическиеаспекты / Д. Исаев, В. Каган. − Л. : Педагогика, 1988. – 160 с. 4. Исаев Д., Каган В. Половое воспитание и психогигиена пола у детей / Д. Исаев, В. Каган. - Л. : Педагогика, 1979. - 184 с. 3.Левицький В. Е. Особливості підготовки учнів старших класів з порушеним інтелектом до сімейного життя // зб. наук. праць Кам'янець- Подільського національного університету імені Івана Огієнка (серія: соціально- педагогічна) / [ред. О. В. Гаврилов, В. І. Співак]. – Вип. XVII в двох частинах, частина 2. – Кам'янець-Подільський: Медобори – 2006. – 348 с. 4.Миронова С. П. Статеве виховання у допоміжній школі: [посібн. для вчит.] / С. П. Миронова, М. П. Матвєєва. – Кам'янець-Подільський, 1996. – 30 с. 5.Петрунько О. В. Актуальні проблеми сексуального виховання підлітків / О. В. Петрунько. – К. : ДЦССМ, 2004. – 80 с. 6.Рубинштейн С. Я. Психология умственно отсталого школьника: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2111 «Дефектология»- 3-е изд., перераб. и доп.-М.: Просвещение, 1986. – 192 с. 7.Столярчук Л.И. Воспитаниешкольников в процессеполоролевойсоциализации: Учеб. пособ. – Волгоград: Перемена, 1997. – 189 с. 8.Щипицина Л. М. «Необучаемый» ребенок в семье и обществе. Социализация детей с нарушением интеллекта. - СПб., 2002. - 496 с.

М. С. Бабешко

ПЕРЕХРЕСНИЙ МЕТОД ЯК ВИД ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО–РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

Одна з головних цілей навчальних закладів вищої освіти визначена як підготовка конкурентоспроможного на сучасному ринку послуг фахівця, що володіє структурованою системою знань, має сформовану здатністю до вирішення професійних завдань в різних ситуаційних реаліях. Саме тому останнім часом виникла об'єктивна необхідність звернення до проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців в галузі вищої освіти. Так, найважливішим фактором, що робить вплив на процес формування готовності майбутнього фахівця готельно – ресторанної справи, є розвиток ринкових відносин, а також формування критеріїв професійної оцінки майбутнього фахівця до сучасного ринку праці.

Готельно-ресторанна індустрія – це складний процес, який складається з науки, культури і освіти. З підвіщенням ділової активності країни зросла потреба в професійному фахівцеві готельно- ресторанної справи. І саме різнобічно розвинені кадри є головною складовою якісних змін в туристичній галузі.

Окреслені чинники висувають перед системою вищої освіти якісно нові вимоги до підготовки кадрів. Випускники ВНЗ повинні оволодіти загальноосвітньою та професійною підготовкою, яка, в свою чергу, покликана забезпечити професійну майстерність, універсальність, здатність майбутніх фахівців швидко освоювати нові технології, і оперативно переходити з одного виду виробництва до іншого. Все це передбачає здатність будувати відносини з виробничими колективами, і вміти визначати перспективу, що вимагає розвитку навичок креативного мислення.

Однак, за оцінкою бізнес-аналітиків, спостерігається дефіцит кваліфікованих фахівців, тому що рівень практичної підготовки у випускників вузу в цілому оцінюється як недостатньо високий [3].

Інтерактивні методи навчання є одним з ефективним засобів вдосконалення

професійної підготовки студентів у вищому навчальному закладі. Викладачеві тепер недостатньо бути просто компетентним в області своєї дисципліни, даючи теоретичні знання в аудиторії. Необхідно трохи інакше підходити до сучасного навчального процесу.

Інтерактивні методи навчання (від англ. interaction - взаємодія, вплив один на одного) [4], засновані на взаємодії студентів між собою. Інтерактивне навчання - це навчання, яке відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Безпосередньо, сама організація інтерактивного навчання передбачає моделювання різноманітних життєвих ситуацій, спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин та відповідної ситуації, використання рольових ігор. Усі інтерактивні технології поділяються на чотири групи: фронтальні технології, технології колективно-групового навчання, ситуативного навчання та навчання у дискусії [3]. Особливість інтерактивних методів - це високий рівень взаємно спрямованої активності суб'єктів взаємодії, емоційне, духовне єднання учасників [4].

На підставі аналізу потреб у розвитку персоналу готельно-ресторанного сервісу виокремлюють такі найбільш поширені методи: 1) ротація (перехресне навчання) - метод навчання, при якому працівник тимчасово переміщається на іншу посаду для придбання нових навичок; 2) учнівство і наставництво - працюючи поруч з майстром своєї справи, молоді працівники швидше осягають тонкощі професії. Цей метод підкреслює неефективність методу самонавчання («пливи або потонеш») в туристичній індустрії; 3) лекція - засіб викладу великої кількості інформації за короткий часовий інтервал; 4) аналіз практичних ситуацій дозволяє провести групове обговорення, дискусію щодо реальної проблеми в галузі туризму. При цьому інструктор, викладач апелює до досвіду слухачів і пропонує свої варіанти вирішення завдання; 5) ділова гра - метод навчання, найбільш наближений до реальної професійної діяльності працівників, що дозволяє розвивати як практичні, так і поведінкові навички. Наприклад, майбутні портьє готелю, перш ніж бути допущеними до роботи, за спеціальною методикою програють всі можливі діалоги з клієнтом.

На наш погляд, одним з найбільш ефективних методів навчання буде перехресний метод. Перехресне навчання - це метод при якому працівник тимчасово переміщається на іншу посаду для придбання нових навичок та вмінь. У ресторанах «James Coney Island» проводять перехресне навчання новачків таким чином, щоб вони зрозуміли суть інших обов’язків в ресторані і усвідомили необхідність спільної, командної роботи для якісного обслуговування гостей. Цей метод ми можемо використовувати і в ВНЗ для формування готовність майбутніх фахівців готельно – ресторанної справи до організації послуг гостинності [6].

Навчання з використанням перехресного метода дозволяє інтенсифікувати процес розуміння, засвоєння і творчого застосування знань при вирішенні практичних завдань, дозволяють здійснити перенесення способів організації діяльності, отримати новий досвід діяльності, її організації, спілкування, переживань. Перехресна діяльність забезпечує не тільки приріст знань, умінь, навичок, способів діяльності і комунікації, а й розкриття нових можливостей студентів, є необхідною умовою для становлення та вдосконалення компетентностей через включення учасників освітнього процесу в осмислене переживання індивідуальної та колективної діяльності для накопичення досвіду.

Список використаних джерел

1.Гущин Ю. В. Интерактивные методы обучения в высшей школе // Психологический журнал Международного университета природы, общества и человека «Дубна». 2012. № 2. С. 1–18. 2.Панина Т. С., Вавилова Л. Н. Современные способы активизации обучения: учеб. пособие / под ред. Т. С. Паниной. 4-е изд., стер. М.: Издательский центр «Академия», 2008. 176 с. 3.Словник іншомовних слів [Електронний ресурс]/ .– Режим доступу: http://www.philology.kiev.ua/Lingur/art_10.htm. 4.Уокер Дж. Р. Введение в гостеприимство: Учеб. Пособ. / Дж. Р. Уокер; пер. с англ. Н.Н. Михайлова. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 464 с. 5.Руденко В.П

Основи готельної справи [Електронний ресурс]/ В.П. Руденко. - Режим доступу: http://westudents.com.ua/knigi/611–osnovi–gotelno–spravi–rudenko–vp.htm.

В. С Вовк , Н. Г Смотрова

ЭНЦЕФАЛИТЫ У ДЕТЕЙ

Обшее понятие об энцефалите. Энцефалит (лат. *encephalitis – воспаление мозга*) – группа заболеваний, характеризующихся воспалением головного мозга (суффикс «*itis*» указывает на воспалительный характер заболевания).

Причины энцефалита у детей. Различают две группы энцефалита, вызываемые разными возбудителями: первичные энцефалиты**,** обусловлены непосредственным воздействием вируса на клетки и их поражением, к ним относят клещевой и комариный энцефалит, а также энцефалит без очерченной сезонности (энгеровирусные, аденовирусные, герпетические, энцефалиты при бешенстве) и эпидемический энцефалит.К группе вторичных энцефалитов относятся все инфекционно-аллергические энцефалиты, ведущая роль и развитие которых принадлежит различным комплексам антиген-антитело или аутоантителам, формирующим аллергическую реакцию в ЦНС, а также ряд демиелинизирующих заболеваний нервной системы . Поствакцинальные энцефалиты развиваются после прохождения вакцинации, вызывают редкое поражение мозга аллергического характера.

Патогенез (что происходит?) во время энцефалита у детей. По течению энцефалит может быть острым, подострым и хроническим**.** Для острых энцефалитов характерно внезапное начало заболевания с высокой температурой тела, бредом, спутанностью сознания или его потерей, судорожным синдромом, менингеальными симптомами. Появляются признаки очагового поражения головного мозга – парез, паралич, гиперкинез, наблюдаются изменения состава спинномозговой жидкости, повышается ее давление.

Симптомы энцефалита у детей. Первичные энцефалиты. Эпидемический энцефалит**.** Дети в первые 10 лет жизни болеют редко, но заболевание у них (особенно в возрасте до 5 лет) протекает тяжело. Возбудитель эпидемического энцефалита не определен. Поражаются преимущественно структуры мозга, которые примыкают непосредственно к ликворным путям. В острой стадии эпидемического энцефалита часто отмечаются птоз, косоглазие, двоение в глазах, парез взора в сочетании с нарушением сна, чаще в виде резкой сонливости, спячки на фоне гриппоподобного заболевания. Для хронической стадии, которая может развиться через несколько месяцев и даже лет после острой, характерен синдром паркинсонизма. У детей повышается температура тела, появляются озноб, рвота, судороги, менингеальный синдром. У детей старшего возраста симптоматика развивается постепенно. Уже в острой стадии болезни, кроме глазодвигательных и вегетативных нарушений, наблюдаются симптомы поражения мозговой системы, главным образом в виде гиперкинеза (хореического, атетоидного, миоклонического). Иногда отмечаются нарушения пирамидной и мозжечковой систем, появляется психомоторное беспокойство, часто возникают вестибулярные нарушения. В хронической стадии у детей и подростков нередко отмечаются изменения психики, снижение интеллекта, изменение характера, патологические влечения (склонность к бродяжничеству, воровству, гиперсексуальность и др.).

Вторичные энцефалиты. К вторичным энцефалитам относят энцефалиты при экзантемных инфекциях и поствакцинальные. Характерно отсроченное появление неврологических симптомов, отмечается диффузное поражение центральной нервной системы с преимущественным поражением белого вещества мозга. Воспалительные очаги располагаются главным образом вокруг вен среднего и малого калибра (перивенозный энцефалит).

Ветряночный энцефалит. Это осложнение ветряной оспы. На 3-8-й день после появления высыпания проявляется симптоматика неврологическими расстройствами. Расстройства могут начать развиваться как с появлением сыпи, так и в более отдаленные сроки. Для детей младшего возраста характерна высокая лихорадка, судороги, рвота, нарушение сознания, чувствительности и функции тазовых органов, мозжечковые и вестибулярные нарушения, дрожание головы, шаткая походка, скандированная речь, нистагм, интенционный тремор, афазия, агнозия.

Энцефалит при антирабических прививках. У детей первых лет жизни нервная система поражается редко, в отличие от детей школьного возраста. Заболевание протекает в острой или подострой формах. В виде общего недомогания развиваются различные неврологические нарушения. Могут наблюдаться симптомы миелита, энцефаломиелита, менингоинцефаломиелита, энцефалополирадикулоневрита. Наиболее тяжелое течение наблюдается при восходящем параличе Ландри (начинаясь с поражения нижних конечностей и распространяясь вверх по спинному мозгу).

*Профилактика энцефалита у детей***.** Специфической профилактической терапии по всем группам энцефалита не существует, только для отдельных видов. Так, профилактика эпидемического энцефалита основывается на изолировании больного и дезинфекции его жилья, одежды и личных вещей. Большое значение имеет профилактика таких энцефалитов, как клещевого, комариного. Кроме неспецифической профилактики (защита себя от укусов насекомых при помощи плотной одежды для похода в лесные массивы, использование защитных средств, высокая обувь) при клещевом энцефалите проводятся предохранительные прививки. Не стоит самостоятельно удалять клеща, необходимо обратиться за медицинской помощью.

Список использованных источников

1.Полисезонные энцефалиты [Электронный ресурс] / Режим доступа : http://meduniver.com/Medical/Neurology/964.html. 2.Энцефалиты у детей [Электронный ресурс] / Режим доступа : http://medical-enc.ru/m/26/encefalit-u-detey.shtml. 3.Энцефалит у детей [Электронный ресурс] / Режим доступа: http://www.eurolab.ua/diseases/2464. 4.Энцефалит – причины [Электронный ресурс] / Режим доступа: http://www.medicalj.ru/diseases/neurology/647-jencefality-simptomy-lechenie.

В. В. Сорочан, А. М. Іванова

ПРОБЛЕМИ ЗООНОСНИХ ХВОРОБ В УКРАЇНІ

Сказ - хвороба актуальна для України. Сказ, як зоонозна хвороба, внесена до найпоширеніших зоонозних хвороб (спільних для людей і тварин). Основним джерелом сказу в Україні є червона лисиця. Водночас хворіють і підтримують цей епізоотичний ланцюг бобри, вовки, куниці, миші .

Це особливо небезпечне вірусне захворювання всіх теплокровних тварин і людини. За даними Всесвітньої організації охорони здоров’я (ВООЗ), ця хвороба входить у першу п'ятірку хвороб, спільних для людини і тварин, що наносять найбільший соціально-економічний збиток. На сьогоднішній день сказ реєструється у 113 країнах світу, ця хвороба характеризується гострим перебігом, ознаками поліенцефаломієліту, за відсутності вчасного лікування абсолютною смертністю, через це щорічно гине понад 55 тисяч людей і більше 1 млн. тварин.

Збудник сказу відноситься до сімейства Рабдові-руси. Сімейство це включає віруси сказу, везикулярного стоматиту та інші віруси, що викликають захворювання у тварин і комах. Існують два віруси сказу: дикий, що циркулює серед тварин, вірулентний і для людини, названий «вуличним вірусом».

Вірус сказу передається прямим контактним шляхом від хворих тварин (укуси) або при попаданні слини хворої тварини на ушкоджену поверхню шкіри або слизових оболонок. Від моменту укусу або ослинення до захворювання людини

проходить від 15-45 днів до 3-6 місяців (описані випадки інкубації понад рік). Тривалість інкубації залежить від воріт інфекції, характеру пошкодження тканини. Найбільш короткий період інкубації при укусах в обличчя і голову.

З місця впровадження віруси поширюються по нервових стовбурах і потрапляють в клітини центральної нервової системи. У нервових клітинах вірус репродукується (розмножується). У результаті ураження нервової системи з'являється підвищена рефлекторна збудливість: судоми, особливо дихальних і ковтальних м'язів. Виникає задишка і водобоязнь (гідрофобія). Одне подання про пиття викликає у хворих сильні хворобливі судоми. Смерть настає через 4-5 днів. Летальність 100%.

Опис статистичного дослідження, результати. Відповідно до даних Міністерства охорони здоров'я України за останні 10 років зареєстровано 29 випадків захворювання людей на сказ у 16-ти областях (Київській, Харківській, Миколаївській, Донецькій, Кіровоградській, Чернігівській, Одеській, Херсонській, Луганській, Львівській, Полтавській, Черкаській, Запорізькій, Вінницькій, Сумській, Тернопільській та у м. Києві). Щорічно в Україні реєструється близько 120-140 тисяч осіб, які звернулися за медичною допомогою з приводу укусів тваринами, з яких 60% постраждалих одержують направлення на лікування за підозрою в інфікуванні сказом.

Буферна зона в Україні охоплює: У Волинській області 9 районів (Володимир-Волинський, Горохівський, Іваничівський, Ковельський, Локачинський, Любомльський, Ратнівський, Старовижівський, Турійський, Шацький райони); у Закарпатській області 10 районів (Великоберезнянський, Воловецький, Перечинський, Свалявський, Ужгородський, Мукачівський, Берегівський, Виноградівський, Хустський, Іршавський райони); у Львівській області 13 районів (Городоцький, Дрогобицький, Жовківський, Кам'яно-Бузький, Мостиський, Пустомитівський, Радехівський, Самбірський, Сколівський, Сокальський, Старосамбірський, Турківський, Яворівський райони). Держпродспоживслужба повідомляє, що за оперативними даними з початку 2016 року в Україні зареєстровано 3 випадки сказу серед людей.

У травні місяці захворів мешканець м. Синельниково Дніпропетровської області, якому покус було нанесено домашнім котом. Хворий за медичною допомогою не звертався, курс антирабічних щеплень не проводився, тварину на дослідження не доставляв.

За 2015 рік від сказу померло 6 осіб, мешканці Донецької, Дніпропетровської, Одеської,Харківської областей, серед яких двоє дітей до 17 років. Щорічно з приводу покусів тваринами до медичних закладів країни звертається 70-90 тисяч осіб. Серед тих, яким призначаються щеплення 12-15% потребує комбінованого курсу щеплень антирабічною вакциною з антирабічним імуноглобуліном, що дозволяє в переважній більшості випадків уникнути загибелі хворого. Ліквідація сказу навіть на значних територіях нашої держави цілком реальна справа за умови проведення комплексних заходів та наполегливої праці фахівців ветеринарної медицини, лісового та мисливського господарств, місцевого самоврядування і житлово-комунальних служб та громадських організацій.

Вчені запропонували використовувати вірус сказу для доставки протипухлинних наночастинок і знищення ракових клітин. Вірус сказу, проникаючи в організм при укусі тварини, заражає нейрони і рухається по нервових волокнах до самого мозку. Ще у 2015 році дослідники з США продемонстрували наночастинки з PLGA (полімеру молочної та гліколевої кислот), покриті глікопротеїном RVG29, який вірус сказу використовують для проникнення через гематоенцефалічний бар'єр. Такі частинки вводили мишам ін'єкцією в хвостову вену і вже через дві години виявлялися в тканинах центральної нервової системи.. Учені також використовували вірусний глікопротеїн, але наночастинки виготовили із золотих наностержнів. Покриті поліетиленгліколем (PEG), вони не тільки несли окремі молекули вірусу, але і наслідували його загальній формі – паличкоподібної, з помірними розширеннями на кінцях. Золоті наностержни, що відмінно поглинають лазерне випромінювання пев-

ної довжини хвилі, нагріваються, вбиваючи навколишні клітини пухлини і не впливаючи на інші частини організму. Цей механізм вчені продемонстрували в експерименті на мишах, знову ввівши їм у хвіст препарат «вірусоподібних» наночастинок і використавши інфрачервоний лазер. Промінь проходив крізь тканини організму, нагріваючи наночастки до 50 °С і знищуючи ракові клітини. Розміри пухлини у піддослідних тварин зменшилися вдвічі, а у пари мишей зникли зовсім.

Висновки. З метою визначення чисельності собак та котів, проводити суворий облік та паспортизацію домашніх тварин. Особи, яких покусали тварини, підлягають обов'язковому щепленню проти сказу на травмпунктах поліклінік санепідемстанції.З метою створення надійного епізоотичного стану по сказу собак слід проводити щеплення вакциною Рабівак-Ф (вакцина антирабічна, інактивована суха), виготовленого Сумською біофабрикою, в дозах, вказаних в інструкції.

Список використаних джерел

1.Основи мікробіології, вірусології і імунології [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://medbookaide.ru/books/fold9001/book2046/p1.php. 2.Популярна медична енциклопедія [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://bibliograph.com.ua/624/index.htm. 3.Сказ [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.studfiles.ru/preview/1155470/.

К. В. Єфіменко

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ БАКТЕРІОФАГІВ У БОРОТЬБІ З ІНФЕКЦІЙНИМИ АГЕНТАМИ НА ФОНІ РОЗВИТКУ ЇХ СТІЙКОСТІ ДО АНТИБІОТИКІВ

Антибіотики чи бактеріофаги? Яким краще лікам довіряти? Багатьма перевіреними антибіотиками чи не досить відомими для України бактеріофагами?

Бактеріофаг або фаг - віруси бактерій, класичний об'єкт молекулярної біології. Слово утворене від лат. bacteria та грец. φαγεῖν («їсти», «пожирати», «поглинати»), буквально – «поїдач бактерій» [1]. Через 25 років після відкриття вірусів, канадський учений Фелікс Д'Ерел, використовуючи метод фільтрації, виявив нову групу вірусів, що уражують бактерії.

В аптеці вам можуть запропонувати антибіотики різних фармацевтичних фірм, але не запропонують бактеріофаги, тому що за своє існування ці природні ліки не змогли створити фурор в епоху їх зародження, тому і отримали забуття в 1960-1980 роки. Але ось уже 5 років бактеріофаги викликають зацікавленість в галузі медицини, імунології та епідеміології.

Антибіотики не тільки шкодять існуванню патогенних мікроорганізмів, а й нормальній мікрофлорі, порушуючи природний баланс, в той час як бактеріофаги діють тільки на патогенні мікроорганізми. Зустрічаючи чутливу мікробну клітину, фаг проникає всередину неї, переключає механізм її дії на відтворення собі подібних. Антибіотики допомогли подолати невиліковні хвороби. Проте, ще І.П.Павлов застерігав: впливаючи на мікроорганізми, не слід забувати, що вони також мають свої «інтереси». У боротьбі за виживання виграє мудріший, тож бактерії набагато швидше знаходять захист, ніж людство – зброю проти них. Антибіотикорезистентність (від антибіотик і резистентність) - феномен стійкості штаму збудників інфекції до дії одного або декількох антибактеріальних препаратів зниження чутливості (стійкість, несприйнятливість) культури мікроорганізмів до дії антибактеріальної речовини.

Багато залежить саме від правильного використання антибіотиків пацієнтами, тож варто звернути особливу увагу саме на ці аспекти: 1) зловживання антибіотиками. За статистикою, населення України щороку витрачає на придбання цих засобів 16 млрд грн. 2) однією з причин антибіотикорезистентності є

неспроможність купити в аптеці якісні ліки або через відсутність коштів на придбання ліків для завершення курсу лікування. 3) поєднати роботу між лікарем, пацієнтом та провізором. Так можна контролювати раціональність використання антибіотиків. 4) найголовніше: впровадження в аптеці європейських стандартів продажу антибіотиків. Тобто, відпускати антибіотики тільки по рецепту.

За оцінками Експертної комісії з боротьби з антибіотикостійкими бактеріями США, у світі щороку використовується близько 73 млрд. разових доз (курс антибіотиків пройти потрібно повністю, щоб не розвинулась стійкість бактерій до препаратів), або 300 тис. тонн антибіотиків. Світова ж статистика свідчить, що майже у 50% випадків їх призначення є безпідставним: ці ліки або не потрібні пацієнтам (наприклад, при риніті, ларингіті, гострому неускладненому бронхіті), або використовуються через неправильно встановлений діагноз, або й усупереч рекомендаціям лікаря.

Останнім часом в Україні почали обговорювати проблему антибіотикорезистентності. У жовтні 2016 року відбулося засідання «Антибіотикорезистентність та інфекційний контроль», у якому взяли участь народні депутати, представники Адміністрації Президента України, Уряду, департаментів охорони здоров'я обласних державних адміністрацій, вищих навчальних закладів, асоціацій, міжнародних та громадських організацій. Було висунуто ідею розробити Порядок збору інформації про застосування в Україні протимікробних лікарських засобів, посилити контроль за їх призначенням лікарями та відпуском в аптечних закладах фармацевтами. На сьогодні при МОЗ України створено стратегії щодо боротьби зі стійкістю до протимікробних препаратів.

Бактеріофаги – це специфічні антибактеріальні засоби, що діють тільки на «свій» мікроорганізм, який викликає хворобу. Найголовніша функція бактеріофагів полягає в фаголізисі - «руйнування бактерій фагами» - процес, який відбувається в ураженому бактеріями органі при мимовільному одужання. Якщо з будь-якої причини самовиліковування не відбувається, організму можна допомогти, вводячи відповідний бактеріофаг, отриманий в умовах виробництва. Фаг носить назву того мікроба, який він знищує. Наприклад, гонококовий, дизентерійний, стафілококовий, протейний, стрептококовий. Також, існують комплексні препарати, які представляють собою набір фагів відразу до кількох збудників: це піобактеріофаги для лікування гнійно-септичних захворювань і інтестібактеріофаги проти кишкових інфекцій.

Переваги бактеріофагів над антибіотиками:

1)Клінічна практика показала ефективність використання бактеріофагів при інфекційних захворюваннях шлунково-кишкового тракту, а також при запальних захворюваннях пазух носа, ротової порожнини, верхніх дихальних шляхів, сечостатевої системи, холециститах та ін., викликаних бактеріями, чутливими до фагу, тому що вони реагують на будь-який мікроб.

2)Фаги, ці «природні санітари», можуть бути використані не тільки для лікування, але і для профілактики інфекційних захворювань. Вони не токсичні, не мають протипоказань до застосування, можуть бути використані в поєднанні з будь-якими іншими лікарськими препаратами.

3) Їх можна призначати вагітним, годуючим матерям і дітям будь-якого віку, включаючи недоношених.

4)На відміну від антибіотиків, чутливість клінічних штамів мікроорганізмів до бактеріофагів стабільна і має тенденцію до зростання, що можна пояснити збагаченням лікувальних препаратів новими расами фагів.

5)Крім медичного застосування, бактеріофаги широко використовуються у ветеринарії; особливо ефективний стафілококовий бактеріофаг при лікуванні маститів у корів. Препарати бактеріофага призначають всередину при захворюваннях внутрішніх органів або місцево, безпосередньо на вогнище ураження.

6)Дія фага проявляється вже через 2-4 години після його введення (що особливо важливо в умовах реанімації). Бактеріофаги проникають в кров, лімфу і виводяться через нирки.

7)Рідкі препарати фага зберігають свою активність від 6 до 12 років при температурі 6 ~ 4 градусів С в захищеному від світла місці.

Зараз, в західних країнах інтерес до фагів прокинувся знову. Причому бактеріофагами цікавляться не тількифахівці з медичної галузі, але навіть політики. Віце-президент США Альберт Гор назвав фаги «новою зброєю для боротьби з хвороботворними бактеріями».

Якщо на заході бактеріофаги мають місце бути, то чому в Україні – ні? Я гадаю, проблема «антибіотикозалежності» може бути вирішена, використанням ліків, виготовлених за допомогою природних ресурсів, а не штучним шляхом.

Список використаних джерел

1.Шлегель Г. Общая микробиология. Перевод с. Л. В. Алексеевой. М.: Мир, 1987, 567 с.

А. А. Анисимова, И. Ю. Стеценко

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИМУНОПРОФИЛАКТИКИ

Открытие метода вакцинации дало старт новой эре борьбы с болезнями. В состав прививочного материала входят убитые или сильно ослабленные микроорганизмы либо их компоненты (части). Они служат своеобразным муляжом, обучающим иммунную систему давать правильный ответ инфекционным атакам. Вещества, входящие в состав вакцины (прививки), не способны вызвать полноценное заболевание, но могут дать возможность иммунитету запомнить характерные признаки микробов и при встрече с настоящим возбудителем быстро его определить и уничтожить[2]. Иммунизация признана одной из самых успешных и экономически эффективных мер в сфере здравоохранения из всех существующих.

В соответствии со статьей 27 Закона Украины «Об обеспечении санитарного и эпидемического благополучия населения», 1 статей, 12 и 13 Закона Украины «О защите населения от инфекционных болезней» и Закона УКРАИНЫ «Об утверждении Общегосударственной программы имунопрофилактики и защиты населения от инфекционных болезней на 2009- 2015 годы «обязательными являются прививки против: гепатита В, коклюша, дифтерии, столбняка (АКДС), полиомиелита, гемофильной инфекции.

По оценкам ВОЗ, она позволяет ежегодно предотвращать 2–3 млн случаев смерти от дифтерии, столбняка, коклюша и кори. Отсутствие в Украине вакцин, отказ от прививок, низкий уровень иммунизации детей и, как следствие, случаи заболеваний, которые в XXI веке в европейской стране должны упоминаться только в медицинской литературе – это «горячая» тема последних дней и месяцев. Так, по данным профильного министерства, уровень вакцинации детей в 2009 г. составил 80%, в 2010 г. – 57%, 2011 г. – 54%, 2012 г. – 73%, 2013 г. – 72%, 2014 г. (первые 7 мес) – 17%, при норме ВОЗ 90% в Украине в 2015 году от туберкулеза были привиты только 39% детей первого года жизни, от коклюша, дифтерии, столбняка, кори, паротита и краснухи – 26%, гепатита – 24%. На 1 июля 2016 года детей первого года жизни, которые получили прививку против туберкулеза, – только 11,5%, полиомиелита – 39%, коклюша, дифтерии, столбняка – меньше 2%, гемофилии – 4%. При этом рекомендации Минздрава предусматривают 95%-ную вакцинацию детей. В 2007 году этот уровень составлял 96%, а сегодня – 20%.

Низкий уровень вакцинации связывают с недофинансированием из государственного бюджета программы по иммунопрофилактике и сознательным отказом родителей от вакцинации, как следствие повышение заболеваемости и смертельные случаи. В частности, в Днепропетровской области только в 2016 году от коклюша

умерло четверо детей в возрасте до года. И в других областях тоже дети умирали. Все они не были вакцинированы. Повышение заболеваемости коклюшем происходит каждые 3-5 лет, и чем больше невакцинированных детей, тем больше заболевших и, соответственно, больше летальных исходов.

Случаи подозрения на дифтерию тоже уже имеются. Ведь для детей первых лет жизни вакцину используют комбинированную, если от коклюша не привит, то и от дифтерии тоже. Обычно первые случаи таких заболеваний врачи пропускают, поздно спохватываются, потому что это редкость, экзотика, если не видишь «ежедневно» столбняк или дифтерию. В последние годы в нашей стране уже неоднократно возникала критическая ситуация с вакцинацией населения. Если на протяжении последних 5 лет она была вызвана громкой антивакцинальной кампанией в СМИ, и, как следствие, отказом родителей от иммунизации, то сегодня появилась еще одна причина – отсутствие необходимых вакцин из-за несвоевременного проведения государственных закупок и девальвации национальной валюты.

Вдобавок ко всему она усугубилась военными действиями. В районы проведения антитеррористической операции не осуществляется поставка вакцин ни государством, ни частными компаниями. Единственный вариант их поступления – в виде гуманитарной помощи от общественных организаций и некоторых стран, однако количества вакцин недостаточно. Учитывая большое количество вынужденных переселенцев, существует опасность вспышки инфекционных заболеваний [1].

Для улучшения ситуации требуется: обеспечение устойчивого доступа к вакцинам, особенно к новым, по доступным ценам для всех стран; передача технологий для содействия местному производству вакцин в целях надежного обеспечения ими; улучшение качества данных, в том числе путем использования новых технологий, таких как электронные реестры; передача информации о рисках и управление рисками для решения проблем, связанных с неточной информацией об иммунизации и ее воздействием на уровень охвата вакцинацией; обзор фактических данных и экономический анализ для информированного принятия решений на основе местных приоритетов и потребностей.

Список использованых источников

1.Нинько Д. Вакцинация в Украине: почему детям не делают прививки от опасных инфекций./ Дарья Нинько// Сегодня. – 2016. 2.Коцын М. Б. Прививки предохранительные и лечебные ./ М.Б Коцын // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона : в 86 т. (82 т. и 4 доп.). – 1890–1907. 3.Конституція України: за станом на 8 груд. 2004 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2006. – С.5

Ю. А. Алябьева, Н. Г. Смотровая

ДЕПРЕССИЯ - ЧУМА XXI ВЕКА?

К 70-м годам минувшего века на первое место среди болезней, навалившихся на человечество, вышли сердечно-сосудистые и онкологические. Тогда же громко заявил о себе СПИД. И, тем не менее, ему далеко до тихой и неприметной болезни, которая так же тихо и неприметно выдвинулась на первое место, оттеснив и инфаркт, и инсульт, и все разновидности рака. Называется эта болезнь депрессией.

Слово *депрессия* (от греч. depressio - подавление) появилось только в XIX веке, раньше ее называли «черная желчь» (melaina chole), ввел этот термин более 2-х тысяч лет назад Гиппократ. Описывая симптомы болезни он определил, что меланхолию вызывает избыток черной желчи в организме. Лечили депрессию с помощью настоя мандрагоры и морозника. В Средние века Церковь боролась под видом депрессии уже с acedia (праздностью, ленью), причем метод, изобретенный церковниками, излечивал в 100% случаев - сжигание на костре избавляло душу от страданий, а тело от всех неприятных соматических симптомов. Даже в начале XX

века Фрейд и другие психиатры употребляли слово «меланхолия» как диагноз, и только в 20-30 годах XX века, «меланхолию» сменили на «депрессию» [6].

Опасность депрессии [7]. Основная опасность для больных состоит в том, что на пике болезни случаются попытки самоубийства. Ежедневно 15 человек в возрасте от 15 до 24 лет убивают себя в связи с депрессией. Приблизительно такое же количество самоубийств наблюдается в возрасте после 60 лет. Депрессия - это единственное состояние, которое влечет за собой такое количество непредвиденных смертей. Депрессия также может стать причиной психосоматических заболеваний: атопический дерматит, язвенная болезнь желудка, заболевания нервной и сердечно-сосудистой систем, а также многие другие, их доля в общей картине заболеваемости высока как в детском, так и в зрелом возрасте. Депрессия повышает риск инсульта на 34% и риск таких заболеваний, как сахарный диабет, артериальная гипертония, гормональные нарушения и даже бесплодие [4].

Основные виды депрессий и их симптомы [5].

1.Невротическая депрессия - результат длительной психотравмирующей ситуации. Начинается со снижения настроения и идеями несправедливого отношения к себе. Также характерно: затрудненное засыпание, тревожное пробуждение, слабость, разбитость, головные боли, снижение артериального давления, нарушения сексуальной сферы.

2.Психогенная депрессия развивается в ситуации утраты жизненно важных для личности ценностей (потеря или смерть близкого, сильный стресс на работе и т.д). Характеризуются повышенной чувствительностью и изменчивостью настроения, фиксацией на утрате, внутренним напряжением и беспокойством за свою судьбу, и судьбу близких. Развивается в течение короткого промежутка времени. Самоубийство воспринимается как единственный выход из ситуации.

3.Эндогенная депрессия - возникает без видимых внешних причин, как правило, протекает в тяжелой форме, практически парализуя социальную активность человека. Одним из наиболее тревожных симптомов являются мысли о суициде. Такая форма депрессии может говорить о наличии психического заболевания маниакально-депрессивного психоза и требует не только психологического, но и медикаментозного лечения.

4.Послеродовая депрессия развивается у молодых матерей в первый месяц после родов. Проявляется в эмоциональной неустойчивости, утомляемости, расстройствах сна, повышенной тревожности, чувства отторжения ребенка. Причинами могут служить гормональные перестройки, социальная ситуация вокруг рождения ребенка, особенности психики женщины.

5.Циркулярная депрессия характеризуется суточными, сезонными или другими вариантами колебания настроения. Больные также описывают мир как «неяркий», неинтересный, обозревают его как будто через стекло. Размышления о никчемности своего существования, бесперспективности будущего. Может закончиться суицидом.

Способы лечения депрессии [3]. Эффективность лечения больше 80%. Оно достигает наилучшего эффекта на ранних стадиях заболевания. Способы лечения (могут комбинироваться [2]):

1.Психотерапия - разговор с профессиональным психотерапевтом это один из лучших методов лечения депрессии. *2.Лечение с помощью антидепрессантов* - медикаментозный метод.

3.Электрошоковая терапия - используется слабый электрический заряд, вызывающий в мозгу незначительную судорогу, которая вызывает изменение уровня химических элементов мозга. Метод характеризуется очень быстрыми результатами и высокой эффективностью – 80-90%.

4.Транскраниальная магнитная стимуляция (ТМС) - создает магнитное поле, порождающее электрический заряд меньшей силы в определенном участке мозга,

не вызывающий при этом судорожного эффекта или потери сознания.

5.*Стимуляция блуждающего нерва* - подразумевает имплантацию в грудную клетку электрического генератора. Он посылает нерву каждые несколько секунд импульсы, передающиеся далее в ту часть мозга, которая, как считается, отвечает за настроение, стимулируя более интенсивную выработку химических элементов, облегчая депрессию.

6.*Альтернативные методы лечения* - травяные препараты, пищевые добавки, иглоукалывание, гипноз, медитация.

Депрессия может быть лишь симптомом, следствием целого ряда возможных психических отклонений, поэтому главное - не стараться справиться с проблемой самостоятельно, а обратиться к специалистам!

Выводы. Сегодня депрессия - действительно чума 21 века. Это распространенное психическое расстройство и в мировом масштабе одна из основных болезней, приводящих к инвалидности. По оценке ВОЗ в мире 450 миллионов страдают различными психическими заболеваниями, из них депрессии подвержены 350 млн. человек. Женщины больше подвержены этому расстройству, чем мужчины. Росту заболеваемости способствуют в первую очередь стрессы, а также информационные перегрузки, политические и экономические катаклизмы в странах, в том числе и в Украине. [1] На эту, с первого взгляда неприметную, но на самом деле очень опасную, болезнь стоит обратить особое внимание и выявлять ее на ранней стадии. Профилактические беседы со специалистами в учебных заведениях и рабочих местах, пристальное внимания на симптомы депрессии педагогов и медицинских работников разных сфер, просветительная деятельность, направленная на общественность - все это поможет уменьшить риск заболевания депрессией и предотвратить трагический исход.

Список использованных источников

1.http://www.who.int. 2.Бурно М.Е. Клиническая психотерапия. – М.: Академический проспект, ОППЛ, 2000. – 719 с. 3.Евсегнеев Р.А. Распознавание и лечение депрессий в общемедицинской практике: Учебно-методическое пособие. - Минск, 2002. 4.Ковалев В.В. Роль психического фактора в происхождении, течении и лечении соматических болезней. - М.: Медицина, 1972. - С. 102-114. 5.Рубинштейн С.П. Основы общей психологии. - СПб.: Питер Ком, 1999, 720 с. 6.Руднев В. Культура и психокатарсис («Меланхолия» Альбрехта Дюрера) // Независимый психиатрический журнал, 1996. - No 3. 7.Успенский Ю. П., Соловьева С. Л., Балукова Е. В. Депрессия в терапевтической клинике: руководство для врачей - ИнформМед, 2008.

М. В. Лаба, Д. О. Степанський

ВІРУСНИЙ ГЕПАТИТ А

Вірусний гепатит А – важке інфекційне захворювання. Вражаючи організм людини в цілому, хвороба викликає найбільш важкі зміни в печінці і супроводжується в більшості випадків жовтухою.

Збудник хвороби проникає в організм людини через рот з забрудненою їжею, водою або заноситься забрудненими руками. Немиті, хоч на вигляд і чисті руки, − головна причина проникнення інфекції в ротову порожнину людини.

Актуальність теми. Гепатит А (хвороба Боткіна) – поширена кишкова інфекція, особливо в дитячому віці. Хворіють гепатитом А, як правило, не поодинці, а відразу цілими групами людей або родинами, що знаходяться в контакті один з одним.

Сьогодні, як і раніше, проблема гепатиту А залишається актуальною для практичної охорони здоров'я та медичної науки. За даними офіційної статистики, щорічно в світі ВГА вражає 1,5 млн. чоловік, але, на думку експертів ВООЗ, справжня захворюваність цією інфекцією може бути в десятки разів вище.

Гепатитом А хворіють і дорослі, і діти. Але на долю захворюваності серед дітей припадає понад 60% всіх випадків. Частіше хворіють гепатитом А діти у віці

3-7 років. Діти першого року життя практично не хворіють гепатитом А, так як їх захищають материнські антитіла, передані від мами до дитини під час вагітності.

Класифікація гепатиту А. Існують різні класифікації захворювання: жовтянична та безжовтянична. Вони поділяються на легку, середньо-тяжку та тяжку форми. Симптоми схожі, але у кожної форми захворювання є свої особливості. [1]

Діагностика. В результаті обстеження лікарями відзначаються такі ознаки, як збільшення печінки і селезінки. Діагностується захворювання за допомогою біохімічного аналізу крові, який показує наявність підвищеного рівня білірубіну і печінкових ферментів. При легкій формі рівень білірубіну може залишатися в нормі (до 20), або трішки підвищуватися. При середньо-тяжкій кількість білірубіну вище 100, а при тяжкій – 180 і більше. Концентрація печінкових ферментів показує ступінь ураження гепатоцитів і при гепатиті А зростає в 8-10 разів. Остаточним підтвердженням наявності захворювання є імунологічний аналіз крові, що виявляє маркери гепатиту А.

Симптоматика. Незалежно від форми хвороби, проявляються подібні загальні симптоми: 1) диспептичні розлади (нудота, блювання, гіркота в роті , втрата апетиту); 2) загальне нездужання (іноді початок вірусного гепатиту нагадує грип - спостерігається підвищення температури тіла, головний біль, ломота в тілі); 3) болі в правому підребер'ї (тривалі, ниючі, тупі, що віддають у праву лопатку або плече); 4) жовтяниця - пожовтіння шкіри і слизових оболонок (але є і безжовтяничні форми гепатиту); 5) потемніння сечі, знебарвлення калу; 6) шкірний свербіж [2].

Лікування. Часто захворювання закінчується раптовим одужанням, і спеціальні заходи не вимагаються. До числа зазначених заходів відносяться: 1) дезінтоксикаційна терапія (знижує інтоксикацію при пошкодженні печінки шляхом введення розчинів, які «розріджують» кров, сприяють виведенню токсинів, що виділяються вірусами в процесі життєдіяльності в організмі людини); 2) симптоматична терапія спрямована на усунення симптомів захворювання, покращує загальний стан хворого; 3) прийом гепатопротекторів (препарати, що захищають клітини печінки); 4) призначається суворе дотримання дієти: заборонено вживання алкоголю, кондитерських виробів, шоколаду, гострих приправ, свинини, баранини, смаженого, копченого, консервованих продуктів. [3]

Шляхи зараження. Основний шлях зараження − фекально-оральний. Це означає, що ймовірність обзавестися такою неприємністю велика, вживаючи немиті продукти. Захворіти можна, якщо пити некип'ячену і неочищену водопровідну воду. Ще один шлях передачі - контактний. На жаль, є ризик опинитися на лікарняному, спілкуючись з носієм вірусу.

Профілактика. Для попередження захворювання на вірусний гепатит А, необхідно дотримуватися санітарно-гігієнічних норм, овочі та фрукти перед вживанням ретельно мити, для пиття і приготування їжі – використовувати питну бутильовану або кип’ячену воду.

Існує специфічна профілактика вірусного гепатиту А у вигляді щеплень. Від гепатиту А прищеплюють тих, хто ризикує заразитися на роботі (медиків, працівників сфери обслуговування). Після першої вакцинації, через 6 місяців роблять повторне щеплення, для закріплення результату. [4]

Висновки. Сучасна медицина майбутнього має бути направлена на попередження захворювання, а не лікування вже виявленої хвороби. Тому задля запобігання розповсюдження захворювання, медичні заклади та медичні працівники повинні проводити профілактично-просвітницьку роботу серед людей різного віку, з метою розповсюдження інформації про симптоми, шляхи зараження та профілактичні заходи при захворюванні вірусним гепатитом А.

Список використаних джерел

1.Гепатит А [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://fitfan.ru/health/bolezni/2036-gepatit-

a.html. 2.Вірусний гепатит – симптоми [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://diagnoz.net.ua/diagnoz/28895-vrusniy-gepatit-simptomi.html. 3.Гепатит А [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://lookmedbook.ru/disease/gepatit-a. 4.Симптоми, причини зараження, профілактика і лікування вірусного гепатиту А [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://medzdoroviy.ru/spisok-hvorob/19335-simptomi-prichini-zarazhennja-profilaktika-i.html.

Н. С. Изотова, Н. Г. Смотровая

СМЕРТОНОСНЫЕ МОЛЕКУЛЫ-ЗОМБИ. РАСПРОСТРАНЕНИЕ ПРИОННЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ В УКРАИНЕ

Наряду с ВИЧ-инфекцией на границе XX и XXI столетий получили распространение еще более загадочные инфекции, связанные с тонкими нарушениями в самосборке клеточных белков, что выводит их из контроля и превращает их в агрессивные инфекционные агенты. Речь идёт действительно о новом виде патологии и новых инфекционных агентах, возникающих из нормальных клеточных белков, не нуждающихся в НК для репродукции и использующих клеточные гены и аппарат трансляции клетки для собственного воспроизведения и распространения [1].

Прионные заболевания были впервые описаны доктором Б.Сигурдссоном (B. Sigurdsson) у животных . Именно он ввел новый термин «медленные инфекции» для обозначения данной группы заболеваний и в 1954 г. прочел цикл лекций в Лондонском университете по данному вопросу. Этиология же развития этой группы заболеваний была установлена американским ученным С . Б . Прусинером (S.B. Prusiner) , который показал, что «трансмиссивные губкообразные энцефалопатии» связаны с инфицированием агентом белковой природы , который не содержал нуклеиновых кислот. Выявленный белок был назван прионом, а С.Б. Прусинер за свое открытие в 1997 г. удостоен Нобелевской премии. [2] Ведь ему впервые удалось выделить и очистить прионовый белок (27 – 30 кДа) из головного мозга и селезенки зараженных скреписодержащих материалом хомяков, который был назван «инфекционным прионовым белком» и обозначен как PrP 27 – 30 (термин образован как анаграмма английских слов «белковая инфекционная частица» – «proteinaceous infectious particle»). Эта молекула представляла собой сиалогликопротеин и являлась составной частью скрепи- ассоциированных фибрилл – стержневидных частиц диаметром 10 – 20 нм и длиной 100 – 200 нм, ультраструктурно напоминающих амилоид. В составе каждой частицы содержалось несколько тысяч молекул PrP 27 – 30. Прузинер определил прион как малую белковую инфекционную частицу, устойчивую к инактивирующим воздействиям, которые модифицируют нуклеиновые кислоты [3].

Если говорить о путях инфицирования, то это: алиментарный – употребление в пищу тканей зараженных животных; ятрогенный – при трансплантации инфицированных тканей, а также посредством хирургического инструментария и т.д.; использование лекарственных средств, изготовленных из крови и тканей крупного рогатого скота, при производстве которых не обеспечен должный контроль с точки зрения инфекционной безопасности.

Прионы – это белки, но они не разрушаются под воздействием термической обработки, вследствие высушивания, обработки различными органическими реагентами. Прионы очень устойчивы к различным физико-химическим воздействиям. Они выдерживают кипячение в течение 1 ч, хорошо и долго сохраняются в высушенном материале, а также замороженном виде. Прионы устойчивы к обработке спиртами, формальдегидом, кислотами, ультрафиолетовому излучению и ионизирующей радиации, а также ко многим дезинфектантам [4].

Прионные заболевания – это генетически и инфекционно обусловленная группа хронических, прогрессирующих, фатальных синдромов, которые характеризи-

руются поражением ЦНС, мышечной, лимфоидной и ,вероятно, других тканей. Причиной этих синдромов являются разнообразные патологические изоформы белков-прионов . Наиболее известные клинические формы прионных заболеваний: прионовые спонгиоформные энцефалопатии, прион-ассоциированные миопатии. Прионы по европейской классификации относятся к 1 группе патогенности [5].

Какие болезни являются прионными у человека? На сегодняшний день точно известно несколько заболеваний человека, виною которых являются прионы : болезнь Крейтцфельда-Якоба; болезнь Герстманна-Штреусслера-Шейнкера; болезнь куру; семейная фатальная инсомния (бессонница); хроническая прогрессирующая спонгиозная энцефалопатия детского возраста (болезнь Альпера).

К настоящему времени зафиксировано 20 мутаций гена PRPN, достоверно связанных с прионовыми заболеваниями. При спорадической болезни Крейтцфельда-Якоба не обнаружено никаких мутаций и возникновение болезни связывают с гиперэкспрессией PrP^{C}, что ведет к спонтанному конформационному переходу PrP^{C} в PrP^{Sc} [6]. Известно пять разных фенотипов (штаммов) конформаций при с PrP^{Sc} порадической болезни Крейтцфельда – Якоба .7].

В экспериментах на мышах, зараженных скрепи, было показано, что в нейронах замедлялось проведение импульса (за счет демиелинизации волокон), нарушалась синаптическая передача, происходила гибель нейронов путем апоптоза. Изменения на биохимическом уровне выражались в снижении активности окислительных ферментов, антихолинэстеразы, холинацетилтрансферазы, возрастании активности гликозильных гидролаз, уменьшении секреции серотонина, норадреналина, дофамина, повышении активности аргиназы. Концентрация аргиназы в ЦНС, вероятно, является лимитирующим фактором, определяющим количество аргинина.

Ключевым событием всех прионовых заболеваний является переход нормальной формы белка PrP^{C} в патогенную PrP^{Sc} (аббревиатура обусловлена тем, что природным резервуаром инфекционной формы прионов служат овцы и козы, у которых спонтанно может развиваться заболевание под названием «скрепи»). Аминокислотная последовательность этих белков абсолютно идентична. PrP^{Sc} очень устойчив к протеазам и другим факторам [8].

В 2001 году глава департамента ветеринарной медицины Петр Вербицкий сообщил о случаях контрабанды в Украину продуктов животноводства. Они представляют опасность заражения губчатой энцефалопатией, считает специалист, поскольку определить, в какой стране изготовлены, невозможно. «Достаточно одного килограмма зараженной продукции, чтобы вызвать заболевание на территории страны», - сказал он в интервью агентству «Интерфакс-Украина». В Украину запретили импортировать скот и продукцию животноводства из Великобритании, Ирландии, Португалии, Нидерландов, Бельгии, Швейцарии, Франции, Дании, где было зафиксировано «коровье бешенство». Для предотвращения передачи болезни через животных, ранее завезенных в Украину, в этом году департамент начинает проверку этого крупного рогатого скота. Петр Вербицкий также сообщил, что при изучении тканей 100 животных, умерших от заболеваний нервной системы, возбудителя энцефалопатии - приона - не выявили.

Медики же в отношении прионных заболеваний у людей не столь оптимистичны. Профессор Валерий Шлопов - патологоанатом из Донецка и практически единственный исследователь этой проблемы в Украине - в 1998 году выявил пять вызванных прионами случаев заболеваний мозга у людей. Посмертно, поскольку при жизни больным ставили самые разные диагнозы, вплоть до сифилиса. Откуда у них взялась болезнь - неизвестно. Но память возвращает на несколько лет назад: в то время как в Европе уже действовал запрет на мясопродукты из Великобритании, на наших прилавках красовалась «англо-украинская солонина-говядина». Запрет не налагается на импорт молока, молочных продуктов.[9]

Появление других заболеваний, основанных на нарушениях третичной или

вторичной структуры белков, позволило подразделить их на инфекционные и неинфекционные амилоидозы и ввести новое определение - «конформационные болезни». [10] Есть основания полагать, что такие конформационые белки могут выполнять роль главных регуляторов в организме, в том числе и такого важнейшего процесса, как ограничение ими самой продолжительности жизни.

Список использованных источников

1.Покровский В.И., Киселёв О.И., Черкасский Б.Л. Прионы и прионные болезни. 2.Коган Е.А. Прионные болезни: современный взгляд на проблему // Архив патологии. - 2002. -Т. 64, № 6. - С. 3-9. 3.http://cyberleninka.ru/article/n/priony-i-prionovye-zabolevaniya. 4.Медицинская микробиология, вирусология, иммунология под редакцией академика НАН и НАМН Украины В.П. Широбокова -2015- Раздел 20, с.580-582 . 5.Григорьев В.Б. Прионные болезни человека и животных // Вопросы вирусологии. – 2004. – № 5. - Т. 49. - С. 4-12. 6.Cali I., Castellani R. Co-existence of scrapie prion protein types 1 and 2 in sporadic Creutzfeldt-Jakob disease // Brain. – 2009. – N 4. – P. 6 - 8. 7.Ройхель В.М., Погодина В.В., Кармышева В.Я. Прионные болезни на современном этапе и исследования, проводимые в Институте полиомиелита и вирусных энцефалитов им. М.П. Чумакова РАМН // Вопросы вирусоогии. - 2005. - № 3. -С. 23-26. 8.Sanghera N., Swann M.J. Insight into early events in the aggregation of the prione protein on lipid membranes // Biochim. Biophys. Acta. – 2009. – N 1788 (10). – P. 2245 – 2251. 9.http://fakty.ua/99314-v-ukraine-neskolko-chelovek-pogibli-ot-bolezni-pohozhej-na-quot-korove-beshenstvo-quot. 10.Зуев В.А. Прионы – возбудители медленных инфекций человека и животных // РМЖ. 2010. №6. С. 381

Н. В. Стадниченко, Н. Г. Смотровая

ПРИЧИНЫ ПСИХИЧЕСКИХ РАСТРОЙСТВ У ДЕТЕЙ

В наше время сформировалась довольно острая ситуация в области психиатрического лечения, что связано с недостаточным инвестированием в исследования психических процессов головного мозга, и, как следствие, сокращение количества действующих специалистов этой сферы. Такое положение вещей привело к стремительному возрастанию процента людей с психическими отклонениями. В конце 2009 года в Украине в помощи врача-психиатра нуждались 1 171 133 человека или почти 2,5% украинцев.[2] К 2015 году это число возросло до 1 690 000 тысяч человек, или почти 4% украинцев [1]. Из них 19,4% – дети и подростки. [2]

Данная статистика заставляет задуматься о причинах такой стремительной прогрессии, ведь если эту ситуацию не изменить, то через несколько поколений мы рискуем иметь дело с нездоровым генофондом популяции. А выявление основных факторов заболеваемости позволит определить направления профилактики и лечения психических патологий детей.

Мы должны помнить, что здоровые дети - будущее нации и от психического здоровья населения зависит его культура, общая работоспособность, научное и экономическое процветание, криминальная безопасность.

В данной статье мы рассмотрим угрозы, которым может подвергнуться центральная нервная система, а вместе с ней и психика ребенка, начиная с пренатального периода и до подросткового возраста.

В развитии психических заболеваний ведущую роль играет биологический фактор в совокупности с социально-психологическими, экономическими условиями индивидуума, а так же возрастным фактором.

В век экономических и политических кризисов, экологических проблем очень важно с особой осторожностью и вниманием относиться к еще несформировавшейся психике детей. Ведь такие социальные конфликты, как алкоголизм в семье, неполноценная семья, бедность, отсутствие должного внимания к ребенку, могут способствовать развитию таких заболеваний, как синдром Каннера (детский аутизм), который в 2/3 случаях сопровождается олигофренией [6, с.478] и депрессии, которая, согласно Всемирной Организации Здравоохранения, может привести к самоубийству – второй по значимости причиной смерти среди людей в 15-29 лет

Синдром Каннера возникает вследствие отсутствия нормального воспитания ребенка, а так же наследственного фактора и органических поражений головного мозга во внутриутробном развитии (краснуха) [3 с.329; 6 с жариков).

Развитие депрессии может начаться и в раннем детском возрасте, которая проявляется в чрезмерной возбудимости, агрессивности, плаксивости ребенка [4]. Подобные симптомы беспокоят родителей, но иногда не воспринимаются всерьез врачами-невропатологами и психотерапевтами и, таким образом, остаются без должного внимания и лечения.

Причиной этих патологий часто являются органические заболеванияголовного мозга в период эмбрионального развития и родов : гипоксия, гипоксически-ишемическая энцефалопатия, гипоксически-травматическое поражение ЦНС и тд.[4]. Такие патологии могут быть вызваны внутриутробным инфицированием плода и интоксикацией; заболеваниями матери (анемия, сердечно-сосудистые заболевания, сахарный диабет), а так же ее нездоровым образом жизни (курение, алкоголизм, наркомания) и приёмом лекарственных препаратов(новокаин, диазепам, циклопропан, лидокаин); родовыми травмами черепа; иммунологической несовместимостью матери и плода (при несвоевременном обнаружении и назначении препаратов). При воздействии негативных факторов на мозг во второй половине эмбрионального развития развиваются такие тяжелые патологии, как церебральные параличи и олигофрения. [3,с.334-335] По этому поводу психиатр А.П. Чуприков в своей статье «Психическое здоровье в Украине» сказал: «За короткий срок в Голландии только за счет дородовой диагностики генетических и врожденных дефектов мозга плода удалось снизить процент недоразвитий психики у детей с обычных 3% до 1%. Вероятно, это и есть один из рациональных подходов, объективно свидетельствующий о своей эффективности, несомненно заслуживающий распространения в Украине» [5].

Поражения мозга в следствие черепно-мозговых травм, энзимопатий [6, с.476], энцефалитов, менингитов и т.д. в первые годы жизни ведет к умственному недоразвитию (олигофрении), а в последующем и к отсутствию личностных характеристик.

В подростковом же возрасте заболевания головного мозга влекут за собой неврозоподобные и психопатоподобные состояния. В этом возрасте так же вступает в действие возрастной фактор [3,с.325], который является своеобразным катализатором развития различных психических заболеваний в определенные критические периоды. Такие периоды характеризуются повышенной восприимчивостью кразного рода «вредностям» и часто злокачественным течением психических заболеваний [3, с.325].

Тяжелые психические заболевания часто являются следствием генетической предрасположенности. К ним относятся эндогенные психические расстройства: шизофрения, шизо-аффективные и маниакально-депрессивные психозы. Если болезнь начала проявлять себя в детском возрасте, необходимо своевременное диагностирование и лечение, которое помешает развитию дефекта личности и усугублению течения данного заболевания во взрослом возрасте.

Список использованных источников

1.Информационное агентство УНІАН [Электронный ресурс]: В Украине живет почти 1,7 миллиона людей с расстройствами психики// https://www.unian.net/society/1186297-v-ukraine-jivet-pochti-17-milliona-lyudey-s-rasstroystvami-psihiki.html//К.:17 ноября 2015. 2.Інформагентство FORUM [Электронный ресурс]: В Україні - понад мільйон психічно хворих людей http://for-ua.com/ukraine/2010/11/08/191237.html //8листопада 2010 журнал. 3.Обухов С.Г. Психиатрия/Подред.Ю.А.Александровского–М.:ГЭОТАР Медиа,2007.-352с. 4.Магнитская К.Б. Общая оценка проблем нервно-психического здоровья [Электронный ресурс] http://neuro34.ru/content/view/33/9/ 03.01.2015 г. 5.Чуприков А.П. Психическое здоровье в Украине [Электронный ресурс]: http://gazeta.zn.ua/HEALTH/psihicheskoe_zdorovie_v_ukraine.html /11 августа 1995. 6.Жариков Н.М., Тюльпин Ю.Г./Психиатрия: Учебник. – М.: Медицина, 2002. – 544 с.

И. Ю. Стеценко, Е. А. Болгова

ВЕТРЯНАЯ ОСПА - «ДЕТСКАЯ» НЕДЕТСКАЯ БОЛЕЗНЬ

Ветряная оспа занимает в Украине второе место по распространенности после острых респираторных заболеваний. По статистике, каждый пятый ребенок получает осложнения при этом заболевании. Если же ветрянкой заболеет взрослый, то эта болезнь переносится намного сложнее, нежели в детском возрасте. С учетом того, что прививки от ветрянки для украинцев только рекомендованы, ее эпидемия может возникнуть в ближайшее время.

Ветряная оспа – острое вирусное заболевание с воздушно-капельным путём передачи. Вызывается вирусом семейства Herpesviridae, Varicella Zoster. Отличительным признаком вирусов этого семейства является нахождение вируса в клетках латентно, персистируя, бесконечно длительное время, без клинических проявлений. Инфекционные болезни, вызванные вирусами этого семейства, протекают остро, переходят в латентную стадию, не проявляют себя до определённого времени. После болезни вирус сохраняется в латентном состоянии, персистируя в ганглиях задних корешков спинного мозга. У лиц с тяжелым иммунодефицитом различной этиологии (в редком случае при ВИЧ-инфекции и у пациентов после пересадки органов; часто при акклиматизации, снижении иммунитета, вызванном сильным стрессом) возможна реактивация латентного вируса. При этом реализуется аксональный транспорт вируса к коже с последующей его локальной репродукцией. Следует отметить, что после введения живой вакцины формируется поствакцинальный иммунитет, при котором исключается возможность сохранения вирусом своей персистентности [6].

Замечено, что ветряная оспа переносится легче в детском возрасте, нежели во взрослом [1, 4]. Это может быть связано с адаптационными системами организма, кроме того, переносимость высокой температуры у детей легче, чем у взрослых Научных исследований по этому поводу не проводилось.

Кроме характерных признаков этого заболевания, часто наблюдается нагноение сыпи. Кроме того, высыпания имеют волнообразный характер и могут продолжаться до 10 дней. Каждая волна новой сыпи сопровождается подъемом температуры тела до 39 – 40 градусов. На фоне не леченной болезни может развиться отит, менингит, реактивный герпес или пневмония, синдром Рея, остеомиелит, орхит, нефрит, синдром токсического шока, тромбоцитопения, энцефалит, реактивный гепатит – заболевания, требующие длительного лечения. У мужчин также может быть непродолжительное снижение качества эякулянта [5]. Особую опасность представляют высыпания, появившиеся на роговице глаза, которые в отдельных случаях могут стать причиной потери зрения, как частичной, так и полной.

Лечение заболевания производится по схеме, которая применяется и у детей. Как правило, при ветряной оспе назначается строгий постельный режим.

Ветряная оспа, переносимая во взрослом возрасте, в силу тяжелого течения болезни требует активной профилактики возможных осложнений. Лечение ветрянки предусматривает использование противовирусных препаратов. Уколы иммуноглобулина – непременная составляющая терапии, способствующая подавлению вирусной активности. Довольно часто лечение болезни включает и антибактериальную терапию.

Через 2 недели, если болезнь не была осложнена вторичной инфекцией, она переходит в легкую форму.У людей со слабым иммунитетом развитие ветряной оспы может закончиться смертью.

При инфицировании беременной женщины возрастает вероятность преждевременных родов, появлению врожденной ветряной оспы. Самый высокий риск развития тяжелой эмбриопатии у плода отмечается при заболевании ветряной оспой бе-

ременной в первые 20 недель беременности. Проявлениями врожденной ветряной оспы при этом чаще бывают дефекты кожи, рубцы на коже, гипопигментация, буллезная сыпь на коже. Также может быть гипоплазия конечностей, мышечная атрофия и дегенерация, аномалии суставов, отсутствие всех или нескольких пальцев, хориоретинит, микрофтальмия, анизокория, энцефалит с корковой атрофией, олигофрения, судороги, Гидронефроз и гидроуретер, расширение пищевода, тяжелый эзофагальный рефлюкс с последующей аспирационной пневмонией [2].

Несмотря на интенсивные исследования в сфере разработки перспективных противогерпетических препаратов, инфекции, вызванные вирусом герпеса, являются малоконтролируемыми. Это связано с трудностями непосредственного влияния на вирусы, находящихся в клетках организма [3]. Поэтому ассортимент эффективных лекарств против ветряной оспы относительно небольшой.

Учитывая все вышесказанное, при первых проявлениях необходимо обращаться к специалисту. Кроме того, следует задуматься над тем, чтобы включить вакцинацию против ветряной оспы в список обязательных прививок, как это сделано во многих странах мира.

Список использованных источников

1.Комес Л. Ветряная оспа. Инфекционные болезни / Под ред. проф. Войкулеску М. И. Бухарест: Меридиане, 1963. С.286-297. 2.Лобзин Ю. В. Руководство по инфекционным болезням. - СПб., 2001. 3.Покровский В.И. Инфекционные болезни и эпидемиология, 2007 - С.404-409. 4.Постовит В. А. Ветряная оспа // Детские капельные инфекции у взрослых. М., 1982. С.5-50. 5.Соринсон С. Н. Неотложные состояния у инфекционных больных. - Л.: Медицина, 1990. 6.Широбоков В. П. Медична мікробіологія, вірусологія та імунологія В. П. Широбоков, Т. В. Андріанова, В. В. Бобир та ін. - Вінниця, 2010. - С.590-593.

І. Ю. Стеценко, М. Ю. Петрова

МЕДИЧНІ І СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУБЕРКУЛЬОЗНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

За даними Всесвітньої організації охорони здоров’я (ВООЗ), третя частина населення планети (близько 1,9 млрд осіб) інфікована мікобактерією туберкульозу (МБТ), з них близько 60 млн хворих на туберкульоз. Щорічно на планеті виявляють 8-9 млн осіб, які вперше захворіли на туберкульоз, у тому числі 4-4,5 млн з бактеріовиділенням, а помирає від нього більше 2 млн осіб (що становить понад 5 тис. чоловік щодня). Щороку в Україні виявляють понад 37 тис. хворих на туберкульоз, понад 10 тис. осіб помирають від цієї хвороби, стільки ж стає інвалідами. Мікобактерії туберкульозу вбивають більше людей, ніж будь-який інший збудник інфекції. У деяких країнах, у тому числі й Україні, інфікованість дорослого населення бактеріями туберкульозу сягає 80-90%. Вважають, що один хворий, який виділяє МБТ, може інфікувати 10-15 осіб у перерахунку на 100 тис. населення. У місцях скупчення людей показники значно збільшуються.

Погіршення епідемічної ситуації з туберкульозу у багатьох країнах світу (особливо слаборозвинених) наприкінці минулого тисячоліття змусило ВООЗ у квітні 1993 р. оголосити туберкульоз «глобальною загрозою», яка вимагає негайного втручання, і зазначити: якщо уряди країн не вважатимуть туберкульоз першоосновою своєї політики і не фінансуватимуть протитуберкульозні заходи, то пандемію туберкульозу не вдасться зупинити Україна теж віднесена до групи країн з високим рівнем захворюваності на туберкульоз. Ситуація з туберкульозу в Україні залежить від рівня економіки країни і добробуту народу. Окрім туберкульозу, великою проблемою є хіміорезистентний туберкульоз. В Україні частота первинної хіміорезистентності становить 20-30% у різних регіонах, а вторинна резистентність сягає 65-75%. Україна входить до п'ятірки країн світу з найвищим тягарем мультирезистент-

ного туберкульозу - в 2015 році виявлено 6878 випадків МРМБТ. Це зумовлено тим, що до 2000 р. централізовано не закуповувалися протитуберкульозні препарати і хворі лікувалися хаотично: 1-2 замість 4-5 хіміопрепаратів. Все це призвело до розвитку великої частоти стійкості МБТ до протитуберкульозних препаратів.

В Україні 47% вперше захворілих на туберкульоз за 2015 р. становили безробітні, 4,2% - особи, які повернулися з місць позбавлення волі, 3% - особи без певного місця проживання. Про це свідчить аналіз соціальної структури вперше виявлених хворих на МБТ у 2015, повідомляє прес-служба Українського центру контролю за соціально небезпечними хворобами Міністерства охорони здоров'я України. Серед вперше зареєстрованих хворих на МБТ 13% склали хворі, які зловживають алкоголем і 4% - споживачі ін'єкційних наркотиків, що свідчить про нагальну необхідність подальшого розвитку в країні програм соціальної підтримки пацієнтів при активній участі інститутів громадянського суспільства. До групи підвищеного ризику також належать медичні працівники і працівники пенітенціарних установ.У той же час, значна частина хворих на МБТ - це звичайні громадяни України, серед яких лікарі, вчителі, бізнесмени, політики, студенти і т. д. Тобто в умовах напруженої епідеміологічної ситуації з МБТ захворіти може кожен, незалежно від соціального статусу та рівня достатку, значить має бути настороженість щодо МБТ як у населення, так і у медичних працівників. Також повідомлялося, що в Україні зростає захворюваність на туберкульоз серед дітей. У 2015 році захворіло 826 дітей (з них до 1 року - 33 дитини, а до 4 років - 379), що на 8% більше, ніж у попередньому періоді.

Сьогодні тільки медики не зможуть ліквідувати МБТ, оскільки це соціальна хвороба, яка залежить від економічного стану в державі. Помирає від цього захворювання близько 5 тис. хворих на рік, тобто кожен 6-й хворий на туберкульоз, незважаючи на те, що сьогодні це виліковне захворювання.

В умовах соціально-економічної кризи, яка поглиблюється за рахунок військового конфлікту, прогнозується погіршення епідемічної ситуації з туберкульозу в найближчі роки. У 2015 році за даними Центру медичної статистики МОЗ в Україні рівень захворюваності становить 70,5 на 100 тис. населення, коли захворіло близько 30 тис. осіб, що на 1,4% менше, ніж у минулому році. Однак, необхідно врахувати, що в 2014 р. в статистичні дані був включений рівень захворюваності по всій Донецькій області, а в 2015 році тільки дані по території, підконтрольній уряду України. Щодо географії поширеності хвороби, то найбільш ураженим залишається південно-східний регіон України, де рівень захворюваності набагато перевищує середній показник по країні. Це пояснюється тим, що переважно в областях цього регіону функціонують потужні протитуберкульозні заклади пенітенціарної системи. За критеріями ВООЗ, початок епідемії туберкульозу в Україні зареєстрований у 1995 р., і з того часу ситуація продовжує погіршуватися.

Таким чином, високий рівень захворюваності та смертності на туберкульоз на сучасному етапі пов’язують із соціально-економічними труднощами в країні, недостатнім фінансуванням системи охорони здоров’я, у тому числі протитуберкульозних заходів, збільшенням питомої ваги полірезистентних штамів МБТ, розвитком епідемії ВІЛ-інфекції, а також низькою ефективністю заходів боротьби з туберкульозом серед вразливих груп населення.

Список використаних джерел

1.Епідеміологія/ за редакцією професора І.П.Колеснікової. – Нова книга, 2012 ст 231-238. 2.Міністерство охорони здоров’я України. Наказ № 551 від 11.08.2014, м. Київ «Про удосконалення проведення профілактичних щеплень в Україні» С.2-3. 3.Туберкульоз в Україні. (Аналітично-статистичний довідник за 1997-2007 роки) МОЗ України Центр медичної статистики МОЗ України. Київ. – 2008. – 75 с. 4.Фещенко Ю.І., Мельник В.М. Сучасні погляди на епідситуацію з туберкульозу в Україні // Укр. пульмонол. журнал – 2003 – № 2 – С. 75-80. 5.Health 21: the health for policy framework for the WHO European Region. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 1999 European Health for all Series, No 6.

И. И.Тыченко, Н. Г. Смотровая

СИФИЛИС: ВЕЛИКИЙ ПОДРАЖАТЕЛЬ

На протяжении веков, хотя происхождение и по сей день продолжает обсуждаться, сила и потенциал болезни редко подвергались сомнению. Сифилис, не рассматривается как огромная угроза из-за уменьшения числа случаев заболевания в середине-конце 1990-х годов, должен восприниматься общественностью более серьезно, потому что это опаснее, чем многие осознают, особенно из-за его заразности. Чрезвычайно изящный в своих симптомах, которые он производит. Сифилис сыграл большую роль в истории, чем многие могли бы подумать, и есть определенная стигма, которая окружает болезнь, которая, в свою очередь, отталкивает людей от получения необходимого тестирования.

В последнее десятилетие наблюдался резкий рост заболеваемости сифилисом. В числе заболевших значительную долю составляют дети, подростки и женщины репродуктивного возраста, что пагубным образом отражается на здоровье подрастающего поколения. Преобладают скрытые, серонегативные и атипичные формы сифилиса, трудные для диагностики [2].

Что такое сифилис? Многие люди не знают об этом заболевании, поскольку его появление значительно сократилось после того, как появился пенициллин. Однако эта болезнь не полностью вымерла. В последнее десятилетие наблюдается рост новых случаев почти забытого исторического сифилиса, особенно в определенных группах риска. Сифилис - болезнь, передающаяся половым путем, которая вызвана бактерией Treponema palladium (лат. бледная трепонема). Когда сифилис передается половым путем, он называется венерическим сифилисом. Если же заболевание передалось не родившемуся ребенку через мать – это врожденный сифилис [1].

При заражении матери сифилисом бледные трепонемы проникают в организм плода довольно рано. Плацента не гарантирует защиту от проникновения бактерий в организм эмбриона. Инфицирование плода может произойти как в случае заболевания матери до зачатия, так и позднее, на разных стадиях развития. Сифилитическая инфекция влияет на хромосомный аппарат зародышевых клеток родителей. У больных детей обнаруживают разнообразные дефекты физического, неврологического, психического и интеллектуального характера [5].

В результате поражения сифилисом плаценты нарушаются: питание плода, обмен веществ и наступает внутриутробная смерть с последующим выкидышем плода [6].

Врожденный сифилис бывает ранним и поздним. К раннему врожденному сифилису относятся сифилис плода, сифилис грудного возраста и сифилис раннего детского возраста. Поздний врожденный сифилис выявляется обычно после 15-16 лет, а до тех пор никак не проявляет себя.

Его часто называют «великим подражателем», потому что многие признаки и симптомы сифилиса неотличимы от многих других заболеваний [3].

В сифилисе выделяют четыре стадии: первичная, вторичная, латентная и третичная.

Первичный сифилис - это первая стадия сифилиса, где болезненные и инфекционные язвы, также известные как шанкры, обычно появляются через три недели после полового контакта с инфицированным человеком. Генитальный шанкр называют поцелуйными поражениями на влагалище женщины. Это поражение очень заразное, обычно происходит в областях, где трепонема pallidium входит в тело. Язвы обычно обнаруживаются на вульве или шейке матки женщины. Поскольку прогрессирование сифилиса происходит медленно, вероятность того, что эти язвы будут замечены рано, очень низка.

Вторичный сифилис - у многих людей с этим заболеванием развиваются симптомы сифилиса второй стадии, потому что довольно легко обойти вниманием

симптомы первичного сифилиса и не сразу обратиться к врачу. На этой стадии симптомы могут начинаться через 2-10 недель после появления язв. Наиболее распространенным симптомом является сыпь на ладонях рук и нижних конечностях. Симптомы вторичного сифилиса проходят с или без лечения. Однако без лечения инфекция будет прогрессировать до латентной и поздней стадии. Человек также может иметь рецидивы симптомов вторичного сифилиса.

Латентный сифилис - скрытая стадия болезни начинается тогда, когда заканчиваются симптомы вторичного сифилиса. Этот этап может начинаться от 2 лет до 30 лет после первоначального заражения.

При раннем скрытом сифилисе может не быть симптомов, но инфекция остается в вашем теле. Когда больной находится на этой стадии, велика вероятность заражения сексуального партнера.

При позднем скрытом сифилисе инфекция протекает тихо и риск инфицирования полового партнера низок или отсутствует. Если не лечиться от скрытого сифилиса, он прогрессируете до третичной стадии, самой серьезной стадии заболевания.

Третичный сифилис - даже без лечения, лишь у небольшого числа инфицированных развиваются осложнения, связанные с третичным (или поздним) сифилисом. На этой стадии заболевания сифилиса бактерии могут повредить практически любую часть тела, но чаще всего поражают: глаза, головной мозг, нервную систему, печень, кости, сердце[4].

Лечение сифилиса должно быть комплексным и индивидуальным. Врач назначит специфическое лечение антибиотиками. Особенность бледной трепонемы заключается в том, что она все еще сохраняет чувствительность к пенициллину, который является препаратом выбора номер один при сифилисе [7].

Секс только с одним здоровым партнером является лучшим способом предотвращения заражения сифилисом. Правильное и регулярное использование презерватива во время полового акта снижает риск заражения, но не убирает полностью, так как презервативы не всегда охватывают все язвы - такие как бедра, губы и т.д. [8].

Имея правильные знания, каждый человек имеет возможность победить сифилис. Не упустите свой шанс по незнанию!

Список использованных источников

1.Адаскевич В.П. Заболевания, передаваемые половым путем. / В.П.Адаскевич // Витебск, 1997. 310 с. 2.Бакулев, А. Л. Об особенностях сифилиса нервной системы / А. Л. Бакулев, О. В. Колоколов, А. П. Суворов // Вестн. дерматол. – 2002. -№ 4. С.43-57. 3.Бакуридзе Н.А. Состояние здоровья и развитие детей первого года жизни, рожденных матерями серопозитивными по сифилису во время беременности и родов: Автореф. дис. ... канд. мед. наук.- М., 2005. -15 с. 4.Барашнев, Ю.И. Перинатальная неврология. / Ю.И. Барашнев. М.: Триада, 2001.- 638 с. 5.Бутовецкий, Л.Д. Ранний врожденный сифилис у ребенка, рожденного женщиной без признаков сифилиса / Л.Д. Бутовецкий // Вестн. дерматол. и венерол. 1987. - № 12.- С. 25-41. 6.Борисенко К.К., Лосева О.К. Ранний врождённый сифилис сегодня // Врач. 1995. №10. С. 14-15. 7.Борисенко К.К. О классификации врожденного сифилиса / Борисенко К.К., Шапаренко М.В. // ЗППП. 1995. - №6. - С.26-32. 8.Борисенко К. К. Современные концепции диагностики и терапии врожденного сифилиса / К. К. Борисенко, О. К. Лосева, О. В. Доля // Тез. докл. науч. практ. конф., М.,- 1999.-С. 13 - 14.

И. Ю. Стеценко, К. А. Симонян

ПОЛИОМИЕЛИТ В УКРАИНЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЛИКВИДАЦИИ

Полиомиелит является одним из опаснейших заболеваний детского возраста, которое может привести к летальному исходу и тяжелой инвалидности. В настоящее время стали чаще оформляться необоснованные медицинские отводы от активной иммунизации, что может привести к снижению коллективного иммунитета и возникновению эпидемиологических вспышек, появлению тяжелых форм забо-

леваний и летальных исходов

Полиомиелит – острое вирусное заболевание, характеризующееся поражением нервной системы (преимущественно серого вещества спинного мозга), которое приводит к параличам, а также воспалительными изменениями слизистой оболочки кишечника и носоглотки, протекающими подобно ОРЗ или кишечной инфекции. Наиболее тяжелыми поражениями являются паралич дыхательных мышц и диафрагмы, повреждение продолговатого мозга, которые приводят к тяжелым расстройствам дыхания и кровообращения. Чаще больные погибают от нарушения дыхания. Лечение полиомиелита, как и других вирусных инфекций, симптоматическое и не всегда даёт нужный эффект.

Основная составляющая профилактики полиомиелита – вакцинация. Благодаря вакцинации, опасную болезнь удалось победить. В 50-е гг. XX века двум американским ученым – Алберту Сейбину и Джонасу Солку впервые удалось создать вакцины от этого заболевания. Первый исследователь предложил в этом качестве средство, содержащее ослабленные живые вирусы полиомиелита, второй – разработал вакцину из убитых вирусов заболевания. Массовая иммунизация населения США в 1954-1956 гг. обеспечила эффективную защиту от болезни. В СССР под руководством вирусологов Михаила Чумакова и Анатолия Смородинцева на основе ослабленных штаммов Сейбина была разработана собственная вакцина. В результате широких научных исследований в 1958-1960 гг. были доказаны ее безопасность и эффективность, после чего началась широкая иммунизация населения, которая привела к резкому снижению заболеваемости, а в отдельных районах к полной ее ликвидации. В настоящее время для вакцинации против полиомиелита применяют два препарата: оральную живую полиомиелитную вакцину (ОПВ), содержащую ослабленные аттенуированные вирусы полиомиелита, и инактивированную полиомиелитную вакцину (ИПВ), содержащую убитые дикие вирусы полиомиелита. Первые три прививки по календарю вакцинации проводят в 3, 4,5 и 6 месяцев, далее следуют ревакцинации однократно в 18, 20 мес. и в 14 лет. Считается, что только 5 введений полиомиелитной живой вакцины полностью гарантируют отсутствие заболеваний паралитическим полиомиелитом при встрече с инфекцией.

Исходя из всего этого можно сделать вывод, что полиомиелит является серьёзным заболеванием, поражающим нервную систему, и за считанные часы может привести к параличу. Полиомиелит неизлечим, его можно только предотвращать. В настоящее время, в связи с неблагоприятной социальной обстановкой, отсутствием необходимого количества вакцин против полиомиелита, Украина имеет риски возобновления циркуляции «дикого» вируса. Благодаря усилиям практических врачей и международных организаций в настоящее время работает обучающая программа ВОЗ для врачей «Стоп полио».

Список использованных источников

1.HEALTH 21: the health for all policy framework for the WHO European Region. Copenhagen: WHO Gegion Office for Europe; 1999(European Health for All Series, No 6; http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0010/98398/wa540ga199heeng.pdf). 2.Міністерство охорони здоров`я України. Наказ №551 від 11.08.2014 « Про удосконалення проведення профілактичних щеплень в Україні», с.2-3. 3.Сейбиль В.Б. Современное состояние проблемы ликвидации полиомиелита / Сейбиль В.Б., Малышкина Л.П., Чернявская О.П. //Медицинская вирусология, том XXVI материалы научно-практической конференции «Актуальные проблемы медицинской вирусологии», посвященной столетию со дня рождения основателя Института полиомиелита и вирусных энцефалитов М.П. Чумакова. - Москва, 2009, С.42 - 43. 4.Медична мікробіологія, вірусологія, імунологія: підручник під. ред. В.П. Широбокова. - Вінниця: Нова книга 2011.- С. 491-493.

СЕКЦІЯ IX.
ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

О. Я. Мариновська

КОНТЕНТ-АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «АВТОРСЬКА ШКОЛА»: АНАЛІТИЧНИЙ ВИСНОВОК

Уточнення змісту поняття «авторська школа» сприятиме глибшому розумінню шляхів розв'язання проблеми становлення та розвитку авторських шкіл в Україні. Оскільки вчені по-різному інтерпретують поняття, то є потреба застосувати контент-аналіз як метод наукового дослідження понятійно-категорійного апарату педагогіки, оскільки саме в ньому концептуалізується розуміння сутності досліджуваного феномена.

Модифікаційні варіанти застосування контент-налізу описані в публікаціях [1], [2], тож презентуватимемо тільки результати роботи третього підсумкового етапу у формі аналітичного висновку, отриманого за допомогою технологічного інструментарію: матриця конструювання тексту, класифікатор та протокол дослідження (Додаток 1).

Аналітичний висновок передбачає змістове узагальнення результатів контент-аналізу відповідно до поставлених цілей, зокрема, з'ясування інваріантних ознак поняття «авторська школа», що розкривають його сутність, задля формулювання науково обґрунтованих висновків на основі кількісно-якісного аналізу.

У процесі узагальнення результатів контент-аналізу з'ясовано:

1) авторську школу розглядають як тип експериментального загальноосвітнього навчального закладу (38,1%), інноваційного або новаторського (23,8%); решта учених (38,1%) не визначилися, що є підставою щодо *виокремлення авторської школи в окремий тип*, оскільки вона є носієм оригінального, креативного, специфічного, унікального, своєрідного досвіду, суб'єктно та гуманно зорієнтованого (47,9%);

2) учені акцентують на доцільності розроблення: а) авторської ідеї та відповідної концепції, що обґрунтовують спосіб діяльності (63%); б) засобів практичної реалізації задуму (37%), як-от: система, технологія, модель. Таким чином, технологічна логіка становлення та розвитку авторської школи передбачає моделювання змін (за критерієм новизни): а) *трансформаційного характеру*, оскільки здійснюється з відхиленням від традиційної парадигми, бо перевага надається розробленню *способу розуміння діяльності* – авторської ідеї, концепції; б) *модифікаційного характеру*, оскільки здійснюється в рамках традиційної парадигми, бо перевага надається розробленню *засобів практичної реалізації загального задуму* – системи, технології, моделі; в) *змішаного характеру*, оскільки поєднує трансформаційну та модифікаційну складові, орієнтує на розроблення авторської ідеї, концепції та засобів реалізації задуму; більшість учених схиляються до розроблення системи, оскільки вона технологічна за суттю, меншість – окремої технології чи моделі;

3) авторська школа є ефективною (20,8%), технологічною (16,7%), має стабільні та позитивні результати діяльності (14,6%), оскільки *зорієнтована на розроблення конкретного продукту* (оригінального, креативного, самобутнього, своєрідного тощо), що вигідно вирізняє її з-поміж інших загальноосвітніх навчальних закладів. Він слугує засобам, з одного боку, *самоідентифікації* авторської школи, а з іншого – *самореалізації* суб'єктів діяльності, виступає *сутнісним показником розвитку та саморозвитку їхнього інноваційного потенціалу*.

Зіставлення результатів з гіпотетичною моделлю поняття «авторська школа» такі:

1) це загальноосвітній навчальний заклад (38,1%; підстава щодо виокремлення авторської школи в окремий тип, відмінний від експериментальної та інноваційної або новаторської шкіл);

2) з високим рівнем розвитку інноваційного потенціалу як необхідної передумови і результату саморозвитку його конкурентоспроможності;

3) засобами експериментально перевіреної (38,1%) *оригінальної* (12,5%) *авторської концепції* (48%) *педагогічної системи* (22%), *технологізованої* (16,7%) *за суттю* (зауважимо, що система завжди є технологічною, оскільки одним з її компонентів є процесуальний, тож доцільно розробляти цілісну систему, а не одну з її складових; авторська ідея як мисленнєвий конструкт проекту змін реалізується в концепції; остання є модельним конструктом втілення авторського задуму у практику засобами розроблення цілісної педагогічної системи, технологічної за суттю; технологічна характеристика системи уведена задля розуміння необхідності поширення кращих педагогічних практик в умовах модернізації освітньої галузі);

4) що забезпечує стабільні позитивні результати діяльності (35,5%; результативність є складовою ефективності функціонування і розвитку школи).

Таким чином, нами виокремлено одну з реконструкційних гіпотез, що потребує наукового обґрунтування, а саме: авторська школа характеризується «високим рівнем розвитку інноваційного потенціалу, що є необхідною передумовою і результатом саморозвитку її конкурентоспроможності», що визначає наукову новизну дослідження задля подальшого уточнення сутності поняття.

Список використаних джерел

1. Мариновская О. Я. Метод контент-анализа в педагогических исследованиях: анализ научной литературы / О. Я. Мариновская // Известия Балтийской государственной академии рыбопромыслового флота : психолого-педагогические науки (теория и методика профессионального образования). The Tidings of the Baltic State Fishing Fleet Academy; Psychological and pedagogical sciences (Theory and methods of professional education) : науч. рецензиров. журн. / под. ред. Г. А. Бокаревой. – Калининград : Изд-во БГАРФ, 2015. − №1 (31). – С. 9−17. 2. Мариновська О. Метод контент-аналізу в педагогічних дослідженнях: аналіз наукової літератури / Оксана Мариновська, Юрій Завалевський // Обрії : наук.-пед. журнал. – 2014. − № 2(39). – С. 17−22.

Додаток 1. ***Протокол дослідження***

К-сть ознак	*Категорії аналізу: показники*	*Одиниці рахунку (кількість мовних одиниць: частотний розподіл значення показника)*	*Значимість розподілу показника, %*
1	«Об'єкт» (загальноосвітній навчальний заклад)	**21**	**100**
1.1	• *Заклад*	***8***	***38,1***
1.2	• *експериментальний*	***8***	***38,1***
1.3	• *інноваційний*	***3***	***14,3***
1.4	• *новаторський*	***2***	***9,5***
2	«Процес» (характеристика змісту діяльності)	**27**	**100**
2.1	• *ідея*	***4***	***15***
2.2	• *концепція*	***13***	***48***
2.3	• *система*	***6***	***22***
2.4	• *технологія*	***3***	***11***
2.5	• *модель*	***1***	***4***

3	«Результат» (характеристика продукту діяльності)	**48**	**100**
3.1	• *ефективність*	***10***	***20,8***
3.2	• *результативність*	***7***	***14,6***
3.3	• *технологічність*	***8***	***16,7***
3.4	• *суб'єктність*	***3***	***6,4***
3.5	• *гуманність*	***2***	***4,1***
3.6	• *креативність*	***5***	***10,4***
3.7	• *унікальність*	***2***	***4,1***
3.8	• *своєрідність*	***1***	***2,1***
3.9	• *специфічність*	***4***	***8,3***
3.10	• *оригінальність*	***6***	***12,5***

С. В. Матищук

АКТУАЛЬНІСТЬ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ В ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ВІДДІЛЕННЯ «АГРОІНЖЕНЕРІЯ» ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Самостійна робота має важливе значення для міцного засвоєння навчального матеріалу, розвитку творчих сил студентів, розвивається увага, пам'ять, ініціатива. Працюючи самостійно, студенти глибше вдумуються в зміст опрацьованого матеріалу, а здобуті знання стають ґрунтовніші.

Б.П.Єсипов вважає, що самостійна робота виконується без безпосередньої участі вчителя, але за його завданням, у спеціально визначений для цього час. При цьому студенти свідомо прагнуть досягти поставленої в завданні мети, застосовуючи свої зусилля і виражаючи в тій чи іншій формі результат розумових або фізичних дій [1, с. 34].

П.І.Підкасистий визначив самостійну роботу як дидактичний засіб навчання. Самостійна діяльність розглядається ним як цілеспрямований процес, який організовується й проходить у структурі навчання для розв'язання конкретних навчально-пізнавальних задач [2, с. 45].

Проаналізувавши погляди педагогів на самостійну діяльність, робимо висновок, що самостійна робота в процесі навчально-пізнавальної діяльності студентів є тим фактором, що здатний зробити навчання активним.

Кількість годин на вивчення математичних дисциплін в аграрних коледжах недостатня. А це призводить до того, що подача навчального матеріалу на лекційних і практичних заняттях перетворюється у набір готових формул та розв'язок задач. Викладач записує формули, показує спосіб алгоритмів розв'язку задач, студенти повторюють його декілька разів спочатку на практиці, а потім у домашніх умовах. Але як тільки умова задачі змінюється, виникає повне нерозуміння запропонованого для вивчення матеріалу. Тому включення у навчальний процес при вивченні математики самостійної роботи студентів розглядається як «дидактичне явище», що дозволяє викладачеві визивати у студентів задоволення від розумової діяльності.

Під час вивчення математичних дисциплін перед студентами відділення «Агроінженерія» постає ряд проблем: 1) низький рівень базової теоретичної підготовки з математики; 2) недостатній рівень навчально-пізнавальної діяльності студентів; 3) невміння і небажання працювати самостійно; 4) невміння застосовувати математичні знання для розв'язування практичних задач.

Одним з реальних шляхів вирішення даних проблем є розроблення методич-

них систем навчання, які сприяли б розкриттю творчого потенціалу студентів, збільшення ролі самостійної та індивідуальної роботи.

Самостійна робота – це постійне вдосконалення методики проведення практичних занять шляхом збільшення часу самостійної роботи, врахуванням особистих здібностей, організацією змагань, забезпеченням кожного заняття методичним посібником, контролем записів в робочих зошитах, та виконанням домашнього завдання.

Тому самостійну роботу треба розглядати як метод навчання – багатовимірне, багатоякісне явище, яке має зовнішню форму прояву і внутрішню сутність, поєднання і склад яких залежить від джерела інформації, логіки пізнання, рівня готовності студентів до самостійної навчальної діяльності.

Під час самостійного засвоєння навчального матеріалу потрібно виробляти навчальні вміння і навички студентів: 1) здійснювати докладний інструктаж перед роботою, яку потрібно виконати (вказати тип задачі або правило, на якому базується дана вправа; зробити до неї малюнок, схему, таблицю; дати алгоритм виконання або аналогічну задачу, яку розв'язали раніше; подати відповідь або бажаний результат, попередити про ймовірні типові помилки і неправильні підходи); 2) пропонувати посильні завдання, але з поступовим ускладненням, враховуючи можливості студентів; 3) виконувати підготовчі вправи, які забезпечують успіх під час виконання даної роботи; 4) ділити складне завдання на кілька елементарних; 5) вимагати пояснення, коментування ходу виконання завдання; 6) своєчасно надати допомогу.

Для найкраще підготовлених студентів: 1) добирати завдання підвищеної складності; 2) пропонувати розв'язати задачу кількома способами і обрати найбільш раціональний із них; 3) радити самостійно складати задачі і вправи; 4) давати завдання виконати домашні досліди, спостереження; 5) практикувати підвищені вимоги до культури мовлення, логіки, викладу; 6) практикувати заліки тематичного характеру; 7) залучати до участі в предметних олімпіадах; 8) заохочувати успіхи; 9) контролювати оптимальність домашнього навчального навантаження.

Використання сучасних інформаційних технологій дозволяє викладачу ефективно керувати самостійною роботою студентів, вести облік, аналізувати динаміку успіхів кожного студента, проводити консультації дистанційно, використовувати електронну бібліотеку, сайт викладачів, одержувати своєчасно нові методичні посібники.

При цьому студент має змогу при потребі звертатися за консультацією до викладача під час очних занять.

Самостійна робота формулює самостійність, як рису характеру. Самостійність студента передбачає свідому дисципліну, інтерес до даної проблеми або завдання, працездатність, культуру праці, вміння самоконтролю, прогнозування результатів виконуваних самостійних робіт.

Вивчення діяльності студентів I-II курсів відділення «Агроінженерія» показало, що лише приблизно 20% з них мають згадані якості. Тому слід підвищувати інтерес студентів до отриманих знань, розвивати критичний підхід до роботи.

Висновки. Виконання самостійної роботи студентами дає їм повне уявлення про зв'язок науки з життям, створює необхідні умови для розвитку їх розумових здібностей в процесі навчання, що допоможе у подальшому професійному зростанні.

Список використаних джерел

1.Есипов Б.П. Самостоятельная работа учащихся на уроках / Есипов Б.П. – М.: Учпедгиз, 1961 – 239 с. 2.Пидкасистий П.І., Коротеев Б.И. Организация деятельности учащихся на уроке / Пидкасистий П.І., Коротеев Б.И. – М.: Знание, 1985 – 80 с. 3.Осинская В.П. Активизация познавательной деятельности учащихся на уроках математики в 9-10 классах / Осинская В.П. – К.: Радянська школа, 1980 – 143 с. 4.Касьяненко М.Д. Підвищення ефективності вивчення математики, організація творчої діяльності учнів: навчально-методичний посібник / Касьяненко М.Д. – Київ: Радянська школа, 1980. – 140 с. 5.Иржавцева В.П., Федченко Л. Я. Систематизация и обобщение знаний учащихся в процессе изучения математики : Пособие для учителя / Иржавцева В.П., Федченко Л. Я. – Киев, 1988. – 206 с. 6.Метод проектів на уроках математики : навчально-методичний посібник / Гладій Л. К. – Київ: Ранок, 2012. - 160 с.

С. І. Коломієць

РОЛЬ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Позааудиторна робота з української літератури – це обов'язкова складова частина організованого навчально-правового процесу будь-якого закладу освіти. Вона проводиться паралельно з аудиторними заняттями і служить засобом розширення, поглиблення і вдосконалення знань студентів.

Українська література є досить цікавим і неординарним предметом у коледжі. Вона справляє великий вплив на формування особистості студентів. Тому головне завдання викладача-словесника - зробити так, щоб кожне заняття з літератури було для вихованців відкриттям, щоб воно збагачувало і виховувало, навчало і розвивало, захоплювало мистецтвом слова. З цією метою використовується й висока магія художнього слова, безпосередній вплив літературного твору, майстерність педагога.

У вирішенні цієї проблеми основне місце належить організації систематичної багатогранної роботи є розширення роботи з літератури. Метою позааудиторної роботи є розширення літературної освіти студентів, поглиблення їх читацької культури, удосконалення їх літературно-творчих нахилів і здібностей, підвищення інтересу до вивчення української літератури, як навчальної дисципліни, прагнення її вивчати і досліджувати, виховання ініціативи, самостійності, створення інтелектуального фону. На думку В.О.Сухомлинського позакласні заходи є «другою програмою розумової праці» [4, с.23].

Проте позааудиторна робота не повинна бути провадженням роботи або дублюванням заняття, тому що це не зацікавить і не активізує роботу студентів. Викладач повинен підібрати такі форми, методи та прийоми у своїй роботі, щоб зацікавити студента, спонукати до творчої роботи [3, с.45].

Позааудиторна робота має дві основні форми проведення: систематичну, яка постійно ведеться протягом року, та епізодичну – це заходи, які проводяться 2 – 3 рази на рік. До систематичних форм роботи належать спланована робота літературного гуртка. Форми епізодичної роботи досить різноманітні: проведення літературних вечорів, конференцій, конкурсів, виставок, екскурсій, олімпіад, тижня української філології тощо [1, с.105].

Види проведення занять: індивідуальна, гурткова, масова.

Позааудиторна робота у нас в коледжі зосереджена переважно у предметному гуртку. Наш літературний гурток «Берегиня» працює у таких напрямках: поглиблення знань, виразне читання, театральне мистецтво, краєзнавча робота, літературна творчість студентів, вивчення фольклору Поділля, допомога в обладнанні кабінету. Це є синтетичний (комбінований літературний гурток).

Тому використовує такі форми і методи позааудиторної роботи: виразне читання, обговорення прочитаних книжок, написання статей до студентської газети коледжу, написання віршів, родоводів, доповіді та реферати студентів,літературні монтажі, конкурси, краєзнавча робота по літературних місцях Вінниччини, відвідування академічного театру ім. Садовського, проведення тематичних тижнів, виготовлення різних наочних посібників, пошук літературних матеріалів через мережу Інтернет та ін.

Досить цікавими є різноманітні види і форми літературно-краєзнавчої роботи. Це, зокрема, ознайомлення із життям і творчістю письменників Поділля, екскурсія по пам'ятних літературних місцях, виготовлення літературної карти Вінниччини, випуск літературної газети в коледжі, зустрічі з місцевими літераторами, збирання зразків усної народної творчості.

Однією з форм позааудиторної роботи є екскурсія. Заздалегідь на засіданнях гуртка готуємо інформацію, щоб якнайкраще почерпнути матеріал про музеї Він-

ниччини, видатні літературні місця. Разом з гуртківцями вибираємо об'єкт екскурсії, здійснюємо її планування, визначаємо перспективи роботи. Кожен регіон України багатий на літературні та пам'ятні місця. На Вінниччині, наприклад, діють музей-садиба М. Коцюбинського, літературний музей В.Стуса, М.Стельмаха, М. Вовчка та інші.

Щороку, після вивчення життєвого і творчого шляху М. Коцюбинського студенти нашого коледжу відвідують Вінницький літературно-меморіальний музей М. Коцюбинського, який розташований в м. Вінниця.

У виховані духовно багатої, всебічно розвиненої особистості літературі належить особлива роль. Найкраще це реалізовується тоді, коли викладач – словесник вдало поєднує програмний матеріал з літератури та різноманітними формами позааудиторної роботи, а особливо якщо література пов'язана з іншими видами мистецтва, зокрема театром та музикою.

Відомо, що будь-яка форма позааудиторної роботи потребує сумлінної попередньої підготовки. Тому відвідування театру не виняток. Адже багато першокурсників жодного разу ще не відвідували театр, тому що наші студенти в основному випускники сільських шкіл. Враховуючи велику кількість джерел інформації в сучасному світі, зокрема телебачення, всесвітня мережа Інтернету, потрібно молодому поколінню дати зрозуміти, що ніщо не може замінити живого слова, живого спілкування з «храмом мистецтва», яким є театр.

Тому і відвідування театру потребує сумлінної попередньої підготовки. Якщо вистава є програмовим твором з літератури, то обов'язково відвідуємо театр після прочитання та аналізу драматичного твору. Це покращує розуміння твору, збагачує глядача в естетичному плані, допомагає краще зрозуміти поведінку та характери героїв. Щороку відвідуємо виставу «Наталка Полтавка» І.Котляревського, «Украдене щастя» І. Франка, «Лісову пісню» Л. Українки, «Марусю Чурай» Ліни Костенко та інші.

Можливо сьогодні, в час інформаційного зростання, не зовсім актуальними є відвідування театру, але спостерігаючи під час перегляду вистави, їхньою культурою поведінки в «храмі мистецтва», емоціями на обличчі, оваціями, вручення квітів акторам, та зустрічі з ними по закінченні, мимоволі приходиш до висновку, що зростає в Україні гарне покоління людей, які розуміють мистецтво та красу рідного слова.

Висновки. Найголовніше в позааудиторній роботі – викладач, ентузіаст своєї справи, людина, закохана в літературу, мисляча, яка любить дітей і прагне їх виховати усебічно розвиненими, допитливими, з живим вогником в душі.

Список використаних джерел

1.Глухова П.А. Позакласна робота як засіб підвищення ефективності уроку. – К: Рад. школа, 1983. 2.Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах: підручник/ За ред. проф. М.І.Пентелюк.-К.:Ленвіт, 2005, - 385 с. 3.Позакласна робота з літератури (посібник для вчителів) Упор. В.Я.Неділько.-К.: Рад. школа, 1986. 4.Сухомлинський В.О. Джерело невмирущої криниці. УМЛШ.-1989.-№7.- с.3-83.

В. В. Мелешко

УПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ МЕРЕЖЕВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНУ ПЕДАГОГІЧНУ ПРАКТИКУ

Серед важливих напрямів реформування системи загальної середньої освіти є поступовий перехід на профільне навчання на етапі навчання у старшій школі, що значно розширює можливості учнів у виборі навчальних програм, посилює конкурентоспроможність випускника на сучасному ринку праці чи подальшого здобуття професії у вищому навчальному закладі.

Проблема профілізації в старшій школі набуває особливої актуальності як для

науковців, так і педагогів–практиків, що вимагає теоретичного обґрунтування та розроблення моделі організації цього процесу як відповідного науково-методичного супроводу.

Водночас на практиці здебільшого зберігається традиційний підхід до організації освітнього процесу, що здійснюється у мовах класно-урочної системи навчання.

Форми (лат. forma - зовнішній вигляд, обрис) організації навчання - це передусім зовнішнє вираження узгодженої діяльності вчителя й учнів, що здійснюється у встановленому порядку і в певному режимі [1, с. 37].

Загальні форми організації навчання вчені називають організаційними системами навчання. Серед форм навчання, яка бере свій початок у глибокій давнині, є індивідуальна., сутність якої полягає в тому, що учитель спілкується з учнем «віч на віч», учень виконує завдання індивідуально. Прикладом індивідуальної форми навчання, безпосереднього контакту учителя з учнем вважається репетиторство [2].

Важливо враховувати те, що головне завдання профільної школи - допомагати учневі визначитися із вибором подальшої освітньої траєкторії, що корелюються із власними здібностями, інтересами і можливостями, створити умови для самореалізації особливо на етапі навчання в старшій школі. Цьому сприяють оптимально створені умови для організації навчання.

В основу моделі організації профільного навчання закладено ідеї мережевої взаємодії, як нового напряму в розвитку активних, відкритих, соціальних систем. При цьому важливим було закцентувати увагу на адекватних формах організації профільного навчання, що здійснюється на основі паритетної кооперації суб’єктів освітнього округу, враховуючи можливості та освітні потреби старшокласників, їхні наміри, здібності та інтереси, мотиви та спрямованість професійного самовизначення на ту чи іншу професію.

Серед сукупності компонентів і характеристик моделі організації профільного навчання нами виокремлено ті, що гіпотетично надають системі цілісності, насиченості когерентності через систему зв’язків, функцій та змістових ліній з урахуванням динаміки потреб учнів, їхніх батьків як замовників на освіту.

Загалом функціональний концепт моделі передбачає врахування основних функцій мережевої взаємодії:

1) аналітичну, включаючи аналіз інформації про зовнішнє середовище мережі освітнього округу; аналіз потреб ринку праці; аналіз запитів споживачів освітніх послуг; аналіз освітньої структури мережної взаємодії.

2) організаційну: організація зав’язків між суб’єктами взаємодії, координація їх діяльності; організація обміну ресурсами (кадровими, інформаційними, методичними); організація підвезення учнів у рамках маршрутів освітнього округу.

3) інформаційну: забезпечення інформаційних потоків усередині мережі (для керівників ЗНЗ, учнів, батьків, педагогів); здійснення рекламної діяльності (дні відкритих дверей, відкриті мікрофон, презентація курсів, ярмарок тощо); використання засобів масової інформації, різних видів реклами); створення «інформаційно-освітньої карти» освітнього округу на території громади, району.

На основі партнерської взаємодії між закладами-суб’єктами освітнього округу відбувається обмін ресурсами, інформацією, створюються умови для вибору змісту та форм навчання. Завдяки взаємодії закладів освітнього округу розширюється спектр освітніх послуг, що надається у формі очно-заочних курсів, гуртків, факультативів, індивідуального навчання тощо. Перспективність розвитку теорії мережевої взаємодії полягає в тому, що тісна співпраця учнівських колективів, педагогів, керівників освітніх закладів, працівників закладів соціокультурної сфери постійно розширюється поглиблюється, удосконалюється, набуває нового змісту особливо на етапі профільного навчання.

Навчання організовано у різних формах , передбачає як самостійну роботу уч-

нів за інтегрованими програмами так і індивідуальну роботу за власними планами. Спеціальні заняття у групах проводяться лише для вироблення необхідних навичок і загального ознайомлення з матеріалом. Цінність цієї методики полягає в тому, що до навчального процесу залучаються батьки, які нарівні з учителями беруть активну участь у шкільному самоврядуванні [3, с. 117].

Для здійснюється апробації експериментальної моделі мережевої організації профільного навчання та відповідно до укладених угод про співробітництво між Інститутом педагогіки НАПН України та закладами освіти різних областей України здійснено експериментальну перевірку розробленої моделі. Зокрема в Івано-Франківській області беруть участь Манявський НВК Богородчанської районної ради (директор – Б. Білусяк); Тишківський НВК та Чернелицьку загальноосвітню школу І–ІІІ ступенів Городенківської районної ради (директори – С. Кавчук та Г. Білецька); Підмихайлівський НВК Калуської районної ради (директор – Г. Прокопів), Отинійську й Турківську загальноосвітні школи І–ІІІ ступенів (директори – О. Матківська, С.Вихристюк) Коломийської районної ради.

Для адаптації та впровадження моделі організовано обласну творчу групу директорів експериментальних навчальних закладів при Івано-Франківському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти (керівник творчої групи – Л.І.Келембет). У тісній співпраці з професором О. Я.Мариновською, завідувачем кафедри мененджменту та освітніх технологій Івано-Франківського ОІППО та за її участю проведено ряд семінарів та виїзних засідань з питань впровадження експериментальних моделей в практику освітніх закладів.

Керівники зазначених закладів враховували умови функціонування кожного освітнього закладу, особливості регіону, наявність ресурсної бази, кадрового потенціалу та ін.

Завдяки спільного використання ресурсної бази суб’єктів мережевої взаємодії в організації профільного навчання дозволило: 1) створити мережеву структуру профільного навчання та забезпечити широкий вибір форм організації цього процесу; 2) максимально й ефективно використовувати матеріально-технічну базу навчальних кабінетів, методичне забезпечення суб’єктів освітнього округу; 3) розширити форми роботи допрофільної підготовки та профільного навчання відповідно до інтересів, запитів та потреб учнів; 4) забезпечити оптимізацію та координацію навчальних планів, що реалізуються в освітньому окрузі; 5) залучити учнів до активної проектної та пошуково-дослідницької діяльності за програмами профільного навчання; 6) забезпечити широкий спектр форм додаткової освіти завдяки співпраці із позашкільними закладами освіти як суб’єктами освітнього округу.

Про результативність експериментальної моделі мережевої організації профільного навчання свідчать показники, отримані внаслідок її впровадження в педагогічну практику. Зокрема зупинимося на результатах перевірки експериментальної моделі в навчально-виховному об’єднанні «Манявський освітній округ», що розташований в гірській місцевості Богородчанського району Івано-Франківської області.

В цьому закладі старша школа функціонує як профільна, де реалізуються навчальні програми технологічного та природничо-математичного профілів. За рахунок варіативної частини навчального плану організовано групове навчання за програмами: основи християнської етики, орфографічний практикум, фінансова грамотність. Додатково виділено години на вивчення математики, української та англійської мов.

До складу Манявського освітнього округу належить міжшкільний навчально-виробничий комбінат, на базі якого випускники оволодівають професіями за програмами: «Оператор комп’ютерного набору», «Агент з організації туризму», «Водій автотранспортних засобів категорій «А», «В», «С». Для учнів створена широка мережа гуртків, курсів за вибором, факультативів, що формуються з урахуванням запитів та потреб.

Модель мережевої організації профільного навчання також проходить експериментальну перевірку в навчально-виховному об'єднанні «Отинійський освітній округ активної спільноти» (Ресурсний центр) Коломийської районної ради , в якому суб'єктами взаємодії є: два опорні навчальні заклади (Отинійська, Лісно-Хлібичинська школи І–ІІІ ступенів), 4 загальноосвітні школи І–ІІІ ступенів, 3 – І–ІІ ступенів, 1 – І ступеня, 1 художньо-ремісничa школа, ДНЗ «Веселка»

Упродовж експериментального періоду педагогічними колективами закладів було опрацьовано відповідну науково-методичну літературу з проблем профільного навчання, проаналізовано можливості та вклад кожного суб'єкта освітнього округу в організацію освітнього процесу, враховуючи навчально-матеріальну базу школи, кадровий потенціал, запити батьків та учнів – учасників освітнього округу. На цій основі розроблено програму дій, визначено завдання та напрямки реалізації моделі, узгоджено робочий навчальний план, в тому числі із зазначенням годин варіативної складової, здійснено розподіл функцій та обов'язків учасників мережевої взаємодії (дирекції, психологічної служби, керівників гуртків, керівників курсів та ін.), внесено зміни в стратегічне й тактичне планування.

Перевірка моделі мережевої організації профільного навчання відбувається і в Підмихайлівському НВК І-ІІІ ступенів Калуського району Івано-Франківської області. Школа працює за навчальним планом, що передбачає вивчення двох іноземних мов, тому виділено додатковий час на предметні курси, факультативи, індивідуальні заняття для поглиблення й розширення знань з предметів, що входять у навчальний план старшої школи, визначено з варіативної складової навчального плану предмети, що реалізуються у другій половині дня. Запроваджено вивчення курсів, що не входять до обов'язкового переліку навчальних предметів (Освіта для сталого розвитку). Виходячи з місії, мети та завдань сформульованих в моделі мережевої організації профільного навчання, співпраця колективів була спрямована на максимальне залучення учнів до різних форм та видів діяльності, про що свідчить карта освітніх послуг Підмихалівського НВК Калуської районної ради Івано-Франківської обл.

Карта освітніх послуг Підмихайлівського НВК І-ІІІ ступенів .

Напрям	Предмет	Форма організації	Клас	Кількість учнів
Природничо-математичний	**Біологія**	*Індивідуальне заняття*	**11** **6**	*10* *8*
	«Освіта для сталого розвитку»	*Курс за вибором*	**8** **2**	*15* *15*
	Фізика	*Гурток «Фізичний»*	**8-9**	*8*
	Хімія	*Індивідуальне заняття* *Гурток «Юні хіміки»*	**11** **7-11**	*8* *10*
	Математика	*Індивідуальне заняття* *Гурток «Юний математик»*	**3-Б** **1** **4** **3-А** **5**	*10* *15* *9* *11* *7*
	Географія	*Індивідуальне заняття*	**8** **6**	*16* *8*
		Гурток «Юні краєзнавці»	**5-7**	*10*
Суспільно-гуманітарний	**Історія** **Економіка**	*Індивідуальне заняття* *Гурток «Історичний»* *Індивідуальне заняття*	**11** **5-8** **11**	*12* *12* *7*
Філологічний	**Українська мова та література**	*Індивідуальне заняття з української мови*	**11**	*12*
		Літературний гурток	**7 - 8**	*12*
	Німецька мова	*Індивідуальне заняття*	**11**	*8*
		Гурток «Знавці іноземної мови»	**9**	*12*
Спортивний	**Фізкультура** **«Захист Вітчизни**	*Гурток «Юний топограф»* *Гурток «Влучний стрілець»*	**6-11** **6-11**	*9* *10*

Художньо-естетичний	**Образотворче мистецтво** **Креслення** **Музичне мистецтво**	*Індивідуальне заняття* *Гурток «Юний художник»* *Індивідуальне заняття* *Індивідуальне заняття* *Вокальний гурток «Червона калина»* *Хореографічний гурток «Барви»*	**5** **5-7** **8** **9** **6-11** **6-8**	*8* *10* *10* *15* *12* *14*
Культурно-краєзнавчий		*Гурток «Юні музеєзнавці»*	**6-11**	*16*
Технологічний	**Трудове навчання**	*Індивідуальне заняття*	**7** **8** **6**	*18* *11* *9*
	Інформаційні технології	*Гурток «Технічне моделювання»* *Гурток «Юні користувачі ПК»*	**7-9** **4-5**	*10* *8*
Соціально-психологічний	**Психологія**	*Факультатив «Психологія спілкування»*	**5**	*13*
Духовно-релігійний	**Християнська етика**	*Курс за вибором*	**1-11**	*216*
Профорієнтаційний		*Виховна година*	**1-11**	*216*

Завдяки широкому доступу до освітніх ресурсів, здійснено відбір навчальних планів та програм, уточнено зміст факультативних, спеціальних курсів як складника варіативного навчального плану («Практикум з правопису», «Малі та середні жанри художньої прози у світовій літературі XIX–XX ст.», «Готуємось до ЗНО», «Лексико-граматичний практикум з англійської мови», «Стилістика сучасної української мови», «Основи теорії літератури», «Орфографічний практикум», «Мовленнєвий етикет», «Літературна мозаїка» та ін.).

Організація профільного навчання на засадах мережевої взаємодії суб’єктів освітнього округу як перспективний напрям розвитку регіональної освітньої системи, дозволяє забезпечити умови, що відповідають індивідуальним запитам старшокласників, розширюють простір для здійснення процесу навчання на основі співпраці та інтеграції із іншими учасниками освітнього процесу.

Таким чином мережева взаємодія суб’єктів освітнього округу нами розглядається як умова підвищення якості профільного навчання та підвищення якості освіти на етапі навчання в старшій школі завдяки широкого використання ресурсного потенціалу закладів цього об’єднання, що дозволяє значно *розширити форми* організації профільного навчання та підвищити якість освіти в освітніх закладах сільської місцевості .

У процесі адаптації моделі мережевої організації профільного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах враховувалися три основних позиції: наявність структурних компонентів; розвиненість традиційних контактів та зв’язків; способи та процедури, що впливають на організацію профільного навчання.

Як свідчать результати експерименту, мережева взаємодія суб’єктів освітнього округу як провідна ідея організації профільного навчання в сільських загальноосвітніх навчальних закладах, розглядається як умова підвищення якості освіти в старшій школі.

Список використаних джерел

1.Барановська О. В. Дидактичні підходи до проблеми форм навчання в профільній школі // Профільне навчання: теорія і практика / Інститут педагогіки АПН України; Гімназія № 290 м. Києва / наук. ред. Л. А. Липова. - К., 2007. - С. 35- 45. 2.3 історії форм організації навчання [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://psylist.net /hpor/pedu054.htm - Заголовок з екрану. 3.Івчик Ю. До проблеми розвитку форм організації навчальної діяльності в історико-педагогічному контексті // Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. праць - Вип. LI / наук. ред. проф. В. І. Сипченко. - Слов'янськ, 2010. - С. 212-222.

С. П. Біліченко

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Гуманістична спрямованість сучасної освіти полягає в постановці мети - розвинути людину, її особистісні якості, адже розвиток людини визначає розвиток суспільства. Нині актуальним є створення нових освітніх технологій, які мають сприяти загальному розвиткові особистості, формуванню її світоглядної культури, індивідуального досвіду, творчості.

Сучасна психолого-педагогічна наука та практика використовують термін «інноваційна діяльність», який означає оновлення технології навчання та перебудову особистісних установок викладача.

Такою сучасною засадою є розуміння навчального процесу як діалогу особистостей - викладача й студента, які є суб'єктами процесу педагогічної дії. В рамках цієї системи оптимально поєднуються активізуючий та сугестопедичний методи навчання.

Проведені соціологічні дослідження різних форм і методів викладання свідчать, що засвоєння матеріалу уроку складає 20 %, уроку з використанням наукових джерел підвищує даний показник до 30 %, урок з використанням аудіовізуальних засобів дає 50 % умов інформації, дискусія - 70%, гра - 90 % [1 с. 14].

Найбільш емоційно привабливими і професійно необхідними в інноваційному навчанні є імітаційні активні методи, які поділяються на неігрові (аналіз конкретних ситуацій, імітаційні вправи, індивідуальний тренаж) та ігрові (ділові ігри, розігрування ролей, ігрове проектування). Рівень сформованості концептуальної моделі навчання у більшості учнів не може забезпечити достатньо високого рівня активності в навчальній діяльності. По ряду предметів дуже низькі як оцінки емоційної привабливості, так і оцінки професійної необхідності цих предметів. За цих предметів пізнавальна активність учнів підмінюється системою зовнішнього впливу, що приводить до формального вивчення «аби здати». Отже, ефективність засвоєння цих предметів в професійному плані невисока [2 с. 5].

Ось чому використання нетрадиційних методів викладання різних предметів у вищій школі є актуальним і раціональним одночасно.

Особливої актуальності в навчально-виховному процесі набуває створення розвивальної ситуації.

Традиційний об'єктно-орієнтовний підхід до встановлення мети, змісту та методики навчання (коли для вивчення пропонуються, в основному, об'єкти та явища навколишнього світу, а не проблеми) показує низьку ефективність. Безумовно, без знань про окремі об'єкти та явища навколишнього світу не обійтись, але тільки цим обмежуватися не можна. Реальні життєві ситуації синкретичні, їх роз'єднання на окремі складові (об'єкти вивчення) доволі штучно. В житті людина зіштовхується не стільки з окремими об'єктами, скільки з проблемами - цілісними життєвими завданнями, розв'язання яких і складає зміст життєдіяльності.

Впровадження нових технологій в навчальний процес завжди вважалося прогресивним кроком і підвищувало мотивацію навчання. Сьогодні до інноваційних технологій можна віднести і використання комп'ютерних моделюючих систем, і впровадження ситуаційних, так званих, кейсових технологій [3 с. 13], і вирішення фахових задач за допомогою комплексного використання знань із загальноосвітніх та фахових дисциплін.

Для успішної побудови методики навчання слід спиратися на такі компоненти як: індивідуальні здібності учнів; здатність вчителів до ефективного впровадження сучасних освітніх технологій; дидактична орієнтація на вироблення позитивно мотивованого ставлення дітей до нового; тести оцінки результатів діяльності; аналіз

схеми управління впровадженням сучасних освітніх технологій. [5 с. 73]

Таким чином, переорієнтація функціонального змісту навчально-виховного процесу сприяє концентрації функцій освітньої діяльності на досягнення ідеальної мети. Виходячи з вище викладеного, можна зробити такі висновки:

1. Найбільш оптимальні динамічні процеси у освітній діяльності в умовах сьогодення можуть бути реалізовані за такої організації навчально – виховного процесу, яка ґрунтується на формуванні організаційно - психологічного клімату, створенні ситуації освітніх технологій.

2. Педагогічна діяльність має бути чіткіше зорієнтована щодо її кінцевого результату. Порівняння цього результату з поставленою метою дозволить визначити ступінь розробленості моделі, ефективність запропонованого комплексу засобів реалізації мети. Близькою метою може бути формування загальної культури, достатнього та професійного рівня молодого фахівця, віддаленою - формування професійної майстерності.

3. Запланований результат можна одержати лише за умови системного підходу до процесу впровадження сучасних освітніх технологій підготовки спеціалістів у вищому навчальному закладі. [4 с. 3]

4. За наявності впливу психологічних чинників сучасних освітніх технологій, самооцінки і самоконтролю індивідів зростає міра узгодженості дій навчальної групи, що спрямовує суб'єктну активність кожного учасника освітнього процесу. Безперервність паритетної соціальної взаємодії за умов модульно - розвивального навчання сприяє становленню позитивної «Я - концепції» особистостей вчителя та учня.

Список використаних джерел

1.Беженар Г., Волинко О. Новітні технології в навчальному процесі сучасної школи. // Директор школи. - 2015. - №37. - С.13-15. 2. Гуржій А. М., Китайцев О.М. Стан та проблеми інформатизації освіти України. // Комп'ютер у школі та сім'ї. - 2014. - №8. - С.3-8. 3. Колісніченко Н. Розвиток освітньої системи та управління нею з погляду синергетичного підходу. // Збірник наукових праць Української Академії державного управління при Президентові України / За заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. - К.: Вид-во УАДУ, 2015. - Вип.2. - С 385-394. 4. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта. - 2014. - №26. - С.2-4. 5. Тихонова О., Блудова Л. Інформаційні технології - в навчальний процес // Освіта. - 2013. - №1. - С.72-75.

З. П. Бондаренко, А. В. Шляхова

ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЄВОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Постановка проблеми. Об'єктивний рівень професійної підготовки вчителя визначається сформованістю його професійно-педагогічних якостей, серед яких володіння мовленнєвими уміннями посідає особливе місце. У якій би галузі знань не викладав педагог – це повинна бути творчо мисляча людина, комунікативний лідер, який вміє ефективно впливати на аудиторію. І неодмінним складником його професіоналізму є мова – інтегративний показник загальної культури людини [1,с.67].

Дослідження проблеми вдосконалення мовленнєвої компетенції викладача у різних освітніх закладах і визначає актуальність цієї статті.

Формулювання мети статті. На основі аналізу сучасної теорії і практики мовленнєвої діяльності учителів загальноосвітніх і спеціальних закладів дослідити можливі шляхи удосконалення якості професійної мовленнєвої культури педагогів.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Загальновідомо, що мовлення є одним із найбільш дієвих чинників, спроможних впливати на учня. У проблематиці, яка стосується характеристики і взаємодії різних чинників, що сприяють успішному розвитку у педагога культури мови і культури мовлення, визначальними є погляди Л. Виготського, І. Зимньої, І. Зязюна, О. Киричука, А. Капської, О. Леонтьєва, Л. Нечепоренко, В. Семиченко, Н. Тарасевич та ін., які вказують на об'єктивну пот-

ребу й можливість формування цього важливого компонента педагогічної майстерності. На підставі висновків учених Б. Ананьєва, І. Зязюна, В. Кан-Калика, А. Капської, М. Лосського, О. Леонтьєва, В. Семиченко, В. Сухомлинського та ін. про те, що розвинені мовленнєві уміння виступають показником педагогічної культури і педагогічної майстерності, формування професійно значущих мовленнєвих умінь розглядається нами як закономірна ознака педагогічної майстерності вчителя.

Виходячи з того, що мовленнєві уміння виступають органічним компонентом у структурі всіх видів педагогічної діяльності, постає необхідність розкриття оптимальних можливостей цих умінь у навчально-виховному процесі загальноосвітньої та спеціальної школи.

Виклад основного матеріалу. Звернемося до трактування поняття культури мовлення у структурі професійної майстерності учителя. Культура мовлення – це володіння літературними нормами на всіх мовних рівнях в усній і писемній формі, вміння користуватися мовно-стилістичними засобами і прийомами з урахуванням умов і цілей комунікації. З цієї точки зору культура мовлення сприймається, пізнається й оцінюється в синхронному аспекті, що виявляється безпосередньо в мовленнєвій діяльності, в індивідуальній реалізації норм, мовленнєвих засобів і прийомів. Тут, насамперед, необхідно виділити знання і вміння та рівень їх сформованості. Таким чином, виділяються два головні показники, чи критерії, культури мовлення – правильність і комунікативна доречність. Але цими критеріями культура мовлення не обмежується. Іншими критеріями можуть бути: точність, логічність, ясність, доступність, чистота, виразність різноманітність, естетичність, доречність тощо [7].

Як зазачає дослідниця Т. Калюжна [4, с. 3], мистецтво мовлення вчителя є показником його педагогічної культури, засобом самовираження і самоутвердження його особистості. Особливу увагу, на думку автора, слід приділити саме вмінню спілкуватися з учнями, заглиблюватися у предмет за допомогою співучої мови, чарівності слова, вправності на належному рівні користуватись елементами практичної риторики.

Учитель у своїй професійній діяльності вирішує різні комунікативні завдання: пояснює, інформує, доводить, коментує, запитує, узагальнює, спонукає, інструктує. Усі ці й інші наміри реалізуються у певних навчально-мовленнєвих ситуаціях уроку за допомогою відповідних жанрів педагогічного спілкування.

Н. Голуб у своїй статті «Мовленнєвий репертуар вчителя» зауважує: «Ефективність педагогічного спілкування залежить від багатьох факторів, одним із яких є обізнаність учителя з жанрами педагогічного мовлення. Оволодіння такими уміннями становить один із аспектів системи навчання риторики майбутніх учителів». Авторка звертає увагу на такі жанри педагогічного мовлення: пояснювальний монолог; навчально-педагогічний діалог (і його різновиди); оцінкові вислювлювання; узагальнення на етапі підведення підсумків уроку; привітання; інструктаж; коментар [3, с. 107].

На нашу думку, педагог постійно здійснює багатогранну комунікативну діяльність, яка має бути правильно організованою, емпатійно і експресивно наповненою, багатою на різні комунікативні прийоми, дохідливою та естетично спрямованою тощо. Ось чому таку важливу роль набуває навчання основам професійно-педагогічного спілкування у системі професійної підготовки вчителя.

Особливо це стосується вчителів-дефектологів, які повинні володіти цілим арсеналом понять, серед яких основне місце посідає риторична культура педагога. Риторична культура корекційного педагога – це складне особистісне утворення, що передбачає зразкову трансляцію через публічне мовлення вербальних і невербальних засобів. Риторична культура корекційного педагога зумовлена специфікою його роботи, а саме: спілкуванням із дітьми різних вікових груп, що мають особливі потреби. Такі діти процес мовлення вихователя розглядають як зразок для наслідування і це зумовлює великі обсяги пропедевтичної роботи, розвиток у дітей комунікативних

умінь і навичок із метою організації ефективного спілкування [8, с. 415].

Акцентуємо увагу на тому, що важливим складником риторичної культури корекційного педагога є техніка мовлення. У техніці мовлення велику роль відіграє голос, який є основним інструментом діяльності педагога-вихователя. За допомогою голосу людина творить звуки, які зливаються в мову. Звуки, які народжуються в голосовому апараті, є дієвим інструментом педагога.

Корекційний педагог у своїй професійній діяльності має можливість упродовж всього дня – під час занять, ігор, прогулянок, трудової та господарсько-побутової діяльності – вести з дітьми непідготовлену бесіду, тобто сформовану у вільному мовленнєвому спілкуванні.

На думку В. Тарасової [8, с. 418-419], складниками риторичної культури педагога мають бути не тільки володіння зразковим мовленням, а й комунікативними вміннями, які включають уміння організовувати процеси комунікації, взаємодіяти з суб'єктами виховного процесу, за небагатьма ознаками передбачати розвиток комунікації, бачити варіанти комунікативної взаємодії.

Фахівець з логопедії С. Миронова [5,с.65] зазначає, що звернене до дитини мовлення насамперед має бути нешвидким. Спокійний, дещо уповільнений темп мовлення дорослого сприяє кращому його розумінню. Виразність та емоційність мовлення досягаються підвищенням або пониженням голосу в тих місцях, до яких потрібно привернути увагу дитини. Дослідниця вважає, що вчителю-вихователю для реалізації корекційних завдань у роботі з дітьми з вадами розвитку повинні бути притаманні такі особистісні якості: емпатійніість, делікатність, тактовність людяність, гуманність [6, с. 41].

Засвідчуємо, що культура мовлення для вчителя-логопеда є важливою характеристикою не тільки в професійно-педагогічному аспекті, а й в етичному: вчителю неприпустимо допускати помилки у власному мовленні, оскільки він особливий фахівець і комунікативний ведучий.

Л. Бейлінсон, досліджуючи питання корекційно-педагогічної діяльності зазначав, що культура мовлення логопеда – широке і об'ємне поняття, але передусім це – грамотність побудови фраз, простота і зрозумілість викладу, виразність, яка досягається вмінням дібрати потрібні слова і синтаксичні конструкції та активним використанням основних компонентів виразності усного мовлення: тону, динаміки звучання голосу, темпу, пауз, наголосів, інтонації, дикції, правильна вимова слів, правильне використання спеціальної термінології, небагатослів'я.

Зважимо на те, що практичні навички «декодування» інтонації співбесідника, вміння використовувати акустичні засоби впливу на слухачів є необхідними для ефективного професійно-педагогічного спілкування [2, с. 32].

Висновки та перспектива подальшого дослідження. Проблема формування мовленнєвої культури та комунікативних умінь педагога завжди привертала увагу багатьох дослідників, у наукових працях яких розглядалися широкі аспекти цієї проблеми.

З огляду на проаналізовані джерела, нами була зроблена спроба вивчення можливих шляхів удосконалення якості професійної мовленнєвої культури педагогів. Ми дійшли висновку, що культура мовлення є провідним компонентом у структурі професійної майстерності вчителя. Підкреслимо, що культура мовлення вчителя є не лише показником його професійних якостей, а й фактором, що впливає на його визнання у педагогічному співтоваристві.

Зважаючи на це, необхідно подбати про розвиток мовленнєвої культури педагога і корекційного педагога в межах формування мовного іміджу вчителя, який, у свою чергу, служить найважливішим показником його культури, духовності, освіченості й вихованості, і є засобом формування творчої особистості.

Проблемі формування сучасного мовного іміджу вчителя загальноосвітньої і спеціальної школи може бути присвячене наше наступне дослідження.

Список використаних джерел

1.Батищев Г.С. Особенности культуры глубинного общения педагога : монографія / Г.С. Батищев. – М. : ИФАН, 1987. – 257 с. 2.Бейлинсон Л.С. Профессиональная речь логопеда / Л.С. Бейлинсон. – М., ТЦ «Сфера», 2005. – 160 с. 3.Голуб Н. Мовленнєвий репертуар вчителя / Н. Голуб // Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2009. – № 5. – С. 107-117. 4.Калюжна Т.Г. Культура педагогічного мовлення : методичні рекомендації / Т.Г. Калюжна. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. – 51 с. 5.Миронова С.А. Речь взрослого как средство развития детей с общим недоразвитием речи / С.А. Миронова // Дефектология. – 1986. – №4. – С. 64-68. 6.Миронова С.П. Цілісність особистості педагога як необхідна передумова ефективності корекційної роботи / С.П. Миронова // Дефектологія. – 2007. – № 3. – С.41-44. 7.Окуневич Т.Г. До проблеми культури мови і культури мовлення // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія : Лінгвістика. – 2005. – Вип. 2. – С. 151-155. 8.Тарасова В., Ільченко О. Роль практичного компонента в структурі риторичної культури корекційних педагогів / В. Тарасова, О. Ільченко // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – Суми : СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2016. – № 4 (58). – С. 415-422.

І. В. Ганько

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВНЗ

Розвиток є основним змістом життя і рушійним засобом існування людини. Ці зміни інтенсивно спостерігаються у студентському віці. Розвиток студента як особистості відбувається у навчанні. Індивідуальні можливості особистості лежать в основі самодостатньої і продуктивної життєдіяльності людини. Щоб виробити свою точку зору та стратегію подальшого існування у цьому світі ,треба мати творчий та інтелектуальний потенціал, мету, професіоналізм, мотивацію, тому завдання вищої школи направлене на розвиток студентів, як особистісний так і професійний.

Суспільна потреба у нових типах мислення є причиною всебічного розвитку мислення молоді. Сьогоденна вища школа зорієнтована саме на соціум, формує особистість для держави, спеціаліста-професіонала, котрий має бути політично орієнтованим і лояльним.

Педагогічна практика вимагає створення результативного механізму, щоб розвиток особистості відбувався на найвищому рівні, і для цього необхідно залучати до навчання інноваційні технології. Технологія – є певним механізмом, що перетворює педагогічний рух у педагогічну дійсність, рушійною силою цього руху, власне є, наука. Здебільшого інноваційні педагогічні технології потроху витісняють традиційні методи та форми роботи зі студентами у ВНЗ.

Освітні технології досягають найкращих результатів за умов: 1) науковості; 2) принцип обов’язкового взаєморозуміння викладача та студента; 3) володіння педагогом методами викладання та мотивації; 4) становлення студентів як професіоналів у ВНЗ залежить від рівня наполегливості, активності, мотивації , рівня пізнавального розвитку.

Інноваційні процеси в сучасних технологіях носять повторювальний характер та залежать від таких чинників, як: 1) готовність студентів до сприйняття технічних технологій; 2) взаємодія студента і викладача; 3) психологічний клімат між студентом і педагогом, майстерність педагога; 4) аспекти управління ВНЗ;

На сучасному етапі розвитку сучасних технологій у сучасному світі однією з умов для обох учасників педагогічного процесу є застосування інформаційно-комунікативних технологій, комп’ютеризованих систем майбутнім фахівцем у його професійній діяльності. Тому є доцільним упровадження до навчального процесу інформаційних технологій , але вони не мають використовуватись викладачами бездумно,так кожна з них не є універсальною , і не слід забувати про результати при їх виборі.

Список використаних джерел

1. Безпека життєдіяльності. Всеукраїнський науково-популярний журнал. 2. Воркут Т.А. Роль

кейс-методу в підготовці фахівців з логістики: Аналіз світового досвіду // Ринок послуг комплексних транспортних систем та прикладні проблеми логістики. – Київ, 2000. – С.55-61. 3. Надзвичайна ситуація. Журнал. Центральне видання Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків. 4. Нетрадиционные методы преподавания социологии: Учебно-методическое пособие для преподавателей социологических дисциплин / Под, ред. И. Д. Ковалевой. - Харьков, ХГУ. 1997.- 243 с. 5. Хилькевич А.П. Решение проблем в жизни, науке и технике. – М.: Наука, 1999.

О. С. Воронкін

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ: НА ПОРОЗІ ЧЕТВЕРТОЇ ІНДУСТРІАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Проблемам інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіті з урахуванням вимог прогностики присвячено наукові розвідки багатьох українських і закордонних дослідників, серед яких: С. Адкінс, В. Биков, В. Гриценко, Л. Зайцева, А. Манако. Проведений нами аналіз авторитетних джерел [4; 5] показав, що нині єдиної системної позиції щодо перспектив розвитку ІКТ в освіті не вичерпано.

В останні декілька років в спеціалізованих журналах і педагогічних дискусіях часто згадуються синонімічні терміни «Індустрія 4.0», «Четверта індустріальна революція», «Четверта промислова революція». Індустрія 4.0 була основною обговорюваною темою на 46 Всесвітньому Економічному Форумі в Давосі (2016 рік).

Вперше термін «Четверта індустріальна революція» використали у квітні 2011 року у своїй доповіді на Ганноверській промисловій ярмарці дослідники Х. Кагерман, В. Лукас і В. Вальстер [16]. Це поняття у багатьох наукових джерелах трактується як «розвиток і злиття автоматизованого виробництва, обміну даних і виробничих технологій в єдину саморегульовану систему, з як найменшим або взагалі відсутнім втручанням людини у виробничий процес» [9; 12]. Таким чином, відбуватиметься перехід людини зі сфери виробничих процесів в сферу дистанційного управління цими процесами. При цьому зміни супроводжуватимуть найрізноманітніші аспекти життя – освіту, дозвілля, ринок праці, політичні системи тощо [8].

Окремі фахівці пов’язують Четверту індустріальну революцію з розвитком когнітивних технологій, що пояснюється еволюційним вдосконалюванням менталітету, освітніх технологій та ІКТ [10]. Когнітивні технології зменшуватимуть «обмеженість можливостей індивіда до адекватної і своєчасної інтерпретації та усвідомлення інформації», підтримуватимуть «процеси формування колективного знання» [13, с. 132].

Групою науковців [18] були окреслені дев’ять складників Четвертої індустріальної революції: 1) великі дані та їх аналіз; 2) автономні роботи як основа кіберфізичних систем; 3) моделювання на всіх етапах виробничого процесу (віртуальна модель процесу повністю відповідатиме реальному процесу); 4) горизонтальна та вертикальна системна інтеграція функцій і можливостей ІКТ і різних технічних засобів; 5) Інтернет Речей (IoT) як інтегратор усіх складників виробничого процесу в єдину мережу он-лайн обміну інформацією; 6) підвищена актуальність кібербезпеки; 7) хмарні технології; 8) адитивне SMART-виробництво (поєднує в собі технології 3D-друку, що дозволяє створювати не тільки прототипи 3D-моделей, а кінцеві функціональні вироби); 9) доповнена (або віртуальна) реальність.

Б. Гершунський наголошує, що прогностична модель має спиратися на науково обґрунтовані дані про тенденції розвитку науки, техніки й виробництва [6, с. 133]. З середини XX і до початку XXI століття продуктивність засобів ІКТ досягалася за рахунок підвищення щільності (тобто числа напівпровідникових елементів на одиницю площі), збільшення тактової частоти та зниження енергоспоживання. Дані тенденції добре корелюються законом Мура [17] та законом масштабування Деннарда [15].

Закон Мура, запропонований у 1965 році, стверджує, що кожні півтора-два роки кількість транзисторів на кристалі мікросхеми подвоюється. Наприклад у 1971 році норми виробництва були 10 мкм, у 1978 – 3 мкм, у 1989 – 1 мкм, у 1997 – 0,25 мкм, у 2005 – 65 нм [1]. Разом з цим зростала продуктивність обчислювальних систем. Закон Мура є певним математичним описом розвитку ІКТ. Однак, у другому десятиріччі XXI століття стає зрозумілим, що цей закон незабаром перестане діяти через атомарну природу речовини [1]. Струми витоку транзисторів призводять до нагрівання цих елементів і як наслідок всієї мікросхеми, що вводить обмеження на верхню межу тактової частоти [7]. Тому розробники зосередилися на іншому підході – розпаралелюванні обчислень і виробництві багатоядерних процесорів.

У той же час виникає обмеження щодо максимально досяжного прискорення виконання паралельної програми, в залежності від кількості одночасно виконуваних потоків обчислень і частки послідовних обчислень. Так, згідно закону Амдала [14] невелика частина програми, що не піддається розпаралелюванню, обмежуватиме загальну продуктивність від розпаралелювання. Таким чином, додавання нових вузлів в систему з певного моменту почне сповільнювати час виконання програми.

Стає очевидним, що у найближчі 5–7 років буде спостерігатися вдосконалення технологічних можливостей існуючої технологічної бази, а саме [3]: традиційної кремнієвої електроніки, технологій бездротової передачі даних (наприклад, 5G), програмно-конфігурованих мереж (технології SDN – від англ. software-defined networking). Однак потім виникне необхідність переходу на нову технічну та технологічну бази. Зарубіжні та вітчизняні дослідники у своїх публікаціях звертають увагу на перспективи майбутнього конвергентного розвитку біотехнологій, нанотехнологій, інформаційних і когнітивних технологій. «Четверта промислова революція відкриє людині світ робототехніки та автономного транспорту, штучного інтелекту та навчання за допомогою машин, нових матеріалів, біотехнологій та геноміки» [2]. За аналітичними оцінками дослідників саме ці технології до 2030 року посядуть лідируюче положення у глобальній інноваційній економіці.

За допомогою сервісу Google-тренди відстежимо динаміку частоти запитів за такими ключовими термінами, як «Dig Data», «Internet of Thinks», «Virtual reality», «Gamification», «Predictive analytics», «Industry 4.0» (рис. 1 і рис. 2). Бачимо тенденцію до збільшення у наш час уваги користувачів до пошуку цих понять.

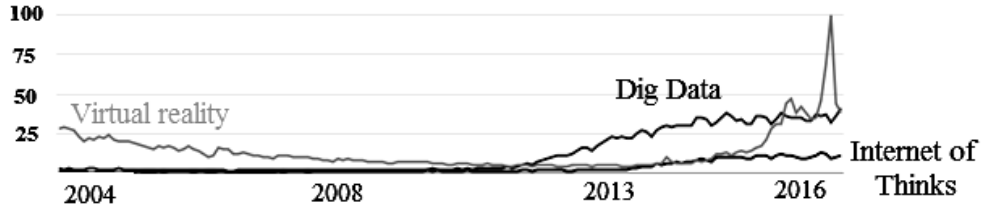

Рис. 1. Статистика пошукових англомовних запитів «Dig Data», «Internet of Thinks», «Virtual reality» (за даними Google Trends, 2004 рік – теперешній час)

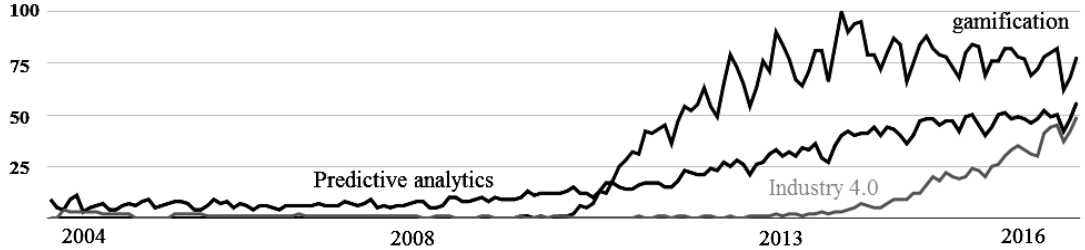

Рис. 2. Статистика пошукових англомовних запитів «Gamification», «Predictive analytics», «Industry 4.0» (за даними Google Trends, 2004 рік – теперешній час)

Вже сьогодні активно розробляються і тестуються елементи обчислювальної

техніки, побудовані на базі фотонних технологій. Так, у 2014 році Google відкрила онлайн-сервіс «Quantum Computing Playground», який дозволив імітувати до 22 кубітів на GPU. У 2016 році IBM запустила хмарний сервіс Quantum Experience, який надав доступ всім бажаючим до проведення обчислень на квантовому комп'ютері з 5 кубитів. Розробкою фотонних обчислювальних технологій також займається канадська компанія D-Wave, яка виконує квантові системи для Google і NASA.

В рамках концепції IoT істотним напрямком стане інформаційно-технологічний, що передбачає інтеграцію обчислювальних ресурсів у фізичні процеси з наступним створенням кіберфізичних систем.

Сьогодні широкого поширення набули електронні і робототехнічні конструктори. Наприклад, платформа швидкої розробки електронних пристроїв Arduino користується популярністю завдяки зручності й простоті мови програмування, а також відкритій архітектурі. Широке використання у майбутньому різних інтелектуальних робототехнічних систем значно посилюватиме міждисциплінарний складник (механіка, схемотехніка, програмування та ін.) підготовки фахівців. Поширення IoT, 3D-технологій (принтери, сканери, проектори тощо) і робототехнічних комплексів спонукатиме до нового поштовху в еволюції DIY-культури (від англ. Do It Yourself – зроби це сам).

Всі ці процеси сприятимуть появі нових професій, зміні професійних вимог до фахівців, що передбачає оновлення не тільки змісту освіти, а й модернізацію всіх рівнів освіти, у тому числі системи підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів. Вітчизняні вищі навчальні заклади (ВНЗ) вже сьогодні стикаються з новими викликами – онлайн університетами, масовими відкритими дистанційними курсами, здатними навчати необмежену кількість слухачів. Саме тому конкурентоспроможними залишаться лише ті ВНЗ, які зможуть на випередження використовувати ідеї, закладені в концепції Індустрії 4.0 [11].

Щоб залишатися кваліфікованим на ринку праці фахівець повинен навчитися розвивати свої знання й навички неперервно – відповідно прогресу (так звана конективістська психолого-педагогічна концепція в рамках моделі освіти 24/7). Факт наявності диплома про освіту не гарантуватиме працевлаштування, якщо необхідні компетенції виявляться недостатніми для роботодавця. Вишам доведеться відмовитися від уніфікованих навчальних програм, між ними відбуватиметься жорстка конкуренція. Зміни будуть дуже швидкими, тому інерційні регульовані державою Національні стандарти будуть приречені на підготовку фахівця вчорашнього дня. У той же час учасники освітнього процесу отримають більш широкі права і свободи у глобальному контексті (за допомогою нових форм комунікацій і розширення можливостей ІКТ), а інтелектуальні системи онлайн перекладу залишать проблему мовного бар'єру в минулому. ВНЗ, що зможуть підготуватися, перебудуватися й адаптуватися до цих змін матимуть всі шанси, щоб посісти лідируючі позиції в освітній галузі та готувати фахівців майбутнього.

Список використаних джерел

1.10 лет до 10 нм: закон Мура все еще работает [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.is/GK3v#selection-823.209-823.326. – Назва з екрана. 2.IV промышленная революция: какие навыки будут нужны в 2020 году [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://finance.bigmir.net/business/65363-IV-promishlennaya-revoluciya-kakie-naviki-bydyt-nyjni-v-2020-gody. – Назва з екрана. 3.Агамирзян И. Вызов 2035 [Електронний ресурс] / И. Агамирзян, Д. Белоусов, Е. Кузнецов и др. ; сост. В. Буров. – М. : Издательство «Олимп–Бизнес», 2016. – 240 с. – Режим доступу : https://www.rvc.ru/upload/iblock/327/challenge_2035.pdf. – Назва з екрана. 4.Воронкин А. С. Анализ перспектив развития информационно-коммуникационных технологий обучения студентов высших учебных заведений [Електронний ресурс] / А. С. Воронкин // Образовательные технологии и общество. – 2016. – № 3 (19). – С. 620–636. – Режим доступу : http://ifets.ieee.org/russian/depository/v19_i3/pdf/19.pdf. – Назва з екрана. 5.Воронкін О. С. Перспективи розвитку інформаційно-комунікаційних технологій навчання студентів ВНЗ України / О. С. Воронкін // Інформаційні технології в освіті. – 2015. – Вип. 24. – С. 81–106. 6.Гершунский

*Б. С. Педагогическая прогностика: методология, теория, практика / Б. С. Гершунский. – К. : Вища школа, 1986. – 200 с. 7.Закон масштабирования Деннарда [Електронний ресурс] // Википедия. – Режим доступу : https://ru.wikipedia.org/wiki/Закон_масштабирования _Деннарда. – Назва з екрана. 8.Конец аналогового мира: индустрия 4.0, или что принесет с собой Четвертая промышленная революция [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://science.ru-land.com/stati/konec-analogovogo-mira-industriya-4-0-ili-chto-prineset-s-soboy-chetvertaya-promyshlennaya. – Назва з екрана. 9.Крамар О. Погляд із периферії [Електронний ресурс] / О. Крамар // Український тиждень. – 2016. – № 14 (438). – Режим доступу : http://tyzhden.ua/Economics/162508. – Назва з екрана. 10.Основи когнітивної економіки : колективна монографія / за наук. ред. проф. О. Ю. Чубукової, проф. В. Я. Рубана. – К. : ВД «Стилос», 2011. – 180 с. 11.Селянская Г. Н. SMART-университет – ответ на вызовы новой промышленной революции [Електронний ресурс] / Г. Н. Селянская // Креативная экономика. – 2015. – Том 9. – № 9. – С. 1151–1164. – Режим доступу : https://bgscience.ru/lib/9080. – Назва з екрана. 12.Четверта промислова революція [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Четверта_промислова_революція. – Назва з екрана. 13.Чубукова О. Ю. Складові інноваційної економіки – освіта, технологічні уклади, когнітивні технології / О. Ю. Чубукова, Н. В. Раллє // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 3 (7). – С. 130–133. 14.Amdahl G. The validity of the single processor approach to achieving large-scale computing capabilities [Електронний ресурс] / G. Amdahl // Proceedings of AFIPS spring joint computer conference. – 1967. – P. 483–485. – Режим доступу : http://masters.donntu.org/2014/fknt/skladchikov/library/article8.pdf. – Назва з екрана. 15.*Dennard R. H. (October 1974). *Design of ion-implanted MOSFET's with very small physical dimensions / R. H.* Dennard, *Gaensslen F. H., Rideout V. L. //* IEEE Journal of Solid State Circuits. – 1974. – V*ol. SC-9. – № 5. – P. 256–268. 16.Kagermann H. Industrie 4.0: Mit dem Internet der Dinge auf dem Weg zur 4. industriellen Revolution [Електронний ресурс] / H. Kagermann, W. D. Lukas, W. Wahlster. – Режим доступу : http://www.vdi-nachrichten.com/Technik-Gesellschaft/Industrie-40-Mit-Internet-Dinge-Weg-4-industriellen-Revolution. – Назва з екрана. 17. Moore G. Cramming more components onto integrated circuits / G. Moore // Electronics. – 1965. – April 19. – P. 114–117. 18.Rumann M. Industry 4.0: The future of productivity and growth in manufacturing industries [Електронний ресурс] / M. Rumann, M. Lorenz, P. Gerbert and etc. – Режим доступу: http://www.inovasyon.org/pdf/bcg.perspectives_Industry.4.0_2015.pdf. – Назва з екрана.*

Д. А. Гонтар

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ ШЛЯХОМ ЗАЛУЧЕННЯ ДИСКУСІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Пізнавальні можливості учнів відносяться до основних факторів процесу навчання і безпосередньо впливають на цілі, зміст і характер навчальної роботи. Зокрема, з урахуванням пізнавальних можливостей учнів визначається рівень викладу навчального матеріалу у шкільних підручниках, адаптується та опрацьовується учителем і учнями матеріал конкретних уроків, готуються варіанти пізнавальних завдань і т.д. Відповідно до пізнавальних можливостей учнів даного класу формулюються й уточнюються завдання конкретного уроку.

Пізнавальні особливості школярів обумовлюють також актуальність розвитку інтересів учнів, мотивів вивчення історії, їх емоційно-ціннісних орієнтацій тощо. Від них залежить також вибір оптимальних форм, прийомів і засобів навчальної роботи, характер пізнавальної діяльності школярів на тому чи іншому уроці, вибір учителем моделі навчання, спільні й індивідуальні результати навчання [7, с. 85].

Один зі шляхів підвищення пізнавальної активності та мотивації навчальної діяльності учнів, полягає в удосконаленні методів навчання, а саме – впровадженні в практику навчання історії дискусій.

Дискусія – публічне обговорення, обмірковування, дебати, висловлення різних думок з приводу певного питання [5, с. 115].

Використовуючи дискусію як метод навчання історії, необхідно повідомити учням основні правила ведення дискусії: усі відкрито висловлюють свої думки; усі погляди повинні поважатися; слухайте інших не перебиваючи; не говоріть занадто

довго та занадто часто; водночас говорить лише одна особа; дотримуйте позитивних ідей та взаємин; не критикуйте себе та інших; незгоди й конфлікти стосовно ідей не повинні бути спрямовані на конкретну особу. Дуже важливо, щоб усі погодилися з кожним пунктом правил, «ратифікували» їх. Це дозволить далі посилатися на ці правила як на «закон поведінки» під час дискусій [5, с. 115].

Проілюструємо процес впровадження даного методу навчання на прикладі конкретних дискусійних питань для школярів.

6 клас, інтегрований курс всесвітньої історії та історії України: Перші писемні спогади про слов'ян припадають на I – II ст. Римські автори Пліній Старший, Тацит, Птолемей називали слов'ян венедами, археологічним відповідником венедам була зарубинецька культура. Чи можна, ґрунтуючись на цьому, стверджувати, що українці – прямі нащадки слов'ян? [2, с. 36]

7 клас, історія України: Більшість істориків оцінюють релігійну реформу Володимира Великого як позитивне явище в історії Київської Русі. «Повість минулих літ» описує процес хрещення киян таким чином: «І, коли прийшов (до Києва), звелів поскидати кумирів – тих порубати, а других вогню оддати. Перуна ж повелів він прив'язати коневі до хвоста і волочити з Гори по Боричевому узвозу». Отже, Володимир Великий – видатний реформатор чи знищувач традицій слов'ян? [2,с.47]

8 клас, всесвітня історія: Генріх IV сказав: «Париж вартий меси». Що для нього було важливіше – інтереси релігії чи інтереси держави? [4, с. 180].

8 клас, історія України: Орест Субтельний писав: «Гадяцька угода викликала серед істориків захоплення своїми потенційними наслідками для історії України, Польщі та Росії». Як ви вважаєте, Гадяцька угода – це вихід зі складного становища чи ускладнення політичної ситуації, в якій опинились українські землі після смерті Б.Хмельницького? [2, с. 105]

9 клас, всесвітня історія: Відома розповідь, викладена однією із французьких газет про те, як сприймав простий народ Конституцію після того, як її виголосили на вулицях і площах глашатаї. Одна жінка сказала іншій: «Я уважно слухала, але нічого не розібрала». – «А я, - відповіла інша, - не пропустила жодного слова». – «Ну, так що ж дає Конституція?» - «Вона дає Бонапарта» [6, с. 75]. Що насправді мала на увазі мешканка Франції?

10 клас, всесвітня історія: Чи можна назвати перемогу більшовиків у громадянській війні «пірровою перемогою»? [1, с. 73]

10 клас, історія України: Еміграція відомих українських лідерів М.Грушевського, В.Винниченка, М.Шаповала, В.Чехівського – капітуляція перед складністю обставин, результат політичної боротьби, фатальна помилка чи стратегічно продуманий крок? [1, с. 39]

11 клас, всесвітня історія: Колишній Держсекретар США Г.Кессінджер у книзі «Дипломатія» стверджує: «Кінець «холодної війни» породив ще більшу спокусу переробити світ за американським зразком і подобою… Завершення «холодної війни» створило ситуацію, яку численні спостерігачі називають «однополюсним», або «мононаддержавним» світом. Але Сполучені Штати насправді перебувають не в такому блискучому становищі, щоб в односторонньому порядку диктувати глобальну міжнародну діяльність» [3, с. 68]. Чи можуть події останніх років стати ілюстрацією до висновків Г.Кессінджера?

11 клас, історія України: Чим пояснити, що реформаторський курс, який мав на меті удосконалення радянської системи та зміцнення державності СРСР, привів до Акту проголошення незалежності України? Серпнева спроба державного перевороту в СРСР – привід чи причина проголошення незалежності України? [1,с.217].

Висновки. Використання дискусій на уроках історії є запорукою формування в учнів ключових предметних компетентностей. Вони дозволяють учням готуватися до самостійного аналізу, висловлювати власні думки з приводу важливих питань з історії та сучасних політичних подій. При використанні дискусійних мето-

дів школярі прагнуть до самостійного творчого пошуку, який пробуджує радість, збуджує почуття гідності, самоповаги, що, у свою чергу, впливає на ставлення до школи, допомагає досягти кращих результатів і збільшити мотивацію навчання [2, с. 29]. Надзвичайно важливо, щоб діти, які взяли участь у дискусії, були відзначені вихователем навіть тоді, коли їхня аргументація виявилася слабкою, коли вони обстоювали помилкові твердження, коли змушені були змінити власні судження під тиском неспростовних доказів. Це заохочує їх до подальшої роботи, є стимулом для самовираження. Особливий підхід потрібний до оцінювання малоактивних школярів з низькою успішністю [5, с. 116].

Список використаних джерел

1.Бойко О.Д. Історія України. Тести. Запитання. Завдання / О.Д.Бойко. – К.: Академія, 1998. – 256 с. 2.Вєнцева Н.О. Дискусійні методи на уроках історії України: 7 – 8 класи / Н.О.Вєнцева. – Х.: Основа, 2007. – 128 с. 3.Кагітіна Н.А., Мокрогуз О.П. Усі уроки до курсу «Всесвітня історія». 11 клас. Стандартний та академічний рівні / Н.А.Кагітіна, О.П.Мокрогуз. – Х.: Основа, 2011. – 238 с. 4.Ліхтей І.М. Всесвітня історія. Новий час (XV – XVIII ст.): [Підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл.] / І.М.Ліхтей. – К.: Грамота, 2008. – 264 с. 5.Матящук В.П. Сучасне патріотичне виховання в школах України / В.П.Матящук. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 384 с. 6.Морозова Н.М. Усі уроки до курсу «Всесвітня історія». 9 клас / Н.М.Морозова. – Х.: Основа, 2010. – 254 с. 7.Пометун О.І., Фрейман Г.О. Методика навчання історії в школі / О.І.Пометун, Г.О.Фрейман. – К.: Генеза, 2009. – 328 с.

В. І. Капильцова

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ УЧНЯ ДО ЙОГО ГРОМАДСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У контексті нових викликів, що постали перед Україною, зміна освітніх парадигм трансформує навчально-виховний процес на формування активної громадської позиції учня. Сьогодні від нашого покоління в цілому і кожного із нас зокрема залежить: чи звучатиме гордо і могутньо ім’я Україна і український народ у третьому тисячолітті на вершинах людської цивілізації, чи кане воно у забуття, зазнавши духовної і фізичної смерті. Система цінностей і якостей особистості розвивається і виявляється через її власні ставлення.

На мою думку, ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави виявляється у таких якостях як патріотизм, національна самосвідомість, правосвідомість, політична культура та культура міжетнічних стосунків.

У зв’язку з цим основою навчального процесу у викладанні історії та правознавства повинні бути форми, методи та засоби навчання, які б забезпечували високу активність та самостійність учнів. Проте в цілому викладання історії та правознавства в школі – складного, проблемного, якісно оновленого – передбачає творчу ініціативу вчителя у виборі форм і методів класної та позакласної роботи.

На мій погляд, метод проектів реалізує головний зміст і призначення навчання – створює умови для співробітництва вчителя та учнів і тим самим допомагає учню проявити свої здібності. Використання проектної технології вимагає від вчителя серйозної підготовчої роботи [3, с.9]. Використовуючи проектну технологію в своїй роботі, пріоритетним ставлю процес пізнання, для того, щоб підготувати учня, здатного адаптуватись до різноманітних життєвих ситуацій, самостійно набувати різноманітні знання, вміло застосовувати їх на практиці для вирішення виникаючих проблем. Тому в актуальності обраної мною теми не маю суперечностей.

Організовуючи роботу учнів над проектом, треба враховувати, що лише особиста зацікавленість учня в отриманні результату, позитивна мотивація на вирішення проблеми проекту можуть підтримати його самостійність. Розширення способів роботи з джерелами інформації, посилення самостійної ролі учнів в проектній діяль-

ності формують базові компетенції: пошук, збір, аналіз, представлення, передачу інформації, створення (в тому числі і комп'ютерної) презентації, проектування спільної діяльності, рефлексію, самонавчання. Проектна діяльність дозволяє педагогу організувати роботу з різними групами учнів, що в певному ступені визначає шляхи просування кожного учня від більш низького до більш високого рівня навчання – від репродуктивного до творчого. [6, с.7]. Проектування дозволяє формувати особистісні якості учнів, в першу чергу, вміння працювати в колективі, брати на себе і розділяти відповідальність за вибір, вирішувати питання, аналізувати результати діяльності. Дослідницька діяльність - це діяльність, пов'язана з рішенням творчого, дослідницького завдання із заздалегідь невідомим рішенням. Дружинін В.М. вважає, що «ця діяльність - її прийнято називати творчістю - вимагає безперервного творення ідей, яких немає при готовому отриманні знань» [2, с. 53].

Якщо в основу проекту покладена теоретична проблема, то підсумком має бути її розв'язання. Щоб досягти цього, необхідно навчити дітей самостійно мислити, знаходити й розв'язувати проблеми, залучати для цього знання з різних галузей, здатність прогнозувати результати й можливі наслідки різних варіантів рішень, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, оцінювати свої дії та дії своїх товаришів.

На практиці мною застосовуються довгострокові проекти в основному в позаурочній роботі, що тісно переплітаються з історичними аспектами. Розробляти довгострокові проекти мене спонукало проведення в Криворізькій загальноосвітній школі №72 щорічного конкурсу «Конгресу юних науковців». Цей конкурс є триступеневим і містить в собі не тільки теоретичну презентацію проекту (І тур конкурсу), але і відео презентацію (ІІ тур) та творче його оформлення (ІІІ тур). Завдяки цьому визначається класифікація цих проектів, вони є внутрішніми, довготривалими (річними) та груповими (в проекті беруть участь учні всього класу).

Мною вже були реалізовані проекти на тему:

Проект «Сім чудес Кривого Рогу» (6 клас) – краєзнавчий проект в якому учні проводили соціологічне дослідження, які об'єкти населення Кривого Рогу вважають найвизначнішими і проводили дослідження кожного з них. Кінцевим продуктом проекту: було створення віртуального путівника.

Проект «Ми – проти війни» (7 клас) – проект в якому досліджувалася історія концентраційних таборів Другої світової війни, історію Шталагу №338, що знаходився на території Кривого Рогу. Реалізація проекту супроводжувалася екскурсіями до музею громадської організації «Пошук-Дніпро», Музею історії єврейського народу ім. Михаїла Мармера, зустріччю з ветеранами Другої світової війни та в'язнями концентраційних таборів, проведення акцій «Допоможи ветерану». Кінцевим продуктом є підготовка агітбригади «Ми – проти війни».

Проект «Добро у серці кожного» (8 клас) – волонтерський проект, але в ньому йде дослідження історії виникнення волонтерського руху в цілому та в Україні. У всіх представлених напрямках волонтерського руху, учні класу беруть участь безпосередньо.

Проект «Маленька людина – Саксагані перлина» (9 клас) – дослідження історії Саксаганського району через призму особистості, звичайних ветеранів праці, освіти, медицини, Другої світової війни. Застосовувалась також вело екскурсія «Індустріальна Саксагань» за самостійно складеним маршрутом. Кінцевий продукт проекту – постановка пластичного театру «Легенда про Саксагань».

Проект «Україна понад усе!» (10 клас) – висвітлюються характерні риси освітньої еміграції, її походження та сучасний стан проблеми, шляхом екскурсій до вищих навчальних закладів України (Одеса, Київ, Львів, Харків, Кривий Ріг та ін.) учні популяризують навчання в Україні, а не за кордоном.

Проектна методика на сьогодні є ефективною виховною технологією формування громадянських якостей, компетентностей, активної громадянської позиції

учнівської молоді. Вона дозволяє забезпечити основну мету системи освіти – інтелектуальний і моральний розвиток особистості, формування критичного і творчого мислення, вміння працювати з інформацією.

Окрім того, процес успішної реалізації проекту у позакласній виховній роботі передбачає об'єднання спільних зусиль учнів, батьків, вчителів, шкільної адміністрації, органів місцевого самоврядування, урядових структур, засобів масової інформації, спрямованих на вирішення важливих для громади проблем. У процесі проектної діяльності учні потребують компетентної допомоги від суб'єктів соціальної взаємодії, яка полягає у тому, щоб надати школярам необхідну пораду та різнобічну інформацію щодо шляхів вирішення певної проблеми, поділитись досвідом, сприяти налагодженню контактів зі спеціалістами тощо. Проте виконання основної роботи у вирішенні проблеми залишається за учнями.

Список використаних джерел

1.Абашина Н.С. Розвиток ключових життєвих компетенцій через метод проектів // Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати: Практико-зорієнтований збірник. – К.: «Департамент», 2003. – С. 257-258. 2.Баханов К.О. Життєвотворчі проекти в навчанні історії України: [посібник для вчителів] / К.О. Баханов, В.А. Нищета. – Х.: Основа, 2008. – Вип. 2 (50). – 109, [3] с. 3.Гусь І.М., Калмикова І.В. Метод проектів // Управління школою. – 2005. – № 5. – С. 8-11. 4.Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2004. – 351 с. 5.Єрмаков І. Проектний підхід у школі життєвої компетентності // Підручник для директора. – 2005. – № 9-10. – С. 32-49. 6.Зозюк І. Творчі проекти: обґрунтування необхідності // Українська мова та література. – 2005. – № 45. – С. 6-7.

Т. В. Громко

СПЕЦИФІКА ЕЛЕКТРОННОГО ПІДРУЧНИКА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Загальновідомо, що цілісний навчальний процес неможливий без начально-методичного комплексу з певної дисципліни. Нині постає необхідність упровадження електронних засобів навчання, зокрема електронних посібників. Розвиток і впровадження української мови в усі сфери суспільного життя має обов'язково пов'язуватися з електронною інформаційною системою, використання якої значно впливає на розвиток освіти.

Використання інформаційних технологій у навчальному процесі - проблема не нова, однак й досі не вирішена остаточно. Дискусійним є питання визначення і впровадження в навчальний процес електронних посібників та підручників, які розробляються на основі мультимедійних засобів. Інформатизацію навчання, використання електронних освітніх ресурсів (насамперед електронних посібників) у своїх працях висвітлюють С. О. Христочевський, А. І. Башмаков, О. В. Зиміна, В. М. Агєєв, І. В. Доротюк, Т. М. Романченко, М. Ю. Кадемія, Л. Г. Ільїна, Л. Є. Коваль, О. Г. Єсіна, Н. В. Кононець та ін. Упровадження інформаційних технологій у цикл фахової підготовки студентів-нефілологів очевидна, адже досі можна констатувати поодинокість такого типу видань із гуманітарних дисциплін.

Важливим чинником розвитку інформатизації навчального процесу є забезпечення студентів новітньою інформацією, набуття ними необхідних умінь і навичок професійної компетенції. Однією з форм роботи зі студентами сьогодні є робота з електронним підручником. Незважаючи на зростаючу популярність електронних засобів навчання, досі відсутнє єдине розуміння понять «електронний посібник» та «електронний підручник». Під ними розуміють і документи в багатьох електронних форматах, і навчальні web-сторінки і навіть електронні програми.

Аналіз можливостей цього актуального в усіх відношеннях засобу щодо предмету «Українська мова (за професійним спрямуванням)» показує специфіку електронного підручника в наступних особливостях. Так, ефективність використання елект-

ронного підручника в навчальному процесі багато в чому визначається якістю професійної підготовки майбутніх фахівців, однією з важливих складових якої є уміння працювати з комп'ютерною технікою, уміння і навички перевіряти самостійно набуті знання [1, с. 165]. У сучасному суспільстві зростає попит на кваліфікованих спеціалістів, які зможуть грамотно працювати з інформацією, тому підготовка майбутніх фахівців, крім традиційних форм навчання, має передбачати й організацію навчального діалогу засобами електронного підручника. На жаль, в Україні не існує затверджених на державному рівні вимог до структури й змісту електронних навчальних засобів, не визначено лінгводидактичні умови їх застосування в навчальному процесі.

Сьогодні в Україні запроваджуються нові освітні технології. Тому особливого значення сьогодні набуває проблема використання електронного підручника на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням), робота з яким дозволить студентові відчути себе учнем, контролером, фахівцем, експериментатором, ерудитом, бібліотекарем, творчою особистістю і, насамкінець, активізатором власних дій.

Електронний підручник – це складний продукт, у якому застосовуються досягнення сучасної техніки, що дозволяють програмно реалізовувати всі структурні компоненти навчального посібника: зміст з предметної галузі, методику навчання, тематичні мультимедіа, дизайн і художні якості [3, с.162].

У порівнянні з друкованим підручником, для застосування електронного підручника потрібен певний програмно-технічний комплекс інформації. Електронний підручник з «Української мови (за професійним спрямуванням)» містить найрізноманітнішу інформацію в усіх відомих на сьогодні форматах: текст, мова, фото, музика, відео, графіка, анімація, а також комбіновані інтерактивні складники віртуальної реальності.

Під час застосування електронних посібників враховуються й такі чинники: 1) ступінь відповідності інформаційного і технологічного забезпечення посібника навчальній програмі з даного предмета; 2) позитивність впливу мотиваційних орієнтацій на формування в студентів знань та вмінь більш високого рівня; 3) варіативність індивідуалізованих і диференційованих навчальних завдань; 4) інтенсивність використання інноваційних методів навчання.

Специфіка електронного підручника з «Української мови (за професійним спрямуванням)» полягає не лише у доповненні структури традиційного підручника [2] навчальним матеріалом у більш зручному вигляді – за допомогою термінів, ключових понять, таблиць, інтерактивних завдань, мультимедійного ілюстративного матеріалу, тестів, різноманітних словників, гіпертекстів, гіперпосилань. За допомогою електронного підручника вивчення курсу можливе не тільки під час практичного заняття, а й під час виконання домашньої чи самостійної роботи, узагальнення чи повторення навчального матеріалу, роботи з додатковим матеріалом, розрахованим на виконання практичних завдань.

Електронний підручник з «Української мови (за професійним спрямуванням)» не лише заощаджує час викладачеві під час підготовки до занять, а й ефективно впливає на працездатність студентів під час опрацювання теоретичного матеріалу, виконання практичних завдань, роботи з допоміжним матеріалом, самостійного аналізу отриманих знань, допоможе досягти очікуваних результатів у навчанні.

Найпримітнішою ознакою електронного підручника є візуалізація інформації, відображена в зручній для користувача формі, відтворення теоретичного і практичного матеріалу методами комп'ютерної анімації, відеофрагментами, тестами, практичними завданнями для самоаналізу і самоконтролю – усе це сприяє постійному динамічному оновленню методів і форм використання електронного підручника в навчальному процесі. І це не лише метод проектів, який об'єднує засоби інформації, представленої в різних формах (текст, звук, відео) та інтерактивний метод роботи з поданою інформацією. Електронний підручник з «Української мови (за професійним спрямуванням)» – це: 1) підвищення ефективності процесу навчання; 2) змога

самостійно опановувати навчальний матеріал; 3) поєднання з телекомунікаційними технологіями, що значною мірою урізноманітнить форму подання навчального матеріалу; 4) можливість навчання студентів роботі в текстовому редакторі, що є невід'ємною частиною професійної діяльності; 5) формування навичок виконання компіляційної роботи; 6) поглиблене вивчення теоретичного матеріалу обраної теми; 7) підвищення загальної ерудиції сучасної молоді.

Електронний посібник з з «Української мови (за професійним спрямуванням)» дозволяє супроводжувати навчальний матеріал додатковою інформацією, яка може частково виходити і за межі навчальної програми з даної дисципліни, але є важливою для глибшого розуміння процесів мовного розвитку, сприяє формуванню лінгвістичної компетенції студенів-філологів.

Звичайно, це далеко не весь перелік можливих переваг електронного посібника з «Української мови (за професійним спрямуванням)», і було б дуже добре, щоб цей продукт з'явився в освітньому середовищі нашої країни. На жаль, розробка онови такого продукту – це кропітка робота, яка вимагає тривалої методичної підготовки, залучення мовознавців, які б уклали текст видання, комп'ютерних дизайнерів, які б створили програмне забезпечення посібника. Водночас сучасний електронний підручник допомагає студентам у професійній підготовці засобами мультимедіа, удосконалює мовні можливості, розвиває творчі здібності, сприяє постійному оновленню форм і методів використання електронного підручника в навчальному процесі шляхом візуалізації й обробки результатів.

Електронний посібник, що є предметом нашого дослідження, має також низку вад, серед яких варто виокремити: 1) залежність від енергоносіїв; 2) порівняно обмежений термін експлуатації накопичувачів інформації; 3) відсутність єдиного стандарту: якщо сьогодні популярними є формати файлів типу .txt; .html; .fb2; .djvu; .pdf; .exe тощо, то через кілька років їх можуть замінити новими, що буде вимагати переформатування інформації для можливості відтворення на електронному пристрої; 4) користуватися електронним посібником не так зручно, як паперовим (хоча цей показник часто є суб'єктивним, відносним).

Отже, незважаючи на певні недоліки, електронний посібник з «Української мови (за професійним спрямуванням)» дасть змогу користувачеві доповнювати та редагувати текст відповідно до власних потреб та вимог сьогодення, а також користуватися можливостями графіки та мультимедіа. Надалі необхідно розширювати функції самостійної навчальної діяльності, зокрема моделювати і вирішувати проблемні ситуації.

Список використаних джерел

1.Зимина О. В. Печатные и электронные учебные издания в современном высшем образовании: теория, методика, практика / О.В. Зимина. – М. : Изд-во МЭИ, 2003. – 336 с. 2.Шевчук С. В. Українська мова за професійним спрямуванням / С. В. Шевчук, І. В. Клименко. – К. : Алерта, 2011. – 694 с. 3.Ястребов М. І. Електронний підручник – компонент сучасного освітнього середовища / М. І. Ястребов, О. О. Полях // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Серія – Радіотехніка. Радіоапаратобудування. – 2010. – Вип. 40. – С. 161-164.

Л. П. Гук

СТВОРЕННЯ І ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПІДРУЧНИКІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

В Україні не існує затверджених на державному рівні вимог до електронних навчальних засобів, які б регламентували їх зміст і структуру, а також дидактичні умови їх застосування у навчальному процесі. Деякі науковці вважають, що елект-

ронні підручники згодом зможуть замінити традиційні друковані підручники і навіть викладача. Електронний посібник може використовуватися для самостійного вивчення студентом навчального матеріалу з певного предмета або поглиблення вивчення лекційного курсу.

Електронний посібник має ряд принципових відмінностей від посібника, виготовленого типографським способом: можливість мультимедіа; забезпечення віртуальної реальності; високий ступінь інтерактивності; можливість індивідуального підходу.

На думку В. П. Вембера електронний підручник може доповнити традиційний підручник за рахунок подання навчального матеріалу в іншому вигляді – за допомогою акцентів на ключових поняттях, тез та опорних схем, використання інтерактивних завдань, великої кількості мультимедійного ілюстративного матеріалу, що може використовуватися як у фронтальній роботі з використанням мультимедійного проектора та інтерактивної дошки, так і для самостійної роботи з навчальним матеріалом, узагальнення, повторення тощо [2, с. 44].

Отже, електронний підручник – це універсальний інтерактивний мультимедійний методичний посібник, який містить широке коло питань, викладених в стислій формі та призначений для використання в навчанні. Він поєднує в собі функції довідково-інформаційного джерела і консультанта, тренажера і контролюючої програми. Це своєрідна система, що складається із взаємозалежних елементів, що утворюють певну цілісність.

Системний підхід не орієнтує електронний підручник на конкретну групу студентів, а дозволяє скористатися ним практично кожному студенту. Залежно від потреб і вже наявних знань, студент сам вибирає матеріал для вивчення, його обсяг, технологію навчання.

Сучасний навчальний матеріал повинен містити в собі більше наочності, ніж традиційний підручник і, бажано, надавати можливість відображати динаміку процесу. Тому при розробці електронних підручників перспективним є використання анімаційних роликів, створених за допомогою Flash-технологій. Macromedia Flash – дуже потужний, при цьому простий у використанні, засіб створення анімованих проектів на основі векторної графіки із вбудованою підтримкою інтерактивності. Flash є ідеальним робочим інструментом, що дозволяє доповнювати проекти анімацією і звуком [3, с. 88].

Мультимедіа означає об'єднання кількох способів подачі інформації – текст, нерухомі зображення (малюнки і фотографії), рухомі зображення (мультиплікація і відео) і звук (цифровий і MIDI) – в інтерактивний продукт.

Аудіоінформація включає в себе мову, музику, звукові ефекти. Найважливішим питанням при цьому є інформаційний обсяг носія.

Гіпертекст – це спосіб нелінійної подачі текстового матеріалу, при якому в тексті виділені слова мають зв’язок з визначеними текстовими фрагментами, користувач непросто гортає всі сторінки тексту по черзі, а відійшовши від лінійного перегляду, самостійно вибирає потрібну інформацію [1, с.127].

В своїй викладацькій роботі я активно використовую електронні підручники, посібники, контролюючі програми та мультимедійні презентації. Маю кілька власних повноцінних мультимедійних посібники та два електронні підручники з дисципліни «Економічна теорія» та «Соціологія», які пройшли апробацію Науково-методичного центру Міністерства аграрної політики та продовольства України. Мій електронний підручник з економічної теорії створений за допомогою програм HTML Help Workshop, HTM2CHM. Він вміщує текстовий матеріал, схеми і таблиці, анімацію, відеоматеріали, ілюстрації, контролюючу тестову програму. Електронний підручник створений з використанням гіпертекстових технологій та технологій мультимедіа та містить 211 гіперпосилань: вступ, теоретична частина, практикум, перелік питань на контрольну роботу, перелік питань на екзамен, для студента-заочника, глосарій, біб-

ліографія. Вступ поділяється на: анотацію, передмову, поради студентам. Теоретична частина поділяється на 5 розділів: Розділ 1. Економічна теорія, як наука. Загальні основи економічної теорії. Розділ 2. Товарне виробництво і ринок. Розділ 3. Підприємництво в ринковій економіці. Розділ 4. Суспільне відтворення. Розділ 5. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. Розділи в свою чергу поділяються на 15 тем, кожна з яких містить: вступ, теоретичну частину (кожна поділяється на пункти плану окремо), додаткову інформацію, питання для самоперевірки, теми рефератів, тести. Сторінка для студента – заочника поділяється на методичні вказівки, перелік питань на контрольну роботу, завдання на контрольну роботу. Контроль знань після кожної теми здійснюється за допомогою тестів.

Залежно від того, наскільки студент засвоїв матеріал, можна за необхідності повторити вивчену тему.

Електронний підручник включає такі елементи, як *система підказок* (включає терміни і поняття, які можуть бути для студента незрозумілими, тому в підручнику є додаткові визначення і при необхідності можна звернутися до цієї системи за роз'ясненням матеріалу), *гіпертекстова система* (дозволяє студентам здійснювати нелінійний доступ до інформації підручника) і *деревовидна структура навігації* (через неї студент зможе переміщатися по підручнику вперед або назад, звертатися до змісту чи до практичних завдань, або завершити навчання).

Висновок. Використання великої кількості *ілюстрацій, схем, таблиць, інтерактивних флеш-анімацій і відео* компонентів підвищує наочність і зацікавленість студентів в досліджені поданих матеріалів.

Такий підручник дає можливість підвищити наочність теоретичного матеріалу, звести до мінімуму витрати на пошук і підбір літератури, здійснювати контроль отриманих знань. Пропоную використовувати електронні підручники для студентів як денної так і заочної форми навчання. Під час лекцій - як наочність, під час семінарів – як контролюючу програму. Для поглибленого вивчення поза аудиторією та для повноцінної самостійної роботи, а також для дистанційного навчання.

Список використаних джерел

1.Астафьева Н. Е. Информатизация педагогического процесса в профессиональных учебных заведениях (теоретико-методологический аспект) / Под общ. Ред. А. П. Беляевой. Спб. – Изд-во ИПКРО. 1997. – 127 с. 2.Вембер В. П. Роль та місце електронного підручника в навчально-методичному комплекті з навчального предмета для загальноосвітньої школи // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. Максименка С. Д. – Т. VIII, Вип. 6. – К., 2009. – 44 с. 3.Штенников Д. Г. Создание образовательных ресурсов на основе использования технологий Macromedia Flash. [уч.-метод. пособие] / Штенников Д. Г., Борисик А. Л., Зинчик А. А. – СПб: СПбГИТМО (ТУ), 2002 – 88 с.

З. П. Бондаренко, О. В. Дяченко

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УЯВИ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОТРЕБАМИ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Постановка проблеми. Проблема розвитку уяви дітей з особливими інтелектуальними потребами є досить актуальним сучасним питанням, оскільки ця проблема репрезентує певну новизну та є недостатньо вивченою у сучасній корекційній педагогіці. Інтерес до цієї теми зумовлений тим, що багато вчених указують на те, що уява є невід'ємною складовою частиною становлення дитини як особистості.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Тематика формування уяви у процесі творчості знаходить своє виявлення у численних наукових працях. Зокрема, відомі такі дослідники творчих здібностей дітей з особливими інтелектуальними потребами як Л.Виготський, О.Лурія, Б.Нікітін, М.Певзнер, В.Романець,

С.Рубінштейн, Н.Стадненко, М.Чистякова, З.Фрейд, К.Юнг, В.Штерн, Ж.Шиф та інші. У контексті досліджуваної проблеми послуговуємось працями фахівців корекційної освіти – О.Мозолюк-Коновалової, М.Омельченко, І. Бабія, С.Гуменюка.

Формулювання мети стжатті. Метою є теоретичне дослідження процесу формування уяви дітей з особливими інтелектуальними потребами на уроках образотворчого мистецтва у спеціальній школі.

Виклад основного матеріалу. Образотворче мистецтво – це здатність відображати певні образи на площині та у просторі. Цей вид діяльності є невід'ємним складником у процесі формування особистості дитини з особливими інтелектуальними потребами, тому й акцент робиться на розвитку уяви цієї категорії дітей. Образотворча діяльність поряд з ігровою стає провідною.

Дослідження О. Єкжанової, О. Гаврилушкіної, Н. Соколової, О. Стребєлєвої, І. Грошенкова свідчать, що малюнки розумово відсталих дітей відрізняються схематичністю зображення, повторюваністю елементів, присутністю «графічних штампів», часто відсутністю суттєвих ознак предмета. При можливості вибору великої кількості кольорів діти обирають і використовують один, рідше – два кольори. Техніка виконання дитячих малюнків досить примітивна. Важливим моментом є відсутність сюжету в малюнках розумово відсталих дітей [3].

Дослідниця Т. Зотова у своїх працях зазначала, що ефективна організація естетичного виховання на заняттях з образотворчої діяльності сприяє корекції уяви вихованців спеціальної (корекційної) школи. Особливе значення має демонстрація вчителем доступних розумінню вихованців витворів: картини, скульптури, іграшки тощо [1, с. 6].

Добираючи навчальний матеріал для завдань із корекції уяви розумово відсталих дошкільників, слід використовувати доступну дітям інформацію, яка може зацікавити та створити у дітей позитивний настрій. Через бідність світосприйняття, діти, які мають особливі інтелектуальні потреби, відчувають ускладнення у зображенні певних предметів за аналогією (наприклад, тарілка – коло, підручник – прямокутник тощо).

Зображувальна діяльність вимагає від дитини прояву різнобічних якостей і умінь. Для того, щоб намалювати будь-який предмет, його необхідно добре розглянути: визначити форму, характерні деталі, колір, розміщення у просторі. Вимога передати у малюнку подібність із зображуваним об'єктом змушує дитину помічати в ньому такі властивості й особливості, які, як правило, не стають об'єктом уваги при пасивному спостереженні. У ході цілеспрямованих занять малюванням діти починають краще використовувати порівняння, легше встановлювати подібність і відмінність предметів, взаємозв'язок між його частинами [4,с.48-49]. Слід особливо підкреслити, що в учнів спеціальної школи значно швидше виробляється вміння розрізняти і правильно називати кольори, ніж використовувати їх у своїх малюнках.

Зрозуміло, що існує велика залежність між уявою і розумом людини. Розвиток уяви нерозривно пов'язаний із розвитком особистості в цілому. Уяву можна тренувати і розвивати, як особливу сторону психічної діяльності людини. Уява формується перш за все у тій діяльності, в якій не можна обійтися без неї. Відомо, що у кожної людини є певний «шматочок фантазії», й фантазія, або уява, проявляється по-різному, в залежності від спрямованості особистості – її інтересів, знань, емоційного настрою.

У процесі створення малюнка діти з інтелектуальною недостатністю не керуються ні функціональним значенням предмета, що визначає першорядну частину, ні логікою зв'язного змісту. При цьому вони часто не розуміють сенсу деяких елементів малюнка. Школярі спеціальних (корекційних) шкіл без попереднього навчання виявляються недостатньо підготовленими до передачі в малюнку основних ознак і властивостей предметів, а тим більше до малювання предметів за зразком. У роботі з формування елементів відтворення або творчої уяви у дітей з від-

хиленнями інтелекту виділяються три напрями: розвиток у дітей початкових форм сенсорних процесів (відчуттів, сприймань, уявлень); розвиток емоційно-позитивного ставлення до образотворчої діяльності; формування пізнавального інтересу до малювання. У результаті формування елементів уяви у таких учнів першорядного значення набуває зміст тематичного малювання. В основі системи навчальної роботи необхідно підібрати такий зміст, відображення якого в малюнку вимагало б від учнів певних зусиль, але при цьому, щоб запропоновані завдання викликали у дітей бажання виконати малюнок якнайкраще. Ефективність занять значно зростає, якщо перед практичною роботою школярів проводити відповідну підготовку. Виходячи з цього, необхідно побудувати заняття таким чином, щоб забезпечити оптимальні умови для збагачення зорових уявлень школярів і формування потреби в творчості [2].

Висновки та перспектива подальшого дослідження. Проблема формування уяви залишається мало вивченою й такою, яка потребує подальшого дослідження як в теорії, так і в практичній діяльності фахівців з корекційної освіти. Зазначимо, що успішність формування уяви дітей з інтелектуальною недостатністю залежить від правильності застосування методів, поетапної роботи, адекватності видів та форм роботи на заняттях з образотворчого мистецтва, індивідуальних особливостей і можливостей кожної дитини. Метою подальшого дослідження може бути аналіз групи методів, які допоможуть у розвитку уяви учнів з особливими інтелектуальними потребами.

Список використаних джерел

1.Бондаренко З. П., Дяченко О. В. Розвиток уяви учнів з розумовою відсталістю в умовах загальноосвітніх закладів VIII виду [Електронний ресурс] / З.П. Бондаренко. О.В. Дяченко. – Режим доступу: http://studscientist.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/80/89#. 2.Дягилева О. Б. Особенности развития воображения на уроках изобразительного искусства у учащихся с умственной отсталостью. [Электронный ресурс] / О. Дягилева. – Режим доступу: http://www.studfiles.ru/preview/5787040/. 3.Мозолюк-Коновалова О. М. Образотворча діяльність як засіб корекційно-виховної роботи з розумово відсталими дошкільниками. [Електронний ресурс] / О.М. Мозолюк-Коновалова. – Режим доступу: http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=8993&chapter=1. 4.Образотворче мистецтво з спеціальною методикою: навчально-методичний посібник / Уклад. І.В. Бабій. – Умань : ВПЦ «Візаві» (Видавець «Сочінський»), 2014. – 112 с.

І. В. Коростильова

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ МЕТАФОРИЧНИХ АССОЦІАТИВНИХ КАРТ У ВИКЛАДАННІ ПСИХОЛОГІЇ В ТЕХНІЧНОМУ ВНЗ

Сьогоднішній швидкоплинний, насичений подіями світ, що дуже швидко змінюється, виставляє перед фахівцем будь якої галузі досить високі вимоги. Реалії сьогодення такі, що недостатньо лише досконалого знання свого фахового предмету, сьогодні, як ніколи раніше цінується гнучкість мислення, творчий підхід до розв’язання проблеми, вміння швидко реагувати на ситуації, що змінюються, також цінується комунікативний та емоційний інтелект фахівців. Саме ці знання та навички студент може отримати в циклі соціально-гуманітарних дисциплін ВНЗ. Але ж всім нам відомо, що кількість навчальних годин, що відводиться на вивчення тієї чи іншої дисципліни скорочується із року в рік, особливо це характерно для дисциплін гуманітарного циклу у технічних ВНЗ. Тобто, з одного боку кількість інформації, навичок та вмінь, що необхідно засвоїти студентові збільшується, а з іншого – кількість аудиторних годин постійно зменшується.

Таким чином, перед сучасним викладачем постає дуже непроста задача підвищення ефективності засвоєння знань. Тому залучення нових форм та інструментів є необхідною умовою не тільки засвоєння знань, а й, по можливості їх практично-

го використання. Таким інструментом і є метафоричні асоціативні карти.

Метафоричні асоціативні карти (МАК) – картинки, що мають розмір звичайних гральних карт, на яких можуть бути зображені (намальовані або фото) предмети, пейзажі, тварини (як реальні,існуючі, так і неіснуючі, вигадані), люди, казкові герої, ситуації, або просто плями чи абстрактні лінії. А також, так звані, карти-рамки, – це зазвичай карти більшого розміру з надрукованими на них словами. Метафоричні асоціативні карти як унікальний інструмент в роботі фахівця (психолога, педагога, консультанта, коуча і т.ін.), тобто такого, що працює з групою людей, з'явились не так вже й давно – перша колода карт, що носить назву «ОН», була надрукована у 1985 році в Германії, але за досить короткий проміжок часу розповсюдилися по всьому світі, і протягом останнього десятиліття досить активно поширюються в нашій країні. Найвідомішими українським авторами МАК є Мілютіна К.Л, Морозовська Є.Р, Тараріна О.В, Вєрникова Н.

Але, як показує досвід, не дивлячись на те, що карти досить швидко розповсюджуються та використовуються фахівцями різних профілей, вони не досить активно застосовуються в освітній діяльності, що на мій погляд, є доволі несправедливо, адже вони можуть стати досить потужним допоміжним інструментом в підвищенні ефективності засвоєння теоретичних знань, що пропонуються студентам.

Адже асоціативні карти працюють не тільки через когнітивний механізм, вони сприяють активації інтуітивного, емоційного сприйняття, тобто, вони покликані стимулювати, одночасно і раціонально словесну ліву півкулю головного мозку, завдяки використанню карточок-рамок із словами, і образно-інтуїтивну праву півкулю, завдяки використанню карточок з образами картинками. Залучення до засвоєння матеріалу обох півкуль головного мозку сприяє не тільки закріпленню навчального матеріалу, а й нормалізації емоційного фону студента. Не для кого не є секретом те, що наша система освіти перевантажує раціональне мислення студента та ігнорує, навіть іноді зневажає творчу, емоційну сферу, інтуїцію студента, його унікальність. Малюнки на картах є неоднозначними, розмитими або філософськи-узагальненими; тому вони є чудовим підґрунтям для проектування: «матеріалізації», візуалізації теоретичної інформації отриманої в ході заняття. Використання цього інструменту надає можливість одночасно залучати емоційну, ментальну та тілесну сфери людини, тим самим робить процес засвоєння інформації більш природнім та легким.

В моєму досвіді викладання курсу психології є деякий позитивний досвід використання МАК, що підтверджує ефективність залучення цього інструменту.

Далі хочу навести приклад практичного заняття з психології задачею якого є повторення та засвоєння деяких теоретичних основ, що були окреслені в ході лекційного заняття на тему «Стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях».

Хід заняття:

1.Знайомство з картами. Викладач коротко розповідає про карти, знайомить з правилами «етикету», якого учасники мають дотримуватися в ході заняття, пропонує «потримати» карти, роздивитися їх.

2.Встановлення контакту. Використовується колода карт «ОН». Кожний учасник наосліп вибирає 2 карти: карту-слово та карту-картинку. Далі по черзі викладає карту-картинку на карту-слово і розповідає про те, що він бачить на картці (що на ній зображено, подобається це йому чи ні, які почуття та емоції викликає) та розповідає про свої асоціації зі словом, що на картці (яке воно має значення, які почуття визиває, подобається чи ні). Виконання цієї вправи дозволяє створити атмосферу зацікавленості, невимушеності та відкритості, студенти ближче знайомляться з інструментом, з яким їм доведеться працювати.

3.Розвиток гнучкості мислення. Карти-рамки залишаються на столі і далі кожен з учасників гри в довільному порядку кладе свою картинку на будь яку (не свою) карту-рамку, пояснюючи що це означає з його точки зору. Вправа сприяє формуванню гнучкості мислення, толерантності, терпимості до точки зору іншого,

формує навичку розглядати ситуації з різних позицій.

4.Самопрезентація. Використовується колода «Persona» та «Personita». Студентам пропонується відкритим або закритим способом вибрати карту, з якою він асоціює себе. Далі по черзі в довільному порядку учасники викладають свої «портрети» і розповідають про себе від першої особи (ім'я, вік, в якій країні живе, чим цікавиться, рід професійних занять, тощо). Вправа сприяє усвідомленню деяких своїх рис, поведінкових стереотипів, «проекцій», цінностей, вчить розмірковувати про самого себе.

5.Ідентифікація та емпатія. Викладач вибирає декілька карт і кладе їх на середину столу і дає завдання подумати і сказати, чим цей персонаж може не подобатись персонажу студента, в чому причина того, що вони не спілкуються. Як правило, студенти дуже жваво і швидко реагують на це завдання, воно дається їм дуже легко. Але після виконання першої частини, викладач дає завдання подумати і розказати, а що ж хорошого в цій людині, на основі яких інтересів, цінностей, навичок, поглядів вони могли б все ж таки підтримувати стосунки. Виконання вправи дозволяє ще глибше зрозуміти деякі риси свого характеру, актуалізувати необхідність ідентифікації та емпатії в процесі спілкування та інтеріоризації цих властивостей.

6.Складання історії. Це центральна вправа всього заняття. Виконуючи всі попередні завдання, засвоюючи всі «уроки» попередніх завдань, поступово створюючи і одночасно занурюючись у атмосферу творчості, невимушеності, відкритості учасники готуються до виконання найскладнішого завдання. Для виконання цієї вправи всі студенти діляться на групи по 3-5 учасників. Кожна група має скласти історію-конфлікт та її вирішення використовуючи карти які вони витягли наосліп: персонажі конфлікту- портретні картки з колоди «Persona», «Personita», події – картки-малюнки з колоди «ОН», динаміку та інтенсивність взаємодії між учасниками визначають картки – соціограми з колоди «Persona». Саме виконання цієї вправи дозволяє інтеріоризувати позитивний досвід попередніх вправ, проявити гнучкість та фантазію в ході спонтанного складання сюжетів історій, які можуть в подальшому стати підказками у вирішенні реальних ситуацій повсякденного життя.

7.Рефлексія. Проводиться обговорення всього заняття, труднощів, що виникали, нових знання, власних відкриттів, інсайтів, які в ході таких занять відбуваються доволі часто.

8.Домашнє завдання. Студентам пропонується вибрати наосліп або у відкриту, за бажанням 6 карток, та скласти та написати історію, використовуючи сюжети карток за наступною схемою: 1 - жили були, 2 - та ось одного разу, 3 - через це, 4 - що відбувалося потім, 5 - чим все закінчилося, 6 - наслідки. В цій роботі студент остаточно узагальнює отримані знання, переводить їх в практичні навички і приміряє на свої життєві ситуації.

Вправи описані вище – ілюструють лише невелику частину можливостей, які розкривають метафоричні асоціативні карти перед викладачем. Крім того, як уже зазначалось, такі вправи-ігри вдало доповнюють надто раціональний, лінійний навчальний процес емоціями, спонтанністю, поліваріантністю, багатовимірністю, створюють можливість подивитись по новому на себе, свої можливості, розвивають інтерес до вивчення самого себе, мотивацію до саморозвитку, дозволяють студенту зайняти позицію суб'єкта навчального процесу, що робить процес засвоєння знань незрівняно ефективнішим.

Список використаних джерел

1.Кац Г., Мухаматулина Е. Метафорические карты: Руководство для психолога. – М.: Генезис, 2013. – 160 с. 2.Киршке В. Клубника за окном. Ассоциативные карты для коммуникации и творчества. – OH VERLAG.- 2010.- 240 с. 3.Морозовская Е. Проективные карты в работе психолога: полное руководство/Е.Р. Морозовская; - Одесса, Институт Проективных Карт, 2013. – 128 с. 4.Милютина Е.Л. Разноцветные зеркала: психологические упражнения.- Нежин: ООО «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2011. – 265 с.

Н. В. Рудевіч

ДИДАКТИЧНІ ПІДГРУНТЯ РОЗРОБЛЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ З АВТОМАТИЗАЦІЇ ЕНЕРГОСИСТЕМ НА ОСНОВІ КАУЗАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

В роботі [8] було визначено, що методологічною основою процесу професійної підготовки майбутніх інженерів з автоматизації енергосистем повинне слугувати каузальне навчання. Одним з фундаментальних етапів розроблення методичної системи професійної підготовки майбутніх інженерів з автоматизації енергосистем на основі каузального навчання є визначення її дидактичних підґрунть.

Процес функціонування методичної системи підпорядковується об′єктивним педагогічним закономірностям навчального процесу і здійснюється на основі певної сукупності законів, закономірностей та принципів навчання.

Визначимо характер прояву в методичній системі професійної підготовки майбутніх інженерів з автоматизації енергосистем на основі каузального навчання тих законів, які виділяють багато дослідників [2,3,6].

Методична система перш за все повинна розроблятися з урахуванням закону соціальної обумовленості цілей, змісту, форм і методів навчання. Важливе психолого-педагогічне підґрунтя в методичній системі повинен мати закон активності, сутність якого полягає в тому, що знання не можна дати, їх можна тільки взяти. За законом єдності навчання і розвитку методична система повинна забезпечувати поруч з оволодінням знаннями та способами діяльності і всебічний розвиток студентів під час навчального процесу. Закон єдності навчання та виховання спрямовує на те, що методична система повинна забезпечувати не тільки навчання, а й виховання через навчання. Закон цілісності і єдності педагогічного процесу, що розкриває співвідношення частини і цілого в педагогічному процесі, обумовлює необхідність присутності гармонічної єдності раціонального, емоційного, повідомлюючого, пошукового, змістового, операційного і мотиваційного компонентів в методичній системі. Професійна діяльність майбутніх інженерів з автоматизації енергосистем передбачає взаємодію та співробітництво з іншими працівниками, що потребує під час професійної підготовки врахування закону єдності і взаємообумовленості індивідуальної і групової організації навчальної діяльності. Врахування закону взаємозв′язку і єдності теорії та практики при побудові методичної системи призводить до необхідності забезпечення гармонічного зв′язку теоретичних знань з практикою професійної діяльності. Закон ієрархії має принципове значення для розробки методичної системи, так як визначає спрямованість процесу навчання в засвоєнні матеріалу, а саме від простого до складного.

Визначимо загальні закономірності навчання, на яких повинна базуватися методична система професійної підготовки майбутніх інженерів з автоматизації енергосистем на основі каузального навчання [3, 5, 6, 7].

Закономірності цілей навчання обумовлюють необхідність врахування в методичній системі рівня й темпу розвитку суспільства, його можливостей і потреб, в тому числі можливостей педагогічної теорії і практики.

Закономірності змісту навчання передбачають розроблення методичної системи в залежності від суспільних потреб, мети освіти, цілей та завдань навчання, рівня розвитку теорії і практики навчання, матеріально - технічних і економічних можливостей навчальних закладів.

Закономірності методів навчання встановлюють необхідність в методичній системі розробляти методи навчання в залежності від цілей та змісту навчання, знань і навичок використання методів, матеріально-технічного забезпечення, організації

навчального процесу.

Для розробки методичної системи слід враховувати закономірність стимулювання навчання, що зумовлюється внутрішніми мотивами (стимулами) навчання та зовнішніми (суспільними, економічними, педагогічними) умовами і стимуляторами.

Врахування закономірності управління навчанням в методичній системі потребує використання інтенсивних зворотних зв'язків у процесі навчання та обґрунтованих регулюючих впливів.

Закономірності результату навчання обумовлюють в методичній системі враховувати результати попередніх етапів навчання, характеру й обсягу навчального матеріалу, що вивчається, організаційно-педагогічну взаємодію між педагогом та студентами, часу навчання.

Визначимо систему принципів навчання, на засадах яких має бути розроблена методична система професійної підготовки майбутніх інженерів з автоматизації енергосистем на основі каузального навчання [1-4, 6, 7, 9].

При розробленні методичної системи професійної підготовки майбутніх інженерів з автоматизації енергосистем на основі каузального навчання повинні бути враховані наступні принципи навчання: принцип єдності освітньої, розвивальної та виховної функцій навчання; принципу науковості навчання; принцип систематичності та послідовності навчання; принцип міцності навчання; принцип доступності навчання, принцип зв'язку навчання з практикою; принцип наочності навчання; принцип оптимального поєднання різних методів навчання; принцип єдності та оптимального поєднання різних форм навчання; принцип свідомості, творчої активності та самостійності навчання; принцип всебічного стимулювання та мотивації позитивного відношення студентів до навчання; принцип моделювання професійної діяльності; принцип продуктивності навчання; принцип фундаментальності навчання; принцип гуманізації та гуманітаризації навчання; принцип інноваційності та креативності навчання

Список використаних джерел

1.Гончаренко С.У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення / С.У. Гончаренко. – Рівне: Волинські обереги, 2012. – 192 с. 2.Енциклопедія освіти / Гол. ред В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. –1040 с. 3.Загвязинский В.И. Теория обучения: Современная интерпретация / В.И. Загвязинский. – М. : Академия, 2011. – 192 с. 4.Малафіїк І.В. Дидактика : Навчальний посібник / І.В. Малафіїк. – К.: Кондор, 2005. –397 с. 5.Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Навчальний посібник.5-е видання, доповнене і перероблене - К., 2007. - 656 с. 6.Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб / В.Л. Ортинский – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с. 7.Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти –К.:Видавничий Дім «Слово», 2004.– 616 с. 8.Рудевіч Н.В. Визначення методології навчання майбутніх інженерів з автоматизації енергосистем / Н.В. Рудевіч // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2015. – №2. – С.96-105. 9.Ягупов В.В. Педагогіка / В.В. Ягупов. – К.: Либідь, 2002. – 560

І. І. Пододіменко

ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Професійна діяльність педагога-філолога охоплює систематичний процес постійного пошуку особистісної реалізації, віднаходження власного професійного почерку та пошуку ефективних шляхів формування і удосконалення професійної компетентності для переходу від позиції репродуктора до творця, експериментатора, постійне підвищення та удосконалення загальноосвітньої, методичної, загальнокультурної, комунікативної підготовки [1, с. 2].

Об’єктивне вивчення доробку вітчизняних і зарубіжних вчених, практики педагогічної підтримки професійного становлення та розвитку вчителів іноземних мов в

11 країнах (Франція, Австрія, Нідерланди, Австралія, Нова Зеландія, Фінляндія, Ірландія, Швеція, Корея, Японія, Канада) [1; 2; 3] засвідчило, що програма підтримки вчителів іноземних мов, як правило, включає 8 елементів. До базових елементів належать такі: 1) менторинг – спільне планування з ментором, відкриті і демонстраційні уроки, консультування (здійснюється в 11 країнах); 2) позашкільна активність – програми навчання у ВНЗ, інтеграція у професійні спільноти, навчання в органах управління освітою (здійснюється в 11 країнах); 3) адміністративна підтримка вчителів (в 10 країнах); 4) оцінювання по завершенні програми (в 9 країнах). Крім вищезазначених ключових елементів, застосовуються такі способи підтримки: 1) командна робота з молодим вчителем із залученням керівників шкіл, досвідчених колег, представників педагогічних навчальних закладів (Японія, Франція, Корея, Нідерланди); 2) робота з індивідуальною траєкторією молодого педагога (портфоліо, рефлексивні щоденники тощо) (Австралія, Нова Зеландія, Корея, Швейцарія, Франція, Японія); 3) скорочення навантаження; 4) виокремлення адаптаційного модуля (Австралія, Корея, Швеція, Швейцарія) або його інтеграція в програму вступного курсу (Франція, Австрія, Нідерланди, Фінляндія, Ірландія, Японія, Канада).

На основі вивчення особливостей підтримки педагогів-філологів у зарубіжному досвіді, виокремлено 3 моделі інституційного оформлення різних елементів підтримки у комплексну програму [2; 3]: 1) тимчасовий контракт, який укладається школою з вчителем іноземної мови і переукладається на необмежений термін у разі успішної професійної діяльності (Канада, Швеція, Швейцарії); 2) підтвердження статусу вчителя після періоду тимчасової реєстрації (Австралія, Нова Зеландія, Ірландія); 3) річне стажування у загальноосвітньому навчальному закладі (Австрія, Франція, Нідерланди).

Результати наукових студій [1; 2; 3] дозволили констатувати, що існує ряд відмінностей в організації та доступності можливостей підвищення кваліфікації та професійного розвитку вчителів іноземних мов у різних країнах світу, а саме:

1. Вибір часу для курсової підготовки педагогів: в робочий час із заміною вчителя (Німеччина, Голландія, Данія); в робочий час без заміни (Бельгія, Велика Британія, Мальта, Фінляндія, Швеція); в неробочий час – під час канікул, цільової відпустки (Ісландія, Іспанія, Люксембург).

2. Обов’язковий мінімум обсягу курсової підготовки. Наприклад, в Австрії вчителі повинні присвячувати продовження освіти не менше 15 годин на рік, а в Голландії – 166 годин.

3. Наявність часу для професійного розвитку. Так, у ряді країн (Фінляндія, Швеція, Німеччина, Китай) вчителі мають у своєму розпорядженні досить велику кількість часу для свого професійного розвитку. А в інших країнах (США, Японія) через велике навчальне навантаження або інші обов’язки години для професійного розвитку вчителів іноземних мов значно скорочуються.

4. Періодичність підготовки. Як правило, в Україні вчителі повинні підвищувати кваліфікацію не рідше, ніж раз на 5 років. А у Сінгапурі влада зобов’язала вчителів проходити 100-годинні курси підвищення кваліфікації щорічно. У Фінляндії підвищення кваліфікації педагогів повинно відбуватися щороку.

5. Рівні підвищення кваліфікації. На приклад, в Японії випускники педагогічних ВНЗ, розпочинають свою педагогічну діяльність зі стажування: в префектурних навчальних центрах вони протягом року прослуховують лекції, відвідують семінари та інші заняття. А в Ліхтенштейні вчителям, які пропрацювали в державних освітніх установах не менше 10 років (5 з яких – неперервно), але ще не досягли пенсійного віку, пропонується інтенсивна підготовка з метою професійного розвитку у галузі дидактики і методики викладання їх предмета. Навчання триває 5–20 тижнів, в залежності від навантаження за останні 5 років.

6. Статус професійного розвитку. У багатьох країнах (Нідерланди, Японія, Ліхтенштейн, США, Бельгія, Німеччина, Канада і ін.) підвищення кваліфікації та профе-

сійний розвиток вчителя закріплено в законодавстві як їх обов'язкове. Проте в більшості розвинутих країн світу (Данія, Франція, Італія, Франція, Італія, Норвегія, Люксембург) професійний розвиток здійснюється добровільно, за бажанням працівника.

7. Кількість вчителів, які беруть участь в програмах підвищення кваліфікації. У Європі найбільший відсоток таких педагогів в Словенії (понад 76 %), найменший – в Республіці Польща (18 %). В Азії особливо виділяється Південна Корея (близько 92 % вчителів протягом року).

8. Управління підвищенням кваліфікації: централізоване і децентралізоване. Наприклад, професійний розвиток вчителів іноземних мов у Швеції відбувається без втручання системи державного контролю (воно здійснюється на ринковій основі, відповідно до попиту ринку на цю послугу). У Фінляндії відповідальність за професійне зростання педагогічних кадрів несуть директори шкіл або муніципальні комітети. В Японії, навпаки, підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов є централізованим і знаходиться під контролем з боку держави.

У контексті дослідження вважаємо за доцільне виокремити низку проблем, характерних для професійного розвитку та становлення вчителів іноземних мов у зарубіжному досвіді, зокрема: залежність педагогів від професіоналізму методистів та інших фахівців у галузі освіти; проблема підвищення свідомості і мотивації педагогів до неперервного підвищення кваліфікації та розвитку педагогічної майстерності; низька диференціація неперервної освіти; нерівність доступу вчителів іноземних мов до програм професійного розвитку (за країнами; типом проживання; вартості послуг тощо).

Отже, питання неперервного підвищення кваліфікації та розвитку педагогічної майстерності вчителів іноземних мов в сучасних умовах реформування вітчизняної системи освіти набуває особливої актуальності та потребує детального вивчення кращих зразків зарубіжного досвіду, що виокремлює перспективи подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел

1.Синенко С. І. Розвиток післядипломної педагогічної освіти в країнах Західної Європи (Англія, Франція, Німеччина) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / С. І. Синенко. – К., 2002. – 21 с. 2.Hardy I. The Politics of Teacher Professional Development: Policy, Research and Practice / I. Hardy. – Routledge, 2012. – 244 p. 3.Creemers B. Teacher Professional Development for Improving Quality of Teaching / B. Creemers, L. Kyriakides, P. Antoniou. – Springer Science & Business Media, 2012. – 262 p.

А. С. Попович

МЕТОД ПРОЕКТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СТИЛІСТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

На сучасному етапі розвитку вищої освіти України ефективним засобом самостійної навчальної діяльності студентів є проектне навчання. Метод проектів – це педагогічна технологія, мета якої орієнтує на застосування актуалізованих знань і засвоєння нових для активного включення в проектувальну діяльність.

Методичні аспекти використання проектних технологій на заняттях із української мови в загальноосвітній і вищій школі досліджували Л.Варзацька, Н.Голуб, Т.Донченко, О.Дуплійчук, Л.Кратасюк, О.Кучерук, Н.Остапенко, Л.Проценко та інші.

Мета нашої розвідки – проаналізувати застосування проектних технологій при організації самостійної роботи зі стилістики у вищій школі.

Стилістика є завершальною й узагальнювальною прикладною дисципліною й уможливлює ґрунтовне вивчення мови в комунікативно-діяльнісному аспекті та відіграє непересічне значення в професійно-методичній підготовці вчителів укра-

їнської мови і літератури.

Вважаємо доцільним застосовувати метод проектів впродовж науково-дослідницької роботи студентів зі стилістики української мови.

Організація самостійної роботи зі стилістики має відповідати потребам сьогодення, оскільки потрібно вчити студентів умінню думати, самостійно віднаходити інформацію і критично її оцінювати, а не лише накопичувати і запам'ятовувати. Важливо сформувати в здобувачів вищої освіти такі загальні компетентності, як здатність до навчання, креативність, володіння технологіями пошуку інформації, гнучкість мислення тощо.

На думку О.Пєхоти, «Проектна технологія передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів» [1, с. 150].

Учені виокремлюють такі етапи роботи над проектом: усвідомлення студентом теми й мети, виокремлення проблемних питань, оформлення задуму, планування, виконання (самостійна дослідницька діяльність), підбиття підсумків (оцінка діяльності), захист.

На початковому етапі студенти добирають наукову літературу, структурують теоретичний матеріал, карткують ілюстративний матеріал і аналізують його, з'ясовують стилістичні особливості текстів, описують стилістичні аспекти, висновують і визначають способи представлення дослідження.

Публічний захист є важливим складником методу проектів, адже дає змогу узагальнити й систематизувати знання та продемонструвати результати своєї роботи. Формою його проведення, переважно, є мультимедійна презентація, вимоги до якої формулюються заздалегідь (як щодо змісту, так і щодо оформлення). Це привчає студентів правильно демонструвати результати своєї роботи.

Пропонуємо надавати перевагу дослідницьким, пошуковим й творчим проектам. Зокрема, студенти можуть виконувати стилістичний аналіз творів українських письменників за різними рівнями (фонетико-стилістичним, лексико-стилістичним, фразеологічно-стилістичним, граматико-стилістичним): «Стилістичні функції старослов'янізмів у поезії Т.Шевченка», «Стилістичне забарвлення афіксів у художніх, публіцистичних, наукових і розмовних текстах», «Лексико-граматичне вираження тропів у художньому дискурсі (Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, Олександра Олеся, М. Вороного, П. Тичини, М. Рильського, М. Зерова, В. Сосюри, А. Малишка, В. Симоненка, В. Стуса, Ліни Костенко, І. Драча, М. Дзюби, Г. Тарасюк, Ю. Андруховича, Любка Дереша, С. Жадана, Юрка Іздрика, О. Ірванця та ін.)», а також з'ясовувати роль розмовних і знижених елементів у мовленні певного політика, аналізувати сучасний утилітарний текст (соціальну й комерційну реклами, надписи на предметах) тощо.

Працюючи над створенням проектів, студенти послуговуються не лише основною літературною, а й опрацьовують публікації в наукових часописах «Українська мова», «Мовознавство», науково-популярному видання «Культура слова», науково-методичних журналах «Дивослово», «Українська мова і література в школі» тощо. Відтак вони набувають таких інструментальних компетентностей: здатність до аналізу й синтезу, організації та планування, засвоєння основних базових знань зі стилістики, навички управління інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел), розв'язання проблем, планування та управління часом.

Системні компетентності (здатність застосовувати знання на практиці, дослідницькі навички та вміння, здатність до навчання, здатність працювати самостійно, турбота про якість, бажання досягти успіху) здобуваються через здійснення порівняльного аналізу різних поглядів науковців на одне і теж питання, опонування їм; виконання стилістичного аналізу текстів різних стилів; добір з творів сучасних письменників прикладів використання тропів і фігур стилістичного синтаксису і т. ін.

Водночас формуються такі фахові компетентності, як наявність теоретичного

підґрунтя з основних розділів стилістики, отримання практичних навичок зі стилістичного аналізу тексту, редагування текстів, конструювання стилістично довершеного тексту, здатність систематизувати й інтерпретувати наукові дані та формулювати судження, що віддзеркалюють наукові проблеми, здатність комунікувати, використовуючи певну інформацію.

Уміння демонструвати знання стилістичної теорії та розуміння основних фактів, концепцій, правил і теорій; застосовувати знань для розв'язання суперечливих питань (щодо виокремлення функціональних стилів, трансформації фразеологічних одиниць); навички аналізу, інтерпретації та синтезу інформації; презентації наукового матеріалу і аргументів підтверджують сформованість фахових когнітивних компетентностей зі стилістики.

Отже, при застосуванні проектування студенти мотивуються до вивчення й дослідження лінгвостилістичних проблем, поєднують теоретичні знання з набуттям практичних умінь, самостійно застосовують знання, орієнтуються в інформаційних джерелах, розвивають критичне мислення й креативність, у них виформовуються загальні, інструментальні, системні й фахові компетентності.

Список використаних джерел

1.Освітні технології / О. М. Пєхота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. ; за заг. ред. О. М. Пєхоти. – К. : А.С.К., 2002. – 255 с.

І. Г. Павленко

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ У ВНЗ

Сьогодні існує велика кількість технологій навчання. Однак процес використання традиційних і впровадження інноваційних технологій навчання у ВНЗ протікає стихійно. У процедурі їхнього відбору і реалізації у навчальному процесі існують суперечності між новими цілями освіти і старими способами представлення і засвоєння знань; зростаючими об'ємами інформації, яку необхідно передати студентам та обмеженою кількістю навчального часу; гострою необхідністю педагогічних інновацій в навчальному процесі і недостатньою розробленістю методології використання нових педагогічних технологій в освіті.

Інноваційні педагогічні технології - це системні процеси цілеспрямованої дії на «студента», що направлені на задоволення всієї сукупності його потреб; це новостворені або вдосконалені педагогічні системи, що забезпечують високий рівень навчального процесу ВНЗ. Сучасні інноваційні педагогічні технології характеризуються тим, що: 1) збагачують навчальний процес за рахунок впровадження активних, аналітичних і комунікативних способів навчання та представлення викладачів і студентів про освітню діяльність; 2) забезпечують високий рівень навчального процесу; 3) формують компетентність майбутніх фахівців; 4) забезпечують становлення аналітичних, організаційних, проектних, комунікативних навичок; 5) розвивають здібності до прийняття вірних рішень у нестандартних ситуаціях; 6) формують вміння будувати власні освітні програми; 7) є ресурсом для зміни змісту освіти і структури навчального процесу відповідно до міжнародних вимог; 8) підвищують показники досягнень структурних компонентів процесу технологізації навчання; 9) орієнтовані на стимулювання творчого потенціалу.

Особливу увагу при проектуванні інноваційних педагогічних технологій необхідно приділяти чіткості й визначеності фіксації результатів, наявності критеріїв їхнього досягнення, покроковій і формалізованій структурі діяльності.

Існують й певні умови ефективності інноваційних педагогічних процесів. Інноваційність не є і не може бути самоціллю в педагогічній практиці. Мета її полягає в оптимізації навчального процесу, в забезпеченні його відповідності умовам і тенден-

ціям суспільного буття. Саме в цій площині виникає проблема ефективності інноваційних педагогічних процесів. Для раціонального управління нововведеннями необхідно знати передумови їх ефективності, тобто чинники, які сприяють або стримують ефективний їх хід і розвиток. Ефективність тлумачиться як співвідношення результатів дій і витрат на їх досягнення. Наприклад, якщо дві технології навчання студентів інформатиці забезпечують приблизно однаковий рівень її освоєння, то ефективніше буде і то, що вимагає найменших зусиль. Але стверджувати про більшу чи меншу ефективність дій можна лише тоді, коли досягнута мета.

Нерідко інноваційні дії можуть бути результативними, але малоефективними. Це відбувається тоді, коли, діючи інакше, того ж результату можна досягти за менших витрат, або коли при тих же витратах можна отримати кращий результат.

Інноваційний процес за структурою є складним. Часто він не тільки структурується на послідовні етапи, але й охоплює кілька проблемно-смислових розгалужень. Тому реалізовувати його належить не одній людині, а групі, іноді масштабним колективам, кожен з яких покликаний працювати заради досягнення єдиної мети. Для цього потрібно забезпечити ефективний обмін інформацією, тобто налагодити ефективні комунікації, завдяки яким об'єднуються в єдине ціле організаційно складні соціальні структури, до яких можна віднести колектив, який буде реалізовувати інноваційну педагогічну ідею. Комунікації бувають вертикальними (між підлеглими і керівниками) і горизонтальними (міжособистісні та міжгрупові). У процесі їх здійснення можуть виникати різноманітні антіінноваційні інформаційні, комунікативні бар'єри (плітки, дезінформація, провокативне загострення відносин і т. д.). Тому ініціатори інноваційного процесу повинні заздалегідь продумати і змоделювати комунікативні канали і механізми, стежити за ефективністю їх функціонування, вносити при необхідності корективи, долати збої, дбаючи, щоб кожен учасник реалізації нового знав, що, як і де відбувається, які проміжні результати, які вносяться зміни і до чого вони зобов'язують. Отже, доступність, своєчасність надходження, достовірність інформації, сприятливий для професійного спілкування клімат забезпечують ефективну взаємодію всіх учасників інноваційного процесу, своєчасне виявлення і вирішення конфліктів, що є передумовою злагодженої роботи колективу.

Педагогічні інновації здійснюються за певним алгоритмом. Спираючись на сучасних вчених можна виділили наступні етапи розробки і реалізації педагогічних нововведень:

1.Розробка критеріального апарату та вимірювачів стану педагогічної системи, що підлягає реформуванню. На цьому етапі потрібно виявити потребу в нововведеннях.

2.Всебічна перевірка та оцінка якості педагогічної системи для визначення необхідності її реформування за допомогою спеціального інструментарію.

3.Експертизі повинні піддаватися всі компоненти педагогічної системи. У підсумку повинно бути точно встановлено, що необхідно реформувати як застаріле, неефективне, нераціональне.

4.Пошуки зразків педагогічних рішень, які носять випереджаючий характер і можуть бути використані для моделювання нововведень. На основі аналізу банку передових педагогічних технологій потрібно відшукати матеріал, з якого можна створити нові педагогічні конструкції.

5.Всебічний аналіз наукових розробок, що містять творче вирішення актуальних педагогічних проблем (може бути корисна інформація з Інтернету).

6.Проектування інноваційної моделі педагогічної системи в цілому або її окремих частин. Створюється проект нововведення з конкретними заданими властивостями, відмінними від традиційних варіантів.

7.Виконавська інтеграція реформи. На цьому етапі необхідно персоналізувати завдання, визначити відповідальних, засоби вирішення завдань, встановити форми

контролю.

8.Опрацювання практичного здійснення відомого закону зміни праці. Перед впровадженням у практику нововведення необхідно точно розрахувати його практичну значимість і ефективність.

9.Побудова алгоритму впровадження в практику нововведень. У педагогіці розроблені подібні узагальнені алгоритми. У них є такі дії, як аналіз практики для пошуку ділянок, що підлягають оновленню або заміні, моделювання нововведення на основі аналізу досвіду та даних науки, розробка програми експерименту, моніторинг його результатів, впровадження необхідних коректив, підсумковий контроль.

10.Введення в професійну лексику нових понять або переосмислення колишнього професійного словника. При відпрацюванні термінології для її впровадження в практику керуються принципами діалектичної логіки, теорії відображення, і ін.

11.Захист педагогічної інновації від псевдоноваторів. При цьому необхідно дотримуватися принципу доцільності і виправданості нововведень.

При організації інноваційної діяльності слід пам'ятати, що: 1) в педагогіці, за думкою К.Ушинського, передається не досвід (технологія), а думка, виведена з досвіду; 2) «чужий» досвід педагог повинен «пропускати через себе» (через свою психіку, сформовані погляди, способи діяльності і т. п.) і виробляти свій метод, найбільшою мірою відповідає рівню свого особистісного та професійного розвитку; 3) інноваційні ідеї повинні бути чіткими, переконливими і адекватними реальним освітнім потребам людини і суспільства, вони повинні бути трансформовані в конкретні цілі, завдання і технології; 4) інновація повинна оволодіти умами і засобами всіх (або більшості) членів педагогічного колективу; 5) інноваційна діяльність повинна морально і матеріально стимулюватися, необхідно правове забезпечення інноваційної діяльності; 6) у педагогічній діяльності важливі не тільки результати, але і способи, засоби, методи їх досягнення.

Інноваційні педагогічні технології в навчальному процесі ВНЗ покращують засвоєння навчального матеріалу, зменшують час на вирішення стандартних завдань та допомагають знайти розв'язки нестандартних, стимулюють творчий потенціал, зумовлюють позитивне ставлення до навчальних дисциплін, підвищують рівень інформаційної культури та створюють умови для повноцінного розкриття їх як особистостей. Тому застосування інноваційних педагогічних технологій є однією з умов якісної підготовки майбутнього фахівця.

А. В. Савич

АЛГОРИТМ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Розвиток суспільства є неможливим без всесвітньої активізації інтелектуального, духовного потенціалу суспільства. Розуміння цього дає змогу знаходити ефективні шляхи і методи формування інтелігентної особистості спеціаліста, яка здатна реалізувати свій творчий потенціал у всіх сферах життєдіяльності.

Реалії життя явно демонструють невідповідність між спеціально-професійно і соціально-моральної загальнокультурної підготовки студентів як майбутніх спеціалістів.

Стаючи інтелігентом після отримання диплома чи посади, людина нерідко не є ним за своєю сутністю і способом життя адже саме інтелігенція є ініціатором ідей, творчості, розвитку і перспективи. У зв’язку з цим фактором, який ефективно впливає на духовний та моральний розвиток особистості культури.

За всіх часів поціновувалися люди, які вміли творчо, нестандартно підходити до будь-якої справи, тому проблема формування творчо активної особистості була і залишається актуальною. На даний момент у науці накопичено чимало матеріалу

щодо проблеми творчості і формування творчих задатків (здібностей).

У нашому розумінні, творчість – це процес створення людиною об'єктивно або суб'єктивно якісно нового за допомогою специфічних інтелектуальних процедур, які не можна уявити як дії, які чітко регулюються у певному соціокультурному середовищі.

Аналіз процесу становлення особистості студентів як професіоналів дає змогу виділити наступну динаміку поетапного засвоєння творчої активності: 1) емоційне сприйняття майбутньої професійної діяльності; 2) осмислення свого місцеположення у певному соціокультур-ному середовищі; 3) системне засвоєння, основане на дослідницькому способі дії; 4) навчальне застосування, засноване на пошуковому способі дії; 5) творче застосування знань, одержаних у результаті навчання.

Таким чином, спосіб здійснення майбутньої діяльності є основним показником індекса критерія творчої активності у процесі навчання.

Освіта і виховання у ВНЗ покликані відображати високу мету творчої особистості, яка здатна сприймати інноваційні процеси у суспільстві, використовувати нові технології і яка поділена високою професійною культурою.

Реалізація даної мети виховання дозволяє формувати наступні особистісні якості студентської молоді: 1) здатність свідомо адаптуватися до нових умов життя, уміти орієнтуватися в економічній, соціально-політичній ситуації, берегти свою світоглядну позицію, гуманістичні ідеали і цінності; 2) змогу проявити високу соціальну активність, цілеспрямованість, здатність знаходити оптимальне рішення життєвих проблем у критичних і нестандартних ситуаціях; 3) бажання досягти життєвих успіхів, розвинути здібності до самостійності у діях і рішеннях, постійного саморозвитку; 4) прагнення бути відповідальною особистістю, здатною підкорити свої потреби, вчинки і поведінку законам і нормам моралі свого народу, держави, ВНЗ.

Період навчання у ВНЗ – важливий етап соціалізації студента, він передбачає формування особистості в умовах соціокультурного простору шляхом засвоєння під час виховання і навчання загальнокультурного і соціального досвіду. Студенти накопичують і перетворюють свої цінності та орієнтації, вибірково вводять до своєї системи поведінки ті норми і правила, які прийняті в академічній групі, колективі вищої школи, суспільстві. Процес соціалізації включає також засвоєння студентською молоддю культури людських стосунків і суспільного досвіду, соціальних норм, нових видів діяльності і форм спілкування. Отже, навчання і виховання у ВНЗ є вагомим фактором соціалізації особистості студента, і цей процес соціалізації здійснюється під час життєдіяльності студентів.

На сьогоднішній день студенти – це майбутні працівники керівних структур, учені, психологи, соціологи, державні діячі, спеціалісти у сферах ринкової економіки, носії інтелектуального потенціалу XXI століття, творці нових досягнень культури. Для того, щоб вони реалізували вищезазначені характеристики необхідно створити такий соціокультурний виховний простір, де буде місце Добру, Знанням, Правді і Красі.

Важливим є суб'єктивне сприйняття студентами виховного простору ВНЗ як простору з відповідними принципами, цінностями, простору культури, соціального простору.

У контексті викладеного важливими умовами формування особистості студента у соціокультурному просторі є широке використання в діяльності викладачів і студентів різноманітних культурних цінностей, облік національних традицій у вихованні і навчанні створення нової, гуманної, різнобічної і складної культури середовища, засвоєння загальнолюдських цінностей світової, національної культури з використанням сучасних технологій міжкультурної взаємодії. Виходячи з того, що формування гармонійного розвиненої особистості базується на фундаментальності і безперервності протягом життя, відбувається залучення студентів до досягнення світової культури, оволодіння духовним багатствам сучасної цивілізації у її

ціннісному розумінні. У цьому контексті зростає значущість соціокультурного простору ВНЗ як фактору формування духовно-морального потенціалу особистості студента, його готовності у творчому оволодінню майбутньої спеціальності до самоствердження, самовираження і самореалізації.

Соціокультурний простір вищої школи виконує наступні функції: **1)** соціально-адаптаційна, яка передбачає, що професійна, навчальна діяльність є успішною лише для тих, хто цілком соціально адаптований; **2)** культурологічна функція, яка може реалізуватися лише в культурологічною освітою, тобто такою, в якій слово, мова, думка про культуру втілюються у науково-організованій освітній системі. Дана функція передбачає заглиблення в культуру, до переживань культурної події як особистісно-значущого вчинку, співучасті у культурному звершенні. Зазначимо, що значна роль приділяється викладанню гуманітарних наук, яких об'єднує те, що всі вони вивчають культуру, особливі форми історичного життя етносів; **3)** виховна функція пов'язана з формуванням у студентів ціннісного відношення до світу, культури, навколишнього середовища, з усвідомленням себе у цьому світі, з розвитком свого «Я», місцезнаходженням свого місця з-поміж інших людей. Важливими складовими є виховання інтересу і любові до обраної професії, що досягається виробленням у студентів правильної уяви про суспільне значення і зміст роботи; формування у кожного студента переконання у своїй професійній придатності, а також чіткого розуміння необхідності оволодіння всіма дисциплінами, видами підготовки, які передбачені навчальними планами ВНЗ; **4)** гуманістична функція передбачає залучення студентської молоді до загальнолюдських цінностей, формування у них адекватної цим цінностям поведінки.

У зв'язку з цим постає потреба у вихованні особистості студента як громадянина, здатного до вільного самовизначення і самовираження. Такому студенту буде властиве звернення до цінностей гуманістичного світосприймання і світорозуміння справедливості, порядності, розуму, доброти.

Соціокультурний простір вищої школи може відіграти значну роль у реалізації завдань гармонійного розвитку людини, у формування системи виховної взаємодії викладачів і студентів.

Список використаних джерел

1. Беокина Р.М., Чудоновский В.Э. Воспоминания о будущей школе. – М.: Просвещение, 1992. 2. Кугель С.А. Молодые инженеры. – М.: Мысль, 1971. – 205 с. 3. Мудрык А.В. Социализация человека. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. – М., 2004. 4. Орешников И.М. Что такое гуманитарная культура. – Саранск, 1992. 5. Харчев А.Т. Социология воспитания о некоторых актуальных проблемах воспитания личности. – М., 1990.

О. С. Прокопова, О. А. Кириченко

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ВЧИТЕЛІВ У ХАРКІВСЬКОМУ ЛІЦЕЇ № 149

Освіта – стратегічна основа розвитку особистості, суспільства, нації і держави, запорука майбутнього. Вона є засобом відтворення і нарощування інтелектуального, духовного потенціалу народу, виховання патріота і громадянина, дієвим чинником модернізації суспільства, зміцнення авторитету держави на міжнародній арені [2, с.15]. Розвиток освіти значною мірою залежить від кваліфікації та майстерності вчителів, розуміння зростаючої відповідальності за результати навчальних досягнень учнів, бажанням руйнувати старі стереотипи свого педагогічного мислення і готовності до сприйняття гуманної педагогіки співробітництва. На розв'язання проблеми ефективної професійної підготовки вчителя до роботи у сучасних умовах орієнтують Конституція України, Закон України «Про освіту», Закон України «Про загальну середню освіту».

На основі теоретичного аналізу адміністрація виявила, що дослідженню проблеми професійного самовдосконалення вчителів завжди приділялася належна увага. Професійне самовдосконалення у наукових дослідженнях розглядається як єдність двох її складових – самоосвіти і самовиховання [1, с. 8].

Адміністрація Харківського ліцею № 149 вважає, що під час організації системи професійного самовдосконалення вчителів необхідно враховувати концепцію гуманітаризації освіти (Ф.Є. Пєшков, В.І. Шубін); орієнтувати педагогів на власний саморозвиток, виявлення світоглядних та культурних потенцій своїх предметів, підвищення екологічної культури учнів (Ю.І. Мальований, С.У. Гончаренко, Л.Б. Лук'янова, О.В. Плахотнік).

На основі теоретичного аналізу професійне самовдосконалення вчителя нами розглядається як свідома професійна діяльність учителя в системі його неперервної педагогічної освіти, яка спрямована на підвищення його фахового рівня, професійну самореалізацію, подальший розвиток професійно значущих якостей, підвищення ефективності навчально-виховної роботи в школі відповідно як до інтересів, потреб і можливостей учнів, так і до вимог суспільства щодо соціалізації, особистісного і професійного розвитку людини [3, с. 234].

Професійне самовдосконалення включає самоосвіту і самовиховання вчителя, які забезпечують розвиток професійно значущих якостей, професійну самореалізацію вчителя та детермінуються такими особистісними факторами, як мотивація досягнення і професійна самосвідомість. На основі аналізу основних понять зроблено висновок, що організація професійної самоосвіти – це систематична і цілеспрямована освітня діяльність адміністрації, мета якої полягає у задоволенні суспільних потреб освіти учнів, подоланні суперечності між темпами застарівання знань та темпами їх оновлення, між вузькопрофесійною діяльністю педагога та всебічним гармонійним розвитком особистості, спроможністю розв'язувати професійні завдання, які виходять за межі сьогодення [4, с. 12].

Особистісні регулятори діяльності (мотивація досягнень, цінності особистості, уявлення про ідеальні особистісні якості, образ «Я») виступають підґрунтям для визначення цілей професійного самовдосконалення, що здійснюється у ході порівняння розвитку професійно важливих якостей, вмінь та навичок самовдосконалення (суб'єктивна модель значущих умов діяльності по самовдосконаленню) з уявленнями про ідеал розвитку цих якостей та вмінь. Наступною ланкою виступає технологія досягнення мети самовдосконалення, яка складається з самоосвіти і самовиховання з визначеними засобами їх здійснення; ця ланка пов'язана з ланкою самооцінки та розвитку вмінь самоосвіти і самовиховання. Вчителям з більш високим рівнем професійної самореалізації, самооцінки, мотивації досягнення притаманна більш висока орієнтованість на самоосвіту і самовиховання, потреба у постійній роботі щодо підвищення власної професійної кваліфікації.

У ліцеї розроблена і теоретично обґрунтована системна модель професійного самовдосконалення вчителя, яка складається з таких основних блоків: особистісних регуляторів діяльності, структурно-функціональних компонентів регуляції діяльності з професійного самовдосконалення і результату цієї діяльності.

Особистісними регуляторами діяльності вчителя виступають мотивація досягнень, цінності особистості, уявлення про ідеальні особистісні якості та образ «Я», які зумовлюють розвиток спрямованості на професійне самовдосконалення. Структурно-функціональні компоненти регуляції діяльності з професійного самовдосконалення відображають ціль професійного самовдосконалення, сформовану на її основі суб'єктивну модель важливих для професійної самореалізації перетворень; уявлення про результати перетворень – ідеал (уявлення про свої професійні якості у майбутньому). Результативний блок відображає наслідки самовдосконалення педагога, їх реалізацію у педагогічному процесі: творчий підхід до організації власної діяльності і діяльності учнів на уроці. Системна модель професійного самов-

досконалення вчителя забезпечує спрямування процесу самовдосконалення відповідно до сучасних орієнтацій в освіті, взаємодію всіх блоків моделі з метою досягнення більшої ефективності педагогічної діяльності.

Список використаних джерел

1.Малихін О.В. Формування у майбутніх учителів потреби в професійній самоосвіті: Автореф. Дис. канд. пед. наук: 13.0004 / Харк. Держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Х., 2000. – 17 с. 2.Національна доктрина розвитку освіти // Програма підтримки вироблення стратегії реформування освіти, 2001. – № 1. – С.15-19. 3.Ничкало Н.Г. Неперервна професійна освіта: міжнародний аспект // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / За ред. І.А. Зязюна. – К.: Вид-во «Віпол», 2000. – 636 с. 4.Сологуб А.І. Концепція креативної освіти у природничо-науковому ліцеї // Рідна шк. – 2000. – № 12. – С.9-19.

І. С. Присяжнюк

ДЕБАТИ ЯК КОМУНІКАТИВНИЙ МЕТОД НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

В останні десятиріччя широкої популярності набули нетрадиційні і комунікативні методи навчання, які мають на меті не лише формування комунікативної компетенції студентів, а й розширення їх кругозору, самовиховання, активізацію пізнавальної діяльності. Їх перевага над традиційними методами полягає у тому, що студент не обмежений лише завчанням нових слів, зворотів і граматичних конструкцій, комунікативні методи спонукають до активної мовленнєвої діяльності, під час якої і відбувається засвоєння нової лексики шляхом відтворення її у реальних комунікативних ситуаціях. Одним з таких методів навчання є дебати.

Дебати – це «чітко структурований і спеціально організований публічний обмін думками між двома сторонами з актуальної теми». Під час своїх виступів команди мають на меті переконати третю сторону у своїй правоті і сформувати позитивне враження [3, с. 3]. Дебати, як ігровий метод, мають багато переваг, виконуючи *навчальну* (розширення кругозору, оволодіння новими знаннями, освоєння нової термінології і мовних зворотів, повторення пройденого матеріалу), *розвиваючу* (логіка, критичне мислення, інтелектуальні, творчі і ораторські здібності), *виховну* (формування морально-етичних якостей, життєвих принципів і світогляду) і соціальну функцію (формування навиків роботи у команді, культурного спілкування, розуміння інших точок зору і суспільних цінностей) [2].

Як і будь-яка комунікативна гра, дебати проходять у три етапи:

1. Підготовчий. Визначається тема і мета дебатів, студенти переглядають літературу у пошуках необхідної інформації, обговорюють проблему, визначають ключові слова, занотовують факти, цитати, складають план виступу. На цьому етапі відбувається ознайомлення з проблемою, осмислення фактів, разом з розвитком навиків читання і письма [1].

2. Етап проведення. Дебати мають чітко регламентовану структуру і обмеження в часі. Студенти діляться на три команди по три людини. Перша команда стверджує певну точку зору, друга спростовує і наводить контр аргументи, третя – судді, які аналізують аргументи команд і виносять рішення, яка з команд перемогла. Гра має три раунди, в кожному з яких виступає по одному спікеру з кожної команди. Після кожного раунду проводиться перехресне опитування учасниками команд для уточнення точки зору опонентів або виявлення недоліків. Команди мають право на 5-хвилинний таймаут для консультації один з одним, який можна використати відразу повністю або частинами [2].

3. Підсумковий. Після закінчення виступів обох команд, судді аналізують роботу і визначають команду переможця. Одним з суддів може бути викладач, який підсумує роботу студентів на занятті й допоможе проаналізувати помилки як мов-

ного характеру, так і стосовно теми обговорення і наведених аргументів.

Отже, дебати як ігровий метод навчання на заняттях з іноземної мови має ряд переваг. Він допомагає полегшити процес засвоєння нових тем, спонукає студентів до пошуку нової інформації і поглиблення знань, розвиває комунікативні й інтелектуальні здібності студентів і виховує суспільно-свідомих громадян.

Список використаних джерел

1. Гернер М.В. Использование технологии «Дебаты» на уроках английского языка. Електронний ресурс. Режим доступу: http://festival.1september.ru/articles/572341/. 2.Імжарова З. Дебати як педагогічна технологія. Електронний ресурс. Режим доступу: http://osvita.ua/school/method/technol/369/. 3. Каліберда Г.А. Інтелектуальна гра «Дебати» у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів» // Збірка матеріалів для керівників дебатних клубів та вчителів, які навчають дебатів та дискусій – Полтава: ПОІППО, 2008. – 204 с.

Л. В. Ричкова, Л. Г. Рудіч

СИТУАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

Освітні технології ми розглядаємо як систему розробки та втілення, у відповідності до сформульованих цілей процесу навчання, заздалегідь спроектованого НВП з урахуванням засобів, методів, форм, а також їх взаємодії.

Специфіка освітньої технології полягає в тому, що в ній конструюється та реалізується такий навчальний процес, який має гарантувати досягнення визначених цілей. Основою цілеспрямованого, організованого, заздалегідь продуманного навчального процесу є оперативний зворотній зв'язок. Дослідження конкретної технології потребує визначення необхідних цілей і результатів навчально-виховного процесу та зіставлення їх із цілями та результатами пропонованої технології; обґрунтування етапів процесу навчання; вибору компонентів на кожному етапі; обґрунтування використання засобів, пропонованих технологією, уточнення критеріїв та обмежень.

Втілення нових педагогічних технологій базується на застосуванні засобів непрямого та перспективного управління. До останніх належать, наприклад, дидактичні ситуації. Технологія, яка ґрунтується на використанні в навчальному процесі зазадалегідь спроектованих дидактичних ситуацій, ефективна в умовах загальноосвітнього навчального закладу, оскільки дозволяє перетворити навчання на своєрідний технологічний процес зі спроектованими результатами.

Дослідження ситуацій як дидактичної категорії пов'язано з широким колом питань, що охоплюють різні види діяльності, а також зміни, до яких мають долучатися той, хто навчає, і той, хто навчається. Свіжість погляду на ситуацію полягає в її розумінні як певної об'єктивної сукупності елементів (подій, умов, обставин), які здійснюють стимулюючий, обумовлюючий, коригуючий вплив на суб'єкта, тобто детермінуючий його активність й одночасно визначаючий просторово-часові межі її реалізації. Центральним моментом у понятті «ситуація» є те, що об'єднані в ньому елементи взаємопов'язані та співвіднесені між собою. Моделювання цих зв'язків у поєднанні з моделями складових процесу навчання дозволяє представити дидактичну ситуацію як модель тієї діяльності, до якої здійснюється підготовка учня. Основні ситуації навчально-виховного процесу – це ті, що виникають під час взаємодії суб'єктів, протягом дії навчальних технологій. Проте самі ситуації мають розроблятися на певних загальних засадах незалежно від застосованої технології. Мова йде про розробку певної теоретичної моделі дидактичної ситуації, яка у відповідності до ортодоксальної реалізації того чи іншого методу навчання може бути трансформованою або в проблемну ситуацію, або в ситуацію навчальної задачі, чи у творчу ситуацію тощо. Розв'язання цієї проблеми нерозривно пов'язане з розробкою технології проектування дидактичних ситуацій. Та-

ким чином, окремим завданням є розробка технології проектування складних педагогічних об'єктів, які використовуються як засоби управління навчальною діяльністю. Головними компонентами педагогічних технологій виступають складні дидактичні об'єкти: комп'ютерні інформаційні системи, різноманітніситуації сумісної діяльності вчителя й учнів, дидактичні моделі тощо.

Процес проектування складних дидактичних об'єктів може бути представлений сукупністю аналогізування, конструювання, моделювання, перевірки рівня досягнення визначених цілей. Дані етапи були реалізовані при проектуванні комп'ютерної системи, дидактичних ситуацій, граматичних конструкцій (на матеріалі фізики, математики, англійської мови).

О. Д. Салюк

ЗНАЧЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЛЕКЦІЙНОМУ КУРСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Основним напрямком державної політики щодо розвитку вищої освіти, як визначено в Національній доктрині розвитку освіти в Україні, є підготовка кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння і впровадження науковоємних та інформаційних технологій, конкурентноспроможних на ринку праці. Сучасна медична освіта переходить до інтерактивного принципу навчання. Під інтерактивними методами навчання розуміють технології, які базуються на можливості взаємодії, діалогу з чимось (наприклад, комп’ютером) або кимось (людиною). При цьому створюються умови, що стимулюють зацікавленість студента в самому навчальному процесі, дозволяють відчути власну інтелектуальну спроможність, роблячи процес навчання ефективним [2]. Навчальним заняттям у вузі повинна бути характерна цілісність, внутрішній взаємозв’язок частин, єдина логіка розгортання діяльності викладача та студентів, що забезпечить управління пізнавальною діяльністю студентів групи. Процес засвоєння знань відображає наступна послідовність етапів навчання: лекція, позааудиторна самостійна підготовка студента, різні види практичних занять, виробнича практика.

З одного боку, провідною ланкою навчального процесу у вузі залишається лекція [1]. Хоча, з іншого боку, за даними досліджень психологів, у пам'яті людини залишається 10 % того, що вона чує, 50 % того, що вона бачить, 90 % того, що вона робить. Протягом лекції студент засвоює приблизно 20 %, а у процесі практичної діяльності - до 90 % інформації, яку він сприймає. Чому ж ми все таки лекції надаємо провідну роль в навчальному процесі? А тому, що вона закладає основи наукових знань, підводить теоретичну базу під дисципліну, що вивчається, ознайомлює студентів з методологією досліджень, слугує відправним пунктом і вказує напрямок роботи студентів по всім іншим видам навчального процесу. Відповідно, на лекції здійснюється загальне орієнтування в наведеній проблемі: мотивація, з’ясовуються цілі, реалізуються світоглядні та виховні функції. Цінність лекції полягає в тому, що у її процесі студент має змогу засвоїти значно більше інформації, ніж за той самий час самостійної роботи. Під час лекції формуються погляди й переконання студентів, уміння критично оцінювати здобуту інформацію. Лекція сприяє також встановленню прямого контакту між викладачем і студентами, своєчасному інформуванню студентів про новітні наукові досягнення тощо. Студент у процесі лекції може отримати відповідь на будь-яке запитання, що дасть йому змогу повноцінно включитися в навчально-пізнавальну діяльність.

Одне лише визнання провідної ролі лекції не забезпечує автоматично такої її ролі в навчальному процесі. Для того, щоб лекція справді відігравала провідну роль, необхідно спочатку розв'язати певні проблеми. Відомий учений-педагог С.І.Гессен зауважував, що лекція у вищій школі вироджується, якщо вона зво-

диться до простого викладу деякої суми відомостей. Суть справжньої університетської лекції полягає у пробудженні активного ставлення студентів до науки, у породженні в них прагнення по-своєму опрацювати використаний на лекції матеріал, щоб самостійно перевірити ті висновки, які зробив професор. Така позиція педагога можлива тільки за умови позитивного ставлення викладача до студентів, наявності настанови щодо них як до здібних, розумних, кмітливих і здатних глибоко опановувати складності науки [3].

Відбір наукового й фактичного матеріалу до лекції має бути особливо ретельний. Відібраний матеріал обов'язково повинен мати систематичний характер, відображати вузлові питання головних наукових напрямів. При цьому викладач не повинен бути реєстратором фактів. Він зобов'язаний висувати дискусійні питання. Готуючись до лекції, викладачу важливо передбачити можливі запитання студентів. Викладати матеріал лекції слід на міжпредметному рівні.

Психолого-педагогічними передумовами підвищення ефективності лекції у ВНЗ є формування відповідної мотивації у студентів, ставлення студентів до лекцій; уміння розкривати цінність знань для слухачів з позиції практики, показувати студентам значущість лекційного курсу, розвивати у них звичку наполегливо й зосереджено працювати, зберігати високу довільну й мимовільну увагу.

За сучасних умов важливо забезпечити суттєве підвищення рівня лекцій і їх значення у формуванні наукового мислення студентів. Слід домагатися, щоб лекції мали проблемний характер, відбивали сучасні досягнення науково-технічного й суспільного розвитку, теорії і практики, сприяли поглибленій самостійній роботі майбутніх спеціалістів, розвитку їх творчих здібностей. З цією метою необхідно залучати до читання лекцій кваліфікованих викладачів, широко використовувати наочність, ТЗН, мультимедійні засоби, організовувати взаємовідвідування лекційних занять, допомагати молодим викладачам опановувати лекторську майстерність.

Прикладом активних методів навчання є проблемні лекції. На відміну від інформаційної лекції, на якій студенти отримують готову інформацію, яку необхідно запам'ятати, на проблемній лекції нове подається як невідоме, яке необхідно «відкрити». Викладач, створивши проблемну ситуацію, спонукає студентів до пошуків її розв'язання, крок за кроком підводячи до цілі. В умові поданої проблемної задачі є суперечності, які потрібно знайти і розв'язати. Проблемні лекції сприяють розвитку теоретичного мислення, пізнавального інтересу до предмета, забезпечують професійну мотивацію, корпоративність.

Критичне осмислення пропонованого в перебігу лекції матеріалу, активна пізнавальна діяльність можливі за умови елементарної підготовки до неї, яка передбачає ознайомлення з темою лекції і її планом, з основним змістом теми за коротким навчальним посібником, повторення змісту попередньої теми тощо. Щоб спрямувати таку роботу студентів, викладачеві слід вже на вступній лекції орієнтувати аудиторію на уважне ознайомлення з програмою і основними навчальними посібниками, а згодом, в процесі читання кожної лекції, пропонувати слухачам тему і план наступної лекції та літературу до неї.

В кінці хочеться зауважити, що вселяють надію на можливість активної творчої роботи студентів на лекції результати їх анонімного анкетування, проведеного на кафедрі терапевтичної стоматології ДЗ «ДМА МОЗ України». Воно продемонструвало, що переважна кількість студентів (85,3%) все ж таки вважає за необхідне наявність лекційного курсу в навчальному процесі. І наше завдання полягає в тому, щоб, використовуючи лекцію, спонукати студентів до розвитку творчого мислення та активної пізнавальної діяльності.

Список використаних джерел

1. Махнева А.В. Некоторые особенности преподавания стоматологии иностранным студентам в Донецком национальном медицинском университете /А.В.Махнева . – Український стоматологічний альманах. – 2015. - №2. – С.71-73. 2. Мухина С.А. Современные инновационные

технологии обучения /С.А.Мухина, А.А.Соловьева. – М.:ГЭОТАР-Медиа, 2008.- 360 с. 3. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи. Підручник.-3-тє вид., випр.. і доп. /Л.Г.Подоляк, В.І.Юрченко.- К.:Каравела, 2011. – 360 с.

Г. В. Чорноус

СИСТЕМА ПЕДАГОГІЧНИХ ВПЛИВІВ, СПРЯМОВАНИХ НА СОЦАЛІЗАЦІЮ УЧНІВ

Діагностування запитів сучасних роботодавців щодо професійних якостей і навичок майбутніх кваліфікованих фахівців переконує в соціальній актуальності, перш за все, таких творчих властивостей і здібностей, як: неординарне, креативне мислення; міжкультурна компетентність – однаково ефективно спілкуватися з усіма бізнес-партнерами; обчислювальне мислення; уміння фільтрувати зайві інформаційні дані – швидко переробляти й резюмувати; знання, що не обмежуються вузькою спеціалізацією; проектне мислення; здатність працювати дистанційно та володіти ІК-технологіями. Але готовність випускника навчального закладу до творчості і відповідальності не виникає сама по собі, а складається в умовах активної соціалізації особистості. Тому соціалізація є обов'язковою складовою педагогічної реальності.

Соціально зорієнтоване середовище у сучасній школі формується на підставі Національної доктрини розвитку освіти в Україні XXI столітті, Закону України «Про загальну середню освіту», «Основних орієнтирів виховання учнів 1-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів», Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки. У цих документах зазначено, за яких умов можлива успішна соціалізація учнів: збереження психологічного здоров`я учнів; емоційна комфортність у класі і школі, створення умов для індивідуалізації, забезпечення взаємодії педагогів і батьків, партнерство, співпраця, взаємодопомога.

Входження учнів у ритм шкільного життя відбувається мобільно завдяки адміністрації, раді школи, вчителям-предметникам, класним керівникам, шкільному психологу, соціальному педагогу. У виховній системі школи увага приділяється збалансуванню шкільної, сімейної та позашкільної соціалізації.

З цією метою адміністрація, класні керівники не тільки знайомлять батьків учнів з ознаками сучасного соціального середовища (інформатизація, динамічність, невизначеність майбутнього, пріоритетність ідеології індивідуалізації, наявність конкуренції, безробіття інші), а дають поради, вчать, як допомогти соціальному становленню особистості (батьківські збори, засідання батьківського родинного клубу «Просвіта», індивідуальні бесіди).

Крім того, створюються умови для набуття учнями адаптаційних якостей: навички роботи з комп'ютером, уміння самостійно приймати рішення та виконувати поставлені завдання, відповідальність за власні дії, уміння працювати з інформацією, опановувати нові знання, навички самовизначення, самооцінки.

Виховання ціннісних ставлень до суспільства та держави, до праці, до родини, людей, до культури і мистецтва, до природи, до себе відбувається не тільки під час навчально-виховного процесу, а й у позакласній діяльності (гуртки, секції, соціальні проекти тощо). З цією метою у закладі створено модель соціалізованої особистості, яка є орієнтиром для учнів і педагогів.

Виховна система навчального закладу спрямована й на виховання в них основ медіакультури (інтегрування медіапродукції в проблемні ситуації, відбір медіапродукції з метою підпорядкування її певному аспекту виховання, просвітницька робота з батьками, організація виставок учнівської медіапродукції, використання медіапродукції в позакласній роботі).

Ефективність системи педагогічних впливів, спрямованих на соціалізацію, значною мірою зумовлюється технологіями її запровадження. Перевагу віддаємо

інтерактивним, ігровим, проектним технологіям, що стимулюють творчість, ініціативу, самостійне та критичне мислення і базуються на принципі багатосторонньої взаємодії. Так для учнів 1-2 класів підготували ігровий, практико-зорієнтований проект «Бути другом – означає робити добро». Проблема: як знайти друга серед однокласників. Мета проекту: учити спілкуватися з однолітками, бути толерантними, уважними до інших; розвивати вміння висловлювати думки, слухати інших; виховувати доброзичливе ставлення учнів один до одного.

Для розробки обґрунтованих психолого-педагогічних рекомендацій щодо раціональної організації виховного процесу створена система спостережень, що має на меті: 1) вивчення й аналіз особливостей особистості школяра на кожному віковому етапі життя, його успіхів і проблем у різноманітній діяльності; 2) уміле використання потенційних інтересів, запитів, прагнень, творчих, інтелектуальних, організаторських можливостей учнів.

Найчастіше з метою діагностування проводиться анкетування. Але не менш ефективним є ситуативний підхід, тобто діагностування учнів за допомогою створення спеціальних або природних виховних ситуацій. Так 27 учнів 7 класу взяли участь в анкетуванні «Дослідження ціннісних ставлень особистості». Встановивши середній показник рівня прояву 7-ми ціннісних ставлень семикласників («Інтелектуальна зрілість», «Я – по відношенню до себе», «Я – по відношенню до близького оточення», «Я – по відношенню до праці», «Я – по відношенню до світу прекрасного», «Я – по відношенню до природи», «Самопокладання особистості»), адміністрація навчального закладу зробила висновок, що найвищий рівень прояву у компетентності «Самопокладання особистості» (відповідальне ставлення до виконання громадських доручень) – 2,54 б. (достатній рівень), найнижчий – «Я – по відношенню до природи» – 2, 1% б. (середній рівень). Педагогічному колективу школи слід звернути увагу на те, що учні найнижче оцінили такі ознаки, як: інтерес до навчання, вміння контролювати свої емоції, зацікавленість у відновленні природних об`єктів, знання про підприємницькі навички, правила етикету. Дані анкетування «Дослідження ціннісних ставлень особистості» використають у своїй роботі адміністрація закладу, вчителі, шкільний психолог, соціальний педагог для удосконалення формування в учнів життєвих і соціальних навичок.

Створена виховна система навчального закладу з ознаками соціально зорієнтованого виховного середовища надає можливість покращити рівень активності учнів у житті школи, задовольнити батьків підготовкою учнів до життя і навчання після закінчення навчального закладу, сформувати в учнів соціально зорієнтовані якості особистості.

Список використаних джерел

1.Бондаренко Т.В. Соціалізація особистості через розвиток творчих здібностей учнів / Бондаренко Т.В. // Класному керівнику усе для роботи. – 2017. - № 2. – С. 8-13. 2.Кротенко В. Соціалізація особистості і педагогічна діяльність / В. Кротенко // Джерело. – 2015. - № 21-24. – С.19. 3.Розвиток особистості в різних умовах соціалізації: колективна монографія / за науковою редакцією професора Л.О. Калмикової, професора Г.О. Хомич. – К.: Видавничий дім «Слово»,2016. – 472 с. 4.Фоменко А., Пасічник А. Формування соціальної компетентності особистості у творчій групі / А. Фоменко, А. Пасічник // Позашкілля. – 2016. - № 5 (113). – С.63-66.

І. І. Ярита

ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СПРИЙНЯТТЯ ПРИРОДИ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сьогоднізначно зростає увага до проблеми взаємозв’язку людини й природи як першоджерела краси.Пізнання навколишньої природи допоможе знайти найвищі духовно-естетичні цінності, осягнути прекрасне в природі й насолодитися ним. Розв’язання цього завдання полягає не тільки в тому, щоб пізнати таємниці

природи, навчитися спілкуватися з нею, старанно вдивлятися, спостерігати, споглядати й безпосередньо контактувати з тими або іншими природними об'єктами, а й у тому, щоб забезпечити цілісний розвиток пізнавальної, емоційно-вольової сфер і сфери поведінки особистості.Значення естетичного сприйняття природи полягає насамперед у тому, що в процесі активної взаємодії людини з природою відбувається розвиток значимих морально-естетичних якостей особистості. Сприйняття природної краси дозволяє міркувати, аналізувати, оцінювати, висловлювати судження, переживати, насолоджуватися нею.

Тому формування естетичного сприйняття природи в молодших школярів можна розглядати як одне з найважливіших завдань освіти, культурного й естетичного розвитку й виховання підростаючого покоління.

Проблема формування естетичного сприйняття природи завжди перебувала в полі зору вчених – філософів, педагогів, психологів.

У дослідженнях філософів Г.Апресяна, М.Бердяєва, Ю.Борева, С.Гольдентрихта, А.Гулиги, М.Кагана, М.Киященка, Л.Лейзерова, Л.Москвичової, Л.Ритикової, Б.Сафронова, Л.Столовича розкриваються проблеми естетичної культури, сутність і специфіка естетичної свідомості. Наукові праці В.Бутенка, Н.Бучило, П.Мезенцева, О.Органової, В.Самохіна присвячені специфіці естетичного сприйняття. Дослідження педагогів Т.Аболіної, М.Артеменка, О.Бурова, Н.Вітковської, І.Волощука, І.Гончарова, Д.Джоли, С.Жупаніна, В.Ільченко, П.Каптерева, В.Поли, Л.Печко, В.Сухомлинського, Г.Тарасенко, Г.Шевченко, А.Щербо, Ж.Юзваквносять багато цінного в педагогічну теорію й практику.

Аналіз теоретичних підходів до проблеми дослідження, відбитих у філософській і психологічній літературі дозволили дійти висновку, що формування естетичного сприйняття природи в дітей молодшого шкільного віку можливе лише за умови спеціально організованої цілеспрямованої педагогічної системи.

У сучасній науковій літературі поняття «система» є одним з основоположних. У теорії педагогічних систем, розробленій В.Безпалько й Н.Кузьміною, автори застосували системний підхід до аналізу й моделювання педагогічних явищ. В.Безпалько кваліфікує педагогічну систему як «певну сукупність взаємозалежних засобів, методів і процесів, необхідних для створення організованого, цілеспрямованого й навмисного педагогічного впливу на формування особистості з заданими якостями» [1, 6].

Використання системного підходу припускає розробку моделі формування педагогічного процесу[2]. Ключовим компонентом цієї моделі є мета. Мета дозволяє вчителеві осмислити сутність процесу формування естетичного сприйняття природи молодшими школярами, надати цьому процесу більш цілеспрямованого характеру, прогнозувати результати проведеної роботи, причому не тільки в своїй діяльності, але й у діяльності батьків.

Забезпечення ефективності формування естетичного сприйняття природи припускає розробку принципів, що дозволяють накреслити шляхи й засоби досягнення поставленої мети.

Як відомо, у навчанні принципи дозволяють визначити діяльність учителя при організації роботи з учнями. Зазначимо, що, з одного боку, принципи – це загальні вихідні теоретичні положення, а, з іншого – практичні дії педагога, спрямовані на організацію навчально-виховного процесу, а також комплексне розв'язання завдань освіти.

Розроблені нами принципи при їхньому використанні в навчально-виховному процесі дозволяють визначити зміст, форми й методи організації роботи з формування естетичного сприйняття природи в молодших школярів. Дію кожного з принципів ми не передбачаємо окремо, тільки в сукупності їхнього використання можливо досягти поставленої мети. 1) Принцип цілісності формування естетичної

свідомості.2)Принцип сезонної організації формування естетичного сприйняття природи. 3) Принцип опори на життєвий досвід молодших школярів. 4) Принцип опори на всі органи чуття. 5) Принцип використання «слабких» впливів. 6) Принцип «природовідповідності». 7) Принцип діагностичної постановки мети формування естетичного сприйняття природи.

Реалізація викладених принципів припускає моделювання педагогічної системи, здійснення якої буде забезпечувати створення ряду умов для формування естетичного сприйняття природи в дітей молодшого шкільного віку.

Наявність і використання системи умов дозволить цілеспрямовано, послідовно формувати естетичне сприйняття природи в дітей молодшого шкільного віку, систематично враховувати їхні творчі можливості й ступінь сформованості в них цієї якості.

Отже, процес формування естетичного сприйняття природи в молодших школярів буде ефективним за умов: 1) чіткої постановки мети процесу формування естетичного сприйняття; 2) спрямованості викладання різноманітних навчальних дисциплін і позаурочної діяльності учнів на формування естетичного сприйняття природи; 3) орієнтованості навчально-виховного процесу на організацію творчої діяльності учнів; 4) побудови процесу формування естетичного сприйняття на основі творчої взаємодії молодших школярів з природою і творами мистецтва; 5) урахуванні тенденцій розвитку учнів молодших класів, що відбивають найістотніші вікові особливості; 6) використанні різноспрямованої різноманітної діяльності молодших школярів, необхідної для формування в них знань про природу, естетичних умінь; 7) використанні «слабких» впливів для надання процесу естетичного сприйняття природи діяльнісного-творчого характеру; 8) орієнтованості навчально-виховного процесу на послідовне досягнення учнями рівнів сформованості сприйняття природи – предметного, дійового, естетичного ставлення й рівня естетичного сприйняття природи; 9) систематичної діагностики рівня сформованості естетичного сприйняття природи; 10) спадкоємності між дитячим садком і школою в плані формування естетичного сприйняття природи; 11) інтеграції впливу школи й сім’ї щодо формування естетичного сприйняття природи.

Таким чином, реалізація системи психолого-педагогічних умов ефективності процесу формування естетичного сприйняття природи створить можливість для формування цієї якості в дітей молодшого шкільного віку.

Формуючи естетичне сприйняття природи в дітей молодшого шкільного віку, необхідно враховувати й розроблені нами рівні сприйняття природи. Орієнтація на ці рівні дозволяє не тільки формувати, але й оцінювати ступінь сформованості естетичного сприйняття природи.

Так, для формування предметного рівня найбільш доцільно формувати такі компоненти естетичного сприйняття природи, як цілісність і структурність, на дійовому рівні – осмисленість і узагальненість, на рівні відношень – вибірковість і апперцепцію. Такий компонент, як емоційність, ми включаємо до складу кожного рівня, тому що він є невід’ємною особливістю естетичного сприйняття природи. Рівень сформованості естетичного сприйняття природи є підсумковим показником ефективності навчально-виховної роботи з естетичного розвитку учнів молодших класів.

Реалізація всіх рівнів формування естетичного сприйняття природи дозволить перетворити сприйняття природи в подію.

Подана система роботи є інноваційною й орієнтує сучасного педагога по-новому організувати навчально-виховний процес. Ефективність такої системи роботи свідчить про створення інноваційної технології формуванняестетичного сприйняття природи в молодших школярів.

Список використаних джерел

1.Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии / В.П. Беспалько – М.: Педагогика, 1989. – 192 с. 2.Ярита І. І. Формування естетичного сприйняття природи в дітей молодшого шкільного віку. Методичні рекомендаціїї для вчителів початкових класів. – 2-ге вид., випр. і доп. / І. І. Ярита– Луганськ: Альма-матер, 2007. – 61 с.

Л. І. Хмельникова, О. А. Подплетня

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРОВІЗОРІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ АНАЛІТИЧНОЇ ХІМІЇ

Аналіз проблем хімічної освіти в структурі фармацевтичної освіти, виявив протиріччя в системі хімічної підготовки провізорів, визначенні значення, ролі та місця курсу аналітичної хімії в професійній підготовці майбутніх провізорів, що змусило удосконалювати зміст і структуру курсу аналітичної хімії, процесу його вивчення студентами - провізорами, включення в структуру курсу вступного блоку, який містить необхідні основи математичної обробки експериментальних даних.

Викладачі кафедри загальної та клінічної фармації спрямовують свої зусилля на підготовку таких фахівців, які можуть конкурувати на ринку праці з випускниками інших вузів, які мають великий досвід підготовки студентів за спеціальностями «Фармація» та «Клінічна фармація». Завдання підготовки висококваліфікованих кадрів, що володіють здатністю до самоосвіти і самореалізації, повинна вирішуватися комплексно з активним застосуванням сучасних засобів дидактики вищої освіти. Для цього постійно вдосконалюємо методику проведення професійно орієнтованих практичних занять з аналітичної хімії, розширюємо міждисциплінарні зв'язки змісту курсу з фармацевтичними дисциплінами.

Аналіз методологічних підходів й методики навчання аналітичної хімії студентів-провізорів показав наявність певних протиріч між: 1) рівнем природничо - наукової підготовки випускників шкіл і вимогами медичних і фармацевтичних вузів до хімічних, математичних і фізичних знань абітурієнтів, що викликає необхідність пошуку нових методик навчання студентів вузів даного профілю; 2) цільовим призначенням курсу аналітичної хімії - забезпечення фундаментальної хімічної підготовки провізора, засвоєння основних ідей, понять, законів, теорій, необхідних для вивчення інших хімічних і фахових дисциплін - і відсутністю належного міждисциплінарного зв'язку з предметами хіміко-біологічного і фармацевтичних блоків; 3) необхідністю ефективної методики навчання професійно-орієнтованого курсу аналітичної хімії для студентів - провізорів і відсутністю такої; 4) значимістю математичних знань і умінь для усвідомленого засвоєння курсу аналітичної хімії і недостатнім рівнем математичної підготовки студентів – провізорів; 5) необхідністю посилення пізнавальної активності студентів в процесі вивчення курсу аналітичної хімії і недостатньою мотиваційною основою, екологізації даного курсу для студентів-провізорів.

Таким чином, визначення методологічних підходів й удосконалювання методики навчання аналітичної хімії студентів - провізорів стало метою даного дослідження.

Аналіз результатів дослідження показав, що для більш ефективної підготовки студентів - провізорів до професійної діяльності в інтегративно -модульну структуру традиційного курсу аналітичної хімії необхідно включити вступний блок, що актуалізує математичну компоненту, як відмінну рису курсу. Підвищення мотивації вивчення курсу аналітичної хімії, насиченого математичними абстракціями, здійснюємо за рахунок відбору змісту курсу на основі науково - обґрунтованих дидактичних принципів науковості, доступності, мінімізації, екологізації, професійної спрямованості, посилення інтеграції хімічних і фармацевтичних дисциплін за допомогою міждисциплінарних зв'язків. Введення при вивченні курсу розділу

«Аналітична хімія - фармація - медицина» покликане задовольнити освітньо - професійні потреби студентів, зацікавлених в розширенні і поглибленні деяких важливих для фармацевтичної освіти питань аналітичної хімії. Розробка навчально - методичного комплексу з курсу аналітичної хімії для студентів - провізорів, що включає дванадцять посібників і методичних вказівок, коротку теоретичну частину, систему задач, відібраних на основі принципів професійної спрямованості та міждисциплінарної інтеграції, лабораторний практикум, що виконує роль допоміжного навчального матеріалу, сприяють набуттю студентами професійних знань, умінь, навичок самостійної роботи, посиленню пізнавальної активності, підвищенню мотивації до усвідомленого освоєння дисципліни. Визначення ефективних методів навчання студентів за спеціальностями «Фармація» та «Клінічна фармація» (алгоритмико - еврестичний, проблемний, пояснювально - ілюстративний, дослідницький, інтерактивний) і форм (семінарські, лабораторно - практичні заняття) дозволяють формувати фундаментальні, поліфункціональні поняття, систематизувати знання, розвивати узагальнені вміння, посилювати мотивацію і пізнавальну активність студентів - провізорів, підвищувати ефективність їх навчання.

Застосування інноваційної модульної технології навчання в системі фармацевтичної освіти для традиційного курсу аналітичної хімії дозволило розробити його структуру, відібрати зміст в кожний модуль курсу з урахуванням доступності та посильності без шкоди науковості та фундаментальності його засвоєння студентами з виділенням інваріантної і варіативної частин, з посиленням методологічного компонента, з залученням комп'ютерних технологій.

Таким чином, виконана робота допомагає вирішувати завдання дидактичного забезпечення процесу навчання, реалізовувати міждисциплінарні зв'язки курсу аналітичної хімії з фармацевтичними дисциплінами і сприяє набуттю професійно значущих знань і умінь, розвитку самостійності. Удосконалення методики вивчення курсу аналітичної хімії на практичних заняттях забезпечує, адекватні цілям і змісту кожного модуля, комплекс методів, форм і засобів навчання, глибокі спадкоємні зв'язки хімічної і медико-фармацевтичної освіти, перенесення знань даної дисципліни на рішення професійних завдань, визначає характер діяльності викладача і студента.

М. В. Баришок, Д. Є. Терменжи, Н. М. Лосєва

ІГРОВИЙ КОМПОНЕНТ ВІДЕОУРОКУ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ

Розвиток сучасних інформаційних технологій змінює усі сфери життя сучасного суспільства, особливо систему освіти. Зростає доступність освітніх ресурсів, розширюються можливості для навчання, з’являються нові педагогічні інструменти, стають популярнішими відеоуроки.

Відеоурок – це візуальний інструмент демонстрації будь-якого процесу, що містить зображення, графіки, аудіо та відеоматеріали. Педагоги стверджують, що застосування відеоуроків у навчальному процесі довело їх корисність: для учнів відеоуроки є додатковими навчальними матеріалами, що підвищують наочність та інформативність процесу підготовки; для викладацького складу архіви відеоуроків дозволяють з меншими витратами повторно застосовувати матеріал у навчальних чи професійних цілях; для освітнього закладу інтеграція відеоуроків у процес навчання підвищує рівень освітніх стандартів, стимулює впровадження інновацій, сприяє зростанню престижу навчального закладу [1].

Відеоуроки використовуються як допоміжний засіб у навчальному процесі у тих випадках, коли навчальний матеріал важкий для сприйняття у звичайних умовах. Зауважимо, що самостійне опрацювання відеоуроку не повинно носити пасивний характер, а навпаки, учень з самого початку має бути захоплений активною

пізнавальною діяльністю і не повинен обмежуватися лише опануванням знань, а тому викладачу необхідно зацікавити учня. Це можливо, наприклад, якщо до відеоуроку включити ігровий компонент.

Застосування ігор у навчальному процесі помітно підвищує мотивацію учнів до навчання як окремих тем, так і до всієї дисципліни в цілому, створює ситуації, що наповнені емоційними переживання, пожвавлює навчальну діяльність учнів. Під час гри відбувається не тільки формування і розвиток системи компетентностей учня, а й його особистісне зростання.

Нами був розроблений узагальнювальний відеоурок «Знаходження дробу від числа та числа за його дробом» для учнів 5 класу. Учні закріплюють вивчений матеріал з теми за допомогою веселої гри «Задачки від мультяшки» (Рис. 1). Допомагаючи своїм улюбленим героям, учень із задоволенням розв'язує математичні задачі.

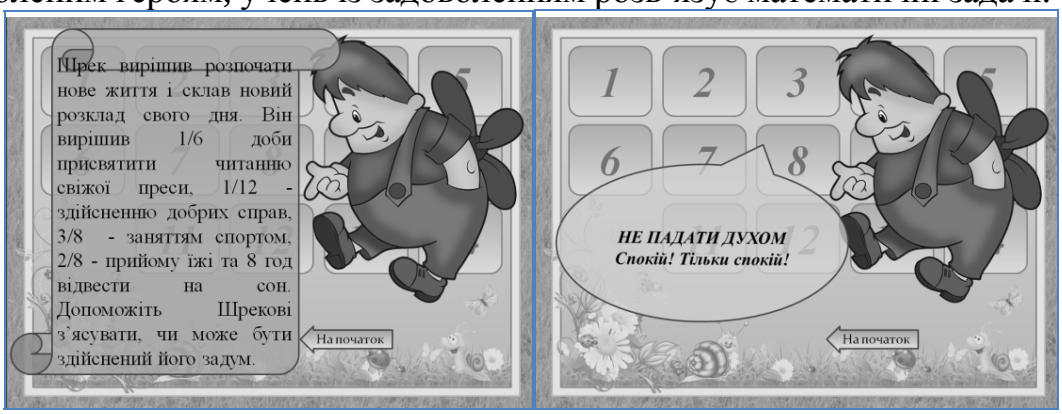

Рис. 1 Фрагмент відеоуроку «Знаходження дробу від числа та числа за його дробом»

Розроблена гра сприяє формуванню міцних обчислювальних навичок і вмінь учнів, також відіграє величезну роль у розвитку пізнавального інтересу як одного з найважливіших мотивів навчально-пізнавальної діяльності, розвитку логічного мислення і розвитку особистісних якостей дитини.

Список використаних джерел

1.Баришок М. Особливості створення відео-уроків з математики (на прикладі теми «Функції») / М. Баришок, Д. Терменжи, Н. Лосєва. – Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця (НПК-2016): матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 1-2 грудня 2016 р., м. Суми; у 2-х частинах. – Суми : ФОП Цьома С.П., 2016. – Ч. 1. – 154 с.

М. С. Томашова

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРА

Сьогодні постає питання виховання і формування нової особистості, яка б мала високий рівень емоційної культури, як складової загальної культури особистості. Для того, щоб взаємодія вчителя і учня буда ефективною, необхідно турбуватися про те, щоб їх сумісна діяльність приносила задоволення, і чим глибше це почуття, тим вища ефективність співпраці вчителя і учнів. Діти за своєю природою є активними, тому необхідно створити умови, що дозволяють їм виявляти самостійність, приходити до пізнавальних відкриттів, відчувати радість від нових знань.

Дані психолого-педагогічної літератури доводять, що рухливість, активність, швидка зміна настрою, почуттів вирішують долю навчально-виховного процесу. Особисті переживання школярами явищ навколишнього життя відкривають приховані резерви життєвої енергії, у багато разів збільшують прояви поведінкової активності. Разом з цим, можна стверджувати, що в почуттях дитини відкривається те, що їй дороге, що її хвилює, що захоплює, а що відштовхує, чого вона боїть-

ся, чому радіє, що викликає в неї сум, а що залишає байдужим.

Емоційна культура є свого роду сплавом з тих думок, відчуттів, сприйняттів, емоцій, ідей, що дозволяє сприймати навколишній світ у всьому його духовному та матеріальному багатстві, знаходити в собі найкращі, благородні почуття, передавати їх своїм учням, формувати поважне ставлення до людей, нетерпимість до зла, вміти керувати своїми емоціями та володіти ситуаціями, правильно виявляти свої емоції та постійно намагатися вдосконалювати свій емоційний досвід.

В.О.Сухомлинський вважав, що емоційні стани – це найважливіші стани в проявляннях загальнолюдської культури, і виховати такі стани можливо тільки в різноманітній діяльності, у процесі багатогранного духовного життя, емоційного сприйняття навколишнього світу та творів мистецтва [4]

Важливо піклуватись про емоційний фактор, оскільки тільки відчуваючи позитивні емоції (почуття успіху, інтелектуальних перемог, радості від подолання труднощів) учень прагнутиме до активної участі в навчальній і виховній роботі, у нього не згасне бажання вчитись, працювати, діяти в колективних справах, спрямованих на організацію їх праці, відпочинку й дозвілля. Емоційне благополуччя в співпраці вчителя і учнів забезпечується позитивною оцінкою дій і вчинків учнів з боку вчителя й оточуючих дорослих. Школярі хочуть бачити вчителя не тільки як провідника знань, вони потребують допомоги від вчителя і в своєму особистісному та соціальному ставленні. Віра дорослого у розвиток особистості школяра, у його потенційне «я» - краща умова довірливості у стосунках з ним. У цілому «установка на створення позитивного психологічного клімату» допомагає вчителю засвоїти основні правила спілкування: щирість у почуттях та поведінці, безцінність учня як особистості,сприйняття інших, підтримка.

Навчання за своєю природою - процес творчий, таким чином формування емоційної культури відповідає такій організації навчання, виховання і розвитку творчої активності, у якій як педагог, так і учень має сприятливі умови для самореалізації, прагне до отримання творчого продукту інтелектуальної діяльності і самостійного створення нового.

Список використаних джерел

1. Кириленко Т.С. Психологія: емоційна сфера особистості: Навч. пос. – К.: Либідь, 2007. – 256 с. 2. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві) : навч. посіб. для вищ. навч. закладів / О. Кононко. - К. : Освіта, 1998. -225 с. 3. Макаренко А.С. Твори: В 7 т. // А.С. Макаренко – К.: Радянська школа, 1954 – Т.5 – 207 с. 4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в 5-ти томах / В. О. Сухомлинський. - К. : Рад. школа, 1977. - Т. 3. - 670 с.

С. О. Біда

ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ – «ІННОВАЦІЙНІ» МЕТОДИ НАВЧАННЯ

XXI століття – суспільство інформаційних технологій, яке зацікавлено в особистостях, здатних самостійно і активно діяти, приймати рішення, гнучко адаптуватися до мінливих умов життя. Особливого значення набувають освітні технології, тому що вони є одним із головних системо утворюючих чинників освітнього процесу і освітньої діяльності, забезпечують їх цілісність, особистісну і соціально-економічну значущість.

Тому актуальним напрямом є створення нових освітніх технологій, які мають сприяти загальному розвитку особистості, формуванню її світоглядної культури, індивідуального досвіду та творчості.

В сучасній науці та практиці використовують термін «інноваційні методи», який означає оновлення технології навчання та перебудову особистісних установок викладача.

При проведенні соціологічних досліджень різних форм і методів викладання

виявлено, що засвоєння слухачами матеріалу складає: 1) лекції - 20 %; 2) лекції з використанням наукових джерел - 30 %; 3) лекція з використанням аудіовізуальних засобів - 50 %; 4) дискусія - 70%; 5) гра - 90 %. Тому у навчальному процесі активно використовують діяльнісні методики, а також технології, спрямовані на візуалізацію інформації, методика укрупнення дидактичних одиниць, ігрові методики.

Ігровий метод навчання передбачає визначення мети, спрямованої на засвоєння змісту освіти, вибір виду навчально-пізнавальної діяльності і форми взаємодії педагога і студентів. Застосування цього методу навчання вимагає: 1) з'ясування і усвідомлення його цілей, тобто бажаного результату; без цього діяльність суб'єктів навчального процесу не може бути цілеспрямованою; 2) вибору способу діяльності для досягнення мети; 3) необхідних засобів інтелектуального, практичного або предметного характеру, оскільки діяльність завжди пов'язана з ними; 4) наявності певних знань про об'єкт діяльності.

Ігрові методи є ефективними і характеризуються наявністю ігрових моделей об'єкта, процесу або діяльності; активізацією мислення й поведінки студента; високим ступенем задіяності в навчальному процесі; обов'язковою взаємодіэю студентів між собою та викладачем; емоційністю і творчим характером заняття; самостійністю студентів у прийнятті рішення; їх бажанням набути умінь і навичок за відносно короткий термін.

Мета навчальних ігор - це формування уміння поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю. Для того, щоб оволодіти необхідними фаховими вміннями і навичками студент повинен сам достатньою мірою виявляти до них інтерес і докладати певних зусиль, тобто поєднувати теоретичні знання з розв'язанням конкретних виробничих задач.

Ігрова діяльність виконує такі функції: *спонукальну* (викликає інтерес у студентів); *комунікабельну* (засвоєння елементів культури спілкування майбутніх спеціалістів); *самореалізації* (кожен учасник гри реалізує свої можливості); *розвивальну* (розвиток уваги, волі та інших психічних якостей); *розважальну* (отримання задоволення); *діагностичну* (виявлення відхилень у знаннях, уміннях та навичках, поведінці); *корекційну* (внесення позитивних змін у структуру особистості майбутніх фахівців).

В ігровій формі навчання виділяють: ігри-вправи, ігрові дискусії, ігрові ситуації, рольові та ділові навчальні ігри, комп'ютерні ділові ігри.

Ігри-вправи - це кросворди, ребуси, вікторини тощо. Застосування цього методу сприяє активізації певних психічних процесів, закріпленню знань, перевірці їх якості та набуттю навичок.

Ігрова дискусія передбачає колективне обговорення одного питання, обмін думками та ідеями між кількома учасниками. Основним призначенням цього методу є виявлення відмінностей у тлумаченні однієї проблеми і встановлення істини в процесі товариської суперечки.

Ігрова ситуація – основою є проблемна ситуація, яка активізує пізнавальний інтерес у студентів і спрямовує їх розумову діяльність на вміння аналізувати, робити висновки та приймати рішення у нестандартних ситуаціях.

Рольова гра – дає змогу відтворити будь-яку ситуацію у «ролях». Студенти несуть відповідальність за прийняте рішення, мають права і обов’язки. Метод сприяє швидкому і глибокому засвоєнню навчального матеріалу.

Ділова гра – це навчально-практичне заняття з моделюванням діяльності фахівців і керівників виробництва щодо розв’язання складної проблеми. Ділова гра поєднує ознаки майбутньої професійної діяльності і колективізм.

Список використаних джерел

1.Нетрадиционные методы преподавания социологии: Учебно-методическое пособие для преподавателей социологических дисциплин / Под, ред. И. Д. Ковалевой. - Харьков, ХГУ. 1997.- 243 с. 2.http://ito.vspu.net/ENK/2014-2015/sit/files/lections/lection_1.htm. 3.http://pidruchniki.com/70163/pedagogika/igrovi_tehnologiyi_navchannya.

Є. С. Крюкова, О. С. Амерідзе

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ

Вдосконалення начально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, конкурентоспроможність українських фахівців на світовому ринку праці повинно забезпечуватись шляхом впровадження інноваційних форм та методів навчання, які гарантують формування системи професійних знань та навичок, здатності аналізувати та приймати інноваційні рішення, працювати у безперервно змінному світі. Саме тому пошук нових форм і прийомів вивчення різних дисциплін залишається актуальним і важливим для вищої освіти України. Однією із всесвітньо визнаних сучасною педагогікою інтерактивних форм навчання є ігрова, описана різними авторами як прогресивний та дієвий метод.

Ігрове навчання вивчали видатні педагоги минулого століття, а також сучасні діячі науки. Гру як метод активного навчання вивчали в своїх роботах багато педагогів та психологів (А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський, Л.С. Виготський, Д.Б. Ельконін, О.М. Леонтьєв, Г.С. Костюк, А.І. Дьомін, П.М. Олійник та ін.).

Однією з ефективних форм інтерактивного навчання є ділова гра, використання якої під час навчання студентів є особливо актуальним, оскільки сприяє формуванню професійного мислення, сприяє гнучкості та креативності.

Новий словник методичних термінів та понять визначає ділову гру як педагогічний прийом моделювання різних управлінських і виробничих ситуацій, що мають на меті навчання окремих особистостей і груп прийняттю рішень. На заняттях з мови ділова гра використовується при навчанні професійному спілкуванню для створення різних ситуацій спілкування і стимулювання студентів до висловлення в рамках заданих ситуацій [1].

У процесі ділової гри з’ясовуються взаємовідносини людей, які здійснюють вільний вибір своїх дій у визначених межах, за визначених умов, який не є контрольованим, і традиційні ігри є моделями людської взаємодії. Кожна ділова гра бере свої правила й положення з дійсності, але не може врахувати всю різноманітність життя.

Ділова гра дозволяє включити кожного її учасника у такі ситуації, які враховують динамізм сьогодення, зміну обстановки, її нестабільність. Нестабільність вимагає від людини постійного вибору, потреби в самоосвіті, саморозвитку [2,с.104].

Проведення ділової гри – дуже трудомісткий процес і вимагає від викладача ретельної підготовки, формування методичного забезпечення для проведення гри, розробки сценарію та плану заняття. Необхідно зазначити, що для цієї форми проведення занять дуже важливим є вміння викладача створювати в аудиторії певну творчу атмосферу і навчати студентів творчого спілкування. Викладачеві треба бути співучасником загального колективного дійства.

У своїх роботах науковці погоджуються, що ефективність використання ділових ігор зумовлена: 1) підвищенням у студентів інтересу до дисципліни, до спеціальності; 2) стимулювання подальшого кращого навчання, тому що гра допомагає студентові зрозуміти необхідність тих чи інших знань та умінь, по-іншому усвідомити процес навчання; 3) практичною апробацією професійних ситуацій в ігровій формі, а також формуванням гнучкого, креативного професійного мислення студентів.

Отже, гра дозволяє студенту уявити себе в певній ролі, на певній посаді, уявити конкретні ситуації, що можуть виникнути на підприємстві, в колективі, придбати досвід вирішення проблем тривалого періоду за короткий час, коли щось не виходить, спробувати ще раз повторити, прийнявши допомогу викладача або учас-

ника гри. Гра допомагає засвоїти закони і закономірності, звірити особисті результати, враження з результатами й враженнями, висновками інших.

Ігрова форма навчання як основна інтерактивна педагогічна технологія набуває широкого розповсюдження у вищих навчальних закладах України. Проведений нами аналіз наукових джерел показує, що багато вітчизняних авторів досліджували питання використання ігрового навчання у навчальному процесі. В цілому, ігрове навчання сприймається науковцями позитивно як інноваційний інтерактивний вид навчання. Проте, більшість авторів вважають, що ігровий метод є прогресивним та його застосування гарантує виведення системи вищої освіти України на відповідність європейським критеріям вищої освіти.

Список використаних джерел

1.Губенко О.В. Інтерактивні технології навчання при вивченні іноземних мов в технічному ВНЗ / О.В. Губенко, С.О. Медведєва. – Режим доступу: http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Subenko.php. 2.Друзь Ю.М. Педагогічні умови використання ділової гри в підготовці студентів до іншомовного спілкування : дис. … канд. пед. наук : 13.00.01 / Друзь Юрій Михайлович. – К., 2000. – 162 с. 3.Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) [Електронний ресурс] / под ред. Э. Г. Азимова, А. Н. Щукина. – М.: Издательство ИКАР, 2009. – Режим доступу: http:// www. methodological_terms.academic.ru.

СЕКЦІЯ X.
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В УКРАЇНСЬКІЙ ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ

І. Р. Свістельник

E-LEARNING У ВИЩІЙ ФІЗКУЛЬТУРНІЙ ОСВІТІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Вища освіта XXI століття передбачає розвиток інноваційних освітніх технологій, які забезпечують відповідність сучасного навчального процесу реаліям інформаційного суспільства. Основними тенденціями інноваційного розвитку освітньої діяльності у вищих навчальних закладах фізичної культури та спорту є посилення навчальної функції з використанням сучасних інформаційних технологій [1,2]. Все більше постає питання про зміну освітньої парадигми на основі e-learning (електронного навчання на відстані) – перспективної форми, яка має забезпечити оперативний доступ до інформаційних ресурсів та послуг навчального закладу, продуктив;ної, змістовної та спільної роботи учасників навчально-освітнього процесу – студентів та викладачів. Застосування e-learning у світі зростає, на нього орієнтуються провідні вищі навчальні заклади країн Європи. Тому метою статті є дослідження можливостей упровадження e-learning у вищій фізкультурній освіті.

Основними завданнями сучасного навчально-освітнього процесу має бути сприяння мобільності студентів, викладачів та вчених. Мобільність стає невід'ємною складовою існування і розвитку вищої освіти і передбачає можливість доступу до певних інформаційних послуг, зокрема електронних інформаційних навчально-методичних матеріалів засобами сучасних інформаційних технологій. Характерною ознакою сучасного навчального середовища у ВНЗ стає можливість студентів звертатися до структурованих навчальних та наукових матеріалів, мультимедійних комплексів навчально-освітнього простору ВНЗ в любий час та з любої точки доступу. Інформаційні технології настільки швидко розвиваються, що дозволяють змінювати модель навчального процесу, пропонуючи різні інноваційні форми навчання, зокрема й нову технологію e-learning, яка передбачає індивідуалізований процес передання і засвоєння знань, умінь, навичок та способів пізнавальної діяльності, що відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі за допомогою сучасних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій..

Технологія e-learning активно використовується багатьма європейськими вищими навчальними закладами. Популярними дисциплінами із застосування електронного навчання на відстані є бізнес, управління та педагогіка, не застосовують e-learning в медицині, юриспруденції та мистецтві. Мотивами використання електронного навчання є залучення великої аудиторії студентів, розробка та представлення інноваційних методів викладання, економне та ефективне використання часу як студентами так і викладачами, гнучкість, мобільність навчально-освітнього процесу, індивідуалізація навчання, популяризація ВНЗ в світовому інформаційному просторі [3].

На сучасному етапі в Україні електронне навчання на відстані (дистанційне) впроваджують переважно в практику підготовки фахівців технічного профілю. Кількість вищих навчальних закладів України, що активно розробляють або використовують відповідні курси дистанційного навчання, є незначною.

Реалії сьогодення такі, що ВНЗ фізкультурного профілю не належать до тих закладів освіти, в яких питання упровадження дистанційної освіти почали вирішувати хоча б частково. Якісні зміни в інформаційному середовищі кожного з навчальних закладів постійно відбуваються: набувають свого розвитку електронні

бібліотеки, широко представлені в мережі інтернет електронні архіви навчальної, наукової, спортивної інформації (наприклад http://repository.ldufk.edu.ua/); є необхідна кількість комп'ютерної техніки для самостійної роботи студентів.

Однак ефективне упровадження технології e-learning лише за допомогою надання електронної інформації не є достатнім засобом, необхідно вирішувати низку завдань, серед яких: створення центру дистанційного навчання у ВНЗ та веб-сайту з максимальними відомостями про здійснення електронної освіти; наявність технічного та програмного забезпечення, що відповідатиме усім основним критеріям і забезпечуватиме систему електронного навчання: функціональність (форуми, чати, управління курсами та навчальними групами тощо), надійність (зручність адміністрування, простота оновлення контенту та навігації), модульність (наявність блоків навчального матеріалу); інформаційно-комунікаційне забезпечення: цілодобовий доступ до веб-ресурсів; змістовне, дидактичне та методичне наповнення електронних ресурсів, що в комплексі здійснюватимуть інтерактивну взаємодію студентів та викладачів у процесі навчання. Найважливішим компонентом e-learning має стати координація зусиль науково-педагогічних працівників та бібліотеки для забезпечення повноцінного електронного інформаційного середовища, наявність відповідного електронного контента – структурованого навчально-методичного забезпечення із максимальною кількістю інформаційних ресурсів навчального призначення.

Отже технологія e-learning дозволяє розширити освітній інформаційний простір й реалізувати принцип неперервної освіти для всіх верств населення та протягом життя. У ВНЗ фізкультурної освіти технологія електронного (дистанційного) навчання може бути реалізована за умови координації зусиль адміністрації навчального закладу, науково-педагогічних працівників та бібліотеки на виконання комплексу завдань і забезпечення технологій його функціонування.

Список використаних джерел

1.Свістельник І. Новітні технології в структурі інформаційного забезпечення фізкультурної освіти [Електронний ресурс] / Ірина Свістельник // Теорія та методика фізичного виховання. – 2006. – № 1. – Режим доступу: http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/1037/1. 2.Свістельник І. Застосування інформаційних технологій у вищій фізкультурній освіті / Ірина Свістельник // Наука і освіта – 2006 : матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ, 2006. – Т. 10. – С. 35–36. 3.Киреев Б. Н. E-Learning при подготовке педагогических кадров / Б. Н. Киреев // Высшее образоание в России. – 2016. – № 2. – С. 148.

І. А. Горобець

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У 50-60 РОКАХ

Постановка проблеми. Проблема здоров'я людини в контексті загальнолюдських цінностей набуває сьогодні все більшої актуальності. У суспільстві поширюється розуміння того, що серед проблем, вирішення яких не повинно залежати від суспільно-політичних колізій, центральне місце займає проблема здоров'я дітей, без вирішення якої у країни немає майбутнього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У другій половині XX століття більшість науковців дослідників, педагогів звертали увагу на проблему формування здорового способу життя школярів засобами фізичного виховання. В цей час відбувався активний процес пошуку нових напрямів збереження та зміцнення здоров'я школярів, формування їхнього здорового способу життя.

Філософський та соціальний аспект формування здорового способу життя дітей та молоді відображено у працях А.Ф. Бойко, Н.А. Гундарова, В.А. Крюкова, Ю.П. Лисицина, О.В. Сахно, Л.П. Сущенко; медико-біологічний аспект розробле-

но у дослідженнях М.М. Амосова, Н.Б. Борисенко, В.А. Єренкова, А.В. Мартиненко, А.Г. Хрипкової. У наукових працях В.М. Оржиховської, Є.І. Буліча, Т.Є. Бойченко, С.О. Юрочкіної, С.О. Свириденко, І.К. Медчука, М.В. Гамезо, С.Л. Рубінштейна висвітлюється психолого-педагогічний аспект формування здорового способу життя школярів.

Виклад основного матеріалу. Проблема формування здорового способу життя досить ретельно висвітлюється в багатьох соціально-філософських, педагогічних, соціологічних, медичних працях. Особливої актуалізації ця проблематика набула у другій половині XX століття в Україні. У цей період для дітей забезпечувалась систематична, послідовна, безоплатна і доступна для всіх лікувальна і профілактична допомога. Не менше держава турбувалась про фізичне виховання дітей. Постанови про обов'язкове загальне середнє навчання, про політехнізацію школи, про створення груп продовженого дня і шкіл-інтернатів свідчать про постійну турботу Комуністичної партії і Радянського уряду про підростаюче покоління.

Лише в 1959 році на Україні було створено 161 нову школу-інтернат, де діти набувають освіту, трудові і громадські навики, правильне фізичне виховання [3,с.4].

На Україні в 1959 році нараховувалось 1570 дитячих консультацій- поліклінік, які доглядали за здоров'ям дітей і надавали ім. лікарську допомогу; було 36 тисяч ліжок в лікарнях для лікування хворих дітей. Більше 500 тис. дітей виховувались в дошкільних закладах [3, с. 5].

У 1959-1965 роках у деяких лікарнях м. Києва вивчався стан здоров'я учнів шкіл. В розробку ввійшли дані про 65 001 школярів 1959 року та 107 953 школярів за 1965 рік. Вивчаючи дані захворюваності школярів у 1959 році серед різних захворювань найбільший показник займали захворювання зубів (43,1 %), порушення осанки (4,5%), ревматизм (2,7 %), хронічний тонзиліт (1,6 %), аномалії мови (0,85 %) тощо. Перелічена патологія складала 99,6 % всіх відхилень стану здоров'я школярів, виявлених при поглиблених медоглядах.

Вже у 1965 році стали активно виявлятись такі форми дитячої патології, як плоскостопість, захворювання нервової системи, печінки та жовчних шляхів, органів дихання не туберкульозної етіології, відставання в фізичному розвитку.

Порівнюючи отримані дані за 1959 та 1965 роки дають можливість міркувати про зрушення в частоті та розповсюджені патології у школярів за семирічний період [4].

Саме в 1950-1960 роках важливого значення набуло активне залучення школярів до занять фізкультурою та спортом. Система позаурочної роботи продовжувала виховання під час уроків – світоглядне, розумове, трудове, естетичне, фізичне, гігієнічне [1].

При школах створювалися також спортивні секції для тих учнів, яким подобалося займатися спортом. Основними завданнями таких секцій було виховання інтересу до занять спортом, підвищення рухової активності школярів, підготовка школярів до участі в районних та міських змаганнях за команди школи [1].

Однією з масових форм діяльності на цьому етапі, що охоплювала всіх школярів, було проведення «днів фізичної культури та спорту». Шість днів у навчальному році школа використовувала для проведення фізкультурно-оздоровчих заходів. Ці дні розподілялися упродовж року та проводилися приблизно у вересні, листопаді, січні, лютому, квітні, травні та були передбачені загальним річним планом роботи школи, а зміст та порядок проведення обговорювалися на педагогічній раді [2, с. 230-231].

Основними заходами, що проводилися в ці дні, були екскурсії, прогулянки, походи, рухові ігри на свіжому повітрі, атракціони, катання на санчатах та лижах, масові відвідування катка, фізкультурні свята, спортивні змагання. Такі заходи мали позитивний вплив на здоров'я школярів, сприяли організації правильного відпочинку в житті школярів, підносили фізичне виховання та спорт на більш ви-

сокий рівень [2, с. 232].

Висновки. Отже, короткий історичний аналіз наукового досвіду дає підстави зробити певний аналіз, що в 1950-1960 роках значно активізувався інтерес вчених, педагогів до проблеми здорового способу життя засобами фізичного виховання, спрямованих на вирішення питань зміцнення і збереження здоров'я школярів. Однак, у ході проведеного нами наукового дослідження виявлено негативний досвід, який обмежував ефективний розвиток роботи з формування у підростаючого покоління здорового способу життя лише засобами фізичного й гігієнічного навчання й виховання.

Список використаних джерел

1. Белинович В.В. Обучение в физическом воспитании / В.В. Белинович. – М.: «Физкультура и спорт», 1958. – 262 с. 2. Вінніченко І.А. Система позакласної роботи у восьмирічній школі / І.А. Винниченко, Е.М. Марієнгоф. – К.: «Радянська школа», 1968. – 418 с. 3. Недельский В.П. Сдвиги в состоянии здоров'я школьников зжа 1959-1965 гг./ Недельский В.П., Цибаровский О.М. К.: «Актуальные вопросы охраны здоровья детей и подростков», 1967. 4. Рибкіна К.М. Як виховати здорову дитину/К.М. Рибкіна – Київ, 1960 - 215 с.

С. В. Косівська

ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ РУХОВОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ДЕПРИВАЦІЇ У ДІТЕЙ-СИРІТ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В Україні домінує державна система утримання, виховання та навчання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківської опіки. Система роботи інтернатних закладів є незмінною протягом десятиріч. Навіть у кращих дитячих будинках та інтернатах у вихованців спостерігається прогресування явищ комплексної депривації.

Аналіз наукових робіт присвячений вивченню розвитку депривованих у ранньому віці дітей, які виховувались у державних установах інтернатного типу вказує на ретардацію психічної, особливо інтелектуальної та рухової функції [6].

Встановлено, що вони найчастіше страждають нервовопсихічними розладами – 30-80%; на другому місці – патологія опорно-рухового апарату – до 40%; на третьому – порушення зору і лор-органів – 23-30%. У багатьох дослідженнях зазначена також загальна соматична ослабленість дітей [4].

Зазначені чинники негативно характеризують фізичний та психофізіологічний стан дітей-сиріт та його подальшу динаміку, що робить перспективи успішного шкільного навчання примарними.

Перспективним шляхом подолання комплексної депривaційної ретардації та інших викривлень розвитку, в тому числі й інтелектуальної сфери, є організація корекційно-розвивального процесу в державних закладах інтернатного типу, спрямованого на якомога ранній розвиток розумових здібностей дітей-сиріт за рахунок запроваджених новітніх інноваційних технологій адаптивної фізичної культури.

Для побудови ефективно діючого процесу адаптивної фізичної культури для дітей, що виховуються в умовах сирітства, необхідно розглядати стан їх здоров'я, фізичні, психічні, особистісні відмінності через виявлення рівня депривованості, який формує певну конфігурацію симптомокомплексу «синдрому сирітства». Це дозволить не відбирати для корекції розвитку окремі, навіть найпоширеніші нозології, а впливати на розвиток дитини системно, з огляду на комплексний вплив депривaційного процесу [6].

Цьому можуть сприяти погляди на взаємозв'язок і єдність розвитку рухової та психічної функції людини. Еволюція поглядів на єдність рухів і психіки людини пройшла шлях від часів Аристотеля до сучасних нейрофізіологічних, психологічних і педагогічних досліджень.

Визначення та поширення поглядів про єдність природи рухів та процесів мислення дало певні підстави для розробки тих теорій інтелекту людини, які розглядають його як складне утворення, що допускає співіснування кількох різновидів інтелекту.

Так, Р. Кеттелл (2002) виділяє серед складових інтелектуальних здібностей психомоторну координацію і ручну спритність.

Г. Гарднер (2007) – автор теорії множинності проявів інтелекту, допускає співіснування восьми окремих і незалежних різновидів інтелекту, серед яких виділяє тілесно-кінестетичний інтелект. Автор визначає тілесно-кінестетичний інтелект як: «… здатність використовувати власне тіло при виконанні різних фізичних дій або в спорті».

Г. Доман разом зі співробітниками Інституту розвитку людського потенціалу (США), характеризуючи власну систему виховання дітей, використовує як рівнозначні поняття «руховий інтелект» та «фізичний інтелект», розуміючи під цим рівень складності рухових завдань, які здатна вирішити дитина при виконанні різних фізичних вправ або побутових рухів.

На відміну від Г. Гарднера, який, розглядаючи різновиди інтелекту (а саме: лінгвістичний, логіко-математичний, просторовий, музикальний, тілесно-кінестетичний, міжособистісний, особистісний та натуралістичний), вважав, що вони не пов’язані між собою та існують ізольовано, Г. Доман на основі тридцятирічної дослідницької роботи зі здоровими дітьми та тими, які перенесли різні мозкові травми та ускладнення, переконливо довів, що розвиток фізичного (рухового) інтелекту є потужним стимулятором та унікальним реабілітаційним засобом розумового розвитку дитини від народження до шести років [2].

Надзвичайно близькою до методики Г. Домана за ідеями, спрямованістю, «технологічними підходами» та отриманими результатами є методика Б.П. та Л.О. Нікітіних [5].

Підґрунтям їх методики є системна реалізація її трьох провідних принципів: єдність раннього фізичного виховання на основі розвитку «рухової кмітливості» з творчим навчанням та трудовим вихованням.

Б.П. Нікітін, як і Г. Доман, вважав, що кожна дитина від народження має колосальні можливості розвитку здібностей до всіх видів людської діяльності (у тому числі й до рухової), але ці можливості не залишаються незмінними, а у разі відсутності їх запиту та реалізації з віком поступово згасають. Автор назвав це явище незворотнім згасанням можливостей ефективного розвитку здібностей, в основі якого лежить поступова вікова втрата здатності мозкової тканини до утворення нових нейронних зв’язків.

Тому тренувати рухи, а через них інші здібності треба з народження, використовуючи вроджені рухові рефлекси, стимулюючи їх, а через них активізуючи розвиток рухової функції. Розвиток скелетно-м’язової системи з досягненням рівня високої досконалості корелятивно викликає розвиток усіх інших органів і систем, включаючи розумову сферу [5].

Важливо відмітити, що подібне розуміння рухового інтелекту є близьким за суттжю зі спритністю. Але, попри співпадіння за своєю сутністю, руховий інтелект в контексті нашого дослідження доцільно розглядати не тільки як прояв рухових здібностей, а ширше – як основний засіб розвитку розумових здібностей депривованих дітей-сиріт.

Одним з перших це підмітив французький лікар Ф.Лагранж, який наголошував, що прояви спритності більшою мірою залежать від мозку, ніж від кінцівок чи будови тіла.

Надзвичайно глибоко до розуміння спорідненості спритності та розумових здібностей підійшов ще у 40-х роках минулого століття М.О. Бернштейн, про що свідчить наступне визначення: «Двигательная ловкость – это своего рода двига-

тельная находчивость, но сплошь и рядом эта простейшая форма находчивости постепенно перерастает в умственную находчивость… она интеллектуальна…» [1, с.27].

Л.П. Сергієнко (2001) координованість рухів трактує як здатність людини до раціонального прояву і перебудови дій у конкретних умовах виконання моторного завдання.

Отже, аналіз доступної науково-методичної літератури дозволяє стверджувати, що загальновизнаного визначення поняття «руховий інтелект» на сьогодні не існує, але думки М.О. Бернштейна, Г. Гарднера, Г. Домана, Р. Кеттелла, Р. Стернберга, Л.П. Сергієнка дозволяють узагальнити наступне: «Руховий інтелект – це здатність людини швидко та якісно розв'язувати рухові завдання».

У життєдіяльності людини саме біологічний стан організму відображає соціальний вияв особистості та ступінь її соціальної адаптивності. Саме тому головним напрямком адаптивної фізичної культури є формування рухової активності як біологічного і соціального факторів впливу на організм і особистість людини [3].

Тому в рамках адаптивної фізичної культури дітей-сиріт руховий інтелект може розглядатися як лікувальний, корегуючий і розвиваючий компенсатор, який здатний процесом свого пришвидшеного формування нейтралізувати негативні впливи комплексної депривації.

Таким чином, наведене розуміння значення рухового інтелекту як ефективного фактору розвитку розумових здібностей дітей, що виховуються в несприятливих умовах впливу комплексної депривації, може бути вагомим підґрунтям для розробки методики адаптивної фізичної культури для вихованців дитячих будинків інтернатного типу з метою подолання синдрому сирітства та успішної підготовки до шкільного навчання.

Список використаних джерел

1.Бернштейн Н.А. О ловкости и ее развитии / Николай Александрович Бернштейн. – М.: ФиС, 1991. – 288 с. 2.Доман Г. Как сделать ребенка физически совершенным / Доман Г., Доман Д., Хаги Б.; [пер. с англ.]. – М.: Аквариум, 1999. – 336 с. 3.Евсеев С.П. Адаптивная физическая культура: учебн. пособие / С.П. Евсееев, Л.В. Шапкова. – М.: Советский спорт, 2000. – 240 с. 4.Лангмейер Й. Психическая депривация в детском возрасте / Й. Лангмейер, З. Матейчек; [пер. с чешского Г. Овсянникова]. – Прага: Авиценум, 1984. – 335 с. 5.Никитин Б.П. Резервы здоровья наших детей / Б.П. Никитин, Л.А. Никитина. – М.: ФиС, 1990. – 223с. 6.Проселкова М.О. Особенности психического здоровья детей-сирот (возрастной и динамический аспекты): автореф. дис. на соискание науч. степени канд. мед. наук: спец. 14.00.18 «Психиатрия» / Марина Овсеевна Проселкова; Научный центр психического здоровья Рос. АМН. – М., 1996. – 25 с.

С. М. Воропай, А. В. Нечипоренко

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ СПОРТИВНОГО ТРЕНУВАННЯ»

Постановка проблеми. Глибокі соціальні, духовні й економічні зрушення, які відбуваються сьогодні в Україні, вимагають реформування вищої освіти з метою входження у європейський освітній простір. Це зумовлює суттєві зміни в організації навчальної роботи у вищих навчальних закладах України.

На сучасному етапі втілюються в життя особистісно-орієнтовані педагогічні технології, розробка яких – об'єктивний процес, новий етап в еволюції освіти, на якому будуть переглянуті підходи до супроводу і забезпечення процесу природного розвитку людини [6].

Проведений аналіз літературних джерел свідчить про те, що на сьогодні не достатньо досліджено, роль інтегральних курсів як цілісного феномену формування фахових компетенцій майбутній фахівців фізичного виховання [1,5]. Водночас зазначимо, що багато ідей, думок, положень та фактів щодо організації інтегральних курсів у підготовці вчителів фізичної культури містять праці Б.М. Шияна (1997), О.М. Вацеби, Ю.В. Петришина (2001), Е.С. Вільчковського (2002).

Сучасні тенденції розвитку освіти у світі та Україні свідчать про необхідність масштабного впровадження в педагогічну практику професійно орієнтованої освіти, яка сприятиме набуттю студентською молоддю життєво важливих (ключових) компетентностей [2,3,4]. Це вимагає нової стратегії пошуку ефективних форм, методів та засобів підготовки шкільного вчителя, як спеціаліста з фізичної культури й спорту і особливо до проведення спортивної роботи.

Метою нашого дослідження є обґрунтувати рівень формування знань і навичок у процесі вивчення дисципліни «Основи теорії та методики спортивного тренування» та їх реалізація під час педагогічної практики в школі при проведенні спортивної та спортивно-масової роботи.

Відповідно до мети дослідження нами були поставлені **наступні завдання**:

1. Визначити стан і шляхи вдосконалення процесу формування знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури під час вивчення дисципліни «Основи теорії та методики спортивного тренування».

2. Розробити й експериментально перевірити технологію інтегрованого вивчення дисципліни «Основи теорії та методики спортивного тренування» у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Організація та методи дослідження. Дослідження проводилось у академічних групах 2 курсу спеціальності «фізичне виховання» Кіровоградського державного педагогічного університету імені В.Винниченка протягом 2015-2017 років. До дослідження було залучено 145 студентів денної та заочної форми навчання. У ході дослідження використовувалися наступні методи**: т**еоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури та інформаційних електронних джерел; метод експертних оцінок знань і навичок студентів факультету фізичного виховання; методи математичної статистики.

Результати дослідження. Здійснено теоретичний аналіз досліджуваної проблеми та розкрито особливості педагогічної діяльності вчителя фізичної культури, розглянуто основні тенденції розвитку вищої освіти в галузі фізичного виховання і спорту.

Проаналізовано програми інтегрованої дисципліни «Основи теорії та методики спортивного тренування» на предмет наявності дидактичного матеріалу, що дозволить студентам отримати достатній рівень теоретичних знань та вмінь для проведення спортивної та спортивно-масової роботи з учнями у позакласній та позашкільній роботі.

Результати проведеного дослідження дало змогу уточнити і вдосконалити технологію формування знань і навичок у студентів спеціальності «фізичне виховання» в процесі вивчення дисциплін «Основи теорії та методики спортивного тренування».

Розроблено нові інтерактивні підходи до вивчення курсу «Основи теорії та методики спортивного тренування», такі як мультимедійні презентації за питаннями семінарських занять та тематичні презентації, котрі готують самостійно студенти і демонструють їх на заняттях. Такий підхід підвищив активність студентів при вивченні тем дисципліни і поліпшив якість засвоєння матеріалу.

Підготовлено тематику семінарських занять із дисципліни «Основи теорії та методики спортивного тренування», тестові завдання для контролю знань студентів з дисципліни і розміщено цей матеріал для активізації самостійної роботи на сайті університету на сторінці «наш Moodle».

Висновки. Отже, професійна компетентність визначає ступінь знань фахівця в

професійній діяльності, яка може бути обмежена низкою спеціальних питань. Тільки після оволодіння системою знань з «Основ теорії та методики спортивного тренування», якими фахівці з фізичної культури користуються для розв'язання поставлених завдань під час організації педагогічного процесу, у студентів сформуються фахові компетенції. Ступінь використання набутих знань у подальшій педагогічній діяльності визначає рівень компетентності майбутніх вчителів.

Список використаних джерел

1.Абрамова В.В. Формирование профессиональной компетентности будущих учителей физической культуры: дисс. …канд. пед. наук: 13.00.08 / Валентина Владимировна Абрамова. – Т., 2006. – 229 с. 2.Воронін Д. Питання готовності вчителів фізичної культури до професійної діяльності / Д. Воронін // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – № 2 (14). – С. 27–31. 3.Забора А.В. Новітні технології контролю засвоєння знань в структурі професійної підготовки вчителя фізичної культури // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: Зб. наук. пр. − Харків: ХДПУ, 2000. -Вип. 13. -С. 180-183. 4.Забора А.В. Технологія інтегрованого викладання дисциплін "Теорія і методика фізичного виховання" і "Гімнастика з методикою викладання" в процесі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури: Методичні рекомендації. – Харків: ОВС, 2003. – 36 с. 5.Сущенко Л.П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект): [монографія] / Людмила Петрівна Сущенко. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2003. – 442 с. 6.Шадриков В.Д. Новая модель специалиста: инновационная подготовка и компетентностный подход [Электронный ресурс] / В.Д.Шадриков // Режим доступа: http://lib.sportedu.ru/2simQuery.idk._

М. В. Купрєєнко, О. В. Непша, В. С. Ушаков

ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНЬО-РОЗВИВАЮЧИХ ТА ОЗДОРОВЧИХ ВИДІВ ГІМНАСТИКИ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Фізична культура – є найважливішим засобом формування дитини як особистості. Фізичні вправи надають багатогранний вплив як на свідомість і волю, так і на моральний стан підростаючого покоління. Сучасні наукові дослідження і передові практики в області фізкультурної освіти значно розширили розуміння ролі рухової діяльності, і безпосередньо фізичних вправ, в розвитку і зміцненні здоров'я школярів, в підтримці його фізичної і розумової працездатності.

Уроки фізичної культури є основною ланкою в ланцюжку оздоровлення учнів в школі. Вони спрямовані на зміцнення здоров'я, загартовування організму, а також сприяють збільшенню розумової і фізичної працездатності, сприяють формуванню правильної постави, а також формуванню стійкого інтересу до активної рухової діяльності.

Навчальне навантаження в сучасній школі багато в чому чинить негативний вплив на стан не тільки соматичного, але і психічного здоров'я школярів. У нашій роботі ми спиралися на сучасні психолого-педагогічні теорії, виховання і розвитку особистості, що використовують активні методи навчання і виховання, на принципи діяльнісного і особистісного підходів, спрямованих на розвиток в учнів умінь і навичок застосування теоретичних знань, отриманих в результаті навчання, для самостійного використання в цілях свого фізичного вдосконалення, засобами гімнастики.

Гімнастика – один з універсальних засобів фізичного виховання. Це система специфічних вправ і методичних прийомів, які використовуються з метою фізичного виховання, освіти, спортивної підготовки, оздоровлення, відновлення, лікування, набуття життєво важливих навичок. Завдяки доступності, ефективності і емоційності вправ, на заняттях гімнастикою найкращим чином вирішуються завдання, типові для фізичного виховання в цілому. Уроки основної гімнастики є головною формою ведення занять з фізичного виховання у школі [2].

Студенти-практиканти мали можливість проводити окремі уроки, спрямовані на попередження та виправлення плоскостопості та викривлення хребта на початковому етапі. У зв'язку з цим, разом зі студентами-практикантами спеціальності 6.010201 фізичне виховання, нами була розроблена методика включення освітньо-розвиваючих та оздоровчих видів гімнастики - степ-аеробіки, стретчингу, ритмічної гімнастики в навчально-виховний процес, де студент-практикант разом з дітьми успішно розглядав цікаві і корисні для здоров'я теми і вибирав форму їх реалізації. Розучені на уроках комплекси вправ по формуванню правильної постави, пропонувалися учням для щоденного виконання самостійно.

Правильна постава – це запорука хорошого фізичного розвитку і повноцінного здоров'я школярів, правильна постава забезпечує сприятливий перебіг фізіологічних процесів в організмі [1].

Фізкультурну освіту сучасної школи сьогодні направлено на збереження і зміцнення здоров'я учнів. Використання здоров'язберігаючих і здоров'яформуючих технологій є необхідною умовою для виконання поставлених перед школою завдань в плані оздоровлення підростаючого покоління [3].

Пропонована нами методика з використанням оздоровчих видів гімнастики має три взаємопов'язані аспекти: 1) виховний – роз'яснення про необхідність дбайливого ставлення до свого здоров'я, про цінності і важливості здорового способу життя; 2) навчальний – оволодіння учнями знаннями про здоровий спосіб життя, інструктивними вміннями і навичками, прийомам і методам їх реалізації; 3) оздоровчий – використання занять фізичними вправами з метою профілактики найбільш поширених захворювань, формування уявлення про відповідальність за власне здоров'я і здоров'я оточуючих.

При оцінці фізичної підготовленості враховувався як максимальний результат, так і приріст результату. Причому індивідуальні досягнення мали пріоритетне значення. При виставленні оцінки з фізичної культури враховувалися теоретичні знання і техніка виконання рухового дії, старанність, і вміння здійснювати фізкультурно-оздоровчу діяльність. Широко застосовувались методи заохочення, словесного схвалення. Одних дітей необхідно було переконувати у власних можливостях, заспокоювати, підбадьорювати; других – стримувати від зайвого завзяття; третіх –зацікавлювати. Все це сприяє формуванню у школярів позитивного ставлення до виконання завдань, створює основу для збільшення рухової активності.

Список використаних джерел

1.Фізична реабілітація, спортивна медицина: підручник для студ. вищих мед. навч. закладів / [В. В. Абрамов, В. В. Клапчук, О. Б. Неханевич та ін.]; за ред. професора В. В. Абрамова та доцента О. Л. Смирнової. – Дніпропетровськ, Журфонд, 2014. – С.155-156. 2.Худолій О.М.. Основи методики викладання гімнастики: Навчальний посібник. У 2-х томах /О.М. Худолій. - Харків: «ОВС», 2008. - Т. 1. - С.17-18. 3.Черній В. П. Оздоровча спрямованість уроків фізичної культури у практиці сучасної школи/В.П. Черній//Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми професійного становлення майбутнього фахівця в умовах інтеграції до європейського освітнього простору», 22 травня 2015 року, Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка [електронний ресурс]: режим доступу: www.kspu.kr.ua/ua/ntmd/konferentsiy/3-mizhnarodna-internet.

В. В. Пічурін

ОСОБЛИВОСТІ СФОРМОВАНОСТІ ФАКТОРІВ ОСОБИСТОСТІ У СТУДЕНТІВ НАВЧАЛЬНОЇ СЕКЦІЇ СПОРТИВНОГО ВИХОВАННЯ

В наш час спеціальних досліджень, спрямованих на вивчення проблеми використання фізичної культури для формування особистості, вкрай мало. В цьому контексті слід відзначити роботи О. Р. Кабірової [1], Є. Г. Матвеєва [2], В. Ю. Солонського [3] та ін. В той же час, залишається ще чимало питань. Не дослідженим,

наприклад, є питання особливостей сформованості факторів особистості у студентів, які навчаються в навчальній секції спортивного виховання. Його вирішення має важливе прикладне значення оскільки: а) ці чинники суттєво впливають на рівень психофізичної готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності; б) отримуємо дані щодо цілеспрямованого використання розглянутих засобів фізичного виховання для формування професійно значущих якостей особистості.

У дослідженні взяли участь 25 студентів Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В.Лазаряна, які відвідували навчальні заняття з фізичного виховання в навчальній секції спортивного виховання. Це були чоловіки віком від 17 до 20 років. До вибірки було включено по 5 студентів, які займались під час навчальних занять з фізичного виховання спортивною гімнастикою, важкою атлетикою, футболом, плаванням, легкою атлетикою. Психологічна діагностика факторів особистості у студентів виконувалася з використанням тесту Кеттелла. Наступним етапом стало з'ясування питання про наявність (чи відсутність) статистично значущих відмінностей стосовно сформованості факторів особистості у студентів. Статистичну обробку даних було виконано з використанням t-критерію Стьюдента для незалежних вибірок. Процедура включала попарне порівняння груп студентів, що представляли зазначені вище види спорту. Результати виконаної роботи наводимо нижче.

При порівнянні показників факторів особистості студентів-гімнастів і студентів-важкоатлетів було виявлено статистично значущі відмінності рівня прояву за такими факторами як «інтелект» (суттєво вищі показники студентів-гімнастів), «підпорядкованість – домінантність» (суттєво вищі показники студентів-важкоатлетів), «консерватизм – радикалізм» (суттєво вищі показники зафіксовано у студентів-гімнастів). Ці дані представлено в таблиці 1.

Таблиця 1. **Статистичні значення показників факторів особистості студентів навчальних секцій спортивного виховання (спеціалізація спортивна гімнастика і важка атлетика)**

Фактори особистості за Р.Кеттеллом	**Навчальна секція спортивного виховання (спортивна гімнастика) n=5**				**Навчальна секція спортивного виховання (важка атлетика) n=5**			
	$\bar{x}$	Me	Mo	S	$\bar{x}$	Me	Mo	S
«інтелект», к-ть балів	7,2**	7	7	0,44	3	3	3	2,44
«підпорядкованість – домінантність», к-ть балів	4	4		1,58	6,8*	7	7	1,48
«консерватизм – радикалізм», к-ть балів	6,4*	6	5	1,67	2,8	2	5	2,04

*Примітка. Відмінності статистично достовірні між одним і тим же показником при * $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$.*

За іншими факторами при порівнянні зазначених груп отримано емпіричні значення t, які розташовані в зоні незначущості.

Статистична обробка показників студентів-гімнастів і студентів-футболістів дозволила встановити наявність статистично значущої різниці тільки за фактором «конформізм – нонконформізм» (відмінності статистично достовірні при $p \leq 0,05$). Суттєво вищі показники за фактором зафіксовано у студентів-футболістів. За іншими факторами статистично-значущих відмінностей щодо рівня прояву не виявлено.

Порівняння вибірки студентів-гімнастів і вибірки студентів-пловців дозволило зафіксувати статистично значущу відмінність за фактором «інтелект» (відмінності статистично достовірні при $p \leq 0,01$). Суттєво вищі показники зафіксовано у студентів-гімнастів. За іншими факторами статистично-значущих відмінностей рівня прояву не виявлено.

При порівнянні студентів-гімнастів і студентів-легкоатлетів виявлено статистично значущу відмінність за фактором «конформізм – нонконформізм» (відмінності

статистично достовірні при p ≤ 0,05). Суттєво вищими є показники студентів-легкоатлетів. За іншими факторами статистично-значущих відмінностей не виявлено.

Статистична обробка показників студентів-важкоатлетів і студентів-футболістів зробила можливим встановлення статистичної-значущої відмінності цих груп за фактором «замкнутість – товариськість» (відмінності статистично достовірні при p ≤ 0,01). Суттєво вищі показники у студентів-важкоатлетів. За іншими факторами отримано емпіричні значення t, які розташовані в зоні незначущості.

Порівняння вибірки студентів-важкоатлетів і вибірки студентів-пловців мало результатом отримання емпіричних значень t, які розташовані в зоні незначущості. Це стосувалось усіх факторів, що досліджувались.

При порівнянні вибірки студентів-важкоатлетів і вибірки студентів-легкоатлетів було виявлено статистично-значущі відмінності у рівні прояву за факторами «стриманість – експресивність» (суттєво вищі показники у студентів-легкоатлетів) і «впевненість в собі – тривожність» (суттєво вищі показники студентів-важкоатлетів). Ці дані представлено в таблиці 2. За іншими факторами отримано емпіричні значення t, які розташовані в зоні незначущості.

Таблиця 2. **Статистичні значення показників факторів особистості студентів навчальної секцій спортивного виховання (спеціалізація важка атлетика і легка атлетика)**

Фактори особистості за Р.Кеттеллом	**Навчальна секція спортивного виховання (важка атлетика) n=5**				**Навчальна секція спортивного виховання (легка атлетика) n=5**			
	$\bar{x}$	Me	Mo	S	$\bar{x}$	Me	Mo	S
«стриманість – експресивність», к-ть балів	3,6	4	5	1,67	6,2*	6	6	1,09
«впевненість в собі – тривожність», к-ть балів	7,8*	8	8	1,78	5,2	6	6	1,3

*Примітка. Відмінності статистично достовірні між одним і тим же показником при * p ≤ 0,05; ** p ≤ 0,01.*

Статистична обробка показників студентів-футболістів і студентів-пловців дозволила встановити наявність статистично-значущої відмінності за фактором «замкнутість – товариськість» (відмінності статистично достовірні при p ≤ 0,05). Суттєво вищі показники у студентів-пловців. За іншими факторами отримано емпіричні значення t, які розташовані в зоні незначущості.

При проведенні обробки даних студентів-футболістів і студентів-легкоатлетів зафіксовано наявність статистично-значущої відмінності за фактором «емоційна нестійкість» (відмінності статистично достовірні при p ≤ 0,05). Суттєво вищі показники у студентів-легкоатлетів. За іншими факторами отримано емпіричні значення t, які розташовані в зоні незначущості.

Порівняння вибірки студентів-пловців і вибірки студентів-легкоатлетів сприяло встановленню наявності статистично-значущої відмінності цих груп за фактором «низький самоконтроль – високий самоконтроль» (відмінності статистично достовірні при p ≤ 0,05). Суттєво вищі показники за фактором у студентів-легкоатлетів.

Підсумовуючи наведені дані відзначаємо, що зазначені види спорту у дуже незначній мірі відрізняються між собою щодо впливу на формування факторів особистості. Інакше кажучи, заняття будь-яким із них є корисним для формування особистості студента. В той же час, при вирішенні конкретних локальних завдань, важливо враховувати специфіку цих видів спорту щодо впливу на особистість.

Список використаних джерел

1. Кабирова, О. Р. Эстетическое воспитание студентов технического вуза средствами физической культуры [Текст] / : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / О. Р. Кабирова. – Магнитогорск, 2007. – 24 с. 2. Матвеев, Е. Г. Физическое развитие курсантов как фактор личностно-профессионального становления будущего военного специалиста [Текст] / : автореф.

дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Е. Г. Матвеев. – Воронеж, 2012. – 24 с. 3. Солонский, В. Ю. Психологические характеристики курсантов военного вуза как субъектов учебной деятельности и их развитие средствами физической культуры [Текст] / : автореф. дис. … канд. психол. наук: 19.00.07 / В. Ю. Солонский. – СПб., 2012. – 21 с.

В. М. Вишняков, О. А. Кіреєв

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ, ЩО ЗАЙМАЮТЬСЯ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ І СПОРТОМ

Актуальність і значущість дослідження проблеми формування вмінь вирішення складних ситуацій професійної діяльності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту обумовлені процесом спортивних занять, особистісним спілкуванням, на змаганнях тощо. А також соціальними змінами, які розширяються і ускладнюють комунікативне середовище майбутніх фахівців.

Зазначимо, що особливість професійної діяльності фахівців з фізичної культури і спорту полягає в її постійних та можливих обставинах протікання як у звичайних, так і нестандартних обставинах на тлі емоційної напруги. При цьому однією з умов професійної діяльності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту є постійна взаємодія членів певного спортивного товариства, клуба, секції. І саме вирішення проблемних ситуацій можливе через спілкування повсякденне, спортивне тренування, змагання на турнірах, олімпіадах, тобто в частині вирішення проблемних ситуацій професійної діяльності колективу.

Формування колективних умінь у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту як складової готовності вирішення проблемних ситуацій є актуальною проблемою підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту, вирішення якої має важливе значення як їх професійної підготовки, так і для великих досягнень у спорті [3].

Нині нагальною є потреба суспільства у спеціалістах організації та налагоджуванні ділових стосунків з іншими спортивними товариства, клубами, зокрема з нині діючими, організовувати діяльність для досягнення спільної мети, долати негативні бар’єри, здійснювати професійне спілкування в галузі фізичної культури і спорту.

Отже, володіння фахівцями в галузі фізичної культури і спорту є уміннями вирішення проблемних ситуацій професійної діяльності – об’єктивна суспільність, соціальне замовлення суспільства. Належний рівень володіння вміннями є умовою професійної діяльності фахівців з фізичної культури і спорту. А також засобами реалізації набутих ними спеціальних знань, навичок і вмінь у професійних ситуаціях спортивної діяльності, що були сформовані у спортивних клубах, товариствах, закладах вищої фізкультурно-спортивної освіти у процесі підготовки фахівців з фізичної культури і спорту мають бути сформовані в процесі тренування, навчання.

Основними напрямками мотиваційного забезпечення оволодіння вміннями вирішення проблемних ситуацій професійної діяльності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту шляхом застосування різноманітних методів інтерактивного і проблемного навчання та тренування, і наближають моделі майбутньої професійної діяльності, в подальшому сприятимуть у студентів стійкої внутрішньої мотивації шляхом пояснення студентам можливості професійно-комунікативних умінь у майбутній професійній діяльності; заохочення студентів до діяльності шляхом використання методів і технік мотивування, основні з яких такі: комунікативна атака, доведення та переконування, викликання інтересу, навіювання, делегування, закріплення позитивного враження.

Концептуальна модель формування вмінь у вирішенні проблемних ситуацій професійної діяльності у студентів, що займаються фізичною культурою і спортом

стала підґрунтям для розроблення педагогічної технології формування необхідних вмінь у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту, яка включає такі сталі складники: концептуальний, цілезмістовний, процесуальний, управлінський, діагностичний та результативний, і передбачає реалізацію вказаної моделі у дві стадії: лінгво-психолого-комунікативну й фахово-комунікативну. Формування указаних умінь на кожній із цих стадій відбувається за такими етапами: цілемотиваційно-орієнтувальний, інформаційно-пізнавальний, комунікативно-діяльний і контрольно-рефлексивний.

Отже, теоретичні дослідження процесу формування вмінь у вирішенні проблемних ситуацій професійної діяльності у студентів, що займаються фізичного культурою і спортом потребують пошуку методів оптимізації їх професійної діяльності в процесі навчання, тренування, проведення змагань з фізичної культури і спорту, що можуть виникати безпосередньо у професій діяльності названої групи студентів є актуальною і своєчасною.

Список використаних джерел

1. Волкова В.К. Лікувальна педагогіка в умовах дитячого реабілітаційного центру. - Тюмень:Вектор Бук, 2000. 2.Закон України «Про фізичну культуру і спорт». [Електронний ресурс] – режим доступу: http:// www.zakon.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cginreg 3808-12. 3.Скакун Э.И. Построение учебного процесса по физическому воспитанию студентов в вузе: Учебное пособие/ --М.: Изд-торг. Корпор. «Дашков и К», 2011. – 208 с.

С. О. Лисенко

«ФІЛОСОФІЯ СПОРТУ І ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ» – ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ МАГІСТРІВ У ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Філософія спорту – розділ філософського знання, який виник у другій половині XX століття. Це було викликано необхідністю рефлексії спорту як важливого явища соціокультурного надбання модерну, а також прагненням розширити коло тем дослідження традиційної філософії. Спорт інтересує філософів не тільки сам по собі, як важлива сфера культурної та соціальної практики людини, але й як ідеальний феномен, на основі вивчення якого можна перевірити основні філософські концепції.

«Філософія спорту» визнається як нова міждисциплінарна або навіть трансдисциплінарна галузь знань, «яка б поєднала розгалужений масив гуманітарних фізкультурно-спортивних наук в цілісну світоглядно-методологічну концепцію формування сучасної філософської парадигми фізичного виховання і спорту» [2,с.222].

Навчальна дисципліна «Філософія спорту і здорового способу життя» призначена для студентів, які навчаються у магістратурі та є теоретико-методологічною основою їхньої професійної спеціалізації у галузі фізичної культури і спорту.

Навчальна дисципліна «Філософія спорту і здорового способу життя» розглядає ряд основних проблем, опираючись на філософію спорту як науку. Це – основні поняття філософії спорту; «філософія олімпізму»; фізкультурно-спортивний світогляд у дискурсі категорій здоров’я і життєздатності; етичні, естетичні, гендерні, політичні аспекти спорту та інше.

Мета навчальної дисципліни: формування у студентів цілісного розуміння філософсько-світоглядних проблем, пов’язаних з фізичною культурою і спортом.

У зв’язку з цим вирішуються такі основні задачі: обґрунтувати придатність і доцільність філософського підходу до дослідження спорту і здорового способу життя; на основі цього визначати проблематику філософського дослідження і знайомити з ними студентів; уточнити місце філософії спорту у системі філософії та «спортивної науки» і дати уявлення про філософію спорту як галузь філософсько-

го знання, її специфіку та місце у загальній структурі філософії; виробити розуміння проблем виникнення і суті фізичної культури і спорту у сучасній філософській теорії; розкрити філософсько-антропологічні основи фізичної культури і спорту; сформувати розуміння етичних проблем, які існують у спорті; показати зміни, що відбуваються у спорті та спортивній діяльності, детерміновані сучасною соціокультурною ситуацією; навчити студентів замислюватися над процесами, які відбуваються у сучасному спорті та проблематизувати існуючі явища у сфері фізичної культури і спорту.

Специфіка «Філософії спорту і здорового способу життя» пов'язана з тим, що при аналізі цих соціокультурних явищ навчальна дисципліна орієнтується на цілі та завдання філософського дослідження, використовує відповідний понятійний апарат і методи. Філософська методологія може застосовуватися не тільки при дослідженні науки, суспільства, економіки, мистецтва але й такого соціального явища як спорт.

Методологічною базою, як зазначає В.Є Білогур, стали традиції філософування XX століття: філософсько-антропологічна, екзистенціальна, персоналістична, сучасна комунікативна філософія та фундаментальні дослідження представників Київської світоглядно-антропологічної школи стосовно привласнення феномену становлення спорту статусу соціального і культурного явища, інституціоналізованого в сучасну епоху [1, с. 10-12].

Освоєння змісту навчальної дисципліни «Філософія спорту і здорового способу життя» передбачає знання основних понять філософії спорту, а також уміння застосовувати їх при аналізі явищ і процесів у сфері фізичної культури і спорту. У результаті вивчення курсу «Філософія спорту і здорового способу життя» студенти повинні мати уявлення про філософію спорту як галузь філософського знання, знати специфіку проблем, які нею вивчаються, її місце у загальній структурі філософії; знати основні концепції філософії спорту; мати уявлення про філософсько-антропологічні основи фізичної культури і спорту; мати уявлення про специфіку етичних проблем у спорті та охороні здоров'я.

Завдання навчальної дисципліни заключається у тому, щоб засобами філософії стимулювати роздуми про самозбереження людини у мобільному і активному всесвітньому суспільстві. Без осмислення цих проблем ми не зможемо подолати сучасну кризу людського буття з притаманними йому споживацькими пріоритетами та орієнтаціями. Тут важливо спорт подати як маніфестацію сили і краси тілесності, здатність людини до самовдосконалення. Це дозволить переорієнтувати суспільну думку про ціннісне значення фізичної культури і спорту, і цим сприятиме подоланню байдужого відношення різних категорій населення до занять фізичними вправами, тілесним навантаженням, фізкультурно-спортивної рухової активності у вік домінування інформаційних технологій.

Практичний бік «філософії спорту» вбачається у можливості використовувати світоглядні основи сучасної культури для активізації рухової активності людини. Для цього важливо показати значення філософського інструментарію у подальшому розвитку теорії фізичної культури і спорту, оновлення їх термінологічного арсеналу, а також підвищити авторитет спортсменів та інших спеціалістів з фізичного виховання.

Таким чином, в наш час формується широкий філософсько-культурологічний та філософсько-психологічний погляди на фізкультурно-спортивну освіту. Розробка теоретичних і практичних проблем спорту призводить до розгляду феномену спорту в межах постсучасної науки у вигляді пошуку відповідей на ті виклики, які відбулися у другій половині XX ст. і в самому спортивному наукознавстві, і в дослідженнях спорту як соціального феномену. На наш погляд, до фізкультурно-спортивної освіти слід залучати основні проблеми, які розглядає філософія спорту як наука і як навчальна дисципліна. Вивчення філософських аспектів спорту може

довести як теоретичну, так і практичну значущість феномену спорту і внаслідок чого – його необхідність для сучасного розуміння людського призначення.

Список використаних джерел

1.Білогур В.Є. Філософія спорту: теоретико-методологічний контекст. Монографія / В.Є Білогур. – Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2014. – 264 с. 2.Ібрагімов М.М. Філософія спорту як трансдисциплінарна галузь знань // Практична філософія. – № 1 (55). – 2015. – с. 222-227.

А. М. Литвиненко

ЄДИНОБОРСТВА УДАРНОГО ТИПУ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ

В сучасний період швидкого розвитку суспільства, при якому змінюється генеральний вектор його розвитку, йдуть інтенсивні пошуки нових освітніх технологій здатних задовольнити зростаючі потреби у фахівцях народного господарства високого професійного рівня. Система вищої освіти України, інтегруючись в освітній простір Європи, знаходиться в стані реформування, для якого, з одного боку, характерно творче осмислення кращого світового досвіду, з іншого, застосування передових вітчизняних педагогічних розробок здатних, при впровадженні їх у педагогічний процес, значно посилити оздоровчий та дидактичний потенціал кафедр фізичного виховання і спорту [1; 2; 3; 4].

На кафедрі фізичного виховання та спорту Харківського національного університету радіоелектроніки протягом останнього десятиліття, при організації системи фізичного виховання успішно застосовується методика підготовки спортсменів у єдиноборствах ударного типу. Ці види єдиноборств популярні у молоді і дають змогу залучити до спортивних занять велика кількість студентів [5].

За весь період розвитку людського суспільства, єдиноборства ударного типу в якості засобу військово-прикладної підготовки застосовувались у різних країнах. Відносна простота бойових рухів, можливість масового навчання, позитивний вплив на формування бойового духу сприяли тому, що поетапно формувалися національні види єдиноборств ударного типу. Представляється важливим, виділити серед них найбільш характерні: класичний англійський бокс, французький бокс сават, таїландський бокс, тхеквондо, карате. Серед українських бойових видів спорту необхідно відзначити за самобутність і перспективність розвитку бойовий гопак і хортинг. В хортингу, крім різноманітної ударної техніки, в поєдинках застосовується і борцівська техніка в стійці та партері.

Базовими при організації занять з предмета «фізичне виховання» у Харківському національному університеті радіоелектроніки є академічні і факультативні заняття, а також спортивні тренування в групах вищої спортивної майстерності. Студенти, які обрали спеціалізацію «ударні єдиноборства», відвідують заняття в рамках навчального процесу і за затвердженою програмою навчання освоюють елементи ударних єдиноборств, а також прийоми самозахисту. На факультативних заняттях в основному використовується, адаптована для роботи зі студентами різного рівня підготовленості, методика спортивної підготовки кікбоксингу ВТКА. Вона дозволяє в рамках, обраних для вдосконалення розділах кікбоксингу ВТКА, ефективно вивчати захисні і атакуючі дії, а також формувати активно-оборонну реакцію студента в разі потенційно можливого нападу хуліганів. У групах вищої спортивної вдосконалення проводиться інтенсивна, комплексна спортивна підготовка студентів для участі в змаганнях з кікбоксингу, таїландського боксу, тхеквондо ВТФ та годзю-рю карате. Вона являє собою єдиний педагогічний процес, в якому для зручності розгляду виділяють різні аспекти. Усталеним і таким, що має практичне обґрунтування є поділ сторін спортивної підготовки на теоретичну, технічну, тактичну, фізичну і психологічну.

Поєднання академічних, факультативних та секційних занять дозволяє охопити весь спектр інтересів студентів, посилити позитивну мотивацію до самовдосконалення і дає можливість розвивати й реалізовувати свій конкурентний потенціал в обраному виді ударних єдиноборств.

Список використаних джерел

1.Ашанин В. С. Синергетические основы построения системы спортивной подготовки в высшем учебном заведении [Текст] / В. С. Ашанин, А. Н. Литвиненко / Фізичне виховання, спорт та здоров'я у сучасному суспільстві // Збірник матеріалів ІІ Всеукраїнська науково-методична конференція – Харків – ХНАДУ – С. 47-48 (13 березня 2014 р.). 2.Литвиненко А. Н. Кікбоксинг ВТКА : навчальна програма для дітячо-юнацьких спортивних шкіл [Текст] Х. : Компанія СМІТ, 2016. – 86 с. 3.Литвиненко А. Н. Синергетический подход к построению и коррекции тренировочной деятельности в карате-до [Текст] : монография / А. Н. Литвиненко. – Х.: Компания СМИТ, 2010. – 108 с. 4.Селуянов В.Н. Технология оздоровительной физической культуры / В.Н. Селуянов. – 2-е изд. – М.: ТВТ Дивизион, 2009. – 192 с. 5.Lytvynenko A., Gubnytska Iu. S. Analysis of information models of student's physical readiness in higher educational establishments [Текст] // Материалы 5-й Международной научно-технической конференции «Информационные системы и технологи», 12-17 сентября 2016 г. – Х.: НТМТ, 2016. С. 221-222.

Т. В. Маленюк, Є. В. Сосновський

НАПРЯМКИ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ СТУДЕНТАМИ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Основою модернізації освіти XXI ст. виступають інформаційно-комунікаційні технології, застосування яких у навчальному процесі забезпечує якісну професійну підготовку майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту у ВНЗ. Упровадження технологій дистанційного навчання дозволяє студентам отримати необхідні знання та забезпечує доступ до різних інформаційних ресурсів.

Застосування технологій дистанційного навчання у процесі підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту робить навчальний процес доступним і безперервним для студентів-спортсменів, у зв'язку з активною змагальною діяльністю, щільним режимом тренувальної роботи, виїздом на тренувальні збори тощо [1, 2, 4].

Навчальний план для студентів факультету фізичного виховання містить дисципліни гуманітарного, соціально-економічного, природничо-наукового характеру, а також дисципліни професійної і практичної підготовки. Тому при застосуванні технологій дистанційного навчання у процесі підготовки фахівців необхідно враховувати специфіку викладання навчальних дисциплін [3, 4].

Навчальна дисципліна «Теорія і методика викладання легкої атлетики» відноситься до циклу спортивно-педагогічних дисциплін. Викладання даної дисципліни на факультетах фізичного виховання передбачає вивчення теорії та методики легкої атлетики, формування у майбутнього вчителя основ раціональної техніки виконання спеціальних легкоатлетичних вправ, набуття відповідних знань, умінь і навичок для самостійної педагогічної роботи у школі, ДЮСШ, ВНЗ. Вивчення легкої атлетики проводиться у формі лекційних, семінарських, практичних, методичних, самостійних занять і навчальної практики [5].

З метою впровадження технологій дистанційного навчання у процес підготовки майбутніх вчителів фізичної культури у Кіровоградському державному педагогічному університеті ім. Володимира Винниченка розроблений дистанційний курс «Теорія і методика викладання легкої атлетики» для студентів 3-го курсу денної форми навчання і розміщений на платформі дистанційного навчання Moodle-КДПУ.

Дистанційне навчання студентів у процесі вивчення легкої атлетики забезпечено робочою програмою, рекомендованою літературою, конспектами лекцій, методичними розробками практичних занять і самостійної роботи студентів, тестами

для самоконтролю та контролю знань.

На наш погляд, застосування технологій дистанційного навчання у процесі вивчення легкої атлетики студентами факультету фізичного виховання повинно здійснюватися за наступними напрямками:

1. *Засвоєння теоретичного матеріалу* відбувається як за традиційною системою навчання (лекції, семінарські заняття), яка орієнтована на формування репродуктивних навичок (запам'ятовування і відтворення), так і за системою дистанційного навчання. Інформація здобута за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій дає змогу студенту розвивати уміння аналізу, співставлення та оцінювання. Тому при засвоєнні теоретичного матеріалу відсоток застосування технологій дистанційного навчання повинен бути максимальним.

Виконання самостійної роботи студентів відбувається у позааудиторний час, тому застосування інформаційних і мультимедійних технологій сприяє підвищенню наочності та мобільності процесу отримання теоретичних знань. Застосовуючи методичні рекомендації до виконання самостійної роботи, у студентів розвиваються уміння планування навчальної діяльності та виявлення зв'язків між різними відомостями на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання. Тому значення технологій дистанційного навчання у процесі виконання самостійної роботи студентів збільшується до максимуму, що сприяє розвитку здібностей до самонавчання й самопідготовки, тим більше, що на самостійну роботу студентів за навчальним планом відводиться більше 60 % годин.

2. *Виконання контрольного розділу студентами* здійснюється дистанційно. Самоконтроль відбувається на основі виконання студентами комп'ютерних тестів, з метою оцінки теоретичної, технічної і методичної підготовленості. Під час тестування дозволено дві спроби, що не виключає аналіз власних відповідей, поглиблене самонавчання й самоствердження. Контроль за рівнем знань студентів також здійснюється з допомогою комп'ютерних тестів. Студенти повинні виконати тести (одна спроба) за підсумками кожного модуля навчальної дисципліни.

3. *Засвоєння практичного матеріалу* здійснюється за традиційною системою навчання (практичні заняття), але із застосуванням інноваційних технологій навчання (методичні картки, проблемні ситуації тощо). Навчально-тренувальні заняття з легкої атлетики студенти повинні відвідувати. Оскільки, неможливо розвивати рухові уміння, формувати рухові навички та здібності (організаторські, комунікативні, дидактичні, перцептивні тощо) до самостійного проведення навчально-тренувальних занять з легкої атлетики дистанційно. На практичних заняттях з легкої атлетики технології дистанційного навчання можна застосовувати лише на етапі початкового навчання техніки рухових дій, тому значення технологій дистанційного навчання є мінімальним.

Отже, застосування технологій дистанційного навчання у процесі вивчення легкої атлетики» майбутніми фахівцями з фізичної культури і спорту обмежено теоретичним матеріалом, системою самоконтролю і контролю за рівнем знань. Недоцільно застосовувати дистанційне навчання під час засвоєння студентами практичного матеріалу.

Список використаних джерел

1.Бойко А. М. Передумови створення дистанційного курсу «Інформатика» у ВНЗ фізичної культури [Електронний ресурс] / А. М. Бойко. – Режим доступу: http://www.chito.in.ua/peredumovi-stvorennya-distancijnogo-kursu-informatika-u-vnz-fi.htm. 2.Клопов Р. В. Інформатизація вищої фізкультурної освіти / Р. В. Клопов // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007.– №4 (30). – С. 3–7. 3.Ладика П. Особливості застосування дистанційного навчання під час викладання спортивно-педагогічних дисциплін / П. Ладика, Г. Шандригось, В. Шандригось // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – 2015. – № 3. – С. 32-35. 4.Соколюк О. В. Дистанційне навчання в системі професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури [Електронний ресурс] / О. В. Соколюк. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vchdpu/2012_98_1/Sokol.pdf. 5.Яловик В. Т. Інноваційні

технології викладання легкої атлетики у вищих навчальних закладах: [монографія] / В. Т. Яловик, В. М. Сергієнко. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – 228 с.

Ю. В. Мосаєв

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ФУТБОЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ У РОЗРІЗІ СВІТОВОЇ ПЕРШОСТІ З ФУТБОЛУ 1994 РОКУ

Світова футбольна індустрія на початку 90-их років XX століття переживала свій злет. З економічної точки зору в європейському футболі наступили «золоті часи». Це було пов`язано з двома центробіжними процесами. Перший з цих процесів це формування внутрішньої футбольної індустрії, яка була сформована майже в кожній країні світу за поодинокими виключеннями. Національні футбольні індустрії в той час мали чітку диференціацію і не випадково, що це призвело до формування елітарного клубу країн з розвиненими національними футбольними індустріями. Таким неформальним клубом стала так звана «велика п`ятірка». До неї увійшли такі країни як Італія, Англія, Німеччина, Франція та Іспанія. В цих країнах була сформована повноцінна футбольна індустрія, яка змога стати прибутковою системою. Інший аспект формування світової глобальної футбольної індустрії це формування глобального ринку продажу футболу як соціального явища та його атрибутів. Для максимізації можливих прибутків від футбольної індустрії була створена міжнародна система змагань, яка мала світовий розголос, а монетизація могла б здійснюватися за допомоги транснаціональних компаній, що могли б виступати спонсорами, меценатами та інвесторами футбольної індустрії.

До 1994 року футбольна індустрія регіонально розвивалася за двома векторами. Перший був європейський, який розвивався на території всього континенту, а другий південно-американський, особливістю якого був розвиток на території двох найбільших країн (Аргентина і Бразилія), а інші країни регіону виступали в ролі кадрових донорів. В той же час великі країни Південної Америки грали роль кадрових донорів для чемпіонатів країн Європи.

Представники інших континентів майже не були включеними в систему глобальної футбольної індустрії. В країнах Азії, Африки, Австралії та Океанії і Північної та Центральної Америки. Їх футбольні індустрії знаходилися у майже нерозвиненому стані. Точніше у всіх країнах світу були національні першості з футболу, але вони були не прибутковими хоч і приймали участь у всіх світових футбольних турнірах, іноді національні збірні з футболу таких країн доходили і до фінальної частини світових футбольних першостей. В той же час прямого впливу на розвиток світової футбольної індустрії ці країни не мали.

Розвиток футболу у Північній та центральній Америці є дуже специфічним. В регіоні єдиною країною, яка мала питому вагу у світовій футбольній індустрії була Мексика. І то через те, що в країні були розвинені соціокультурні та ментальні особливості притаманні країнам Південної Америки. В той же час організація світового футбольного господарства має таку структуру в рамках якої країни Центральної Америки об`єднані в єдину футбольну конфедерацію з країнами Північної Америки (КОНКАКАФ). І саме тому Мексика є прикладом маргінальної країни в рамках сучасної футбольної індустрії. В той же час на початку 90-их років XX століття включення футбольної індустрії у світову індустрію розваг у тренді розвитку глобальної індустрії розваг призвело до того, що світова футбольна бюрократія дозріла до розповсюдження футболу на ринки досі незадіяних континентів. В цей же час представники країн, які мали розвинені національні економіки, але не мали можливості бути інтегрованими до швидко прогресуючого сегменту соціально-економічних відносин. Особливу мотивацію для цього мали країни, де спорт і футбол зокрема не користувалися значною популярністю.

Першою ластівкою процесу залучення до футбольної індустрії великих країн, де футбол історично не користувався популярністю стали США. «Історично склалося, що в США "соккер" залишався в тіні у інших видів спорту. Бейсбол, американський футбол, баскетбол, хокей були більше обласкані увагою заокеанських любителів спорту, ніж футбол. Поки всі інші командні види спорту збирали повні арени уболівальників і вже почали приносити небувалі прибутки, у сокера довгий час навіть не було своєї професійної ліги. Створена вона була лише в 1968 році і отримала назву North American Soccer League» [1]. Дана спортивна організація через 15 років була ліквідована і здавалося, що шансів для відновлення професійного футболу на теренах США не було, але виграний тендер на проведення світової першості з футболу 1994 року зобов`язав країну створити професійну футбольну лігу.

Саме тому в 1993 році в США була створена Major League Soccer, або просто MLS [3]. Ця ліга булла створена кількома транснаціональними компаніями на замовлення держави. Одночасно в країні збільшилися субвенції на фінансування дитячого та студентського сокеру. В результаті в США вдалося досягти значних успіхів в сфері розвитку футболу в країні, але до сих пір США не вдалося досягти того щоб стати значною частиною світової футбольної індустрії.

Результати самого чемпіонату світу з футболу 1994 року засвідчили великий потенціал бразильського футболу національна збірна цієї країни вчетверте завоювала головну нагороду американського мундіалю. Здобута ця перемога була у боротьбі з серією післяматчевих пенальті над збірною командою Італії. Іншими призерами турніру стали Швеція та Болгарія [2]. Знову незважаючи на перемогу країни з Південної Америки іншими призерами турніру стали команди з європейського континенту. Цей факт знову засвідчив, що успіхи в розвитку європейських футбольних збірних свідчить про високий рівень розвитку футбольної індустрії саме в Європі. Інші показники даного турніру засвідчують, що легіонерізація європейського футболу на момент 1994 року ще не змогла подолати здобутків країн, які не маючі вагомих здобутків на європейському клубному футболі мали гарні виступи на рівні національних збірних команд. Це стосується як збірної Швеції так і збірної Болгарії. Кожна з зазначених збірних мала велику кількість легіонерів, що виховувалися у себе на батьківщині, але футбольними майстрами та медіа персонами стали в Німеччині, Іспанії та Португалії.

Як бачимо в 1994 році на світовій першості з футболу була презентована система успішних виступів національних команд за рахунок виступів своїх гравців в чемпіонатах країн з більш розвиненою футбольною індустрією.

Список використаних джерел

1.Калоев А. Почему футбол не популярен в США? / А. Калоев. Электронный источник. Режим доступа. http://ushistory.ru/esse/918-pochemu-futbol-ne-populjaren-v-ssha.html. 2.Талиновский Б. Х. Все чемпионаты мира по футболу Т.6. / Б. Х. Талиновский, А. В. Франков, Е. П. Панкратов. – К.: ООО «Издательский Дом Украинский медиа холдинг», 2010. – 224 с. 3. Borg S. MLS celebrates 17th anniversary of formal debut / S. Borg. Электронный источник. Режим доступа. https://www.mlssoccer.com/post/2010/12/18/mls-celebrates-17th-anniversary-formal-debut.

Ю. Ю. Мосейчук

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СЕРЕДНЯ ОСВІТА. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА»

Майбутній учитель, що займається фізичним вихованням дітей та молоді повинен ще зі студентської лави знати як зберегти та зміцнити власне здоров'я та навчати цьому своїх вихованців. На сучасному етапі, за словами Н. Степчук та Л. Ляховець, «основним завданням фізичного виховання є збереження і розвиток інтелектуального та фізичного потенціалу нації, що вимагає виховання пов-

ноцінної, гармонійно розвиненої, фізично і психічно здорової особистості» [5, с. 184]. Наведемо деякі аргументи фахівців. Зокрема, як доводить О. Міхеєнко саме здоров'я є «критерієм і запорукою благополуччя суспільства» [3, с. 6], за баченням О. Горбенка [2] саме здоровий спосіб життя можна розглядати у якості основи гармонійного розвитку студентської молоді. У контексті наведених вище аргументів зазначимо, що у майбутніх фахівців, які здобувають фах учителя фізичної культури, повинен бути сформований високий рівень культури здоров'я.

Проте необхідно констатувати, що ще й нині доводиться зустрічатися із використанням застарілих підходів до організації професійної підготовки студентів, які, в основному, орієнтовані лише на розвиток фізичних та рухових умінь і навичок, а освітній процес зосереджений на використанні централізованого контролю над освітніми ресурсами. Наслідком такого стану речей є той факт, що формуванню культури здоров'я у студентів спеціальності 014 «Середня освіта. Фізична культура» приділяється незначна увага. Отже, викладацький корпус має докладати зусилля для того, щоб активізувати систему цінності здоров'я та ведення здорового способу життя.

У нашому баченні існуюча система професійної підготовки у вищих навчальних закладах потребує оновлення, яке б було зосереджено на інтенсифікацію процесу формування у майбутніх фахівців належного рівня культури здоров'я. Підтримуємо позицію Т. Андріанова [1] стосовно того, що діяльність, яка стосується формування культури здоров'я та здорового способу життя повинна бути системною та педагогічно виваженою. Ми переконані у тому, що важливою методичною площиною оновлення процесу формування культури здоров'я студентів має стати активне використання інноваційних підходів до організації освітнього процесу, які б забезпечували підвищення мотивації, сприяли б побудові нових відносин між викладачами і студентами та базувалися на застосуванні інноваційних освітніх технологій.

Позицію щодо доцільності інновацій у професійній підготовці майбутніх фахівців фізичної культури декларують В. Сініговець [4], Л. Цюпак [6] та ін. Науковці переконані у тому, що нині вкрай необхідною є цілеспрямована система дій, яка реалізується в освітньому процесі та спрямована на визначення раціональних засобів для досягнення успіхів у вигляді конкретних результатів навчання.

Таким чином вважаємо, що під час вивчення навчальних дисциплін «Загальна теорія здоров'я» (4 кредити, 7 семестр) та «Основи здорового способу життя» (4 кредити, 8 семестр), які мають безпосереднє спрямування на формування у студентів культури здоров'я необхідно використовувати педагогічні інновації, які суттєво розширять кругозір майбутніх фахівців та сформують когнітивну складову культури здоров'я. Вважаємо, що з методичної точки зору необхідно, насамперед, змінити наукові підходи до організації лекцій – як найважливіших форм організації освітнього процесу у ВНЗ, які сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів. Головний акцент пропонуємо зробити на використанні інтерактивних та проблемних лекцій.

Констатуємо, що в сучасному освітньому просторі ВНЗ необхідно використовувати змістовно наповнені інтерактивні лекції зі застосуванням мульмедійних технологій навчання. Під час їх проведення студентам пропонується переглянути відеоінформацію, яка містить елементи анімації та демонструє основні змістові складники культури здоров'я, аргументує потенціал здоров'я, висвітлює основні підходи до проблеми його збереження та зміцнення, зосереджує увагу на методах та засобах активізації творчого мислення під час формування культури здоров'я.

Зміст проблемних лекцій має будуватися на спонуканні студентів до репрезентації креативної ідеї, що стимулює пошук нестандартного вирішення проблеми збереження та зміцнення здоров'я. Під час читання проблемних лекцій викладачам слід звернути увагу на повноту реалізації мотиваційної (розвиток моти-

ваційної сфери); інформаційної (формування системи знань про культуру здоров'я); розвивальної (вдосконалення творчого мислення у контексті збереження здоров'я) функцій.

Відзначимо, що адаптація та синтенція лекцій як основи педагогічної технології формування теоретичної бази культури здоров'я майбутніх учителів фізичної культури дала нам змогу констатувати, що організація навчання в бакалавраті потребує використання проблемних та інтерактивних лекцій, що спрямовані на спонукання студентів до продукування креативних ідей. Як показали опитування викладачів та самих студентів, такі види лекцій підвищують аналітичну діяльність студентів, надають можливість для творчості. Використання описаного виду лекцій сприятиме підвищенню ефективності в підготовці студентів факультетів фізичного виховання, формуванню в них бази знань про культуру здоров'я.

Таким чином, проблемні та інтерактивні лекції, як основі методичні орієнтири формування культури здоров'я у майбутніх фахівців спеціальності «середня освіта. фізична культура», дадуть можливість викладачам розглядати студентів як активних суб'єктів, які здатні до самовдосконалення з урахуванням особистих мотивів, інтересів, здібностей, ціннісних установок на вдосконалення культури здоров'я.

Список використаних джерел

1.Андріанов Т. В. Система роботи з формування культури здорового способу життя студентської молоді / Т.В. Андріанов // Фізична культура, спорт та здоров'я нації: Зб. наук. праць. – Вип. 12. – Вінниця : ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, 2011. – Т.1. – С. 77–82. 2.Горбенко О. В. Здоровий спосіб життя – основа гармонійного розвитку студентської молоді / О.В. Горбенко // Слобожанський науково-спортивний вісник: науково-теоретичний журнал. – Харків: ХДАФК, 2007. – № 12. – С. 15–16. 3.Міхеєнко О. І. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців зі здоров'я людини до застосування здоров'язміцнювальних технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Олександр Іванович Міхеєнко; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2016. – 491 с. 4.Синиговец В.И. Современные инновационные технологии, используемые в процессе физического воспитания студентов / В.И. Синиговец // Физическое воспитание студентов. – 2009. – № 2. – С. 90–92. 5.Степчук Н. Актуальні аспекти підвищення ефективності фізичного самовдосконалення студентської молоді / Надія Степчук, Лариса Ляховець // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Педагогіка. Соціальна робота». – № 32. – Ужгород, 2014. – С. 184–186. 6.Цюпак Л. В. Використання новітніх технологій для підвищення рухової активності студентів / Л.В. Цюпак // Спортивна наука України. – 2008. – № 5. − С. 2–8.

Л. М. Несчетна

ОСВІТА ЯК ЗАПОРУКА МІЦНОГО ЗДОРОВ'Я

Дослідження різних питань стосовно здоров'я людини завжди було, є і залишається актуальним. Як нам відомо, основним і об'єктивним критерієм стабільного розвитку держави є здоров'я її населення, тобто середня тривалість життя людини, позитивний баланс чисельності (народжуваність вища за смертність), виживання дітей, особливо в рік народження, стан здоров'я новонароджених і, врешті-решт, високий відсоток здорових дітей, особливо дошкільного та шкільного віку [7].

За рівнем людського розвитку Україна суттєво відстає від європейських країн і посідає 76 місце серед 170 країн світу. Попереду неї Білорусь, Угорщина, Росія. Польща, Словаччина, Болгарія, Румунія і навіть, Албанія та Македонія [6, с.39].

За статистикою очікувана тривалість життя українців – 67,7 років, а вірогідність, що народжена людина досягне віку 60 років – 74%, а решта 26% – не мають шансів перейти цей бар'єр. В Україні із І тисячі дітей до 5 років не доживає 10. 16% дитячих смертей припадає на перший день життя, 44% – на перший місяць [6, с. 42].

На сьогодні прийнято вважати, що проблеми ґрунтуються на традиційному уявленні про те, що здоров'я дитини – це категорія медико - біологічна. Здоров'я дитини справді залежить від того, чим і як вона харчується, чим дихає. Все це є важ-

ливим, але, на наш погляд, не є вирішальним.

Історичні факти свідчать про те, що з історії останньої війни відомо немало випадків, коли в сирих холодних окопах у солдатів зникали ревматизм, нормалізувався тиск, зникали інші захворювання, але коли солдати поверталися додому часто поверталися й хвороби. Ці факти медицина не пояснила, а фахівці з генетики вважають, що здоров'я людини, як складної фізично-духовної або фізично-психологічної індивідуальної системи, визначається саме генетичним потенціалом людини. Потенціал життя, життєздатність людини таїться в нерозривній єдності тілесних або фізичних, психічних і духовно-моральних характеристик. Генетики вважають, що ці характеристики спочатку закладаються як природні її задатки, а в процесі виховання людини від дитини до дорослої людини, формуються, розвиваються і зміцняються [6, 43].

Фахівці з вивчення проблем здоров'я наголошують, що лише співмірне із природою людини виховання саме розкриває та приумножує всі видові резерви життєздатності. Виховання людини, яке не співвідноситься з природою, виснажує, руйнує все з покоління в покоління і залежить це від педагогіки. Отже, слід визнати, що в решті-решт, здоров'я дитини – це категорія педагогічна. Від процесу виховання людини залежить чи здоров'я людини формується і розвивається, чи розтрачується і втрачається [1, с.65].

Наші спостереження навчально-виховного процесу вказують, що основною причиною сьогоднішніх хвороб нації є спосіб, система виховання дітей, як в сім'ї, так і в загально – освітніх закладах. Саме неприродна система виховання людини породила еволюційний ланцюг фізичної, психічної і духовно-моральної деградації поколінь людей, які змінюють одне одного. А батьки, вихователі, вчителі через свою життєву недбалість ще більше ускладнюють стан здоров'я дітей [2, с. 54].

В сучасній школі дитина повністю закріпачена тілесно і фізично, психічно і духовно-інтелектуально. Як і кілька століть тому, в школі, в основному, панують інструктовано - програмуючі методики, формально діючі за будовою, але відірвані від реального живого життя навчального процесу – режим постійного сидіння, «короткозорості» і вузькоформатного зору. На думку В.Ф.Базарного, педагогіка лише тоді стане наукою, коли вона відкриє закони розкріпачення духовно-тілесних і тілесно - фізичних потенціалів людини, покладе їх в основу будови навчально-фізичних процесів [4,с. 276].

До цього класичного підходу проблем школи і здоров'я дітей, додаються жахливі умови нашого постійного експериментування над системою освіти (відсутність глибоких медико-гігієнічних, психофізіологічних досліджень впливу системи освіти на здоров'я дітей).

Нескінчені зміни змісту освіти і навчальних планів, безвідповідальне і безконтрольне експериментування в школах, що робиться без глибокого медичного аналізу. Все це в кінцевому результаті призвело до того, що саме школа, а також «сучасні» батьки винні в тому, що у дітей виникають неврози, психосоматичні і вегетативні розлади внутрішніх органів, порушення постави, хвороби опорно-рухового апарату, патологія артеріального тиску, погіршання зору, розлади психіки, імунної системи, деградація дітородних функцій. Все це відбувається на фоні нестатків і трагедій сімейного плану, різкого погіршання екології довкілля, не збалансоване харчування, ранніх шкідливих звичок, впливу електронних засобів масової інформації, сексуальної розпусти під впливом „статевого виховання», та багато чого іншого. В результаті чого катастрофічно погіршується фізичне, психічне і духовно-моральне здоров'я школярів [5,с. 165]

Трагедія суспільства полягає саме в тому, що всі ці негативи здоров'я передаються із покоління в покоління і мають чисто екологічно-виховну деградацію суспільства, як такого. Відбувається еволюційне виродження людства, як біологічного виду, наслідки якого просто важко передбачити.

Аналізуючи дану проблему ми прийшли до висновків, що нам сьогодні потрібна нова школа – школа здоров'я, в якій би були відсутні всі ті негативи, які руйнують здоров'я учнів.

В процесі навчально-виховної роботи педагоги повинні використовувати всі форми і можливості впливу, а саме: використання на заняттях таких елементів його змісту (фактів, аргументів, прикладів, задач), які б поступово переконували школярів у негативних наслідках шкідливих звичок для здоров'я і необхідності здорового способу життя (навчальний аспект). Організаційно-педагогічна робота педагога повинна бути спрямована на формування в школі норм і традицій залучення до здорового способу життя, «моди на здоров'я».

Робота має бути спрямована на виявлення та систематизацію знань з теми «Здоровий спосіб життя», розвиток творчих здібностей учнів, виховання активної життєвої позиції, відповідального ставлення до свого здоров'я.

Робота щодо пропаганди здорового способу життя та організації спортивно масової зайнятості учнів має включати такі напрямки: спортивно-масова, фізкультурно-оздоровча та агітаційно-пропагандистська робота.

Через створені в навчальних закладах центри інтелектуального здоров'я вести роз'яснювальну та освітню роботу з батьками, так як сучасній людині необхідні, в першу чергу, загальнокультурні якості, а суспільству потрібна особистість, яка володіє основами системного мислення, що вміє самостійно поповнювати знання, яка вміє користуватись знаннями на користь собі і іншим. Нагадаємо слова Д.І.Менделєєва, який писав: «Знання без виховання – це меч в руках божевільного» [8].

Людина в сучасному суспільстві повинна володіти такими задатками, як: вивчати, шукати, думати, співробітничати, прийматись за справу, адаптуватись.

Список використаних джерел

1.Адаптация организма учащихся к учебным и физическим нагрузкам / под. ред. А.Г. Хрипковой и М.В. Антроповой. – М. : Просвещение – 1982, 126 с. 2.Алифанова Л.А. Влияние двигательной активности в процессе академического урока на здоровье и развитие школьников. // Педиатрия: журн. им. Г.Н. Сперанского. – 2002. – № 6. С.54-59. 3.Алифанова Л.А. Соматофункциональный потенциал школьников в зависимости от различных режимов двигательной активности // Гигиена и санитария. – Медицина. – 2002. – № 3. С.84-93. 4.Базарный В. Ф. Дитя человеческое. Психофизиология развития и регресса / В.Ф. Базарный – М., 2009. – 328 с. 5.Базарный В.Ф. Программа экспресс-диагностики динамики психосенсорного, функционального и физического развития учащихся / В.Ф. Базарный – Сергиев Посад, 1995. 265 с. 6.Чепелевська Л.О. Середня очікувана тривалість життя як критерій медико-демографічної ситуації в Україні / Л.А. Чепелевська, О.П. Рудницький // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України – 2014 №2(60) С. 39-42. 7.http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_599 (Статут Всесвітньої організації охорони здоров'я). 8.http://klasnaocinka.com.ua/ (освітній портал. Критерії педагогічної майстерності сучасного викладача).

Т. Л. Полулященко, Р. І. Кордік

КОЗАЦЬКА СИСТЕМА ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Останніми роками здійснено чимало досліджень, присвячених окремим аспектам вирішення проблеми формування здорового способу життя засобами спортивно-масової та фізкультурної роботи.

Спорт, як складова фізичного виховання, впливає на основні сфери життєдіяльності суспільства, на ділове життя, суспільне становище, формує моду, етичні цінності, спосіб життя людей. Виховний потенціал фізичної культури та спорту реалізується завдяки формуванню у особистості такого поняття як здоровий спосіб життя [9, с. 123].

В Україні нині відсутня система соціально-економічного стимулювання здорового способу життя. Це призводить до складної ситуації зі станом фізичної підготовленості населення. Повсякденна діяльність більшості сучасних людей не забезпечує необхідного навантаження для підтримки в нормальному стані опорно-рухового апарату, дихальної і серцево-судинної систем [2, с. 3-9].

Дослідження показують, що 36, 4 % учнів загальноосвітніх шкіл мають вкрай низький рівень фізичної підготовленості, 33, 5 % - нижче середнього, 22,6 % - середній, 6,7 % - вище за середній і лише 0,8 % - високий. 81,5 % населення у віці 40-59 років мають низький і нижче середнього рівні фізичного розвитку. У людей більш старшого віку цей показник сягає 98,1% [2].

Доведено, що під впливом фізичних вправ вдається у повному обсязі відновити фізичну працездатність і підготовленість, що сприяє омолодженню організму. Це повинні бути вправи, які формують адаптаційні і компенсаторні механізми пристосування старіючого організму до змін внутрішнього і зовнішнього середовища, вправи, пов’язані з релаксацією (розслабленням м’язів), зниженню чутливості до стресів та вправи, що підвищують стійкість організму до дій вільних радикалів та продукування великої кількості природних антиоксидантів [8, с. 206].

Дослідження історії розвитку фізичної культури свідчать про те, що значний вклад у покращенні рівня здоров’я та підвищення рівня фізичного виховання внесли запорізькі козаки, які не тільки захищали свій народ, але й приносили на освоювані землі здобутки цивілізації, освіти. Запорожці створили ефективні спеціальні фізичні і психофізичні вправи, спрямовані на самопізнання, саморозвиток, тілесне, психофізичне та моральне самовдосконалення воїна. Ця система, судячи із тверджень сучасників, була найкращою у світі [5, с. 16]. У Запорізькій Січі існував культ фізичної досконалості людини. Фізична досконалість – це історично обумовлений рівень всебічного фізичного розвитку і фізичної працездатності, який забезпечує можливість оптимального пристосування до умов виробництва, військової справи, побуту, а також високу дієздатність і довговічність перебігу життєво важливих функцій [5, с. 23].

Адже людина, яка була фізично недосконала, відчувала свою нерівність і тому щиро прагнула підвищити свій фізичний вишкіл. Більшість запорожців свій вільний час використовували для фізичної підготовки, зокрема об’їжджали коней, вправлялися у стрільбі, фехтуванні на шаблях. Великою популярністю користувалися різноманітні змагання на силу, спритність, витривалість. Дозвілля козаків заповнювалось різноманітними фізичними вправами: плавання, біг, веслування, боротьба, бої навкулачки тощо. Всі ці та інші вправи носили військово-прикладну спрямованість і були хорошими засобами фізичного вишколу запорожців [5, с. 16].

Серед запорозьких козаків поширеними були і різноманітні системи єдиноборств. Найвідоміша лягла в основу козацького танцю – гопак, який представляв собою стрибкову систему віддаленого бою, що не поступається світовим стилям східної боротьби. На Запоріжжі існували й інші види козацької боротьби. Серед них – гой док, спас, на ременях, навхрест, на палицях тощо. [5, с. 17].

Життя козаків відрізнялося своєрідним аскетизмом, який був збагачений власним досвідом, а не запозиченим. Окремі козаки, вільні від шлюбних зв’язків, метою свого життя вважали максимальний фізичний і психофізіологічний розвиток. Вони настільки розвивали свої можливості, що багато сучасників були переконані в тому, що в них ніби – вселялись, якісь над природні сили. До того ж вони оволодівали специфічними дихальним вправами подібно до йогів [5, с. 18].

Методика фізичного і психофізіологічного вдосконалення козаків була самобутньою, оскільки запозичила ті надбання, які були накопичені нашими предками. Всі збережені на сьогодні елементи – складні акробатичні вправи, багато ударів ногами і руками – були складовими самозахисту наших предків у боротьбі з ворогом [4, с. 12].

Отже, види і особливості фізичних вправ формувалися під впливом соціально-культурної системи, в умовах якої проходив їх розвиток. У міру розвитку суспільства фізична культура набувала нових якісних рис, що визначало її як соціальне явище, що має культурне, виховне та оздоровче значення. Правлячі кола країн у різні часи намагалися використати цю спрямованість фізичної культури у політичних та релігійних цілях [7,с. 31].

Підводячи підсумки можна констатувати, що:

1.Фізична культура у людському значенні і суспільному прояві сьогодні як ніколи органічно поєднується із гуманізацією системи суспільних відносин, сфер суспільного життя, і, що особливо важливо для України, - з національною ідеєю.

2.Впровадження національних традицій фізичної культури в сучасних умовах сприяє формуванню здорового способу життя та можливе у таких напрямках: фізичне виховання в дошкільних установах, загальноосвітніх школах, гімназіях, ліцеях, ВНЗ; шкільна (класна, позакласна) та позашкільна робота з фізичного виховання; фізкультурно-спортивна робота з молоддю за місцем проживання; фізичне виховання в сім'ї.

3.Позитивний результат формування здорового способу життя залежить від умілого грамотного, ініціативного й активного керівництва педагогічного колективу.

4.Створені запорізькими козаками спеціальні фізичні і психофізичні вправи є складними соціально - економічним, педагогічним, психологічним та біологічним явищем, а в умовах сучасного суспільства вони виступають не тільки в якості противаги негативним наслідкам цивілізації, а й елементом виховання і соціалізації особистості, формування потреб у здоровому способі життя.

Список використаних джерел

1. Бердяев Н. Смысл творчества. / Н. Бердяев – М.: Знание, 2005. – 456 с. 2.Булатова М. Здоров'я і фізична підготовленість населення України / М. Булатова, О. Литвин // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2004. – № 1. – С. 3-9. 3. Выдрин В. М. Введение в специальность: Учебное пособие. / В. М. Выдрин – М.: Физкультура и спорт, 1980. – 119 с. 4. Грибан Г. П. Методологічні аспекти духовності у сфері фізичної культури та спорту //Тези доповідей IX Міжнародного наукового конгресу «Олімпійський спорт і спорт для всіх». / Г. П. Грибан – К.: Олімпійська література, 2005. – С. 54. 5. Довгич Н. М. Соціалізаційний зміст фізичної культури у контексті національно-культурної специфіки //Тези доповідей IX Міжнародного наукового конгресу «Олімпійський спорт і спорт для всіх». / Н. М. Довгич – К.: Олімпійська література, 2005. – 121 с. 6. Іващенко В. П. Теорія і методика фізичного виховання: Навчальний посібник. Ч. 1. / В. П. Іващенко, О. П. Безкопильний – Черкаси: Видавництво Черкаський ЦНТЕІ, 2005. – 263 с. 7. Теория и методика физического воспитания. Т. 1 / Под ред. Т. Ю. Круцевич. – К.: Олимпийская литература, 2003. – 424 с. 8. Теория и методика физического воспитания. Т. 2 / Под ред. Т. Ю. Круцевич. – К.: Олимпийская литература, 2003. – 392 с. 9. Цьось А. Народна фізична культура та можливості її використання в сучасних умовах / А. Цьось // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2002. – № 2-3. – С. 149-152

Ф. Є. Путьонний, Ю. А. Попадюха

ВИКОРИСТАННЯ ВІБРАЦІЇ ВСЬОГО ТІЛА У ФІЗИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вібрація всього тіла є сучасним методом покращення функції опорно-рухового апарату, де в процес залучаються м'язи й кістки, сухожилля та кровоносні судини. Вібраційне тренування ефективне у післяопераційний період, скорочується процес реабілітації після операції і серйозних захворювань [0, 0]. Саме тому шляхи дії та методика використання вібрації всього тіла у фізичній реабілітації потребують подальшого дослідження.

Мета. Висвітлити ефект та шляхи дії вібрації всього тіла на організм людини, а також методику її застосування у фізичній реабілітації.

Методи дослідження: аналіз та обробка даних науково-методичної літератури.

Результати дослідження та їх обговорення. Вібрація всього тіла (ВВТ) – це механічний стимул, що характеризується коливальним рухом, який передається до всього тіла через віброплатформу [0]. ВВТ використовується для**:** поліпшення функції рівноваги, м'язової потужності, м'язової довжини, м'язової сили, моторного контролю, а також для покращенню у специфічних станах, таких як саркопенія**,** остеопенія, інсульт, хвороба Паркінсона, діабет, фіброміалгія, попередження постільної відпочинок-індукованої м'язової атрофії, болю в поперековому відділі хребта, попередження отримання травми [0, 0, 0].

Протипоказання до використання ВВТ у деяких пацієнтів**:** вагітність, гострий тромбоз, важкі серцево-судинні захворювання, кардіостимулятор, нещодавні рани від нещасного випадку чи операції, імпланти кульшового суглоба чи коліна, гостра грижа, дископатія, спондилоліз, важка форма діабету, епілепсія, недавні інфекції, гостра мігрень, пухлини, металеві штифти або пластини, камені в нирках, клінічні стани, при яких ВВТ не рекомендована [0, 0].

Шляхи дії. Вібраційний стимул (ВС) є природним стимулом [0], що може викликати мимовільне м’язове скорочення через феномен тонічного вібраційного рефлексу. А активація альфа-мотонейронів веде до залучення раніше неактивних м'язових волокон. Він також пригнічує активацію м'язів антагоністів і збільшує скорочувальну силу стимульованих та сусідніх м’язів синергістів [0,0]. ВВТ може покращити показники ізометричної та динамічної сили у раніше нетренованих людей у продовж короткого періоду часу та без особливих зусиль. ВВТ може підвищити м'язову продуктивність у пацієнтів і літніх людей, які не в змозі виконувати стандартні програми вправ [0]. Основний ефект може бути пов’язаний з кращим центральним механізмом обробки аферентних сигналів [0,0]. Різке посилення нервово-м'язової продуктивності після впливу ВС пов'язане зі збільшенням чутливості рефлексу розтягування [0], а збільшення м’язової сили є результатом нервової адаптації та може бути приписано до більш ефективного використання сенсорної інформації для продукування сили [0]. Хоча, місцеві ефекти ВС такі як збільшення м'язової маси чи механічний вплив на м'язові поперечні містки, є скороминучими і обмеженими. Частина ефекту на м’язи та сухожилки може бути пов'язана зі зміною функції ендокринної системи. Показано збільшення концентрації гормону росту і тестостерону, а також зменшення рівня кортизолу, після застосування ВВТ [0,0].

ВС призводить до зменшення відкладеного м'язового болю та збільшення периферичного кровообігу [0], покращує контроль рівноваги та локальну м’язову витривалість [0]. ВВТ покращує циркуляцію у кістках, підвищує доставку нутриєнтів необхідних для будови кісток, справляє позитивний ефект на метаболізм кальцію і мінеральну щільность кісткової тканини [0].

*Методика використання ВВТ***.** Біомеханічні параметри ВВТ тренування включають: положення тіла, амплітуду, частоту, прискорення і тривалість. Крім того, є можливість використовувати різні положення тіла, а також зовнішнє навантаження, таке як гумовий еспандер або обтяжувач. Беручи до уваги численні комбінації можливих змінних, стає очевидно, що доступна велика різноманіть платформ ВВТ і тренувальних можливостей.

*Основне вихідне положення***:** ступні розташовані паралельно на платформі; двостороннє симетричне; ноги на ширині однієї стопи з однаковим контактом підошви; стопи розвернуті трохи назовні (~ на 7°) подібне на положення при ходьбі; колінні та кульшові суглоби трохи зігнуті.

Розігріваючі вправи рекомендуються на початку кожного заняття. Частота стимуляції: спочатку 5-12 Гц, потім підвищити до 18-40 Гц; Постановка стоп: паралельно (на низькій амплітуді). Постановка тіла: коліна та кульшові суглоби трохи зігнуті у розслабленому стані. Тривалість тренування: наприклад 1 хв. на низькій частоті, потім 1 хв. на високій частоті, 3 хв. знову на низькій частоті.

Мета: адаптація до вібраційного тренування; прибрати початкові сумніви та страхи: визначити індивідуальні реакції, побічні ефекти; навчитися як вібрація може бути скерована на різні частини тіла; навчитися тримати рівновагу на пристрої і досягти впевненості; покращити пропріоцепцію тіла та циркуляцію.

Цілі для пацієнта: розпізнати власні реакції; практика контролю постави; відчувати як позиціонування тулуба та суглобів визначає поширення вібрації в різні частини тіла; навчитися як скеровувати вібрації на вибрані частини тіла [0].

Висновки. Розглянута методика проведення занять на вібраційній платформі. ВВТ може використовуватись як самостійно, так і комбіновано з іншими засобами фізичної реабілітації. Вібраційний стимул, як природний подразник, дозволяє збільшити м'язову силу, активувати раніше не залучені до роботи м'язові волокна, збільшити периферичний кровообіг, міцність кісток у людей похилого віку, покращити пропріоцепцію та рівновагу.

Список використаних джерел

1.Попадюха Ю.А Біотехнічна система профілактики травматизму суглобів нижніх кінцівок і відновлення спортсменів із використанням віброплатформи / Ю. А. Попадюха, Н. В. Степанюк, С.В. Шалда // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. - 2011. - № 3. - С. 96–104. 2.Попадюха Ю.А. Використання віброплатформ-тренажерів у фізичному вихованні та спорті студентів / Ю.А.Попадюха, Н.В.Степанюк, С.В.Шалда // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова, Серія 5 Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Зб. наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. Випуск 28. - С. 179 - 184. 3.Albasini A, Krause M, Rembitzki IV, Hinman MR. Using whole body vibration in physical therapy and sport: Clinical practice and treatment exercises. Edinburgh: Churchill Livingstone/Elsevier; December 30, 2009. 4.Cardinale M, Bosco C. The use of vibration as an exercise intervention. Exercise and Sport Sciences Reviews. 2003;31(1):3–7. 5.Cerciello S, Rossi S, Visonà E, Corona K, Oliva F. Clinical applications of vibration therapy in orthopaedic practice. Muscles, Ligaments and Tendons Journal. 2016;6(1):147-156. 6.Delecluse C, Roelants M, Verschueren S. Strength increase after whole-body vibration compared with resistance training. Medicine & Science in Sports & Exercise. 2003;35(6):1033–1041. 7.Ritzmann R, Kramer A, Bernhardt S, Gollhofer A. Whole body vibration training - improving balance control and muscle endurance. PLoS ONE. 2014;9(2): 1-9.

Г. О. Топчієва

РУХОВА АКТИВНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Потреба у русі – біологічна потреба організму людини, котра відіграє важливу роль у її життєдіяльності та знаходиться у нерозривному зв'язку з активною м'язовою діяльністю, що сприяє адаптації до навколишнього середовища [3].

Рухова активність – один з головних чинників, які визначають рівень фізичного здоров'я молодої людини. Достатній рівень рухової активності студентів є основою належного розвитку та формування організму. Рух у житті людини – джерело здоров'я, краси та щастя.

Рухова активність призводить до виникнення дуже цікавого й корисного ефекту в організмі: під час фізичного навантаження обмін речовин значно прискорюється, але після нього починає вповільнюватись й, нарешті, знижується до рівня нижче звичайного, таким чином у людини, що тренується, обмін речовин повільніше звичайного, тобто організм працює більш економніше, а діяльність функціональних систем покращується. Повсякденні навантаження на організм здійснюють помітно менший руйнівний вплив, що також покращує життя, удосконалюється система ферментів, нормалізується обмін речовин, людина краще спить й відновлюється після сну. У організмі збільшується кількість багатих енергією з'єднань і завдяки цьому підвищуються працездатність організму, що є дуже важливим фактором для життєдіяльності студента [2].

Велике значення рухової активності полягає в тому, що вона підвищує стійкість

організму студента до дії цілого ряду різних несприятливих факторів. Психоемоційні стреси впродовж навчання (адаптація до навчання) також здійснюють величезну негативну дію на організм студента, проте позитивні емоції, що отримані від занять руховою активністю навпаки сприяють нормалізації нервово психічного стану, фізичні вправи сприяють збереженню бадьорості й життєрадісності, тобто фізичне навантаження має сильну антистресову дію.

Студентська молодь є особливою соціальною групою, у віці розквіту творчих сил, розумового й фізичного потенціалу, це майбутні спеціалісти, які понесуть культуру в суспільство. Процес фізичного виховання виступає загальною, але суттєвою категорією соціального життя студентської молоді вищих навчальних закладів, його зміст і спрямованість обумовлюються інтересами та особливостями навчання у ВНЗ. Сторонами фізичного виховання представлено фізична підготовка, моральне, розумове, естетичне та інші види виховання.

Розмаїтність видів спорту дозволяє кожному студенту розкрити свій внутрішній потенціал, самі заняття (виконання фізичних вправ) привносить у життя студента особливий зміст, змушуючи постійно доводити самому собі й оточуючим свої здатності, вміння, на що він здатний, у психоемоційному плані поразки підштовхують розвиватись та удосконалюватись надалі, прагнути до досягнень максимальних результатів та перемог [1].

Велика роль в області фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів належить ігровим видам спорту, які впливають на всебічний розвиток студента, формуються й розвиваються його фізичні й моральні якості, поведінка тощо. На розвиток теорії й практики використання спортивних ігор у фізичному вихованні значний вплив зробили різні автори, серед них А. Е. Беланов, Е. В. Щеглова, А. Г. Мовсесов, С. П. Миронович та інші.

У сучасному житті студентської молоді, заняття різноманітними видами рухової активності мають бути спрямовані не тільки на досягнення спортивних результатів, а й на підвищення їхнього оздоровчого впливу. Спортивні ігри, зокрема баскетбол, є одним із таких засобів фізичного розвитку й виховання молоді, ефективною для збереження та зміцнення здоров’я.

Баскетбол популярна спортивна гра, видовищний вид спорту, котрий не потребує складного обладнання та інвентарю. У баскетбол можуть грати люди різного віку й рівня рухової підготовленості. Бажаючим грати немає потреби збиратись в команду, а можна удосконалювати прийоми гри самостійно, або грати «один на один», що дозволяє гравцю « уявляти себе командою», базуючись на своїх індивідуальних здібностях.

Студенти, які активно займаються баскетболом, знають, що досить значні енергетичні витрати (900-1200 кал), висока частота пульсу (180-230 уд/хв.), максимальне споживання кисню (в середньому 51 мл/кг-хв.), хвилинний об’єм дихання (120-150 л), втрата ваги (до 2-3 кг) свідчать про підвищені вимоги щодо функціональної підготовленості, а відтак, про високі адаптаційні можливості організму. Різноманітні рухи й рухові дії, що виконуються під час гри у сприятливих природних умовах (відкрите повітря) мають оздоровчий ефект, який полягає в зміцненні рухового апарату, поліпшенні загального обміну речовин, підвищенні діяльності органів і систем організму, є засобом активного відпочинку [4].

Заняття баскетболом впливають на функціонування центральної нервової системи. Висока швидкість виконання рухів, часта зміна ритму і темпу дій, постійне варіювання інтенсивності м’язової діяльності сприяють збільшенню сили, рухливості й лабільності нервової системи. У кваліфікованих гравців латентний період рухової реакції значно вкорочений. Якщо у новачків він дорівнює 217 мс, то в підготовлених баскетболістів – 162 мс. Систематичні заняття позитивно позначаються на розвитку зорового й вестибулярного аналізаторів, сприяють збільшенню поля зору, розвитку глибинного зору, що важливо не тільки в ігровій діяльності,

але й потрібно для оптимального забезпечення інших сфер діяльності людини. Заняттям баскетболом властиві динамічність та швидка зміна ігрових ситуацій; готовність гравців до рішучих дій щодо розв'язання різноманітних тактичних і стратегічних завдань; взаємодопомога й можливість довести перевагу не тільки за рахунок фізичних зусиль, а й завдяки психологічній рівновазі, емоційній стійкості, витримці, точності, швидкості прийняття рішень.

Таким чином, баскетбол має перетворюватися зі звичайної спортивної гри у справжній символ збереження та зміцнення здоров'я, активну форму оздоровлення та рекреації. Недаремно елементи техніки гри, такі як, кидки м'яча в кошик, ловля і передачі, ведіння м'яча знаходять застосування в оздоровчо-лікувальній фізкультурі та фізичній реабілітації, сприяють розвитку самовладання, підвищеної витримки, ініціативності, креативності мислення, рішучості, наполегливості, цілеспрямованості [5].

Отже недостатня рухова активність спричиняє цілу низку захворювань та старить організм людини, правильно організована рухова активність і фізична культура впливають на психологічне та фізичне здоров'я студентської молоді, на успішність діяльності, формування особливості і стиль життя в цілому.

Список використаних джерел

1. Железняк Ю.Д., Портнов Ю.М. Спортивные игры. - М.: Издательский центр Академия, 2002. - 520 с. 2. Кобяков Ю. П. Двигательная активность студентов: структура, нормы, содержание / Ю. П. Кобяков // Теория и практика физической культуры, 2004. - № 5. - С.44-46. 3. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання Т. Ю. Круцевич – К. : Олімп. л-ра. − Т. 2. − 2008. – 367 с. 4. Леонов А.Д. Баскетбол. ─ К.: Радянська школа, -1989. - 100 с. 5. Поплавський Л.Ю. Баскетбол / Л.Ю. Поплавський. – К.: Олімпійська література, 2004. – 442 с.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Агібалова Тетяна Миколаївна, канд. філол. наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Харківського інституту фінансів Київського національного торговельно-економічного університету.
Аляб'єва Юлія Олександрівна, студентка 2 курсу 1 медичного факультету ДЗ «Дніпропетровська медична академія» МОЗ України.
Амерідзе Ольга Сергіївна, викладач НТУУ «КПІ».
Андруцька Юлія Олександрівна, викладач філологічних дисциплін та мистецтвознавства коледжу ракетно-космічного машинобудування Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара.
Анісімова Анастасія Альбертівна, студентка ІІ курсу ДЗ «Дніпропетровська медична академія» МОЗ України.
Бабешко Маргарита Сергіївна, ст. викладач, аспірант Класичного приватного університету м. Запоріжжя.
Баришок Марина Василівна, студентка Донецького національного університету імені Василя Стуса.
Бахметьєва Алла Миколаївна, канд. наук із соц. комунікацій, доц., доцент кафедри масової та міжнародної комунікації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Біда Світлана Олександрівна, викладач інформатики та спецдисциплін коледжу ракетно-космічного машинобудування Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара.
Білецька Ірина Олександрівна, д-р пед. наук, проф., завідувач кафедри теорії та практики іноземних мов Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.
Біліченко Світлана Петрівна, вчитель української мови та літератури, заступник директора з виховної роботи КЗО «Спеціалізована середня загальноосвітня школа № 142 еколого-економічного профілю» Дніпровської міської ради
Бірюкова Лариса Анатоліївна, канд. пед. наук, доц., доцент Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка.
Бобіна Олег Валерійович, канд. іст. наук, доц., завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.
Бойко Анна Володимирівна, студентка 3 курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» НПУ імені М.П. Драгоманова, м. Київ.
Бойнік Оксана Анатоліївна, директор КЗ «Харківська загальноосвітня школа І-ІІІ ст. № 175 «Кулиничівська» Харківської міської ради Харківської обл.».
Болгова Катерина Олександрівна, студентка ІІ курсу І медичного факультету ДЗ «Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України».
Бондарева Оксана Олександрівна, канд. мед.наук, асистент кафедри ендокринології, ДЗ «Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України».
Бондаренко Зоя Петрівна, канд. пед. наук, доц., доцент кафедри педагогіки та корекційної освіти Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара, заступник декана факультету психології з виховної роботи, керівник Центру соціальних ініціатив і волонтерства.
Бурмага Володимир Петрович, канд. іст. наук, доц., завідувач кафедри східноєвропейської історії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Висоцька Ольга Євгенівна, д-р філос. наук, доц., декан факультету відкритої освіти та стажування, професор кафедри філософії освіти КВНЗ «Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти».
Вишняков Василь Миколайович, викладач Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту.
Вовк Владислава Станіславівна, студентка ДЗ «Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України».
Вовченко Ганна Олександрівна, бакалавр, студентка магістратури Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Волинець Анастасія Олександрівна, студентка гр. ДК-16м-1 Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Воронкін Олексій Сергійович, канд. пед. наук, викладач предметно-циклової комісії загальноосвітніх та соціально-гуманітарних дисциплін, КЗ «Сєвєродонецьке обласне музичне училище ім. С. С. Прокоф'єва».
Воропай Сергій Миколайович, канд.пед.наук, проф., професор кафедри теорії та методики олімпійського і професійного спорту Кіровоградського державного педагогічного університету ім.В.Винниченка.
Гаврашенко Інна Вадимівна, студентка кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи факультету культурології Київського національного університету культури і мистецтв.
Ганько Ірина Віталіївна, викладач Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».
Гладуш Віктор Антонович, д-р пед.наук, проф., завідувач кафедри корекційної освіти та педагогіки факультету психології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Гонтар Дмитро Анатолійович, вчитель історії та правознавства, керівник військово-патріотичного гуртка «Навчання доблесті і слави», вчитель Криворізької загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №90.
Горобець Інна Анатоліївна, аспірант КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонського навчально-виховного комплексу «ДНЗ – загальноосвітня школа І ст. – гімназія» № 7.
Горяна Катерина Станіславівна, студентка Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Гришин Олександр Михайлович, канд. техн. наук, доцент кафедри теорії металургійних процесів і загальної хімії Національної металургійної академії України.
Громко Тетяна Василівна, канд. філол. наук, доцент кафедри української мови Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.
Гук Людмила Пилипівна, викладач суспільних дисциплін Чернятинського коледжу Вінницького НАУ.
Дворник Олена Віталіївна, студентка 3 курсу спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» НПУ імені М.П. Драгоманова , м. Київ.
Доценко Марія Володимирівна, асистент кафедри української філології і культури Донецького національного університету імені Василя Стуса.
Дяченко Ольга Вікторівна, бакалавр корекційної освіти, студентка 5-го курсу факультету психології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Єгорова Олена Віталіївна, канд. іст. наук, доц., доцент кафедри історії та політичної теорії ДВНЗ «Національний гірничий університет».
Єфіменко Катерина Віталіївна, студентка ДЗ «Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України».
Єфімова Ольга Миколаївна, канд. пед. наук, старший викладач кафедри англійської мови технічного спрямування №2 Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».
Іванова Антоніна Михайлівна, канд. мед. наук, ДЗ «Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України».
Ізотова Наталія Сергіївна, студентка ДЗ «Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України».
Кабанов Віктор Іванович, канд. іст. наук, доц., доцент кафедри східноєвропейської історії Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара.
Калаур Світлана Миколаївна, канд. пед. наук, доц., докторант кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.
Калина Марина Сергіївна, канд. н. з держ. управління, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національного університету фізичного виховання і спорту України.
Капильцова Віра Ігорівна, вчитель історії та правознавства Криворізької загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №72.

Карпова Марія Романівна, студентка ДЗ «Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України».
Кириченко Олена Анатоліївна, заступник директора з навчально-виховної роботи Харківського ліцею № 149 Харківської міської ради Харківської області.
Кіреєв Олександр Анатольович, викладач Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту.
Коба Юлія Валеріївна, викладач математичних дисциплін коледжу ракетно-космічного машинобудування Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара.
Колайтанов Максим Вікторович, студент 3 курсу Донецького медичного університету.
Колесова Тетяна Олександрівна, заступник директора з навчально-виховної роботи Першотравенської загальноосвітньої школи І – ІІІ ст. №1 Дніпропетровської обл.
Коломієць Світлана Іванівна, викладач Чернятинського коледжу Вінницького НАУ.
Кордік Руслан Ігорович, студент 2-го курсу, напрям підготовки «Фізичне виховання» ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Інститут фізичного виховання і спорту, м. Старобільськ.
Кордун Вікторія Олександрівна, канд.філос. наук, старший викладач Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка.
Коріченко Анастасії Геннадіївни, студентка IV курсу факультету суспільних наук та міжнародних відносин Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.
Корогод Лариса Петрівна, канд. політ. наук, доц., завідувач кафедри соціально-гуманітарних наук Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту.
Коростильова Ірина Вікторівна, викладач НУК ім адм. Макарова, Миколаїв.
Косівська Сюзанна Вячеславівна, канд. н. з фіз. виховання та спорту, старший викладач кафедри теорії та методики олімпійського і професійного спорту Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.
Костючков Сергій Карпович, канд. політ. наук, доцент кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та соціології Херсонського державного університету.
Косяк Маргарита Сергіївна, головний спеціаліст відділу позашкільної та виховної роботи УО Оболонської РДА м. Києва.
Криворотько Анастасія Олександрівна, бакалавр, студентка Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Крушинська Тетяна Юрівна, канд. пед. наук, доц. кафедри мікробіології, вірусології, імунології та епідеміології ДЗ «Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України».
Крюкова Єлизавета Сергіївна, канд.пед. наук, ст. викладач НТУУ «КПІ».
Кульбачко Катерина Євгенівна, студентка 2 курсу ДЗ «Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України».
Купрєєнко Максим Володимирович, асистент кафедри теорії і методики фізичного виховання і спортивних дисциплінМелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.
Кущ Максим Миколайович, спеціаліст зі стратегічного розвитку Благодійного Фонду сталого розвитку та екології «Аврора».
Лаба Мадіна Валеріївна, студентка ДЗ «Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України».
Ласкава Юлія Володимирівна, канд. філол. наук, старший викладач ДВНЗ «Запорізький національний університет».
Лисенко Галина Іванівна, канд. іст. наук, доцент кафедри українознавства ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури».
Лисенко Світлана Олександрівна, канд. філос. наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних наук Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту.
Литвиненко Андрій Миколайович,канд. н. з фіз. виховання та спорту, доц., доцент кафедри фізичного виховання та спорту Харківського національного університету радіоелектроніки.
Літікова Олександра Іванівна, канд. пед. наук, доц., завідувач кафедри англійської мови в судновій енергетиці Херсонської державної морської академії.
Лічман Лада Юріївна, канд. пед. наук, доц., завідувач кафедри іноземних мов Націона-

льної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика.
Лосєва Наталія Миколаївна, д-р пед. наук, професор кафедри вищої математики і методики викладання математики Донецького національного університету імені Василя Стуса.
Лушня Святослав Леонідович, канд. мед. наук, асистент кафедри травматології та ортопедії ДЗ «Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України».
Макарчук Оксана Миколаївна, викладач кафедри філософії та культурології Національного університету кораблебудування ім. адм. Макарова.
Маленюк Тетяна Володимирівна, канд. н. з фіз. виховання і спорту, доцент кафедри теорії та методики олімпійського і професійного спорту Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.
Мариновська Оксана Яківна, д-р пед. наук, доц., завідувач кафедри менеджменту та освітніх інновацій Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.
Марко Марина Михайлівна, аспірант Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І.Франка.
Матищук Світлана Вікторівна, викладач Чернятинського коледжу Вінницького НАУ.
Мелешко Віра Василівна, канд. пед. наук, доц., провідний науковий співробітник відділу економіки та управління загальною середньою освітою Інституту педагогіки НАПН України.
Мирський Рудольф Якович, д-р філос. наук, проф., директор Регіонального науково-освітнього Центру з вивчення проблем Голодомору і Голокосту при Національному університеті «Львівська політехніка».
Михайлова Лариса Миколаївна, канд. пед. наук, доц., доцент кафедри дошкільної освіти КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОР.
Мишковський Ростислав Володимирович, асистент кафедри педагогіки та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.
Мосаєв Юрій Володимирович, канд. соціол. наук, доц., доцент кафедри соціології та соціальної роботи Класичного приватного університету м.Запоріжжя.
Мосейчук Юрій Юрійович, канд. н. з фіз. виховання і спорту, доц., завідувач кафедри **фізичної культури та основ здоров'я** Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.
Москальова Надія Петрівна, канд. іст. наук, доц., професор кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних наук Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П.Василенка.
Непша Олександр Вікторович, асистент кафедри теорії і методики фізичного виховання і спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.
Несчетна Лілія Михайлівна, студентка 4-го курсу напрям підготовки «Здоров'я людини» ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Інституту фізичного виховання і спорту, м. Старобільськ.
Нечипоренко Анатолій Вікторович, вчитель фізичної культури Лісівської філії КЗ «Михайлівське НВО».
Нікітюк Олександр Володимирович, канд. іст. наук, доц., полковник, нач. каф. загальновійськової підготовки з курсом мовної практики, УВМА,м.Київ.
Ніколенко Людмила Миколаївна, канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки та корекційної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Околович Олександр Володимирович, канд. пед. наук, старший викладач кафедри практики німецької мови Інституту іноземних мов Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.
Охмуш-Ковалевська Оксана Іванівна, ст. викладач кафедри інновацій та інформаційної діяльності в освіті, НПУ імені М.П. Драгоманова, м. Київ.
Павленко Ірина Григорівна, канд. пед. наук, доц., доцент кафедри педагогіки Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка.
Переведенцева Маргарита Анатоліївна, студентка 4 курсу педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету.
Петрова Марія Юріївна, студентка 2 курсу І медичного факультету ДЗ «Дніпропет-

ровська медична академія МОЗ України».
Півторак Юлія Петрівна, викладач коледжу ракетно-космічного машинобудування Дніпровського національного університету ім. О. Гончара.
Пічурін Валерій Васильович, канд. психол. наук, доц.., завідувач кафедри фізичного виховання Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В.Лазаряна.
Плаксіна Оксана Іванівна, канд. філос. наук, доц., доцент кафедри філософії та політології ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва і архітектури».
Пододіменко Інна Іванівна, канд. пед. наук, старший викладач кафедри іноземних мов Хмельницького національного університету.
Подплетня Олена Анатоліївна, д-р фарм. наук, проф., завідувач кафедри загальної та хімічної фармації ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Полісученко Анна Юріївна, канд. н. із соц. комунікацій, доцент кафедри зв'язків з громадськістю і журналістики факультету журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв.
Полудьонна Наталія Станіславівна, канд. психол. наук, доц., доцент кафедри управління та роботи з персоналом Національної академії внутрішніх справ.
Полулященко Тетяна Леонідівна, старший викладач кафедри спортивних дисциплін ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Інституту фізичного виховання і спорту, м. Старобільськ.
Полякова Анастасія Сергіївна, аспірант Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова.
Попадюха Юрій Андрійович, д-р техн. наук, проф., професор кафедри фізичної реабілітації Національного університету фізичного виховання та спорту України.
Попович Анжеліка Станіславівна, канд. філол. наук, доц., професор кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.
Присяжнюк Ірина Сергіївна, викладач «КПІ ім. І. Сікорського».
Прокоп'як Віра Богданівна, аспірант кафедри дизайну і теорії мистецтва, асистент кафедри сценічного мистецтва і хореографії ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».
Прокопова Олена Семенівна, канд. пед. наук, директор Харківського ліцею № 149 Харківської міської ради Харківської області.
Прудченко Інна Іванівна, канд. пед. наук, доц., завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Київського кооперативного інституту бізнесу і права.
Путьонний Федір Євгенович, аспірант Національного університету фізичного виховання та спорту України.
Решетніченко Андрій Володимирович, д-р філос. наук, проф., професор кафедри філософії та соціально-політичних дисциплін Університету митної справи та фінансів.
Ричкова Лариса Володимирівна, канд. пед. наук, доцент кафедри математики Харківського національного автодорожнього університету, директор Харківської загальноосвітньої школи І – ІІІ ст. №36 Харківської міської ради Харківської обл.
Рокутова Марія Камільєвна, канд. мед. наук, асистент кафедри ендокринології ДЗ «Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України».
Романова Наталя Сергіївна, канд. техн. наук, доцент кафедри термічної обробки металів Національної металургійної академії України.
Руда Галина Станіславівна, аспірант факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (м.Київ).
Рудевіч Наталія Валентинівна, канд.тех.наук, доц., доцент кафедри автоматизації енергосистем Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».
Рудіч Людмила Геннадіївна, заступник директора з виховної роботи, вчитель української мови та літератури Харківської загальноосвітньої школи І – ІІІ ст. №36 Харківської міської ради Харківської області.
Савич Анжеліка Вікторівна, старший викладач кафедри історії та українознавства НМетАУ.
Савойська Світлана Василівна, доктор наук в галузі політології, професор МАУП, доцент КНУБА.

Салюк Ольга Дмитрівна, канд. мед. наук, доц., доцент кафедри терапевтичної стоматології ДЗ «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України».
Самофалова Марія Олексіївна, канд.екон. наук, доцент кафедри технологічної освіти, економіки і безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.
Сарміна Ганна Лембітівна, канд. філол. наук, асистент кафедри іноземних мов Інституту журналістики Київського національного університету ім. Т.Шевченка.
Свердлик Зоряна Михайлівна, канд. іст. наук, викладач кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету.
Свістельник Ірина Рудольфівна, канд. н. з фіз. виховання та спорту, доцент кафедри інформатики і кінезіології Львівського державного університету фізичної культури.
Семченко Вікторія Андріївна, студентка факультету культурології Київського національного університету культури і мистецтв.
Сердюк Володимир Володимирович, випускник гуманітарного факультету Національної металургійної академії України.
Сєваст'янова Олена Анатоліївна, канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».
Сімонян Кристина Ашотівна, студентка медичного факультету II курсу ДЗ «Дніпропетровська медична академія» МОЗ України.
Слободяник Геннадій Іванович, д-р психол. наук, канд. мед. наук, спеціаліст вищої категорії, ДОЕЦ, м. Київ.
Слободяник Іванна Олегівна, студентка 2 курсу Київського університету права НАН України.
Смотрова Наталія Григорівна, викладач кафедри мікробіології, вірусології, імунології та епідеміології ДЗ «Дніпропетровська медична академія» МОЗ України.
Сорочан Валерія Вячеславівна, студентка ДЗ «Дніпропетровська медична академія» МОЗ України.
Соснін Олександр Васильович, д-р політ. наук, проф., заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Української академії політичних наук, професор ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна).
Сосновський Євген Володимирович, вчитель фізичної культури Аджамської ЗОШ І-ІІІ ст. Кіровоградської обл.
Стадниченко Наталія Володимирівна, студентка 2 курсу ДЗ «Дніпропетровська медична академія» МОЗ України.
Стельмашук Жанна Григорівна, канд. пед. наук, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.
Степанський Дмитро Олександрович, канд. мед. наук ДЗ «Дніпропетровська медична академія» МОЗ України.
Степанцова Юлія Юріївна, студентка Національного авіаційного університету.
Стефіна Надія Василівна, канд. пед. наук, доц., доцент Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.
Стеценко Ірина Юріївна, викладач кафедри мікробіології, вірусології, імунології та епідеміології ДЗ «Дніпропетровська медична академія» МОЗ України.
Тверда Оксана Олександрівна, студентка V курсу, магістр Рівненського державного гуманітарного університету.
Терменжи Дар'я Євгенівна, канд.пед.наук, доцент кафедри вищої математики і методики викладання математики Донецького національного університету імені Василя Стуса.
Тимченко Михайло Михайлович, аспірант кафедри політології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Тиченко Ірина Ігорівна, студентка 2 курсу 1 медичного факультету ДЗ «Дніпропетровська медична академія» МОЗ України.
Тищенко Ірина Валентинівна, канд.мед.наук, доцент кафедри ендокринології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Томашова Марина Сергіївна, вчитель зарубіжної літератури Криворізької загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №31.
Топчієва Ганна Олександрівна, старший викладач кафедри фізичного виховання Національного університету харчових технологій, Україна, м. Київ.
Топчій Оксана Василівна, канд. пед. наук, старший викладач Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Ушаков Віктор Станіславович, старший викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання і спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.
Фарина Оксана Вікторівна, аспірантка Київського національного університету культури і мистецтв.
Федірчик Тетяна Дмитрівна, д-р пед. наук, доц., заступник декана з навчально-методичної роботи факультету педагогіки, психології та соціальної роботи, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.
Фоменко Ірина Анатоліївна, магістр за спеціальністю «Педагогіка вищої школи», старший викладач кафедри інженерної педагогіки Національної металургійної академії України.
Хазан Віктор Борисович, д-р філософії, канд. техн. наук,старший науковий співробітник, президент Міжнародного центру екологічно сталого розвитку, техногенної безпеки та нових технологій «ECOSTAR».
Хмельникова Людмила Іванівна, канд. хім. наук, доцент ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Хорсева Людмила Юріївна, канд. фіз.-мат. наук, доц., доцент кафедри вищої математики Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.
Чорноус Галина Володимирівна, заступник директора з навчально-виховної роботи КЗ «Середня загальноосвітня школа № 12» Кам`янської міської ради.
Чумак Лариса Олександрівна, канд.техн. наук, доц., доцент кафедри вищої математики Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.
Шаповал Олександр Миколайович, методист, м.Київ.
Шарун Алеся Віталіївна, канд. мед. наук, доцент кафедри мікробіології, вірусології та імунології ДЗ «Дніпропетровська медична академія» МОЗ України.
Шевчишена Оксана Володимирівна, канд. психол. наук, старший викладач кафедри педагогіки та психологіїХмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.
Широка Світлана Іванівна, канд. філос. наук, доцент кафедри філософії Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».
Шляхова Анна Вадимівна, бакалавр корекційної освіти, студентка 5-го курсу факультету психології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Шокало Юлія Миколаївна, канд. іст. наук, доцент кафедри психології та соціогуманітарних дисциплін Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету.
Шотурма Наталія Володимирівна, канд. політ. наук, начальник відділу інформаційної діяльності та зв'язків з громадськістю ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».
Юдіна Аліна Валентинівна, викладач Мелітопольського училища культури.
Юрчук Ольга Федорівна, канд. філол. наук, доц., професор кафедри управління та роботи з персоналом Національної академії внутрішніх справ.
Якубовська Марія Степанівна, канд. філол. наук, доц., доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та книжкової справи Української академії друкарства.
Ярита Ірина Іванівна, канд. пед. наук, доц., викладач психолого-педагогічних дисциплін ВП «Кадіївський педагогічний коледж ЛНУ імені Тараса Шевченка» м.Лисичанськ.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ VI. КОМУНІКАЦІЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ 3
Высоцкая О. Е. Коммуникация, общение, дискурс: к сущности коммуникативных процессов 3
Бахметьєва А. М. Ювілейні заходи як технологія брендингу в комунікативній практиці університетів 5
Савойська С. В. Деструктивна мовна політика: поняття і сутність 7
Тимченко М. М. Законодавче регулювання процесів внутрішньопартійної комунікації: зарубіжний досвід 9
Полісученко А. Ю. Відеостріми у *Facebook* як сучасний аналог прямоефірного телебачення 10
Сарміна Г. Л. Інтерактивність як константа дигітальної ери масової комунікації 14
Шотурма Н. В. Основні концептуальні моделі комунікативного процесу та їх теоретичне наповнення 16
Юрчук О. Ф. Комунікація у професійній діяльності працівника органів національної поліції України 18
Секція VII. ДОСЯГНЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ У ГАЛУЗІ КУЛЬТУРОЛОГІЇ, ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 19
Бірюкова Л. А. Вокальна підготовка майбутнього вчителя в умовах індивідуалізації навчання 19
Гаврашенко І. В. Використання хмарних сховищ для збереження документів . 24
Корогод Л. П. Світоглядна місія літератури як теоретична проблема в творчості М. Грушевського 27
Доценко М. В. Культурологічний аспект вивчення діяльності братських шкіл 28
Прокоп'як В. Б. Аматорський театральний рух Галичини у системі діяльності українських освітніх товариств 29
Фарина О. В. Внесок греко-католицького духовенства Східної Галичини у розвиток хорового співу (20–30 рр. XX ст.) 32
Семченко В. А. Взаємодія Архіву апарату державної служби України з надзвичайних ситуацій з Центральним державним архівом вищих органів влади та управління 33
Охмуш-Ковалевська О. І., Дворник О. В., Бойко А. В. Лідерські якості майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності як вимога сучасного суспільства 35
Степанцова Ю. Ю., Свердлик З. М. Документування процесу прийняття на державну службу в Україні 36
Секція VIII. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ І НАУКИ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ 38
Решетніченко А. В. Контамінаційні методи постнаукової системи пізнання . . 38

Соснін О. В. Вирішення безпекових проблем інформаційно-комунікаційної діяльності при впровадженні новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у ВНЗ України 42
Калина М. С. Українська освіта в умовах глобалізації 44
Марко М. М. Педагогічні можливості навчально-ігрових технологій при застосуванні в освітньому процесі початкової школи 45
Руда Г. С. Ігрова діяльність як засіб розвитку музичних здібностей молодших школярів 47
Плаксина О. И. Корреляция образования с устойчивым развитием современного общества 49
Колесова Т. О. Формування позитивного іміджу навчального закладу як вагома складова становлення Нової української школи 51
Хазан В. Б., Імбіцька Н. В., Кущ М. М. Досвід реалізації освітнього проекту «Екодизайн життя» 54
Калаур С. М. Потреба впровадження проблемного навчання під час формування готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до розв'язання конфліктів 57
Ласкава Ю. В. Факультативна робота з українознавства як перспективний напрям піднесення мовної культури студентів нефілологічних спеціальностей . . 59
Шокало Ю. М. Концептуальні орієнтири сучасної мультикультурної освіти в Україні 61
Широка С. І. Гуманітаризація вищої освіти як умова формування соціального капіталу українського суспільства 63
Litikova O. I. Controversy of Standards for Maritime English Testing 65
Кордун В. А. Питирим Сорокин о статусе общественных наук 67
Коріченко А. Г. Сучасні проблеми системи української вищої освіти, які гальмують розвиток держави 68
Гришин О. М., Романова Н. С., Сердюк В. В., Фоменко І. А. Формування професійних умінь майбутніх інженерів засобами активних методів навчання 70
Lichman L. Yu. Academic Program Project as a Model of Building Foreign Linguistic Competence in the Higher School of Ukraine 74
Лушня С. Л. Цифрові технології для аналізу стану опорно-рухового апарату та створення електронного архіву 76
Волинець А. О., Ніколенко Л. М. Соціальна спрямованість корекційно-виховної роботи з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку в умовах дитячого оздоровчого табору 77
Мирський Р. Я. Філософсько-політичні питання викладання проблем голодомору і голокосту у вищій школі України 78
Кульбачко К. Є., Крушинська Т. Ю. Майбутні фахівці вищих медичних закладів України у інтеркультурному просторі 80
Прудченко І. І. Теоретико-методологічні засади трансформації змісту вищої педагогічної освіти: конструктивістська та інструктивістська стратегії навчання 82

Макарчук О. М. Міркування щодо засадничих принципів побудови навчального курсу історії української культури 83
Москальова Н. П. Педагогічне сузір'я 85
Стефіна Н. В. Творча активність – інтегративна якість особистості: сутність, змістовні ознаки, доцільність формування 87
Тверда О. О. Психолого-педагогічні особливості виховання самостійності учнів молодшого шкільного віку 90
Бурмага В. П., Кабанов В. І. Педагогічна практика студента-історика як перший крок до самостійної професійної діяльності 92
Околович О. В. Підготовка вчителя іноземної мови у контексті європейського освітнього простору 94
Мишковський Р. В. Реабілітація учасників бойових дій як комплексна соціально-психологічна та педагогічна проблема 100
Якубовська М. С. Архетип «Думаючого слова» як основа діалогу з навколишнім світом у творчості Володимира Даниленка і її роль у формування особистості сучасника 102
Самофалова М. О. Гендерні стереотипи взаємодії викладачів та студентів . . . 103
Юдіна А. В. Конкурс диригентів «кращий за фахом» як умова підвищення фахової майстерності майбутнього керівника аматорського хорового колективу 105
Шевчишена О. В. Професійно-особистісне становлення педагога в умовах функціонування сучасного освітнього простору 107
Хорсева Л. Ю., Чумак Л. А. Внедрение компетентностного подхода в математическое образование 108
Федірчик Т. Д. Моніторинг як засіб забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців у вищій школі 111
Стельмашук Ж. Г., Переведенцева М. А. Психолого-педагогічні особливості національно-патріотичного виховання учнів молодшого шкільного віку 112
Топчій О. В. Роль юридичної педагогіки у становленні громадянського суспільства в Україні 114
Косяк М. С., Слободяник Г. І. Структурно-функціональний аналіз управління виховною та просвітницькою діяльністю школи 116
Косяк М. С., Слободяник Г. І., Слободяник І. О., Калайтанов М. В., Нікітюк О.В. Аналіз та планування проведення виховного процесу у школах, інших закладах освіти Оболонського району міста Києва 118
Слободяник Г. І., Косяк М. С., Шаповал О. М. Моніторинг та його складові для навчального закладу на прикладі РУО Оболонського району міста Києва . 121
Полудьонна Н. С. Проблемні аспекти розвитку вітчизняної освіти 123
Сєваст'янова О. А. Загальні аспекти суб'єктних впливів студентства в умовах освітньо-виховного середовища ВНЗ 124
Ніколенко Л. М., Горяна К. І. Казкотерапія у подоланні тривожності дошкільників із порушеннями мовлення 128
Півторак Ю. П. Використання інноваційних засобів для перекладу науково-технічної літератури 129

Полякова А. С. Зміст поняття та сутність музично-ритмічної культури молодших школярів 131
Михайлова Л. М. Сутність поняття «гармонійно розвинена особистість» у вимірах синергетики 133
Бобіна О. В. Морська освіта в Україні: перше століття 135
Лисенко Г. І. Проблеми психолого-педагогічної підготовки магістрантів як майбутніх викладачів технічних ВНЗ 137
Agibalova T. M. Graduates With High-Level Foreign Language Mastery as a Prominent Goal of FLT 138
Андруцька Ю. О. Ефективність використання елементів гри на лекційних заняттях у вищих навчальних закладах 140
Бойнік О. А. Формування стратегії розвитку навчального закладу 142
Білецька І. О. Іншомовна шкільна освіта в Україні: полікультурний аспект . . . 144
Бондарева О. О., Тищенко І. В., Рокутова М. К. Майбутня спеціалізація студентів-медиків: вплив деяких факторів 145
Костючков С. К. Історичні, політичні та соціокультурні умови розвитку системи освіти в сучасній Україні 147
Бондарева О. О., Тищенко І. В. Оволодіння практичними навичками – невід’ємна складова навчання студентів 149
Біда С. О., Коба Ю. В. Актуальні проблеми розвитку освіти і науки в Україні 151
Єфімова О. М. Вплив інформаційного соціуму на особистість у процесі навчання у ВНЗ 152
Єгорова О. В. До проблеми характеристики джерельної бази спеціальних компетентностей для побудови освітньої програми 153
Вовченко Г. О., Гладуш В. А. Здоров'язберігаюча технологія навчання старших дошкільників із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю 155
Карпова М. Р., Шарун А. В. Актуальность проблемы распространения бактерии *Helicobacter Pylori* в Украине 156
Криворотько А. О., Гладуш В. А. Сексуальне здоров’я підлітків з легкою розумовою відсталістю як наукова проблема 158
Бабешко М. С. Перехресний метод як вид інтерактивного навчання майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи 160
Вовк В. С., Смотрова Н. Г. Энцефалиты у детей 162
Сорочан В. В., Іванова А. М. Проблеми зооносних хвороб в Україні 163
Єфіменко К. В. Перспективи використання бактеріофагів у боротьбі з інфекційними агентами на фоні розвитку їх стійкості до антибіотиків 165
Анисимова А. А., Стеценко И. Ю. Актуальные проблемы имунопрофилактики 167
Алябьева Ю. А., Смотровая Н. Г. Депрессия - чума XXI века? 168
Лаба М. В., Степанський Д. О. Вірусний гепатит А 170
Изотова Н. С., Смотровая Н. Г. Смертоносные молекулы-зомби. Распространение прионных заболеваний в Украине 172
Стадниченко Н. В., Смотровая Н. Г. Причины психических растройств у детей 174

Стеценко И. Ю., Болгова Е. А. Ветряная оспа - «детская» недетская болезнь . 176
Стеценко І. Ю., Петрова М. Ю. Медичні і соціальні аспекти розвитку туберкульозного процесу в Україні 177
Тыченко И. И., Смотровая Н. Г. Сифилис: великий подражатель 179
Стеценко И. Ю., Симонян К. А. Полиомиелит в Украине: проблемы и перспективы ликвидации 180
Секція IX. ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ 182
Мариновська О. Я. Контент-аналіз сутності поняття «авторська школа»: аналітичний висновок 182
Матищук С. В. Актуальність системного підходу в організації самостійної роботи студентів відділення «агроінженерія» при вивченні математичних дисциплін 184
Коломієць С. І. Роль позааудиторної роботи при вивченні української літератури 186
Мелешко В. В. Упровадження моделі мережевої організації профільного навчання в сучасну педагогічну практику 187
Біліченко С. П. Сучасні освітні технології та методи їх використання в навчальному процесі 192
Бондаренко З. П. , Шляхова А. В. Особливості мовленнєвої культури педагогів загальноосвітніх та спеціальних закладів 193
Ганько. І.В. Доцільність використання освітніх технологій у ВНЗ 196
Воронкін О. С. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті: на порозі Четвертої індустріальної революції 197
Гонтар Д. А. Розвиток пізнавальної активності учнів на уроках історії шляхом залучення дискусійних методів навчання 200
Капильцова В. І. Формування емоційно-ціннісного ставлення учня до його громадської позиції шляхом впровадження проектних технологій в позаурочній діяльності 202
Громко Т. В. Специфіка електронного підручника з української мови (за професійним спрямуванням) 204
Гук Л. П. Створення і практичне використання електронних підручників у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації 206
Бондаренко З. П. , Дяченко О. В. Особливості формування уяви у дітей з особливими інтелектуальними потребами на уроках образотворчого мистецтва 208
Коростильова І. В. Досвід використання метафоричних ассоціативних карт у викладанні психології в технічному ВНЗ 210
Рудевіч Н. В. Дидактичні підгрунтя розроблення методичної системи професійної підготовки майбутніх інженерів з автоматизації енергосистем на основі каузального навчання 213
Пододіменко І. І. Педагогічна підтримка професійного становлення та розвитку вчителя іноземних мов: зарубіжний досвід 214

Попович А. С. Метод проектів на заняттях зі стилістики української мови у вищій школі 216
Павленко І. Г. Використання інноваційних педагогічних технологій для підвищення якості навчання у ВНЗ 218
Савич А. В. Алгоритм формування творчої особистості студента у соціокультурному середовищі 220
Прокопова О. С., Кириченко О. А. Організація системи професійного самовдосконалення вчителів у Харківському ліцеї № 149 222
Присяжнюк І. С. Дебати як комунікативний метод на заняттях з іноземної мови 224
Ричкова Л. В., Рудіч Л. Г. Ситуаційна технологія у навчально-виховному процесі 225
Салюк О. Д. Значення інтерактивних технологій в лекційному курсі вищої школи 226
Чорноус Г. В. Система педагогічних впливів, спрямованих на соцалізацію учнів 228
Ярита І. І. Інноваційна технологія формування естетичного сприйняття природи в молодших школярів 229
Хмельникова Л. І., Подплетня О. А. Методичні підходи підготовки майбутніх провізорів до професійної діяльності в процесі вивчення курсу аналітичної хімії 232
Баришок М. В., Терменжи Д. Є., Лосєва Н. М. Ігровий компонент відеоуроку як спосіб підвищення пізнавального інтересу учнів 233
Томашова М. С. Психологічні чинники формування емоційної культури школяра 234
Біда С. О. Освітні технології – «інноваційні» методи навчання 235
Крюкова Є. С., Амерідзе О. С. Актуальність використання інтерактивних педагогічних технологій навчання у формуванні професійних умінь студентів . . 237
Секція X. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В УКРАЇНСЬКІЙ ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ 239
Свістельник І. Р. E-learning у вищій фізкультурній освіті: реалії та перспективи 239
Горобець І. А. Формування здорового способу життя школярів засобами фізичного виховання у 50-60 роках 240
Косівська С. В. Передумови створення методики розвитку рухового інтелекту для подолання комплексної депривації у дітей-сиріт дошкільного віку 242
Воропай С. М., Нечипоренко А. В. Формування фахових компетенцій студентів факультету фізичного виховання при вивченні дисципліни «Основи теорії та методики спортивного тренування» 244
Купрєєнко М. В., Непша О. В., Ушаков В. С. Використання освітньо-розвиваючих та оздоровчих видів гімнастики на уроках фізичної культури . . . 246
Пічурін В. В. Особливості сформованості факторів особистості у студентів навчальної секції спортивного виховання 247

Вишняков В. М., Кіреєв О. А. Формування вмінь до вирішення проблемних ситуацій у професійній діяльності студентів, що займаються фізичною культурою і спортом 250
Лисенко С. О. «Філософія спорту і здорового способу життя» – теоретико-методологічна основа професійної спеціалізації магістрів у галузі фізичної культури і спорту 251
Литвиненко А. М. Єдиноборства ударного типу у фізичному вихованні студентів 253
Маленюк Т. В., Сосновський Є. В. Напрямки застосування технологій дистанційного навчання під час вивчення легкої атлетики студентами факультету фізичного виховання 254
Мосаєв Ю. В. Соціально-економічні аспекти формування глобальної футбольної індустрії у розрізі світової першості з футболу 1994 року 256
Мосейчук Ю. Ю. Методичні основи формування культури здоров'я у майбутніх фахівців спеціальності «Середня освіта. Фізична культура» 257
Несчетна Л. М. Освіта як запорука міцного здоров'я 259
Полулященко Т. Л., Кордік Р. І. Козацька система фізичного розвитку як засіб формування здорового способу життя 261
Путьонний Ф. Є., Попадюха Ю. А. Використання вібрації всього тіла у фізичній реабілітації 263
Топчієва Г. О. Рухова активність як чинник збереження та зміцнення здоров'я студентської молоді 265
ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ 268

Наукове видання

Науковий редактор

О.Ю.Висоцький

У 45 **Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах.** Матеріали II Всеукраїнської наукової конференції. 24-25 березня 2017 р., м.Дніпро. Частина II. / Наук. ред. О.Ю.Висоцький. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2017. – 282 с.

У збірник вміщено матеріали Другої Всеукраїнської наукової конференції «**Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах**», що присвячені осмисленню проблем сучасної Україні в соціальному, політичному, історичному, філософському, культурологічному, філологічному, правовому, економічному, педагогічному та інших дискурсах, визначенню дієвих заходів та оптимальних шляхів подолання негативних та кризових явищ у різноманітних сферах української дійсності. Рекомендовано для студентів, аспірантів і викладачів вищих навчальних закладів, науковців.

СПД «Охотнік» В.С.

49040, м. Дніпро, Запорізьке шосе, буд.40, к. 194.

Код за ДРФО 1708213264

Свідоцтво И № 816689 від 01.01.2011.

Здано на складання 14.03.17. Підписано до друку 15.03.17. Формат 60х84/16.
Папір офс. Друк різографічний. Гарнітура Times. Умовн.друк.арк. 9,00.
Умовн.фарб.-відб. 25,72. Обл.-видавн. арк. 26,05. Наклад 300 прим. Зам. № О_6390